

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 17 november justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2021/22:134

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:134 Vägslitageavgift

av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 7 december 2021

Finansdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2021/22:152

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:152 Skatter och tillväxt

av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 7 december 2021

Finansdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Till riksdagen

Interpellation 2021/22:161 Fastighetskatten
av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 januari 2022.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 7 december 2021

Finansdepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM19 Förordning om fiskemöjligheter i Nordostatlanten och i vissa andra vatten utanför unionen för 2022 *COM(2021) 661* till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2021) 753 till justitiutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 22 februari 2022*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Näringsutskottets betänkande

2021/22:NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Trafikutskottets betänkande

2021/22:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2021/22:MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Skatteutskottets betänkande

2021/22:SkU1 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU8

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (skr. 2021/22:62)
föredrogs.

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag sänder mina tankar till vården och omsorgen, som har arbetat med denna pandemi i snart två år. Det fanns ingen luft i systemet innan pandemin drog igång. Och nu, två år efteråt, kan vi se att det fortfarande saknas luft i systemet.

Fru talman! I september 2021 tillkännagav riksdagen för regeringen att den senast den 10 november 2021 skulle återkomma till riksdagen med en skrivelse där regeringen redogör för de åtgärder som har vidtagits med anledning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder och för sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse och uttalar bland annat att den försätter att regeringen också framöver redovisar vilka åtgärder som den har vidtagit och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. Debatten i dag utgår från regeringens skrivelse och våra svar.

Fru talman! Det finns ingen annan lag att använda sig av för tillfället. Smittskyddslagen är ju individinriktad. Dessutom har regeringarna sedan 2006 och fram till nu inte varit proaktiva för att bygga upp en struktur och lagar för större pandemier.

Just nu ökar smittspridningen. I jämförelse med övriga Europa har Sverige just nu en smittspridning som ökar men inte är totalalarmerande och en hyfsat gynnsam utveckling i övrigt. Vi kan även se att inläggningar på sjukhus ökar från en mycket låg nivå, fru talman.

Vaccinationerna betyder allt. I Sverige är nu 79,5 procent vaccinerade från tolv år och uppåt. Det är en hyfsad siffra, men jag skulle vilja se att vi kom upp till åtminstone 90 procent.

Allting kan ändras och bli värre – det vet vi. Det kan också bli bättre. Vänsterpartiet har under hela pandemin hävdad att det krävs noga avvägningar mellan effektiva smittskyddsåtgärder och invånarnas fri- och rättigheter. Vi ställer oss bakom lagen men har invändningar. Inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna är mycket allvarliga i sig, men det kan förvärras om inskränkningarna kvarstår under lång tid.

Frågan om proportionalitet är och förblir mycket svårbedömd i denna lagstiftning. Flera remissinstanser tittade på det när denna lag kom i sin första variant. Risken för en negativ påverkan på folkhälsan är uppenbar – vi måste titta på det – när inskränkningar nu kan införas med stöd i lagen. Särskild hänsyn måste tas till barns och ungas rätt till en god hälsa. Det är någonting vi måste ha spej på.

Vi vill också framhålla att tillämpningen av lagen riskerar att få värre konsekvenser för ekonomiskt utsatta grupper i Sverige. Personer som bor och lever trångt drabbas hårdare när aktiviteter och sociala mötesplatser stängs. Socioekonomiska faktorer måste vägas in.

Av lagen framgår att vissa av regeringens föreskrifter som har meddelats med stöd av den nya lagen ska underställas riksdagen inom en vecka genom en proposition i varje enskilt fall. Vi anser att det är för lång tid. I likhet med ett stort antal remissinstansers första utlåtanden, när vi antog covid-19-lagen i januari i år, förordar vi en kortare tidsfrist. "Omgående" är vårt bud, fru talman.

Vi har även andra invändningar. Regeringen föreslår även en möjlighet att införa förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats om det på platsen finns en stor risk för trängsel. För många människor är möjligheten att komma ut och röra på sig, i exempelvis en park eller ett annat grönområde, nödvändig för att de ska kunna bibehålla sin hälsa. Alla har inte sommarstugor, som ni kanske vet.

Om stranden, lekparken eller grönområdet i ett visst område helt stängs kan det leda till att personer blir väldigt begränsade i sina förutsättningar att komma ut. Det handlar främst om personer som har begränsade resurser och som är utan tillgång till bil. Vänsterpartiet ser även problem med hur man ska kontrollera ett sådant förbud och vem inom området som kan anses straffansvarig.

Vi kommer snart att ha en pandemidiskussion igen, fru talman, i januari. Då kommer detta förmodligen att lyftas bort, och det är vi glada för. Det är kanske en viss påverkan från Vänstern.

Fru talman! En av de mest grundläggande fri- och rättigheterna i vårt samhälle är rätten att samlas för att uttrycka sin åsikt och försöka bilda opinion. Manifestationer och demonstrationer är en naturlig del av varje demokrati. Den tillfälliga pandemilagstiftningen innebär att regeringen kan begränsa möjligheterna att samlas till opinionsyttringar på gator och torg. Vi försvarar medborgarnas rätt att uttrycka sig i form av manifestationer och demonstrationer och värnar denna grundläggande rättighet i vår demokrati. Därför vill vi att regeringen och myndigheterna särskilt ska titta på medborgarnas rätt till demonstrationsfrihet vid implementeringen av lagstiftningen. Hur länge ska vi ha ett vilande demonstrationsförbud? Jag lyfter därmed vår reservation och yrkandena 1–4 i vår motion.

Men det räcker inte med den här lagen. Vänstern, och förhoppningsvis fler partier, vill mer. Det räcker inte att västvärlden producerar, köper upp och paxar vaccin när ungefär 42,7 procent är vaccinerade i världen. Den egoboosten i väst slår nu hårt tillbaka. Mutationerna kommer att komma och gå. Hela världen måste vara vaccinerad i mycket större omfattning. I Tanzania är 1,5 procent färdigvaccinerade. I Kongo är det 0,3 procent. I Sydafrika är det 25 procent. Detta är en katastrof, inte bara för hela Afrika utan också för hela världen. Afrikas länder har små chanser att få kontroll över covid-19-pandemin om inte 70 procent av befolkningen är vaccinerade i slutet av 2022. Men det finns en vaccinationsdiskriminering som lämnar denna kontinent på efterkälken.

Nu gäller det för hela världen att gå samman. Mutationerna kommer att följa på varandra om inte hela världen vaccineras. Vi måste hitta en

Anf. 2 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag hade önskat att pandemin nu hade övergått i en post-pandemisk fas och närmast sig en mer hanterlig epidemi. Så kommer det att bli, men det dröjer uppenbarligen ett tag till. Vi har fortfarande en pandemi. Vi har coronavirus som smittar och som gör att en del drabbas av svår sjukdom, och fler än 15 000 människor i Sverige har dött i pandemin.

När den nu gällande pandemilagen – eller det är snarare lagarna, eftersom det är två lagar – hanterades strax efter sommaren, precis som ledamoten Karin Rågsjö refererade till, fanns det en förhoppning hos oss alla att smittan skulle fortsätta att ligga på låga nivåer och förhoppningsvis ebba ut i takt med att fler vaccinerade sig med dubbla doser.

Jag är glad att så många har vaccinerat sig. Tack, alla ni som gjort det!

Nu erbjuds en påfyllnadsdos, och är du aktuell för den – ta den! Jag är glad att min hemregion Jönköping redan erbjuder oss över 50 år att ta en påfyllnadsdos förutsatt att det har gått sex månader sedan den senaste dosen, och jag har bokat in en tid för påfyllnad i mellandagarna. Jag önskar att alla i landet hade tillgång till det vaccin man behöver i rätt tid.

Fru talman! Det är vaccin som gör att vi kan slippa begränsningar och restriktioner. Utan vaccin kommer vi att behöva hålla ordentligt avstånd, och om smittan fortsätter att öka kommer det att krävas mer begränsningar. Därför måste vaccineringarna fortsätta i alla landets regioner så att alla som vill får sin första, andra och tredje dos.

Vaccin är alltid ett erbjudande, inget tvång. Men den som väljer att avstå får också ta konsekvenserna av behovet av större avstånd och inte utsätta riskgrupper för risk för smitta.

Fru talman! När de nu gällande pandemilagarna förlängdes till den 31 januari införde riksdagen en möjlighet till avstämning efter halva tiden. Det är den avstämningen som vi nu behandlar.

Kristdemokraternas uppfattning är att en regering måste kunna agera vid en kris och fatta nödvändiga beslut. Den möjligheten saknades i princip hela första året med pandemin. Det var för först vid den här tiden för ett år sedan som pandemilagen kom till, och den började användas i januari 2021.

Covid-19-lagen har en konstruktion som gör att begränsningar kan införas och tas bort på ett flexibelt sätt. Den innebär också en möjlighet till ingripande åtgärder som påverkar mötesfrihet och religionsfrihet. Därför får ingen regering förfoga över en sådan lag hur länge som helst. Riksdagen måste också alltid kunna gå in och upphäva den om den inte behövs för att minska smittan. Den möjligheten skaffade sig riksdagen genom det beslut vi fattade tidigare i höstas, och därför prövar vi nu förlängningen.

Fru talman! Inget av riksdagens partier har bedömt att lagen behöver upphävas nu. Den bör finnas kvar till den 31 januari. Den möjliggör därmed för Folkhälsomyndigheten att lämna de allmänna råd om försiktighetsåtgärder som meddelades i går och som gäller från och med i dag. Det är försiktighetsåtgärder som verkar rimliga utifrån den ökning vi ser av smittan nu, om än från låga nivåer. Men eftersom vi inte vill tillbaka till de höga nivåerna behöver vi försiktighetsåtgärder. Folkhälsomyndigheten behöver ha en möjlighet att ta fler steg om vi inte lyckas begränsa smittan.

Om man inte vill hålla avstånd vid arrangemang med fler än 100 deltagare kan vaccinationsbevis användas. De är alltså ett alternativ till att hålla avstånd, och varje arrangör har att bedöma hur man vill ha det. Jag har den gångna helgen varit på arrangemang: en gudstjänst med fler än 100 deltagare där avståndskraven användes, och jag var på en konsert där vaccinationsbevis användes. Båda alternativen är möjliga att använda. Arrangören bestämmer.

Om regeringen bedömer att de vill förlänga pandemilagarna efter den 1 februari vill socialutskottet att regeringen på ett bättre sätt än hittills beskriver inte bara risken för smitta utan också konsekvenserna av vidtagna åtgärder. Riksdagen har att bedöma om lagarna är proportionerliga. Vill regeringen återkomma med förlängning kräver riksdagen bättre underlag nästa gång vi ska bedöma det.

Fru talman! Det är svårt att sja om utvecklingen av covid-19. Men om fler vaccinerar sig minskar vi behovet av begränsningar. Omvänt kommer behovet av begränsningar att finnas kvar om inte fler vaccinerar sig.

Smittan ökar men från låga nivåer. Den bör stanna där och gå ned igen. Det borde vara vårt gemensamma mål.

Sjukvården ser ett ökat behov av vård till covidsjuka personer, och en del behöver intensivvård. Sjukvården och äldreomsorgen har under en längre tid gjort fantastiska insatser. Skulle smittan öka mer kommer sjukvården och äldreomsorgen att drabbas hårt igen. Dit vill vi inte.

Smittan måste hållas tillbaka och gå ned igen. Tillsammans kan vi göra det genom vaccinationer och genom att följa de försiktighetsåtgärder som gäller från och med i dag.

Kristdemokraterna står bakom utskottets förslag.

Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Självklart står vi alla bakom den här lagen. I går kom också regeringen och Folkhälsomyndigheten med ett helt paket av åtgärder i olika steg. Vi hoppas att vi ska vara på steg 1 och sedan hamna på 0 igen – inte sant?

Exempelvis infördes ett tillfälligt stopp av karensdagen just för att få ned smittan. Många kan jobba hemma – vi själva, till exempel. Karensdagen gör dock att många med låga löner ibland tvingas gå till jobbet, helt enkelt för att inte förlora så mycket av inkomsten. Jag måste säga att ur smittskyddssynpunkt är det en självklarhet att ta bort karensdagen.

Jag undrar, fru talman, hur Acko Ankarberg Johanssons parti ser på frågan om karensdag.

Anf. 4 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågan! Vi tycker att det var välkommet att regeringen i går inte enbart presenterade försiktighetsåtgärder utan också lade till de ekonomiska kompensationer som krävs. Vi har återkommande från vårt parti och från socialutskottet krävt att man kombinerar smittskyddsåtgärder med ekonomiska kompensationer till dem som drabbas.

I går var faktiskt första gången regeringen presenterade båda sakerna samtidigt, vilket var mycket välkommet. Lite dystert är det att vi har behövt påtala så många gånger från kammaren att man måste göra båda sakerna samtidigt. Berättar man för mig att jag nog måste vara ännu nog-

grannare med att stanna hemma när jag är sjuk måste det också finnas ett ekonomiskt skydd som möjliggör det.

För alla de näringsidkare som nu ändå drabbas av försiktighetsåtgärderna måste det finnas en möjlighet till ekonomiskt skydd. Därför var gårdagens besked välkommet för vår del.

Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Acko Ankarberg Johansson för svaret.

Jag ser på karensdagen som en del av folkhälsoarbetet. När pandemin är över – vilket vi alla hoppas är ganska snart – hoppas jag självklart att vi ska ta bort den, just för att det är väldigt förebyggande när det gäller hälsa. En karensdag är inte bra för folkhälsan.

Hur ser Acko Ankarberg Johanssons parti på detta?

Anf. 6 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har inget förslag om att generellt ta bort karensdagen. Däremot behöver man titta på hur den fungerar. Vi har haft många diskussioner till exempel om hur det ska fungera när man går hem efter halva dagen, så det finns all anledning att se över karensdagen, inte minst utifrån olika jobb. Det slår ju ganska olika och orättvist beroende på vilket arbete man har.

Det finns alltså all anledning att se över detta när vi närmar oss en mer normal situation. Någon form av karensdag tror vi dock behövs i sjukförsäkringen.

Anf. 7 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Dagens betänkande handlar som sagt var om ett tillkännagivande från riksdagen om att regeringen skulle återkomma med en skrivelse där man redogör för de åtgärder som vidtagits med anledning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen samt hur man ser på en eventuell förlängning av dessa lagar.

Regeringens strategi har varit att genomföra åtgärder som syftar till att minska smittspridningen i offentliga miljöer, arbetsplatser etcetera genom att minska trängseln och förhindra att nya smittkedjor uppstår när människor samlas som normalt inte träffas.

De åtgärder som har vidtagits med stöd av lagen har haft avsevärd effekt med mindre trängsel och mindre folksamlingar. Följsamheten har varit god hos befolkningen.

Fru talman! Låt mig gå över till de insatser som har gjorts med stöd av covidlagen. I samband med att lagstiftningen började gälla sattes åtgärder in ganska snabbt. Bestämmelser om begränsningar på allmänna sammankomster och offentliga tillställningar, exempelvis gym, sportanläggningar, badhus och handelsplatser, infördes. Några månader senare infördes fler nya bestämmelser som innebar krav på smittskyddsåtgärder på museer, konsthallar, nöjesparker och djurparker. Även kommunerna fick ett kraftfullare mandat att införa vissa förbud för att minska trängseln.

Tidigare denna månad, fru talman, fattade regeringen beslut om att införa vaccinationspass för offentliga och allmänna sammankomster. Senast i går presenterade regeringen en ny åtgärdsplan i tre steg, varav det första steget börjar gälla i dag. I grunden handlar det om att skärpa kravet på att

hålla avstånd och minska trängsel samt i vissa situationer använda munskydd.

Fru talman! När det gäller den del av lagstiftningen som handlar om smittskyddsåtgärder på serveringsställen är det samma sak där. Regeringen gav Folkhälsomyndigheten ett bemyndigande att utfärda föreskrifter för serveringsställen som syftar till samma sak, nämligen att begränsa trängsel och hålla avstånd mellan gästerna. I september i år upphävdes dessa restriktioner. Här kan man se hur fort det går i en pandemi.

I skrivelsen redovisas också vilka kraftfulla stödåtgärder som regeringen har tagit initiativ till för att minska de negativa effekterna av restriktionerna. De åtgärder som bland annat infördes var korttidsarbete och omställningsstöd. Inom kulturen, idrotten och kollektivtrafiken har stora stöd getts för att täcka intäktsbortfall. Både regeringen och våra expertmyndigheter ser ett behov av en förlängning av pandemilagen, som upphör den 31 januari nästa år.

Fru talman! Vi befinner oss tyvärr fortfarande i en pandemi. Det är viktigt att vi alla påminner oss om det. Vi måste hela tiden försöka ligga steget före. I omvärlden har smittan ökat markant i många länder. Fler och fler länder inför nya coronarestriktioner. I vårt land har vi haft en låg smittspridning under hösten, men tyvärr ser vi nu att smittspridningen ökar även här. Men fortfarande är det få som vårdas i intensivvården. Det gäller att ha kvar detta goda läge framöver.

Den dominerande deltavarianten kan nu ersättas av en ny mutation som är mer komplex. Den kallas omikronvarianten. Vad den innebär återstår för oss att se, men redan nu finns starka misstankar om en mer kraftfull smittspridning och en kortare inkubationstid.

En annan viktig fråga för oss är att få mer kunskap om hur våra vacciner verkar mot den nya varianten. Att vaccinera är, som flera har sagt i talarstolen, ett av de viktigaste verktygen för att bekämpa pandemin. Vi har god tillgång till vaccin, och det finns en beredskap för att uppdatera olika vacciner. Om det skulle visa sig att den nya varianten gör så att våra vacciner fungerar sämre kan det redan i början av våren finnas nya uppdaterade vacciner på marknaden.

Nu är det viktigt att all personal inom sjukvården, omsorgen, skolan och äldreomsorgen får nödvändig vila och andhämtning. Därför vill jag här från talarstolen uppmana er som lyssnar att, om möjligt, vaccinera er.

Med anledning av läget just nu har regeringen redan tagit initiativ till en ny lagrådsremiss. Man kommer att föreslå att den tillfälliga lagen förlängs till och med den 31 maj 2022. Vi får återkomma till frågan när ärendet dyker upp. Men jag vill också understryka att även om restriktionerna och lagstiftningen förlängs handlar det om att ha beredskap. Det handlar inte om att med automatik införa nya restriktioner.

Det är bra att en majoritet av utskottet ställer sig bakom skrivelsen. Jag noterar också att regeringen avser att återkomma med en ny skrivelse i vår utifrån det epidemiologiska läget och utifrån ny lagstiftning. Regeringen har funnit och kommer att finna en bra balans mellan samhällets behov och individens behov.

Socialdemokraterna står bakom förslaget, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 8 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Alla står bakom pandemilagen, även om vi hade ett antal frågor. Alla vet ungefär vad de ska göra nationellt. Där råder hyfsad enighet.

Det intressanta är hur situationen i världen ser ut. Det hjälper inte att det finns många olika vacciner och att vi vaccinerar oss om mutationerna kommer att välla in över världen. Det handlar om att vaccinera hela världen. 42,7 procent är vaccinerade i hela världen. Det är inte jättemycket, och i en del länder är extremt få vaccinerade.

Fru talman! Jag undrar hur Socialdemokraterna ser på frågan om hur vi kan agera mer internationellt i frågan. Det hänger ihop med pandemilagen. Vi måste ta olika steg för att försöka begränsa smittan. Ett av de stegen måste vara en helt annan hållning till länder där befolkningen inte är vaccinerad. Vi ska göra allt vad vi kan för att länder ska kunna bygga upp en struktur för att vaccinera sin befolkning. Det kan synas som att detta inte hänger ihop med frågan, men det gör den.

Hur ser Mikael Dahlgvist och Socialdemokraterna på förutsättningarna att Sverige kan göra mer när det gäller det internationella arbetet med pandemin, specifikt riktade insatser till länder som har få vaccinerade och en dålig hälsostruktur?

Anf. 9 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågan.

Fru talman! Jag delar Karin Rågsjös oro. För att bekämpa pandemin effektivt måste vi utrota den i hela världen. Precis som Karin Rågsjö beskriver har tyvärr merparten av länderna inte kommit så långt med vaccineringen eller ens haft tillgång till vaccin.

Regeringen och Socialdemokraterna värnar om internationell solidaritet. I det ingår bland annat tillgången till vaccin. Därför har regeringen via EU hårt drivit processen med att få fram det internationella vaccinationsprogrammet. Sverige har också beställt betydligt fler doser av vaccin än vad vi behöver med bland annat avsikten att ge bort till alla länder som behöver vaccin. Mer behöver göras. Vad jag har förstått trycker regeringen på i dessa frågor i de sammanhang där det behövs.

Anf. 10 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ja, det låter lovande. Det finns länder som har ställt sig bakom förslaget att tillfälligt lyfta patenten och göra något mer radikalt. USA och Frankrike har uttryckt detta. Man kan väl inte säga att EU direkt ligger i startgroparna för att göra detta. Det krävs mer än att förmedla ett antal doser vaccin då och då – det behövs något mer manifest i världen.

Fru talman! Jag undrar, Mikael Dahlgvist, hur ni kommer att agera. Kommer ni att trycka på mer i dessa sammanhang, exempelvis i EU, för att hitta en mer framkomlig väg att vaccinera exempelvis kontinenten Afrika?

Anf. 11 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för dina synpunkter, Karin Rågsjö!

Jag är övertygad om att regeringen gör det den kan i de forum den företräder Sverige i för att få till en mer effektiv internationell vaccinering. Det är klart att EU är en stor organisation med många olika länder och

synpunkter, men jag tycker ändå att regeringens företrädare i officiella framträdanden har varit tydliga med hur viktigt det är att vi får till en spridning av vaccin över hela vår värld, fru talman.

Jag tror att det är viktigt att vi jobbar vidare i den frågan, precis som du beskriver, Karin Rågsjö. Jag är övertygad om att regeringen och alla vi som jobbar med frågan gör det vi kan för att få till den här utvecklingen. Om vi inte lyckas med det här kommer vi nämligen att ha en pandemi i många, många år, för viruset kommer att mutera så länge det cirkulerar.

Anf. 12 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Den här debatten handlar om den skrivelse från regeringen där regeringen redogör för de åtgärder som har vidtagits med anledning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Regeringen redogör även för sin inställning till lagarnas fortsatta giltighet.

I dag beslutar vi dock inte om en förlängning av lagen, trots titeln på betänkandet SoU8. Det kan ändå vara bra att säga för nytillkomna tittares och lyssnares skull. Förlängningen kommer att behandlas längre fram i särskild ordning, i en proposition från regeringen.

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att smittspridningen av covid-19 fortfarande pågår. Faran är inte över, och smittspridningen ökar – om än från låga nivåer. Det är viktigt att vi fortsätter vara rädda om varandra, hålla avstånd, vara noggranna med hygien och vaccinera oss.

Fru talman! Pandemilagstiftningen möjliggör vaccinbevis, något som kanske är den viktigaste smittskyddsåtgärden utöver vaccinationerna i sig och försiktighetsåtgärder. Sifo visade i en undersökning i förrgår att åtta av tio svenskar tycker att det är rätt att ställa hårdare krav på ovaccinerade än på vaccinerade. I samma undersökning från Sifo tycker nio av tio att arbetsgivare inom vård och omsorg ska kunna kräva vaccinbevis för personalen. Det finns alltså en överväldigande majoritet i Sverige som tycker att det här är rätt väg att gå – även om de mest som är mest högljudda är de som är motståndare till vaccinbevis. Det är dem vi hör mest av, men de utgör som sagt inte en majoritet.

För Moderaterna är det fortsatt helt centralt att Sverige håller smittspridningen nere, att sjukhusinläggningarna minskar och att vi gör allt för att människor inte ska bli svårt sjuka i covid-19 och därmed hamna i intensivvården. Samtidigt ska vidtagna åtgärder och begränsningar av människors frihet alltid stå i rimlig proportion till det behov som finns av att skydda de allra mest sjuka och sköra – äldre personer och personer med allvarliga sjukdomar.

Vi moderater anser att vägen ut ur pandemin är vaccinering, att vaccinbevis ska användas effektivt och brett som en viktig smittskyddsåtgärd samt att smittspridningen måste fortsätta hållas nere i samhället.

Vaccinationerna är som sagt vägen ut ur pandemin, fru talman. Men tyvärr kommer en tredje dos att dröja ett tag i vissa regioner, även om vi i dag har hört goda exempel från Region Jönköping. Jag vet att många regioner jobbar på väldigt hårt, men jag ska säga några ord om varför det kommer att dröja i vissa regioner. Låt mig bara kort dra några datum!

Den 29 september i år avvecklade regeringen, på inrådan av Folkhälsomyndigheten, de flesta restriktioner och rekommendationer rörande covid-19. Den 20 oktober slog dåvarande generaldirektören för Folkhälso-

myndigheten, Johan Carlson, fast att västvärlden ska vara försiktig med att väldigt snabbt ge en tredje dos. En vecka senare meddelade Folkhälsomyndigheten att alla över 65 år ska ges en tredje dos, liksom personal på SÄBO och inom hemsjukvård och hemtjänst. Det ska göras efter sex månader från den andra dosen.

Fru talman! Det är klart att den här ryckigheten kan vara lite svår att förstå, och det kan även bristen på framförhållning vara. Den försvårar ju regionernas arbete. Jag anser – och det är faktiskt inte bara jag som oppositionspolitiker som anser det, utan jag har Coronakommissionen med mig där – att regeringen har varit senfärdig. Sveriges hantering av pandemin har präglats av senfärdighet, skriver kommissionen. De inledande skyddsåtgärderna var otillräckliga både för att stoppa och för att kraftigt begränsa smittspridningen i landet, skriver kommissionen vidare.

När man ger så olika besked med bara någon veckas mellanrum kan jag tycka att det hade varit lite klädsamt av regeringen att inte lasta regionerna för att vara långsamma. Regionerna gör nämligen det de kan utifrån de förutsättningar de får från den nationella nivån. Jag tycker att det är bra att vi påminner varandra om det.

Fru talman! Avslutningsvis har vi det här med frihet – ett begrepp som är helt centralt för mig som liberal moderat. Vi moderater tror på största möjliga frihet för alla människor. I debatten sägs det ibland att vaccinbevis skulle innebära minskad frihet, när det i stället är så att användningen av vaccinbevis under pandemin faktiskt ökar människors frihet. Och för att säga det uppenbara, på förekommen anledning: Sverige kommer inte att tvinga någon att vaccinera sig. Men om man som vuxen väljer att inte vaccinera sig kommer det att få konsekvenser under en pågående pandemi.

Låt oss komma ihåg att dessa konsekvenser ju drabbade oss alla för inte så länge sedan, innan vaccinen fanns på plats. Innan vaccineringen kom igång var det framför allt de äldre och personer i riskgrupper som fick göra stora uppoffringar genom att inte träffa vänner, familj och släkt under väldigt långt tid. Vaccinationerna var det som gjorde det möjligt att bryta den sociala isoleringen, och det var många väldigt tacksamma för. Låt oss inte glömma det!

Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Ulrika Heindorff från Moderaterna.

Det är ju så att det är två och en halv månad sedan som Folkhälsomyndigheten kom med sin rekommendation att alla inom äldreomsorgen skulle vaccineras. Det är två och en halv månad sedan. I dag, fru talman, är det 55 procent – eller vi kanske har kommit upp i 60 procent – som är vaccinerade inom hemtjänsten, vilket jag menar är ett stort misslyckande för regionerna. Det är dessutom så att regioner med stora överskott – exempelvis min egen hemregion Region Stockholm, som har 7 miljarder i överskott – inte har lyckats blåsa upp möjligheterna att vaccinera dem som ska ta den tredje dosen.

Jag måste säga att man väl inte bara kan stå och peka på Folkhälsomyndigheten och regeringen som skyldiga i en situation som har inneburit att vi nu står här utan att den tredje dosen har levererats specifikt till de sköraste. Jag tycker att det är ett misslyckande från regionernas sida.

Min andra fråga berör karensdagen, för det var den som flaggades från regeringen i går. Det var i ett paket runt hela pandemilagen, så att säga.

Jag undrar förstås hur Moderaterna och Ulrika Heindorff ställer sig till karensdagen, fru talman – inte bara till att man tar bort den tillfälligt utan även framgent. Ser man ändå att smittspridningen och ojämlikheten när det gäller folkhälsa ökar om vi har en karensdag? Det kan nämligen till och med mätas.

Anf. 14 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna. Jag kan börja med den sista, som gällde karensdagen. I går kom det ju nya bud från regeringen i frågan.

Man kan väl börja med att säga att exceptionella situationer självklart kräver exceptionella åtgärder. Det fanns en utökad karensdag tidigare, och vi moderater får liksom följa situationen. Nu är den borttagen, och den nya inriktningen kom i går. Vi är beredda att göra ett nytt ställningstagande, vilket jag får diskutera med mina moderata kollegor inom ramen för socialförsäkringsutskottet, där de beslutar. Det kan vara så att man ska gå tillbaka till slopad karensdag; man får helt enkelt följa situationen. Man ska dock komma ihåg att detta inte är något man gör lättvindigt, utan det är något som görs på grund av en exceptionell situation såsom en pandemi.

När det gäller Karin Rågsjös andra fråga tror jag att jag redogjorde ganska bra för detta i mitt anförande tidigare. Det har inte varit en optimal situation för regionerna när det gäller att följa utvecklingen och de rekommendationer som har getts på nationell nivå. Det är klart att de går tillbaka i kapacitet när man den 29 september säger att restriktionerna och rekommendationerna tas bort.

De stora lokaler för vaccination som fanns togs bort, och annan verksamhet som tidigare funnits där återupptogs på grund av att restriktionerna togs bort. Sedan dröjde det några veckor innan detta med den tredje dosen kom, en vecka efter att generaldirektören gett ett lite annorlunda besked. Så det är klart att det inte har varit en optimal situation för regionerna att agera i med tanke på den ryckighet som man upplevt från Folkhälsomyndighetens sida i denna fråga, som jag tror att ledamoten också kan se.

Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Man kan fundera, Ulrika Heindorff. Om det går två och en halv månad och regionerna vet att de ska vaccinera inom hemtjänsten men inte lyckas göra det blir jag väldigt förundrad. Det handlar också om regionernas bristande förmåga. Vad ska vi göra? Ska vi skicka hem kallelser till folk, kanske? Det vimlar inte av kallelser hem till de ovaccinerade just nu. Jag tycker att regionerna har varit saktfärdiga i denna fråga.

Folkhälsomyndigheten – jag vet inte om det var generaldirektören, Anders Tegnell eller vem det var – gick ut och sa just det jag pekar på, nämligen att vi måste se till att hela världen vaccineras. Jag tycker att det är ett stort problem att inte vi i riksdagen tillsammans kan lyfta detta. Om vi inte får bukt med pandemin i hela världen kommer vi att stå här nästa år också, med olika förslag till den åttonde pandemilagen. Så vill inte jag ha det. Jag tror alltså att man ska titta lite på detta.

När det sedan gäller karensdagen rör det sig om en klasslag, utifrån mitt sätt att se det. När jag har varit småsjuk har jag kunnat jobba hemma, som riksdagsledamot men även tidigare. Det finns alltid förutsättningar för oss som kan sitta hemma. Men de som jobbar inom förskola och skola, i

affär och på bussen, de som har de låga inkomsterna och de ensamstående mammorna kan nästan inte överleva om de är hemma när karensdagen är införd. Det innebär att de går till jobbet sjuka. Det kan inte vara en hit för folkhälsan.

Jag tycker att man ska ta bort misstron mot människor. Att människor ligger och vilar sig hemma på sofflocket när de faktiskt inte är sjuka är inte något jag har sett i min närhet. Jag hoppas att vi är flera som kan lyfta karensdagen när den dagen kommer. Jag tycker att det är en självklarhet att man tar bort den nu, tillfälligt i alla fall.

Anf. 16 ULRIKA HEINDORFF (M) replik:

Fru talman! Vi får helt enkelt återkomma längre fram när det gäller slopad karensdag. Men detta är också, som jag ser det, kopplat till pandemins utveckling.

Vad gäller regionerna och deras arbete tycker jag ändå att de, utifrån de förutsättningar som getts från den nationella nivån och med den ryckighet som har varit och de olika besked som har getts, har gjort ett gott arbete. Jag tror inte att det handlar om pengar. Du nämnde överskott i någon region och liknande, men jag tror inte att det är där det ligger. Jag tror att det behövs gemensamma krafter – att vi på nationell nivå och regionerna arbetar tillsammans.

Det handlar om information. Vi vet att det finns socioekonomiska skillnader när det gäller vaccinationerna, och där har vi ett stort arbete att göra för att nå alla. Det är jätteviktigt för att vi ska komma ur pandemin att vi når alla grupper. Vi har ungefär 85 procent vaccinerade. Gott så hittills, men det är klart att vi måste upp högre. Därför får väl vi med gemensamma krafter, både moderater, vänsterpartister och alla andra partier i denna kammare, arbeta för att fler ska vaccinera sig.

Anf. 17 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Tidigare i höst skickade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att vi önskade se en skrivelse om vilka åtgärder regeringen vidtagit samt hur regeringen ser på lagarnas fortsatta giltighet.

Fru talman! Jag tror att flera av oss ledamöter har fått mejl och meddelanden från medborgare om att dagens debatt avser en eventuell förlängning av covid-19-lagen. Så är inte fallet, utan i dag debatterar vi den skrivelse som vi efterfrågat tidigare i höst. Propositionen om att förlänga lagen kommer senare i veckan, och debatten inför ett sådant beslut kommer att hållas först senare, nästa år.

Fru talman! Pandemin påverkar fortsatt världen och vår tillvaro här i Sverige. Vi ser helt naturligt en bred flora av inställningar till såväl restriktionernas närvaro som deras icke-närvaro. För att ha en sansad och nyanserad bild behöver man ta mycket i beaktande och noga väga restriktionernas effekter för den enskilde men också för samhället i stort.

Sverigedemokraterna har tidigt kritiserat regeringen för dess senfärdighet i pandemins tidiga skede. Detta beskrivs tydligt också av Coronakommissionen, som likt oss bland annat lyft fram att Sveriges hantering av pandemin har präglats av senfärdighet. De inledande skyddsåtgärderna var otillräckliga för att stoppa eller ens kraftigt begränsa smittspridningen i landet. Den svenska pandemiberedskapen var också undermålig.

Vidare drabbades äldreomsorgen särskilt, och rapporter visar att smittan tog sig in på boenden via personal snarare än via anhöriga. Enligt en annan underlagsrapport visar forskning också att risken att avlida i covid-19 var högre på boenden med hög personalomsättning och på större boenden. Detta är ett stort misslyckande för Sverige.

Sverige har också den högsta dödligheten i Norden, och vården har utmanats särskilt. Vårdpersonal har gjort en heroisk insats och ett heroiskt arbete under hela pandemin och i synnerhet då topparna varit som störst. På sina ställen har det liknat krigszoner, med avsaknad av sängplatser, skyddsutrustning, syrgasmaskiner och så vidare.

Med tanke på regeringens senfärdighet skulle jag våga påstå att pandemilagen i någon mening ändå har använts med försiktighet.

Fru talman! Då vi befann oss i ett stökigt parlamentariskt läge utan regering ansåg vi från Sverigedemokraterna att det inte låg inom ramen för en övergångsregerings befogenheter att fatta beslut om förordningar för att möjliggöra ett införande av vaccinationsbevis, vilket vi också framförde. Vi hade en statsministeromröstning runt hörnet och ansåg att den först skulle avhandlas – att införandet av vaccinationsbevis inte var så akut att det inte skulle kunna vänta tills Sverige på riktigt hade en regering på plats.

Redan tidigt, då den första propositionen om införande av pandemilagen skulle behandlas, framförde vi invändningar mot den långtgående delegation som regeringen fick. Sverigedemokraterna menade bland annat att fler typer av skrifter skulle underställas riksdagens prövning. Vi fick inget gehör för de förslag som vi lade fram. Vi ser dock, likt alla andra partier, ändå positivt på att pandemilagen finns.

Riksdagen har med anledning av pandemilagen alltså inte behandlat frågan om vaccinationsbevis. Det är helt enkelt övergångsregeringen som har lagt fram den i dess helhet utifrån Folkhälsomyndighetens hemställan. Den har därmed inte heller passerat Lagrådets konstitutionella prövning och inte heller genomgått en gedigen beredningsprocess.

Vi har såklart tittat på förslaget, och det är vår uppfattning att samtliga tre bevis ska ligga till grund för ett pass. Det vill säga att förutom vaccinationsbevis ska även tillfrisknandebevis och ett negativt test vara giltiga. Detta skulle vara mer inkluderande, enligt vår mening, och därför mer fördelaktigt. Med detta sagt är det trots allt så att vi inte kan påverka åt vare sig ena eller andra hållet.

Fru talman! Vi kan trots en del frågetecken längs vägen se stora fördelar med det nu införda vaccinationsbeviset och den typ av ventil som det ändock utgör. Det bygger på frivillighet och ger arrangörer möjlighet att maximera sina event. Vaccinationsbeviset öppnar således upp för att inte behöva ta hänsyn till andra restriktioner som annars åläggs, och det är oerhört positivt, enligt oss. Det gäller i synnerhet nu när vi är i ett läge med mer restriktioner och en ökad smitta. Vaccinationsbeviset kan också komma att tillämpas i en allt bredare kontext.

Vi måste också verka för att företagare, som har varit hårt drabbade till följd av pandemi och restriktioner, får en möjlighet att leva fullt ut. Detta är oerhört viktigt.

Det är bra att regeringen har tagit fram en trestegsmodell med restriktioner och därmed är en aning mer förutseende, pragmatisk och transparent än tidigare. Det är viktigt att restriktionerna också följs så att smittspridningen blir så låg som möjligt.

Fru talman! Vi har en jämförelsevis ganska hög vaccinationsgrad, och majoriteten av befolkningen är faktiskt vaccinerad. Detta möjliggör ett vaccinationsbevis, vilket annars hade varit helt otänkbart.

Det är en förhållandevis liten del av befolkningen som inte är vaccinerad och som i någon mening drabbas negativt av införandet av vaccinationsbevis, och att döma av alla mejl som kommit kan jag säga att man är bra på att driva frågan. Med vår inställning skulle den lilla gruppen o vaccinerade inte drabbas. Endast de som de facto är sjuka skulle uteslutas.

Fru talman! Sverigedemokraterna har hela tiden haft inställningen att det är viktigt att verka för en ökad vaccinationstäckning genom ökad tillgänglighet, fullgod smittspårning och ökad testkapacitet. Närvaron ute i landet måste öka. För att slippa restriktioner framöver måste vi nå en så hög vaccinationsgrad som möjligt. Det är ett faktum. Då behöver vi ha en fortsatt god kunskapsspridning som även når de grupper i exempelvis utanförskapsområden som av någon anledning valt att inte vaccinera sig. Låt mig dock poängtera att ansvaret att vaccinera sig ligger på den enskilde.

Det betänkande vi debatterar nu är som sagt en skrivelse utifrån de lagar som förfaller den 31 januari 2022. Sverigedemokraterna har valt att inte följdmotionera på denna skrivelse eftersom vi inväntar den proposition som väntar runt hörnet om bland annat en förlängning fram till den 31 maj.

Vi noterar också att regeringen föredömligt och på eget initiativ tänker återkomma till riksdagen i mars med sin beskrivning av regeringens inställning till om lagarna ska fortsätta gälla till och med maj, vilket är bra. Dock framför vi i utskottets ställningstagande att vi förväntar oss, inte minst med hänsyn till den proportionalitetsbedömning som utskottet har att göra, att regeringen även presenterar ett mer fördjupat underlag, inte minst om lagarnas konsekvenser, men också en något utökad redovisning i stort.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I går kom Folkhälsomyndigheten och regeringen med ett helt paket med åtgärder av diverse slag. En av dessa var ett tillfälligt stopp av karensdagen.

Vilken är Sverigedemokraternas syn på karensdagen, dels det tillfälliga stoppet, dels vad gäller att ta bort karensdagen mer långsiktigt för folkhälsans skull? Den slår nämligen ganska hårt mot människor som inte kan jobba hemma, och det är en ganska stor och spridd grupp. De riskerar att bli sjukare om de går till jobbet och riskerar även att smitta andra, även när det inte råder pandemi. Det kan handla om influensa och annat.

Vi lever i mutationernas tid. Hur tycker Sverigedemokraterna och Linda Lindberg att vi ska agera internationellt? Det hänger ju ihop. Vi kan vaccinera oss flera gånger om och förlänga pandemilagar, men hur ska vi verka för att få hela världen vaccinerad? Först då kan vi sätta punkt för denna pandemi.

Anf. 19 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågorna.

När det gäller karensavdraget har vi i princip samma ingång som Väns-terpartiet. Redan i mars 2020 när regeringen lade fram förslaget om en

schabloniserad karensersättning menade vi att full ersättning skulle utgå. Det har vi också framfört tydligt i många olika sammanhang.

Vad gäller karensavdraget i övrigt har vi budgeterat för att kunna plocka bort det för vissa yrkesgrupper, till exempel vård- och skolpersonal.

Jag tror att vi och Vänsterpartiet är ganska överens i dessa frågor.

Precis som Karin Rågsjö säger är det av stor vikt att vi får en bred vaccinering över hela världen. Så fort vi öppnar upp för resor tilltar smittspridningen, och då är vi tillbaka på ruta ett och får stänga ned. Därför är det viktigt att arbeta med detta, vilket jag tror att man gör. Det ligger dock inte riktigt på oss i socialutskottet att titta på det.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Linda Lindberg för svaret, specifikt om karensdagen. Det ska bli intressant att följa detta i ert samarbete med Moderaterna och Kristdemokraterna, för de är ju inte lika pigga på att plocka bort karensdagen. Det blir en följetong i den större följetong vi alla befinner oss i. Jag hoppas att man tar tag i karensdagen och ser vilka konsekvenser den får för personer som inte kan jobba hemifrån, vilket är en stor grupp.

Det drabbar särskilt ensamstående mammor med låg inkomst. Det ekonomiska avbräck som blir när en dag så att säga försvinner betyder mycket för dessa familjer, men det verkar svårt för övriga partier att förstå att ekonomin kan vara väldigt skör för vissa människor. De har inte 67 000 i arvode för att sitta i riksdagen utan tjänar kanske 22 000 i månaden.

Anf. 21 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Det är bra att vi har en gemensam syn och ingång när det gäller karensavdraget. Vi ville som sagt redan i mars förra året att det skulle utgå full ersättning och inte bara en schablonersättning för karensdagen eftersom det annars skulle kosta den enskilde att vara hemma.

Vi får arbeta vidare med denna fråga i en bredare kontext.

Anf. 22 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag avser att ställa två frågor till ledamoten Lindberg utifrån hennes anförande.

Ledamoten kritiserar regeringen för dess senfärdiga agerande i pandemins början samtidigt som hon kritiserar övergångsregeringen för beslutet att införa vaccinpass. Hur ser ledamoten på att regeringen å ena sidan kritiserar för att vara senfärdig och å andra sidan kritiserar när den agerar snabbt?

Så till min andra fråga. Hur ser ledamoten på att staten och regionerna har ett delat ansvar för hälso- och sjukvården i Sverige? Det innebär att det är regionerna som utför exempelvis vaccinationer och som ansvarar för budgeten, arbetsmiljön och arbetsfördelningen. Därför vill jag fråga hur ledamoten ser på förhållandet mellan stat och region när det gäller hälso- och sjukvården.

Anf. 23 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mikael Dahlqvist! Det är såklart en balans. Det är uppenbart att regeringen initialt har varit väldigt senfärdig i dessa frågor. Detta är också något som tydligt framförs i både det första

och det andra delbetänkandet från Coronakommissionen. Det är ett alltså faktum, och vi vet alla att det har varit så.

När det kommer till frågan om vaccinationsbevis finns det en konstitutionell del i det hela, och jag tror att man behöver vara noga med att skilja mellan saker. Jag säger inte att vaccinationsbevis är dåligt och heller inte att det inte borde införas, men vi hade en statsministeromröstning som låg precis runt hörnet. Det är vår uppfattning att det borde ha kunnat vänta tills vi hade en regering på plats som kunde ställas till svars för de saker som görs.

När det gäller förhållandet mellan stat och region är det klart att man har ett delat ansvar. Vi har alla, var och en, ett ansvar. Vi har ett ansvar att vaccinera oss och att hålla oss till de restriktioner som finns, och det är oerhört viktigt att vi alla tar det ansvaret. Som Dahlqvist vet, med tanke på de dragningar som vi har haft i utskottet, har det varit väldigt ryckigt. Det har svängt kraftigt när det gäller restriktioner och prioriterade grupper, och det är kanske inte helt enkelt för regionerna att förhålla sig till sådana snabba svängningar.

Min uppfattning är att det borde vara en mer transparent och flexibel riktning till regionerna så att de kan göra prioriteringar utifrån det underlag som finns och vilka som de facto vill vaccinera sig för tillfället. Då hade vi kunnat öka vaccinationstakten betydligt mer än vad som görs i dag.

Anf. 24 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för svaret på frågan, Linda Lindberg!

Det återstår fortfarande en fundering från min sida. Det gäller Linda Lindbergs kritik mot vaccinationspass och att regeringen tog beslut under rådande omständigheter. Samtidigt kritiserar ledamoten regeringen för att vara senfärdig. Jag skulle vilja att ledamoten förtydligar hur hon ser på detta samband. Kritiken från Coronakommissionen får vi utvärdera när vi får hela skrivelsen och utvärderingen är gjord.

Regionernas agerande under pandemin är också intressant, fru talman. Jag tycker ibland att man skjuter budbäraren, det vill säga regeringen. Regeringen är ytterst ansvarig – inget snack om den saken – men vi vet att regionerna, med den ordning vi har i vårt land och det sätt som vi styr på, har ett jättestort ansvar. Min fundering, Linda Lindberg, är: På vilket sätt menar du att regeringen skulle ha agerat annorlunda gentemot regionerna?

Anf. 25 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Om Mikael Dahlqvist hade lyssnat på vad jag sa i mitt anförande hade det kanske stått lite klarare vad jag tycker i frågan om förhållandet mellan stat och region. Det är ändå så att det är Folkhälsomyndigheten och i någon mån regeringen som ger direktiv till regionerna om hur de ska arbeta med vaccineringen. Min uppfattning är att det stundtals har varit ganska otydligt där. Man har varit tydlig med vilka grupper som ska prioriteras före andra. Jag tror att om man hade pekat lite mindre med hela handen hade det nog varit enklare för regionerna att öka vaccinationsgraden. Det är min bestämda ingång i denna fråga.

Återigen: Man måste skilja mellan äpplen och päron. Vi tyckte inte att det var fullt lämpligt att en övergångsregering skulle gå vidare med förordningen. Vi hade en övergångsregering som inte kunde komma och besöka utskottet därför att man var en övergångsregering. Vi hade också en

övergångsregering som exempelvis inte tog skriftliga frågor eller annat, och då kan man tycka att det borde tittas på det rent konstitutionella i frågan.

Med detta sagt finns det ingen anledning för ledamoten att oroa sig för att vi skulle vara emot vaccinationsbeviset.

Anf. 26 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterade att ledamoten Linda Lindberg flera gånger lyfte fram att vi inte behandlar en förlängning. Det gör vi ju indirekt, för det mandat vi gav oss själva var att vi ville kunna stämma av efter två månader. Nog hade vi haft möjlighet att upphäva lagen i dag.

Jag vill bara ha tydlighet från Sverigedemokraterna, som precis som Kristdemokraterna hade möjlighet att följdmotionera om att upphäva lagen. Vi valde att inte göra det, och så gjorde även övriga partier i utskottet, också Sverigedemokraterna. Jag vill därför fråga: Visst är vi överens om att vi ska förlänga lagen till den 31 januari, eller vad är Sverigedemokraternas inställning?

Anf. 27 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Acko Ankarberg Johansson! Du har helt rätt, exakt så är det.

Jag tänker på ingången i de mejl som har kommit, där jag uppfattat många medborgare så att det är den nya pandemilagen som vi ska behandla i dag. Men det är ju inte det vi gör, utan vi behandlar i sak den skrivelse som vi har efterfrågat från regeringen. Det är möjligt att jag har varit otydlig där. Det är alltså detta vi hanterar här i dag, inte den nya propositionen.

Sedan är det klart att vi har haft möjlighet att följdmotionera och föra fram att vi skulle vilja upphäva lagen, men det är inte något som vi har tankar kring över huvud taget. Den ska ligga fast till och med januari.

Anf. 28 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för tydliggörandet!

Jag får också jättemånga mejl. Det är ganska smidigt att säga att vi inte behandlar det man tror och sedan inte riktigt ta ansvar för de beslut som fattas.

Jag har medverkat till och tänker trycka på för att lagen ska fortsätta att gälla till den 31 januari. Det står jag för därför att den smitta som nu finns gör att vi behöver ha en regering som kan vidta åtgärder. Däremot tänker jag göra vad jag kan, och jag är väldigt glad över att regeringen redan har lyssnat. Man måste plocka bort de mest ingripande delarna. Vi har motionerat om detta tidigare.

Jag vill stå för de beslut som jag tar, och därför är det viktigt för mig att få klarhet. Jag tackar ledamoten för att hon tydliggör Sverigedemokraternas ställning. Det låter bra.

Anf. 29 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Det är jätteviktigt och bra att Acko Ankarberg Johansson lyfter upp frågan här. Jag vill vara tydlig med att vi också står bakom alla beslut vi fattar. Vi har ingen annan avsikt än att stå bakom pandemilagen fram till den 31 januari.

Anf. 30 APHRAM MELKI (C):

Fru talman! När riksdagen i september debatterade och beslutade om en förlängning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen hade Centerpartiet några principiella invändningar som vi följde upp med reservationer.

Som helhet ställde vi oss dock bakom att lagarna skulle förlängas till den 31 januari. Det var bra att besluten kunde fattas med brett stöd genom en överenskommelse om att regeringen efter halva tiden skulle återkomma med en skrivelse till riksdagen. Det är, fru talman, viktigt att vi kan hitta breda majoriteter i för Sverige viktiga frågor. Nu debatterar vi denna skrivelse. Det är en styrka för Sverige att vi även inför det beslut som riksdagen ska fatta har en bred enighet.

Med tanke på den utveckling vi nu ser med ett ökat antal smittade var det ett klokt ställningstagande i september att låta lagarna gälla fram till den 31 januari. Mycket talar för att de måste förlängas ytterligare.

Den svenska vaccinationskampanjen har varit framgångsrik. Snart har mer än 80 procent av befolkningen äldre än tolv år fått två vaccinationer. Vi är fortsatt oroad över att det finns områden i landet där vaccinations-täckningen är för låg, till exempel i de utsatta områdena. Vi är också oroad över att de regionala skillnaderna när det gäller den tredje vaccinationen är så stor. Bland de äldre som finns på våra äldreboenden är täckningsgraden god, men bland de äldre som har hemtjänst har det i flera regioner gått för långsamt.

Utskottet har tagit del av redovisning från Folkhälsomyndigheten, från Sveriges Kommuner och Regioner och från regeringen. Det är beklagligt att vi fortfarande ser mönstret att vilja lägga skulden på någon annan. Det skulle inte behöva vara så. Regeringen borde, precis som Coronakommis-sionen har påpekat, i ett krisläge visa att det är regeringen som styr landet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på Vänsterpartiets reservation.

Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Aphram Melki för hans inlägg. Jag vill också förtydliga att även Vänsterpartiet ställer sig bakom hela lagen, so far. Men vi hade några invändningar.

Min fråga handlar om gårdagens besked. Folkhälsomyndigheten och regeringen gav väldigt tydliga besked om vad man ska göra framgent i olika steg – steg ett, två och tre. Bland annat infördes ett tillfälligt stopp av karensdagen beroende på smittläget, eftersom så många inte kan jobba hemma när de är sjuka och att det är en markant risk för ökad smittspridning om människor så att säga inte har råd att vara hemma när de är sjuka. Detta gäller en väldigt stor grupp. Och väldigt många kan inte jobba hemma. Det är förskollärare, busschaufförer, affärsbiträden och hemtjänstpersonal – ett stort gäng så att säga.

Fru talman! Min fråga till Centerpartiet och Aphram Melki är hur Centerpartiet ställer sig till att man tillfälligt tar bort karensdagen.

Min andra fråga är hur Centerpartiet ställer sig till karensdagen mer ur ett folkhälsoperspektiv. Det är jag nyfiken på.

Anf. 32 APHRAM MELKI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågan.

Vi i Centerpartiet har varit involverade i de stödåtgärder som vidtogs när pandemin startade under 2020. Man kompenserade bland annat företagen, vilket vi var väldigt glada för. Man tog även bort karensdagen. Det har vi inte varit emot. Det finns en poäng i att man under dessa exceptionella omständigheter kan hjälpa till. Vi vet att många inte ska åka till jobbet när de är sjuka och så vidare, så att vi kan minska smittspridningen. Det tycker vi har varit okej. Men i stort tycker vi att karensdagen i ett normalt läge är ett instrument som inte ska tas bort. Det är en arbetsmarknadsåtgärd som har med viljan att gå till arbetet att göra och som överskuggar det andra. I vanliga fall är vi alltså inte för att karensdagen ska tas bort.

Anf. 33 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det var raka besked från Centerpartiet och Aphram Melki angående det tillfälliga borttagandet av karensdagen.

I vanliga fall när vi inte har en pandemi – vi hoppas att vi snart ska vara där – ser inte Centerpartiet och Aphram Melki då karensdagen som en risk för att människor går till jobbet trots att de är sjuka?

Jag känner många som inte kan jobba hemma. Och min bild är att karensdagen för familjer med låg inkomst och dålig ekonomi, till exempel ensamstående mammor, är ett gissel. Man tvingas alltså ibland att vara så ekonomisk mot sin familj och sina barn att man går och jobbar fast man är snuvig. Det är aldrig bra.

Karensdagen är alltså ingenting som är bra för folkhälsan. Och min bild är att människor ändå i stor utsträckning går och jobbar. De går till sitt arbete. Det är inte 20 procent som ligger på soffan och är sjukskrivna för att det inte finns någon karensdag. Jag tror att det är en väldigt felaktig bild som man skickar ut till människor som inte kan jobba hemma – till busschauffören, till förskolläraren, till affärsbiträdet och till övriga som inte kan vara hemma.

En del har råd att vara hemma. Karensdagen betyder ingenting för dem. För andra blir det ett enormt ekonomiskt avbräck. På totalen är detta ett stort aber, något negativt, för folkhälsan och för smittspridningen av även andra åkommor än covid-19.

Anf. 34 APHRAM MELKI (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågan. Jag ser förstås ett bekymmer med att det finns grupper som har det ekonomiskt svårare än andra. Men Centerpartiet anser att det är en arbetsmarknadsåtgärd som skulle slå åt det andra hållet och på ett negativt sätt om man skulle ta bort karensdagen permanent. Incitamentet att stanna hemma blir lite större om man känner sig snuvig och inte har covid-19 och det inte finns någon karensdag. Jag pratar om hur det är i vanliga fall. Vi har tidigare haft väldigt långa sjukskrivningstider.

Det finns olika kategorier av människor som har tyngre arbeten. Då får man titta på andra åtgärder för att hjälpa dessa människor och underlätta deras arbete. Men att ta bort karensdagen permanent är ingenting som Centerpartiet står bakom.

Anf. 35 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag tackar för en bra, viktig och klargörande debatt. Det är alltid trevligt att komma in på slutet i debatten just för att man har fått höra alla goda argument och just för att man faktiskt kan ta med sig en och annan sak. Det är så demokrati ska fungera.

Fru talman! Covid-19-pandemin har dödat 5 miljoner människor världen över, och den är inte slut. Vården i Sverige är utmattad. Människor som i dag blir sjuka i någonting helt annat än covid-19 eller som råkar ut för en olycka riskerar att inte kunna få den vård som de ska kunna få i Sverige på grund av att vården har haft fullt upp och på grund av att vården har varit uttjänt på grund av pandemin.

Det har från talarstolen riktats en hel del tack till de medarbetare i vården som har slitit dygnet runt alla årets dagar – och alla årens dagar, som det nu håller på att bli – för att få detta att funka trots de brister som har funnits. Jag instämmer i dessa tack. Vi ska också vara oroliga för vad som ligger framför oss. Det är därför som Liberalerna ställer sig bakom en förlängning av denna lag, alltså helt enkelt därför att vi ser att behovet även framöver är stort.

Fru talman! Detta är också en lagstiftning som vi måste väga mot en massa andra saker. Detta handlar inte bara om smittspridning och sjukdom och de konsekvenser som sjukdom kan få. Det handlar också om rörelsefrihet, mötesfrihet, äganderätt och näringsfrihet. Både rätten till liv och äganderätten, näringsfriheten, rörelsefriheten samt mötesfriheten kommer ur alla individers rätt till den egna kroppen. Ytterst handlar alla dessa rättigheter, inklusive att vården ska funka, om och kokar ned till individens rätt.

Det är därför Liberalerna har följdmotionerat. Vi har följdmotionerat om att vi när vi fortsätter med den här lagstiftningen och när den nya lagen kommer måste göra avvägningar inte bara ur folkhälsoperspektiv utan också mot andra saker, till exempel grundläggande fri- och rättigheter. Där har Liberalerna fått stort medhåll i utskottet. Därför har vi valt att inte följa upp den motionen, utan vi har nått vad jag uppfattar som konsensus i utskottet och skickat med till regeringen att vi behöver väga av mot fler saker och ha ett bredare perspektiv.

Fru talman! Det är också ur det perspektivet som Liberalerna tidigare argumenterat och nu argumenterar för att det viktigaste i pandemilagstiftningen kommer att behöva vara kraven på att hålla avstånd – inte andra restriktioner, som faktiskt inte behövs om människor håller avstånd och som inte är lika effektiva.

Ett sådant exempel är det här med öppettider. Det har ju varit en ganska löjväckande syn när staten försökt införa restriktioner för öppettider. Absolut, folk har inte varit ute och festat till klockan fyra längre, för det har man inte fått. Men i stället har folk börjat festa klockan fyra minuter över tolv, runt lunch.

Det har varit så, fru talman, att den typen av restriktioner har visat sig inte fungera, helt enkelt därför att människor ganska lätt kommer runt dem. De funkar inte. Det som funkar är att hålla avstånd, och att hålla avstånd är inte heller en lika stor inskränkning av näringsfrihet, mötesfrihet, äganderätt och rörelsefrihet som till exempel restriktioner för öppettider. Det är därför det är viktigt att sådan här lagstiftning blir effektiv och välavvägd.

Fru talman! I sammanhanget tycker jag att man också ska nämna det här med covidpass eller bruket av vaccinationsbevis.

I debatten och i tongångarna från regeringen vid presskonferenser och andra pressframträdanden har det låtit som att covidpassen ska vara en ytterligare åtstramning. Det är inte det budskap som har förmedlats i utskottet eller vid andra tillfällen när regeringen inte haft en pressmikrofon och en kamera i ansiktet. Där har det tvärtom låtit som att covidpassen snarare ska vara en lättnad. Restriktioner med pandemilagstiftning införs, men om man har covidpass ska det innebära en lättnad.

Det här skulle innebära att man som individ har ett fritt val. Man kan antingen vaccinera sig och få ett bevis som man kan visa upp, och då får man så att säga friare spelrum, eller välja att inte göra det och då omfattas av fler restriktioner.

Men det innebär också, och det kanske är det viktigaste i detta, att näringsidkare och andra som ordnar olika evenemang kan välja. Vill man följa hårda restriktioner som handlar om till exempel avstånd, som vi varit inne på, eller vill man införa vaccinpass i sin verksamhet och då få lite lättare restriktioner?

Om vaccinpassen används på det senare sättet är Liberalerna väldigt positiva till dem. Det har vi formulerat och framhållit tidigare. Men om vaccinpassen i stället skulle innebära en ytterligare restriktion, då skulle vi vara ganska kritiska. Det är viktigt att regeringen håller sig till det som man har förmedlat i samtal utanför mediernas ljus och inte kör på med den retorik som man har haft medialt.

Här tål väl också att sägas att det går att använda pandemipass redan i dag. Den som har en tillställning får begära pass i dörren som visar att man är vaccinerad. Vaccinering är ju inte en diskrimineringsgrund. Det är inte diskriminerande att säga nej till någon som inte är vaccinerad. Vi har lagstadgat vad som är diskrimineringsgrunder, och det här är inte en av dem. Det är inga konstigheter. Det är faktiskt också en del av näringsfriheten att man får säga nej till vem man vill så länge man inte diskriminerar.

Fru talman! Jag ska säga en sak till. Jag ser att min tid har gått ut, men eftersom det inte är jag som anmält min tid i den här debatten tar jag mig den friheten.

Coronakommissionen strök ju under att regeringen har varit senfärdig i sin hantering av pandemin. Det har varit ett hattande. Det stora problemet med detta, tycker jag, är att det har skadat förtroendet för de åtgärder som vi från staten beslutar om.

Jag blev kontaktad av en person nu i veckan inför den här debatten. Det var inte ett av massmejlen som går ut, utan det var en person som jag känner som berättade om sin situation. De har ett barn som går på förskolan, men eftersom förskolorna inte har förtroende för det offentliga agerande inför de massor av hårdare restriktioner än de restriktioner och rekommendationer som kommer från staten.

Det här är ju inte heller tanken. Det tycker jag är ett viktigt medskick: Man ska inte heller vara hårdare än de restriktioner och rekommendationer som kommer från Folkhälsomyndigheten, för den gör en avvägning. Folkhälsomyndigheten gör en avvägning mellan olika saker. Smittspridningen är en sådan sak. Men att barn ska få sitt behov av förskolepedagogik tillgodosedd är en annan sådan sak, och man måste väga saker mot varandra. Det har inte en enskild förskolepedagog kompetens att göra; det har inte

heller en enskild smittskyddsläkare kompetens att göra. Det måste göras som en avvägning mellan flera professioner, och den avvägningen gör Folkhälsomyndigheten.

Det sista jag vill säga är att jag vill uppmana dem som lyssnar på den här debatten att följa restriktionerna och följa rekommendationerna men lita på att avvägningarna görs och att de görs på ett rimligt sätt.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag får påpeka att ledamöterna alltid har ansvar för den tid som finns anmäld.)

Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har använt mycket av tiden. Det vill jag göra; jag tycker att det här är en viktig diskussion, och det har dessutom blivit en ganska bra diskussion.

Tack för anförandet, Joar Forssell! Jag tackar också för slutklämman – att man ska följa rekommendationerna. Händer det något annat på vägen, typ som på den här förskolan, tycker jag att man ska ta sig an det och titta på det.

Min fråga rör karensdagen. I går gick regeringen tillsammans med Folkhälsomyndigheten ut och angav ett tillfälligt stopp för karensdagen av smittskyddsskäl. Det handlar om att väldigt många inte kan jobba hemma. Det är en stor grupp – busschaufförer, förskollärare, lärare, vårdpersonal, omsorgspersonal – som inte kan jobba hemma, och en del av de personerna drabbas hårt också ekonomiskt av karensdagen.

Min första fråga till Joar Forssell och Liberalerna är hur ni ser på att man just nu lyfter bort karensdagen under en period.

Min andra fråga rör något lite intressant. Vi pratar ju om smittskydd av diverse slag i den här debatten. Jag undrar hur Liberalerna ser på karensdagen generellt. Är det något som gynnar folkhälsan, eller är det något som ni vill ska kvarstå? Är det något som gör att folk blir friskare, eller vad är Liberalernas inställning till karensdagen?

Anf. 37 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! På den första frågan är svaret solklart: Ja, vi tycker att det är positivt att man tar bort karensdagen i samband med pandemin. Det är rimligt att man kan göra det i vissa situationer.

På den andra frågan är svaret också tydligt: Vi tycker att karensdagen ska vara kvar när det inte är särskilda situationer, till exempel den här pandemin. Vi ser att det är en avvägning mellan olika saker, och det är en rimlig sådan. Men jag förstår att Vänsterpartiet vill annorlunda. Det har väl Vänsterpartiet velat även före pandemin, ska man vara ärlig med.

Den karensdagstiftning vi haft är en rimlig avvägning. Vi har inga förslag om att ändra den. Men vi behöver kunna vara flexibla när vi står inför den typ av situation som pandemin innebär.

Det är intressant att notera hur Vänsterpartiet använder pandemin. Det står alla partier fritt, men man använder pandemin för att föra fram en massa annan politik som man alltid brinner för.

Patenten är annan sådan sak. Det lyftes fram i Vänsterpartiets anförande att man vill slopa patenten för vaccinerna så som de ser ut nu. Det är vi kritiska till från Liberalernas sida. Vi tror att det är viktigt med en tydlig

patentlagstiftning som skapar incitament för innovatörer att vara med och bidra, i det här fallet läkemedelsbolag till pandemibekämpningen.

Det finns andra sådana exempel. När man lyssnar på Vänsterpartiet i den här debatten och i andra debatter om pandemin kan man skönja ett mönster av att Vänsterpartiet lyfter in alla möjliga frågor som det alltid brinner för. Alla partier är i sin fulla rätt att göra så, men jag tror inte att man ska tolka karensdagen utanför pandemin som en pandemifråga.

Anf. 38 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vi ser på pandemin också ur ett folkhälsoperspektiv, och då dyker det ju upp andra frågor. Självklart kör vi våra frågor i paritet med pandemin.

Jag tackar för svaret när det gäller karensdagen.

När det gäller patenten är det väldigt intressant. Det är inte bara Vänsterpartiet som driver detta, utan det är också exempelvis Frankrike, USA, Världförbundet och Läkare Utan Gränser. Vi i det här landet, Joar Forssell, har full täckning. Precis som hela väst har vi köpt in jättemycket vaccin och kommer att kunna vaccinera oss flera gånger om. Samtidigt kan man se att vaccinationsgraden i Afrika är förskräckande låg, och man kan inte säga att vi i väst direkt har bidragit till att få igång vaccinationerna i Afrika.

Självklart är det så, Joar Forssell från Liberalerna, att vi kommer att leva i mutationernas rike om vi inte gör någonting samfällt över världen. Om man just under pandemin – just i den situation som vi befinner oss i nu – kunde lyfta patenten skulle det betyda väldigt mycket, inte bara för Afrika utan också för alla i den här salen.

Jag är väldigt orolig för att vi kommer att få leva med det här om vaccinationstäckningen i världen inte blir högre, specifikt på de ställen där man har extremt låg vaccinationstäckning och där antalet personer som fått två sprutor är nästan noll. Jag tror inte att det vore bra för folkhälsan, demokratin eller någonting annat.

Jag har väldigt svårt att förstå att ett parti som Liberalerna, som tidigare har varit väldigt intresserat av andra delar av världen och som har haft ett internationellt patos, inte kan titta på den här frågan ur ett folkhälsoperspektiv och ur ett rättviseperspektiv.

Anf. 39 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag delar såklart oron över att pandemin ska få nya mutationer och ökad spridning och att det ska komma nya smittor. Jag delar dock inte euforin över att kunna använda planekonomi i stället för marknadsekonomi för att tillgodose de behov som uppstår i pandemiens spår.

Liberalerna var i januariavtalet pådrivande för att Covax ska få mer resurser. Det behövs ju pengar, infrastruktur, kompetens och så vidare för att bekämpa pandemin i andra delar av världen. Där har Sverige ett ansvar som ett stort biståndsland – där delar vi uppfattning.

När det gäller patent är det ju så att rätten till någonting som man själv har upfunnit skapar möjlighet och incitament för fler att vara med och bidra till en utveckling därför att man får någonting för att man till exempel hittar på ett nytt vaccin.

Det är intressant, fru talman, att Vänsterpartiet lyfter fram USA som ett gott exempel; det brukar ju inte Vänsterpartiet göra. I det här fallet tycker jag dock faktiskt att USA är ett dåligt exempel. USA gick ut och

pratade om att man ville slopa patenten, men samtidigt hade man ett exportstopp för råvaror och sådant som behövs i tillverkningsindustrin för att vaccin ska kunna tillverkas.

Det är ju inte så att vaccin är någon Breaking bad-verksamhet och att man kan stå vid sin spis och koka ihop det lite hur som helst, utan man behöver de här sakerna. Det behövs delar från 30 länder och från 90 företag för att man ska kunna tillverka dessa vacciner. Då behöver vi fri handel – då behöver vi att varor kan röra sig fritt över världen. Det kommer varken en, två, tre eller tio femårsplaner från Vänsterpartiet att lösa. Vi behöver fri handel, och vi behöver patent.

Anf. 40 MARIA FERM (MP):

Fru talman! Det känns roligt, och lite ovanligt, att vara tillbaka här i kammaren efter tre år på Regeringskansliet. Det känns hedrande och viktigt att delta i en debatt om något så angeläget som hur vi hanterar covid-19-pandemin.

Jag har de senaste åren arbetat väldigt mycket med detta på Regeringskansliet. Jag har jobbat med att bereda åtgärder som krävts för att hejda pandemins framfart och lindra konsekvenserna för samhället. Jag har följt arbetet med testning och vaccinering och försökt säkra att så få som möjligt insjuknar i denna sjukdom.

Precis som många av er andra har varit inne på har det gjorts enorma insatser av stora delar av samhället och av sjukvården under de senaste åren. Tyvärr kommer det att krävas väldigt mycket av oss även framöver. Detta har varit, och är även fortsättningsvis, en otroligt viktig uppgift för oss och, såklart, för regeringen.

Covid-19 kommer att vara en stor utmaning för hela samhället och för världen under lång tid. Smittspridningen ökar nu återigen överallt, även om det ser bättre ut i Sverige. Vi har mindre belastning på sjukvården, och vi har inte lika hög smittspridning. Det är dock väldigt oroande, och det går väldigt snabbt.

Därför ser vi nya restriktioner och rekommendationer som börjar gälla i dag. Det kommer även fortsättningsvis att vara en period då vi kommer att behöva tänka efter, hålla avstånd och göra det vi kan för att inte förvärpa utvecklingen.

Vi ser ändå ut att ha ett bättre läge än andra länder. En stor del av detta handlar om att vi under dessa år har haft en hög vaccinationstäckning. Vi har väldigt många som har gått och vaccinerat sig. Vi behöver dock fortsätta att jobba med det, för det är ännu inte så att det inte är ett problem att människor inte vaccinerar sig. Det ser också olika ut i olika delar av landet, med den tredje dosen och på olika områden i samhället. Där finns det väldigt mycket kvar att göra.

Vi behöver fortsätta arbetet med att underlätta för vaccintillgången i andra länder. En av de sista saker som Miljöpartiet var med och beredde och fattade beslut om i regeringen var att donera 1 miljon vaccindoser till Rwanda. Sverige har gjort väldigt mycket i arbetet med att säkra att världen får mycket större tillgång till vaccin. Vi behöver fortsätta detta arbete – annars kommer pandemin att förlängas, och mutationerna riskerar att bli värre än i dag.

Det är också viktigt att vi följer upp arbetet med de åtgärder som tas fram och säkerställer att de är logiska och proportionerliga. Ett av de vik-

tigaste sätten att få människor att känna tillit till samhället, och därmed också vilja hjälpa till och vilja vaccinera sig, är att de känner förtroende för de åtgärder som presenteras. Det är viktigt att människor vet att åtgärderna kommer i rätt tid, att de är proportionerliga och att de inte finns kvar längre än de behövs men att de finns där när de behövs. Därför är det också viktigt att detta är någonting som tydliggörs i det här betänkandet.

I dag debatterar vi alltså regeringens skrivelse *Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen*. Dessa lagar har tagits fram för att det ska finnas fler verktyg än vad som fanns tidigare för att förhindra smittspridning. Tidigare fanns bara den trubbiga ordningslagen, som dels drabbade vissa områden och branscher mycket hårt, dels inte kunde användas i andra delar där detta hade behövts för att minska smittspridningen.

Nu finns dessa lagstiftningar. De är tillfälliga men nödvändiga, och de kommer att fortsätta vara det en tid framöver. Nu kan man ha mer träffsäkra åtgärder och rikta in de verktyg man behöver för att människor ska hålla avstånd eller för att införa restriktioner på ett mycket bättre sätt än tidigare.

Anledningen till att dessa lagar har behövt tas fram är att svensk lagstiftning tyvärr inte var anpassad på det sätt som krävdes för den här pandemin. Nu har vi mycket bättre möjligheter att göra någonting.

Med dessa lagar kan man införa olika typer av restriktioner, och regeringen och Folkhälsomyndigheten har i några olika steg presenterat vad som kan krävas om man behöver återinföra fler. Vi kan hoppas att vi inte hamnar i ett sådant läge, inte minst eftersom den höga vaccinationstäckningen gör att vi trots en hög smittspridning har färre som är i behov av sjukvård nu än förra året. Man kan dock införa restriktioner för till exempel badhus och handelsplatser samt för privata sammankomster och offentliga tillställningar.

Som vi alla vet bedömer Folkhälsomyndigheten att dessa lagar bör gälla ytterligare en tid. Det är bra att skrivelsen om vilka åtgärder som har vidtagits har gått igenom och att vi fortsätter att följa upp det arbetet. Det är också positivt att det redan i dag utreds vilka verktyg vi behöver vid framtida pandemier, så att vi inte vid risk för pandemier framöver hamnar i lägen där vi inte har de verktyg som vi behöver.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Rättsväsendet

§ 7 Rättsväsendet

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU1
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 41 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Fler än 70 straff har skärpts. Ett trettiotal gärningar som tidigare inte var straffbara har kriminaliserats. En historisk utbyggnad av hela det svenska rättsväsendet pågår. Målet om 10 000 fler polisanställda

är på god väg att nås. En omfattande utbyggnad av kriminalvården genomförs, och domstolarnas kapacitet stärks väsentligt.

Vi har lagt om svensk kriminalpolitik. Aldrig har så mycket gjorts på så kort tid. Det är ett viktigt och målmedvetet arbete som vi har bedrivit sedan vi fick väljarnas förtroende att bilda regering. Vi har gjort det som socialdemokrater. Vi har gjort det i samarbete med Miljöpartiet som regering. Vi har gjort det tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna. Detta arbete kommer vi att fortsätta även framöver som parti och som socialdemokratisk regering.

Sverige kan bättre. Vi har ett läge som är allvarligt, och landet behöver mer av samarbete, inte mindre. Det är min övertygelse som ordförande för justitieutskottet och som första talare i debatten om utgiftsområde 4.

Mycket har gjorts, men mer behöver göras. Straffen för gängrelaterad brottslighet ska skärpas ytterligare. Möjligheten att använda hemliga tvångsmedel preventivt för att förhindra allvarlig brottslighet utreds. Straffen för mened, övergrepp i rättsak och skyddande av brottsling skärps. Den som begår fler brott ska straffas hårdare. Det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld ska stärkas. Straffen för våld och andra kränkningar i nära relationer skärps.

Detta tillsammans med en rad andra reformer och satsningar kommer att fortsätta stärka rättsväsendet i arbetet mot såväl gängkriminalitet som mäns våld mot kvinnor. Det kommer att ge vassare och mer effektiva verktyg för våra myndigheter och steg för steg fortsätta att flytta fram samhällets kamp mot brottsligheten i vårt samhälle.

Fru talman! Fler poliser? Ja, givetvis. Strängare straff? Jajamensan. Utbyggd kriminalvård? Ja, självklart. Men är det lösningen? Nej, det är bara en del av det som vi måste klara av.

Om vi inte bryter nyrekryteringen från kön av unga killar som står på rad för att ta över när vi plockar en gängledare, om vi inte förmår att säkerställa att det första slaget aldrig sker i en relation eller inte lyckas bryta de destruktiva mansnormer som finns i vårt samhälle kommer vi aldrig att lyckas. Det är bara genom att bekämpa såväl brottsligheten som brottens orsaker som vi kommer att nå framgång.

I vår vision om det starka samhället kan alla, oavsett vem man är och var man bor, känna trygghet dygnets alla timmar. Man kan röra sig fritt på gator och torg och i sitt bostadsområde utan att känna otrygghet och oro. Man kan lita på att polisen finns där när de behövs och att de har tid och resurser att utreda brott.

Detta är ett brett arbete. Vi har kommit långt, men mer finns kvar att göra. Det starka samhället backar aldrig undan för vare sig den grova organiserade brottsligheten eller gängkriminaliteten och gör allt för att vanligt folk ska känna sig trygga. Det starka samhället backar heller aldrig från ett av våra största samhällsproblem, nämligen mäns våld mot kvinnor. I grund och botten handlar det om jämlikhet, om allas rätt till en trygg uppväxt och tillvaro oavsett var man bor eller vem man är.

Fru talman! Jag kan nog lova att i denna debatt kommer några att sjunga oppositionens eviga visa om att det är för lite och för sent, trots rätt begränsade förändringar i det man själv lägger fram.

För att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället krävs både ett effektivt brottsbekämpande arbete och ett brottsförebyggande arbete som involverar många aktörer i samhället. Det är centralt att fler brott

förhindras och att fler brott klaras upp. Därför kan jag i år tycka att det mest intressanta inte är vad vårt utgiftsområde tillförs för pengar utan vilka delar av samhället som får betala kalaset.

Av de stora talen om enighet och regeringsfärdighet och framförhandlandet av en alternativ budget blev det kvar en tummetott. Udden i förslagen är riktad mot vanligt folk. Arbetsmarknadspolitiken stryps. När man säger nej till extratjänster, nej till introduktionsjobb och nej till regeringens satsningar på arbetsmarknadsutbildningar stiger arbetslösheten och utanförskapet.

Investeringsstödet för hyres- och studentlägenheter slaktas. Man säger nej till att renovera våra miljonprogramsområden, när vi vet vilka behov vi har och hur segregationen kommer att öka.

Funkisskatten försvinner inte, och klimatinvesteringarna blir aldrig av. Familjeveckan går från en reform för vanligt folk till att avlövas på pengar. Kvar finns bara rätten för den som redan har råd att ta ledigt för att följa med sina barn på ett utvecklingssamtal eller vara hemma en dag när förskolan eller skolan har planeringsdag.

För mig är politik en helhet. Det krävs breda insatser för att bryta den segregation som leder till fattigdom och hopplöshet och som göder gängkriminalitet. De förändringar som de högerkonservativa gör, även om det bara handlar om 20 miljarder av 1 137 miljarder, är inte en bra politik för Sverige.

Fru talman! För att öka tryggheten i vårt land och stärka samhället måste vi mobilisera oss i kampen mot den organiserade brottsligheten. Såväl tidiga insatser för en likvärdig skola, starkare socialtjänst och välfärd som skärpt lagstiftning och effektiva verktyg för polis och brottsbekämpande myndigheter är helt avgörande i kampen mot brotten. Vi måste bekämpa brotten och samtidigt bekämpa brottens orsaker.

På det sättet hänger välfärdspolitiken och kriminalpolitiken ihop. Så hänger också vår budget ihop. Eftersom vi ser budgeten som en helhet väljer vi att följa praxis och avstå från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområdet.

(Applåder)

Anf. 42 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det var inte så att allt som Fredrik Lundh Sammeli sa var dåligt. Det var ju en beskrivning av den verklighet som handlar om rättsväsendets långsiktiga återkomst. Det är många försummelser som har begåtts på det här området. Jag tänkte dock i min replik begränsa mig till det faktum att vi behöver satsa mer på polisen för att öka rekryteringen inom polisen.

Det är bra att vi har fem så kallade normala – vanliga – polisutbildningar på plats. Men de är ju inte belagda. Människor söker sig inte till polisen. Vi har dessutom öppnat en funktionsinriktad utbildning, vilket är välkommet. Nu börjar man också med en arbetsplatsinriktad utbildning för personer som kanske inte primärt har en annan akademisk examen. Där ska man kunna studera på halvtid. Det görs många goda insatser från myndigheten för att suga åt sig människor som är lämpliga att vara poliser och utföra detta viktiga uppdrag. Ska vi minska brottsligheten och öka tryggheten är det viktigt med fler lokalt närvarande poliser.

Vi i Liberalerna har i vårt budgetförslag, som tyvärr faller, gjort en lönesatsning på polisen för att fortsätta det som har pågått under mandatperioden och som regeringen utelämnade. Vi tror att det handlar om lön och ledarskap. Vi tror också att det handlar om arbetsmiljön. Även där behöver vi göra mer. Poliser ska inte skändas, förnedras och hatas på sitt jobb. Vi måste markera att det finns en gräns för detta. Detta sammantaget måste vi vidta åtgärder mot. Nu pratar vi om budgeten. Vi har resurser avsatta till detta, men regeringen valde att avstå från att satsa på polisernas löner. Varför?

Anf. 43 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Jag delar ledamoten Pehrsons engagemang när det gäller polisfrågor. Det är viktigt att myndigheten får möjlighet att växa och att vi inte gör om de historiska misstagen när regeringar har skurit ned på polisutbildningen. Det är viktigt att vi håller målet om 10 000 fler polisanställda och att politiken inte stannar där. Det handlar om att både rekrytera och bibehålla och att jobba med attraktiviteten i yrket, som ledamoten Pehrson också pekade på. Det kan man göra på olika sätt, exempelvis med funktionsutbildningar och en möjlighet för människor som jobbar civilt i myndigheten att läsa vidare till polis.

Polismyndighetens budgetäskande har regeringen mött i den här budgeten. Polisen är en myndighet som har fått historiska tillskott med många miljarder under de här åren. Jag är helt övertygad om att attraktivitet handlar om utbildning, karriärmöjligheter, lön, arbetsmiljö och mycket mer. Jag tycker att detta är ett viktigt arbete för parterna i den svenska modellen att hantera, och jag tycker att det även med den budget som regeringen lägger fram finns möjlighet att satsa på attraktivitet.

Anf. 44 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Om det vore så väl att det räckte! Det är ändå så att Polismyndigheten själv har sagt att det är en stor lucka efter de här lönebidragen, som man vill fortsätta med. Förhandlingarna med polisfacket pågår de facto just nu. De efterlyser detta. Ni vill inte leverera. Vi ville leverera. Jag anser att majoriteten nu också delvis har levererat på detta. Det är mycket bra.

Men vi måste se den verklighet som återigen innebär att fler och fler poliser lämnar yrket. Vi har en ökande kurva. Då måste vi möta detta. Det är otillständigt låg lön för den som börjar som polis. Vi måste öka attraktiviteten och få rätt personer som söker sig till polisyrket. Vi vill ju ha poliser som kan vara monologpoliser när det behövs men dialogpoliser i början, så att man kan minska brottsligheten på plats och avbryta pågående brott på bästa sätt men också klara av att gripa folk. Det är sorgligt att regeringen inte vill satsa på polislönerna.

Anf. 45 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Regeringen satsar stort på Polismyndigheten, har gjort det under många år och kommer även att göra det framöver. Polislönerna är en viktig del av attraktiviteten. Jag utgår från att Polismyndigheten med den budget man har jobbar med de frågorna framöver, på samma sätt som vi tillsammans, socialdemokrater och liberaler, under tiden för januariöverenskommelsens samarbete pekade på att det här är viktigt.

Sedan tror jag att man också i politiken behöver vara ärlig. Det kan låta väldigt bra att säga att vi satsar stora pengar på polislöner. Samtidigt är Polismyndigheten själv tydlig med vilka problem det skapar internt när politiken försöker styra i detalj. Jag tror på den svenska modellen. Jag tror på parterna och att de bäst hanterar de här frågorna. Polismyndigheten får pengar.

(Applåder)

Anf. 46 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterade att Fredrik Lundh Sammeli tog upp en hel del andra områden, som ligger utanför utgiftsområde 4. Det kan noteras att man varje dag möts av uppgifter om skjutningar när man tittar i sin telefon och så fort man öppnar en tidning. När vi nu debatterar budgeten för rättsväsendet blir det lite magstarkt att hävda att vi från budgetalternativpartiernas sida lägger fram en politik som gör att arbetslösheten stiger. Hur vore det i stället om Fredrik Lundh Sammeli tog sig tid att rannsaka den egna politiken på det här området de senaste sju åren? Målsättningen var att ha EU:s lägsta arbetslöshet. Resultatet av den förda politiken är att vi nu ligger i toppen och har den högsta arbetslösheten. Det är en parentes – jag tycker att vi behöver fokusera debatten på utgiftsområdet, fru talman.

Jag vill ställa en fråga kring begreppet ”en tummetott”, som Fredrik Lundh Sammeli använde. Polislönerna låg tidigare under 30 000 kronor för en fjärdedel av poliserna i yttre tjänst. De 360 miljonerna i riktade lönesatsningsmedel för poliser har nu inneburit att det bara är 4 procent som är kvar under 30 000 kronor. Poliser i yttre tjänst och poliser i kärnverksamheten, i utredningsverksamheten, behöver få högre löner med tanke på vilka risker de utsätts för när de upprättar ordning och trygghet.

Därför är det så anmärkningsvärt att Fredrik Lundh Sammeli beskriver de här satsningarna, som för enskilda poliser handlar om tusenlappar i lönekuvertet varje månad, som en tummetott. Det duger inte om man menar allvar med att vi ska göra allt för att stå upp för svensk polis och se till att de har de villkor och befogenheter men också löner som de förtjänar. Varför är Socialdemokraterna emot det och beskriver det som en tummetott?

Anf. 47 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Jag utgår från att ledamoten Carlson hörde hela anförandet. Jag kom med kritik mot den högerkonservativa budgetförändringen. Ja, det är en tummetott. Man gör en stor affär av en regeringsduglighet och enighet. Man säger att man är redo att ta över styret av Sverige, men förhandlar väldigt länge. Fem i tolv levererar man någonting som inte innebär så väldigt mycket förändringar.

Man ska ha klart för sig, både i den här budgetdebatten och i alla andra budgetdebatter, att den absolut största delen – över 98 procent, tror jag – av statsbudgeten, även på vårt område, i grunden utgörs av politik som en socialdemokratisk regering lagt fram tillsammans med Miljöpartiet. Det är fråga om förändringar i de mindre kategorierna.

På vårt område handlar det om 1 miljard av 63. Visst innebär det förändringar. Det kommer att leda till en möjlighet till fortsatta riktade lönesatsningar. Men Polismyndigheten är inte själv helt övertygad om att det avsmalnande och det fokus ni har gått fram med i budgetalternativet är framgångsrikt.

Det skapar nya bekymmer när politiken pekar på *en* del av polisen och inte ser att det är hela Polismyndigheten som behöver ha de möjligheterna. Min bild efter den beredning som vi har haft i utskottet är ändå att det har blivit tydligt för ledamoten Carlson och övriga att de förändringarna inte var ett bra förslag.

Anf. 48 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Det stämmer inte. Vi har breddat skrivningarna utifrån den beredningsprocess vi har haft i justitieutskottet. Polislönesatsningen ska gå till poliser i yttre tjänst men också till att stärka polisyrkets attraktivitet och intensifiera arbetet mot den grova brottsligheten. Det har jag uppfattat att det finns ett stort stöd för.

Fru talman! Jag har avslutningsvis en fråga. Det handlar om att Fredrik Lundh Sammeli i debatten har sagt att Polismyndigheten fick de medel den efterfrågade. Men Polismyndighetens egen ekonomichef har framför något annat. De lyfte fram tydligt i budgetunderlaget behovet av att fortsätta den satsning på polislöner som de har påbörjat under 2019–2021 eftersom de ser det som en viktig komponent för att bli framgångsrika i sitt tillväxtarbete.

Det är vad det budgetalternativ innebär som nu går igenom. Vi kan avsätta 400 miljoner för riktade polislöner till dem som bär upp trygghet, ordning och reda. Det är ingen tummetott. Det är en viktig satsning, fru talman.

Anf. 49 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Jag är glad över att det under beredningen framkom väldigt tydligt att det som låg på bordet inte var nog bra. Det hade kunnat skapa nya bekymmer även om man tillför pengar till Polismyndigheten. Den uppkomna majoriteten såg också behovet av att bredda den delen.

Som jag sa i mitt anförande är politik en helhet. Det går inte att stå här och debattera kriminalitet om man inte också ser vad priset är för de budgetförändringar som nu gjorts. Visst tillförs det mer pengar på det här området. Men det tas från andra viktiga områden.

Segregationen är ett av våra stora samhällsproblem. Det är utsatta områden som betalar ett högt pris för den kriminalitet som vi har. Men det är också en grogrund för tillförsel och nyrekrytering.

Anf. 50 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Det lackar mot jul, mina vänner. Det har inte undgått någon. Men jag tror att det för många människor i vårt land är svårt att hitta den riktiga julfriden.

Natten till i dag skedde ännu en explosion, den här gången i Malmö. Skadorna blev så stora att de påverkade husfasaderna 30 meter bort från detonationen. Natten till i dag inträffade också en skottlossning i ett trapphus i Huddinge.

Det är exceptionella händelser och saker som egentligen inte hör hemma i ett på så många andra sätt framstående och välutvecklat land som det vi har förmånen att få leda i. Men man kan ändå konstatera att de sakerna tyvärr numera inträffar så ofta att de inte ens alltid blir nationella nyheter. Det blir notiser som flimrar förbi. Man vänjer sig. Man gör tyvärr

det i ett land där skjutningarna har blivit vardagsmat. De inträffar så ofta att det bara blir en notis eller kanske två.

Fru talman! De här problemen är inte nya, men de har accelererat de senaste åren. Det är skjutningar, sprängningar, rån och en otrygghet hos svenska folket som ökar och nu befinner sig på rekordnivå.

Det får konsekvenser för människor i deras vardag. De vågar inte gå ut. De kastar en orolig blick över axeln. Kan de känna sig trygga i skolan? De oroar sig för nära och kära, sina barn och sina föräldrar.

Det är inte att svartmåla. Det är att beskriva Sverige för vad det är. Om man inte ser det får man nog vara mer än vällovligt naiv, för så ser faktiskt Sverige ut 2021.

Det sätter fingret på många saker. En sådan viktig sak är att det vi ska ta ställning till här i dag, anslagen till rättsväsendet, inte bara är en rättspolitisk fråga. I grund och botten är det en väldigt ideologisk fråga.

Det handlar om vår frihet. När de kriminella gängerna tar mer frihet och tar för sig gör de det på bekostnad av alla andra människor. Mer frihet för de kriminella innebär mindre frihet för alla skötsamma i Sverige.

Men det sätter också fingret på att frihet och trygghet inte är helt väsensskilda saker. De hänger faktiskt ihop. Man skulle till och med kunna gå så långt som att säga att de är olika sidor av samma mynt.

Fru talman! Det är väldigt svårt att kunna känna sig fri om man oroar sig för sin fysiska säkerhet. Men det är också väldigt svårt att vara trygg om man inte känner sig fri. Frihet och trygghet är ett begreppspar som vi kommer att behöva tala mer om hur de hänger ihop.

De senaste åren har det inträffat en mycket kraftig ökning av antalet skjutningar och sprängningar. Problemen är på många sätt allra störst i Sverige i hela Europa – i det land vi lever i, i Sverige.

Hur man än vrider och vänder på detta, hur mycket vackert-väderpolitik man än vill använda för att beskriva detta, som vi hörde tidigare i inlägg här i dag, går det inte att komma ifrån att det är ett omfattande politiskt misslyckande att det ser ut på detta bedrövliga sätt i det land som på många andra sätt är så oerhört bra.

Ansvar för det faller på regeringen i allmänhet och på justitieminister Morgan Johansson i synnerhet, som under lång tid konsekvent har förminskat problemen och gett sken av att utvecklingen går åt rätt håll. Det räcker med att öppna en tidning eller att läsa en lång rad undersökningar från till exempel Brå, eller polisens egen statistik, för att se att så inte är fallet. Regeringen har vägrat att agera och gjort det först när riksdagen har tvingat den framåt genom en lång rad olika tillkännagivanden. Den har heller inte klarat av att visa det ledarskap som dessa väldigt allvarliga tider för Sverige kräver.

Vi har hört det förut. Regeringen gör en massa saker. Det räknas upp olika saker. Men politik är inte bara att hålla pressträffar. Det är inte så att flest pressträffar vinner. Det handlar inte ens om att lägga fram flest propositioner. Det handlar om resultaten, mina vänner. Det är kärnfrågan här. Resultatet är följande: Fler skjutningar, fler sprängningar och större otrygghet. Där, fru talman, finns resultatet av sju års rödgrön politik.

Det är lätt att stå i den här talarstolen och räkna upp ett antal saker man har gjort. Det är lätt att stå här och verka tuff och säga: Nu ska det bli ordning; nu ska vi krossa kriminaliteten; det här är oacceptabelt. Det svåra är att göra det. Jag tror att svenska folket är trött på politiker som står i den

här talarstolen och talar tufft men som i verkligheten är väldigt svaga och som konsekvent har misslyckats att vända den väldigt bekymmersamma utvecklingen med fler skjutningar, fler sprängningar och större otrygghet.

Fru talman! Mitt i mörkret finns det också hopp. Riksdagen kommer i eftermiddag att fatta beslut om en budget för rättsväsendet som innebär stora resursökningar till egentligen hela rättsväsendet nästa år. Det är klart att den här budgeten för det här enskilda året inte löser alla problem och inte ställer alla saker till rätta. Likväl är det ett viktigt kliv framåt, fru talman.

Bara till poliserna anslås nästa år ytterligare 850 miljoner kronor. Det är pengar som kommer att få stor effekt. Det har också Polismyndigheten bekräftat. Det handlar till exempel om en kraftig ökning av antalet polisiära övervakningskameror. Vi vet att dessa kameror fungerar. Vi vet att de skänker människor en känsla av trygghet. Vi vet att de stör ut de kriminella. Vi vet att de gör det enklare att lagföra kriminella när de begår brott. Med den budget som vi har lagt fram kommer det att bli en mycket stor kraftsamling för just fler kameror.

Men det handlar också om höjda löner till våra poliser, till dem som befinner sig där ute och som egentligen är hela svenska folkets hjältar i den här allvarliga situationen. De kommer med budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna inte bara att få den vanliga löneuppräknings, utan de kommer också att få en riktad lönesatsning. Och det är inte första gången, utan en sådan har vi gjort en gång tidigare också.

Den lönesatsningen ville inte regeringspartierna bygga vidare på. De sa: Nu räcker det! Polisen ska inte ha mer pengar. Det ska inte bli en krona till i riktad lönesatsning. Vi ska lägga pengarna på någonting annat. Vi har en idé om mer semester i stället. Låt oss lägga fokus på det!

Då sa vi: Stopp, det där tänker vi inte göra! Våra poliser är hjältar. De ska få de löneanslag och de löner som de faktiskt förtjänar, och det kommer de att få med denna riktade lönesatsning. Den är dessutom inte bara på ett eller två år, utan den är treårig. Och det handlar inte om några småsummor.

När det sedan gäller exakt hur medlen ska fördelas blir det naturligtvis en fråga för arbetsmarknadens parter, precis som vanligt. Men det är bra mycket lättare att fördela pengar om man har några pengar att fördela, och det får man med vår budget. Med regeringens budget blir det noll kronor i riktad lönesatsning; det är en väldigt viktig konsumentupplysning i den valrörelse som vi snart går in i.

Men, fru talman, det handlar inte bara om att se till att poliserna får de löner som de faktiskt förtjänar. Det handlar också om att göra polisyrket mer attraktivt. Glädjande nog finns det nu en samsyn i kammaren om att vi behöver fler poliser. Men det är återigen så att det inte räcker att säga det; man måste också ha reformerna för att ta sig dit.

Det är bekymmersamt när man talar med unga poliser och hör att de väljer att lämna polisyrket i förtid. Ingen söker sig till det här yrket för att bli miljonär, för det blir man inte. Men det är tråkigt att höra från personer att de ger polisyrket några år och sedan avbryter sitt arbete och väljer ett annat yrke just därför att de annars inte får ekonomin att gå ihop.

Men det handlar inte bara om polisen. Även Säkerhetspolisen, åklagarna, domstolarna och Kriminalvården kommer med vår budget att få de

resurstillskott som vi tror är nödvändiga för att få ordning på situationen. Vi lägger mer pengar på detta än vad regeringen gör just eftersom det är så oerhört högt prioriterat.

Jag ska dock samtidigt säga, fru talman, att det inte bara är Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som fokuserar på rättsväsendet. Även Centerpartiet och Liberalerna lägger mer pengar i sina budgetar. Det tycker jag är viktigt att få fört till kammarens protokoll. Även Vänsterpartiet gör det. Med all respekt – det parti som man normalt sett kanske inte förknippar med att satsa mest på rättsväsendet lägger mer pengar i sin budget än vad regeringen gör. Det säger ändå någonting om Vänsterpartiet i dag – något bra.

Men det säger också en hel del om regeringen att oavsett vilket annat parti vi än tittar på här i kammaren lägger alla mer pengar än vad regeringen gör. Då kan man stå och säga att man ska vända på alla stenar. Det får man väl gärna göra, men till syvende och sist handlar det om vad man lägger fram på riksdagens bord och vad man är beredd att prioritera. Där finns en bred politisk samsyn, förutom från regeringen, om att här behöver vi göra väldigt mycket mer.

Med den budget vi kommer att fatta beslut om här i dag lägger vi ett grundfundament för att vända utvecklingen och se till att inte bara tala tuft om de kriminella utan också genomföra de förändringar som krävs för att vända den utveckling som man har låtit bita sig fast under alla dessa år. Det är mörker, men det finns också hopp.

(Applåder)

Anf. 51 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman och Johan Forssell! Vi måste vara ärliga och säga att M:s, KD:s och SD:s budget har skapat en del oreda för Polismyndigheten och polisen. Så blir det när det kommer sådana här sena ändringar.

Vi är helt överens om att polislönerna måste höjas; det är inget tvivel om det. Men jag är ganska kritisk till det här sättet att tillskjuta pengar, för det har visat sig skapa ganska stora slitningar inom Polismyndigheten och framför allt mellan poliser. Av poliserna kommer 50 procent antagligen att få ett ganska bra lönepåslag och vissa kanske ingenting alls.

Vad som skulle behövas om vi vill höja polislönerna på riktigt är ett rejält påslag i RALS, alltså den ordinarie löneförhandlingen. Det är därför det blir så underligt när Moderaterna driver på en lönesättning genom justitieutskottets möten där ändringar sker i sista sekunden och poliserna inte vet när utbetalningen ska göras. Det har hänt nu att man dels har fått påslag genom den vanliga löneförhandlingen, dels en utbetalning senare. Det är ingen ordning och reda när det här sker. Det känns och upplevs inte som något seriöst även om förändringarna i lön måste ske.

Lena Nitz, ordförande i Polisförbundet, har sagt i Polistidningen att en uppvärdering av polisyrket måste inkludera hela poliskåren. Nu justerades detta i sista sekunden, men vi måste från politikens sida se till att inte splitt-ra poliskåren. Om vi gör det kommer polisyrket aldrig att bli det attraktiva yrke som vi vill att det ska bli.

Anf. 52 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Tack, Linda Westerlund Snecker, för frågan! Vi har lagt fram och berett den här politiken enligt gängse rutiner i både justitieutskot-

tet och finansutskottet. Jag förstår inte riktigt vad som skulle vara det konstiga med detta. Har man problem med att oppositionen lägger fram egna budgetalternativ? I så fall är det lite konstigt, för det är en del i demokratins kärna.

Det var så turligt att det den här gången fanns ett stöd för vår budget. Det är också demokrati. Demokrati är inte att en regering bara ska kunna skicka en budget till riksdagen och sedan få igenom den utan att anstränga sig eller bry sig om huruvida det finns ett stöd. Regeringen hade inte gjort sin hemläxa, och då var det vårt budgetalternativ som vann. Det är inte konstigare än så.

Om vi fördjupar oss just i den riktade lönesatsningen ser vi att detta inte är någon ny fråga, utan i grund och botten är det här samma system som har gällt sedan 2018. I stället för att säga att utgångspunkten skulle vara att det här är någonting som ska tillföras kan man fråga sig varför regeringspartierna med stöd av Vänsterpartiet ville avbryta det som har gällt sedan 2018.

Vi lägger oss inte i den exakta fördelningen av detta. Så har det aldrig varit. Vi anslår medel i den extra riktade lönesatsningen, och sedan blir det upp till arbetsmarknadens parter att fördela dem. Det sker enligt gängse rutiner.

Vi har valt att bredda skrivningarna lite grann i år. Fokus 2018 var mycket på poliser i yttre tjänst. Det fanns en anledning till det, för många valde att söka sig från yttre tjänst in till andra, i och för sig viktiga, uppgifter men inte yttre tjänst. Den här gången har vi breddat formuleringarna lite grann, och det kommer att möjliggöra att till exempel satsa på väldigt erfarna utredare. Jag har goda förhoppningar om att det kommer att bli ett väldigt bra resultat.

Linda Westerlund Snecker har rätt i att det blir lite osäkert under en period. Men man ska veta en sak: Om regeringspartierna med stöd av V hade fått igenom sin budget skulle det inte ha blivit några pengar alls. Det är egentligen det enda vi vet. Nu blir det i alla fall pengar, och det är enklare att fördela pengar man har än pengar man inte har.

Anf. 53 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Nej, det här är inte en fråga om demokrati. Alla partier får lägga fram sina budgetförslag, och det vet Johan Forssell mycket väl. Det här är en fråga om huruvida man vill urholka den lönemodell som vi har i Sverige i dag eller om man vill behålla den.

Det är inte politiken som ska peka ut vilka arbetsgrupper som ska få ett lönepåslag. Det är fackförbunden tillsammans med arbetsgivarna som ska göra det. Det är OFR som ska sätta centralt RALS beroende på märket i industrin. Det är just där den fackliga förhandlingen sker.

Johan Forssell driver på en förändring på det här sättet när det gäller att ändra löner. Jag välkomnar som sagt en lönehöjning, och jag tycker att alla inom statlig förvaltning ska ha betydligt högre löner. Men det här sättet gör att man urholkar det fackliga engagemanget, som är väldigt starkt inom polisen. Man urholkar Polisförbundet, och man splittrar poliskåren. Jag tycker inte att det är en bra strategi. Men polisen ska ha högre löner.

Anf. 54 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag förstår Linda Westerlund Snecker rätt, men jag tror att detta är lite symtomatiskt inte bara för Vänsterpartiet utan även för Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Man säger ungefär så här: Polisen ska ha högre löner, men det ska bli noll kronor i riktad lönesatsning. Försök ringa en kompis, den som förstår innebörden i det! Det handlar ju inte om att bara säga saker; man måste också göra det i verkligheten.

Vi har haft kontakt med Polisförbundet. De har varit väldigt tydliga med att det var den här budgeten som innehöll den riktade lönesatsningen. De har varit positiva till den. Vi kan också konstatera att Polismyndigheten har äskat de här pengarna, men det blev inga pengar i regeringens budget. Vi har också hört från många poliser hur mycket detta faktiskt betyder för dem.

Vi tror alltså att detta är ett viktigt steg på vägen, både för att uppvärdera polisyrket och ge våra poliser den ersättning som de faktiskt förtjänar och för att få bukt med attraktivitetsproblemen och det faktum att väldigt många i dag tyvärr väljer att söka sig från yrket. Då handlar det inte bara om ord utan till syvende och sist också om kronor i lönekuvertet.

Anf. 55 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Att säkra människors trygghet är statens viktigaste uppgift och att skydda landets innevånare från inre och yttre hot dess främsta intresse. Lyckas man inte med detta är ingenting annat särskilt mycket värt.

Vi har under en längre tid saknat det ledarskap som behövs för att säkra tryggheten för alla som bor i vårt avlånga land. Regeringen har misslyckats med att vända den negativa utvecklingen, och människor känner i dag en betydligt större risk att drabbas av brott än kanske någonsin tidigare. Tyvärr verkar intresset vara större för att skylla ifrån sig, lägga ansvaret på någon annan, än för att faktiskt åstadkomma resultat.

Det är möjligt, och till och med troligt, att många av de förslag som bereds och som har kommit på plats kommer att ha goda effekter, men dessa förslag har i huvudsak tillkommit på initiativ från riksdagen genom tillkännagivanden och inte som en del av en strukturerad plan baserad på en tydlig färdriktning, en idé om vad man vill med rättspolitik i Sverige.

Fru talman! Svensk rättspolitik präglas av en hel del tjafs, när vi vet att samarbete tar oss längre. Tyvärr verkar alltför få förmå att se bortom de tillfälliga opinionsvinsterna, lägga partiprestigen åt sidan, kavla upp ärmarna och göra det som krävs för att vända utvecklingen. För den går att vända. Men det kräver att vi arbetar tillsammans för Sveriges bästa och att vi ägnar tiden åt sådant som verkligen med stor sannolikhet kommer att ha reella effekter på den brottsbekämpande förmågan.

Vi behöver söka svaren i forskning och främja metoder som har gott stöd i evidens och beprövad erfarenhet. Vi behöver också ge våra rättsvårdande myndigheter arbets- och planeringsro så att de kan fokusera på sin, bokstavligt talat, livsviktiga uppgift. Vi behöver en rättspolitik präglad av långsiktighet.

Fru talman! Det krävs pengar för att lösa de problem som vi står inför. Redan innan vi började bereda detta betänkande stod det klart att vårt utgiftsområde, rättsväsendet, skulle dra runt mer än 60 miljarder nästa år – en rekordsiffra.

Vi måste dock vara beredda att gå längre. Från Centerpartiets sida föreslog vi en satsning på ytterligare 7 miljarder under ramperioden, varav 400 miljoner i år. Med den budgetmotion som nådde majoritet tickar vi upp ytterligare 800 miljoner till totalt 63 miljarder.

De 7 miljarder som Centerpartiet vill tillföra handlar om några viktiga saker, exempelvis synlig närvaro. Polisen måste finnas där i gathörnet och på torget, inte bara i dag, utan i morgon och i övermorgon, om ett år, om tio år. Polismyndigheten måste kunna mobilisera inte bara för kortsiktiga insatser utan för att uthålligt möta hoten mot människors säkerhet i vardagen, bygga förtroende och etablera relationer som leder till tillit, som gör att det känns självklart att anmäla och som gör att det känns tryggt att berätta för polisen om sådant man utsätts för.

Det har skett en snabb ökning av antalet poliser i de utsatta områdena, men samtidigt ser vi att det fortfarande är brist på områdespoliser och generellt på poliser i yttre tjänst. Många områdespoliser arbetar stora delar av tiden med andra saker och skrivbordsarbete, vilket bland annat konstateras i Riksrevisionens rapport om polisens arbete i utsatta områden.

Fru talman! Alla partier är nu ense om att polisen ska byggas ut med 10 000 fler polisanställda till 2024. Men tyvärr kommer det antagligen inte att räcka. Det finns en rent praktisk begränsning i hur många poliser som hinner utbildas, men vi måste också använda våra poliser bättre.

Därför vill vi bland annat höja polisernas löner och förbättra deras arbetsvillkor, så att fler kommer in i yrket och fler lockas tillbaka. Vi vill också utöka det försök som har gjorts i minst ett polisområde, nämligen att anställa polisstödsassistenter för att avlasta polisen administrativa uppgifter. Dessutom ska polisen i samverkan med kommunerna kunna se till att det kommer fler trygghetsvårdare till de särskilt utsatta områdena som kan ge svar på frågor om trygghet, rättigheter och hur man går till väga för att få hjälp om man blir utsatt för brott.

Vi vill stärka samverkan mellan socialtjänst, skola och polis i vardagen så att ungdomar på glid fångas upp och skiljs från destruktiva miljöer.

Nationellt forensiskt centrum måste få stärkta resurser för att möta det ökade trycket på snabb teknisk analys, samtidigt som hela rättskedjan, från beviskring till åklagare och domstolar, rustas för att kunna åtala och döma skyldiga. Där vill vi att alla äskanden från rättsväsendets myndigheter ska mötas.

Centerpartiets budgetmotion, även utanför justitieutskottets specifika beredningsområde, lägger fokus på att lyfta de utsatta områdena genom att öka ungas och utsattas möjligheter att få arbete, på att underlätta småföretagande och på att stärka skolan – det som kan ge områdena hopp.

Fru talman! Man kan inte hålla ett anförande i en rättspolitisk budgetdebatt utan att nämna en speciell brottskategori – en som drabbar tiotusentals människor varje dag, där lidandet är stort och mörkertalen enorma. En av de viktigaste anledningarna, kanske den allra viktigaste, till att vi måste stärka rättsväsendet är att vi behöver bryta ned det enorma samhällsproblem som vi kallar våld i nära relationer.

Vi har kommit en bit på väg, och i våras fick vi upp ett rejält momentum i frågan. För någon månad sedan debatterade vi också och lagstiftade kring en rad åtgärder som kommer att ha effekt. Men vi får inte släppa taget nu. Faran är långt ifrån över.

För dig som lyssnar på detta och känner någon som är drabbad, eller kanske är drabbad själv, vill jag påminna om att det finns hjälp att få. Situationen går att lösa. Det kanske inte blir lätt, men det finns goda krafter som inget annat vill än att försöka bidra till att du ska få den trygghet du förtjänar och börja bygga det liv du vill ha.

Numret till Kvinnofridslinjen är 020-50 50 50. Samtalet kostar ingenting och syns inte på telefonräkningen. Du förbinder dig inte på något sätt till något, men där kan du få en första hjälp att komma vidare. Det finns hopp, och du är inte ensam.

Anf. 56 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Centerpartiet och Liberalerna har under den här mandatperioden dragit tillsammans för att driva regeringen mot mer hållbara satsningar på rättsväsendet. Det är gott så. Nu avslutades ju det samarbetet i somras när fyra partier sänkte januariöverenskommelsen och den upphörde. Nu har vi lagt fram egna budgetar, och då har det varit viktigt för Liberalerna att gå fram med satsningar på polisen för att öka attraktionen och få fler att söka sig till detta uppdrag.

Vi vet att behoven är enormt stora. Vi har 61 områden som är utsatta; det var tidigare 60. Vi vet att skjutningarna, sprängningarna och mordandet fortsätter och ligger på i stort sett oförändrad nivå. Vi ser vilka enorma utbredningar klan- och gängmiljöerna tar sig och hur de ersätter den svenska rättsstaten med en annan rättsordning i de utsatta områdena.

För att möta detta behöver vi ha fler poliser. Inte minst handlar det om det som Johan Hedin från Centerpartiet tog upp sist och som också Liberalerna brinner för, nämligen att möta mäns våld mot kvinnor. Där är det centralt att det finns poliser som kan utreda, gripa gärningsmän och i slutändan ta dem till rättegång så att de döms och hamnar i fängelse.

Det måste fram fler poliser, men det är tomt på många håll på polisutbildningarna. Vi måste öka attraktionskraften. Då är min fråga hur Centerpartiet ser på Liberalernas särskilda och riktade lönesatsning. Det behövs lagstiftning, men det behövs också pengar i plånboken. Vi vet också att det är en central del av demokratin att polisen har våldsmonopolet och att detta inte överläts på andra.

Hur ser Centerpartiet på den här satsningen?

Anf. 57 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en väldigt vällovlig satsning. I vår budgetmotion tar vi också höjd för stärkta polislöner i de 7 miljarder som vi anslår till ökad attraktivitet för rättsväsendet. Men lön är en del; det finns flera saker som vi behöver göra för att utveckla yrkets attraktivitet.

Det handlar väldigt mycket om arbetsmiljö, och arbetsmiljö kan i sin tur vara många olika saker. Men det kanske allra viktigaste, tror jag, är att vi när vi går till jobbet känner att det finns en god chans, om vi anstränger oss, att göra ett bra jobb. Jag tror tyvärr inte att alla poliser känner det i dag.

Någonting måste till i form av ledarskap och organisation, och effektiviteten i hur man arbetar måste styras upp väldigt mycket. Polisstödsassistenter, som vi har föreslagit i vår budgetmotion, är en viktig del i detta och kan avlasta polisen från administrativa uppgifter så att man kan fokusera

sera på sitt absolut viktigaste arbete, nämligen att säkra tryggheten ute i lokalsamhället.

En annan detalj i det hela som jag tror att vi måste ta in i den här ekvationen för att öka attraktiviteten och dessutom få rätt personer att söka till polisen är att lägga in den sista pusselbiten för att göra polisutbildningen till en akademisk utbildning. Där tror jag att väldigt mycket håller på att hända.

Centerpartiet är tydligt gällande den frågan, och jag vill gärna ställa motfrågan till Johan Pehrson från Liberalerna om de är med på det tåget nu. Det lät faktiskt så när vi diskuterade det här med Polisförbundet i en debatt i våras, och jag hoppas att vi kan vara överens om det. Det skulle vara en viktig del i det hela.

Sedan vill jag passa på att gratulera Liberalerna till ett fantastiskt klokt beslut som de fattade på sitt landsmöte häromsistens om att man inte längre ska driva frågan om visitationszoner, som vi nu borde vara överens om är en skadlig metod som inte alls kommer att ha några särskilt positiva effekter utan däremot gräva diket djupare mellan rättsvärdande myndigheter och lokalbefolkningar runt om i hela vårt avlånga land. Tack för det!

Anf. 58 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om akademisk utbildning är Liberalerna nöjda med att det ändå de facto erbjuds som extra tillägg på de flesta polisutbildningar. Den som tycker att detta är viktigt och tror att det är vägen fram för fler poliser kan nu göra detta. Det är så att säga frihet på riktigt. Fortsätt så, inga problem!

När det gäller visitationszoner kom en utredning här i dagarna som innebär visitationszoner efter hela svenska gränsen – vi får se hur Centerpartiet ser på den frågan – för att stoppa den enorma utförsel av stöldgods ur vårt land som pågår. Den gränsöverskridande kriminalitet som finns måste också Centerpartiet titta på. Liberalerna kommer att titta på den. Men vi gör det i ljuset av vårt landsmöte som bestämmer vår politik.

Liberalerna vill se en polistäthet på Europainivå. Det betyder att vi efter årsskiftet 2024/25 har uppnått 26 300 poliser i Sverige och ökar med ytterligare 5 000 poliser. Då måste polislönerna upp. Jag hoppas att Centerpartiet är en stark spelare i detta framöver.

Anf. 59 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Jag ska försöka vara en så stark spelare som Johan Pehrson är. Hans arbete i de här frågorna är naturligtvis väldigt imponerande. Jag har lärt mig mycket av Johan Pehrson genom åren och hoppas få fortsätta göra det länge framöver.

Jag ska svara på frågan om visitationszoner och visitationer. Det är på inget sätt så att vi kan vara emot visitationer. Visitationer är ett utomordentligt viktigt verktyg för polisen att använda, men det ska finnas en misstanke. Polislagen går ganska långt i 19 § och 20 § när det gäller polisens möjligheter att genomföra visitationer. Problemet är att man inte gör det i tillräckligt stor utsträckning för att det ska kunna skydda Sverige från att det kommer in illegala vapen i landet. Det är en utomordentligt viktig uppgift som tullen och polisen måste ta på ännu större allvar. Där måste visitationer naturligtvis genomföras.

Även när det gäller utgående stöldgods, där tullen har fått utökade befogenheter, måste vi bevaka detta mycket noggrant så att man fullföljer det.

Jag är glad över beskedet om visitationszoner och gratulerar till att den politiska mitten har blivit något lite bredare.

Anf. 60 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! I sju år har regeringen lagt fram straffhöjning efter straffhöjning och gett polisen flera sätt att övervaka och ta in hemlig underrättelse, och i dag sitter många gängledare inne på långa straff och både häktena och anstalterna är överfulla.

Ändå minskar inte skjutningarna. De kriminella gängen blir inte färre och får heller inte svårare att utöva våld. Och tryggheten har inte ökat. Ändå fortsätter regeringen på samma spår. Om och om igen skryter justitieministern över antalet straffhöjningar – 70 sådana, eller fler, har skett.

Men justitieministern skryter inte om att våldet minskar. Det är för att straffet och antalet tvångsmedel inte är den enda lösningen. Visst behövdes vissa straff höjas, och visst behövde vissa personer som gick omkring med vapen på stan omedelbart häktas. Men löser det problemet med skjutningarna i Sverige? Nej, uppenbarligen inte.

Det är för att det krävs helt andra lösningar för att stoppa gängkriminalitet. Det är som rikspolischefen säger: Polisen ensam kan inte lösa situationen. Problemet med gängkriminaliteten har aldrig handlat om längden på straffen utan om att vi har ett samhälle som har accepterat att vissa unga grabbar i socioekonomiskt utsatta områden tycker att det är mer lockande att börja deala narkotika än att plugga.

Hade samhället inte accepterat det här skulle sociala insatser med socialsekreterare, lärare och polis för länge sedan ha stoppat den utvecklingen. Men Sverige har blivit ett land där vissa ska vara fattiga, utanför och inte en del av samhället medan andra ska kunna stå i Sveriges riksdag och ropa på längre straff.

Insatserna inom rättsstaten är enorma just nu. Polisen gör ett bra arbete med att stoppa de aktivt kriminella. Men rekryteringsbasen är oändlig, och det är där som insatserna måste ske.

Det som behövs är sociala insatsgrupper i varje kommun och att socialtjänsten aldrig behöver spara och dra ned på sitt uppsökande och stödjande arbete. Och det är där Vänsterpartiet lägger sina budgetsatsningar: på att minska klyftorna och på att ge alla en chans. Det är inte budgetposter som finns i justitieutskottets område, men det är där som skillnaden mellan en skenande otrygghet och ett tryggt samhälle kan göras.

Vänsterpartiet satsar också på det tysta våldet, på våldet mot kvinnorna, på att rättsväsendets resurser och kompetens måste höjas, på att våldtäktsanmälningar inte ska läggas på hög och på att kvinnor inte får svikas för att kontaktförbudet inte används på det sätt som är nödvändigt.

Vänsterpartiet föreslår därför ett femicidpaket för hela rättsväsendets myndigheter för att mäns våld mot kvinnor, sexköp och människohandel ska hanteras med ökad våldskompetens, rättssäkerhet och seriositet i hela rättskedjan.

Fru talman! Vänsterpartiets budgetmotion ska ses som en helhet, och vi avstår från yrkande.

Anf. 61 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Vi har nu att fastställa budgeten för rättsstaten, för rättsväsendet. Det är något som inte bara påverkas av utgiftsområde 4. Liberalerna fokuserar mycket på polisen, och det hänger ihop med att vi tror att det är bra med fler poliser. Det bästa med fler poliser är att de kan hindra att brott begås. Genom fler områdespoliser och fler poliser nära medborgarna kan brott förhindras, och det är bättre att en polis är väldigt reaktiv och hindrar tio brott om dagen än försöker jaga personer som har begått tio brott om dagen. Båda behövs såklart.

Vi kan konstatera att regeringens förslag gick på pumpen. Det gjorde Liberalernas förslag också. Det var väl då det näst bästa förslaget som vann med Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas alternativ, och det har vi redan kommit en bit i debatten om.

Då vill jag säga: Var det verkligen så att Liberalerna inte hade mest pengar? Vi vill se det här som en helhet. När vi träffar poliser ute i verksamheten och möter de poliser som ansvarar till exempel för utvecklingen och för att bekämpa och motverka grovt våld, gängkriminalitet och det fasansfulla skjutandet och mordandet säger de att de har väldigt svårt att göra det här via bara polisen. De säger: Vi klarar inte att reda ut de 331 olösta morderna och mordförsöken bara i Region Stockholm just nu.

Tänk! Även om hela riksdagen skulle sitta och reda ut alla dessa skulle man inte komma framåt ändå. Tack och lov är det väldigt professionella människor inom polisen som jobbar med detta. Men de är för få. En av de ansvariga cheferna på Nationella operativa avdelningen berättade att det tillkommer ungefär 1 000 nya unga rekryter per år i den grova organiserade brottsligheten. Man menar att det måste jobbas brett med tidiga och tydliga insatser.

I en annan budget, som hade kunnat antas i den här kammaren, satsar Liberalerna i samma process, där vi före jul ska fastställa statens budget, enormt mycket på skolan. Vi satsar 14 miljarder på skolan över de tre år som diskuteras, såklart 2022 men också 2023 och 2024. Det gör vi därför att det börjar i skolan. Vi vet att godkända resultat i årskurs 6 och årskurs 9 och att ha avslutat gymnasiet är det bästa vaccinet mot att dras in i denna miljö av död och elände, som drabbar en själv, ens familj, ens område och hela övriga samhället. Det hänger ihop; det är förebyggande. Det är så vi långsiktigt, tillsammans med insatser inom inte minst socialtjänsten, måste attackera och möta detta problem.

Vi är också tydliga med, vilket jag har nämnt i några repliker, att det måste finnas fler poliser på plats. Avhoppen börjar öka igen. Fler poliser börjar återigen lämna sitt viktiga uppdrag. Det handlar om ersättning för det jobb man gör. Och det handlar om ledarskap och arbetsmiljö. När det gäller det sistnämnda har vi i riksdagen mängder av förslag att ta tag i, som att se till att folk inte kan stå och i praktiken skrika poliser i ansiktet och vara totalt respektlösa mot dem och deras uppdrag. Gäng av alla möjliga konstiga människor kommer fram till, ställer sig runt och uppträder hotfullt mot poliser som ska göra ett ingripande.

Jag gillar förresten en sak som vår statsminister Magdalena Andersson sa i sin regeringsförklaring: ”Alla som kan jobba ska jobba.” Då undrar jag varför de där männen som dyker upp när polisen gör ingripanden inte är på en arbetsplats. Det vill jag gärna höra från justitieminister Morgan Johansson, företrädaren för regeringen. ”Alla som kan jobba ska jobba.”

Men var är de då? Det måste finnas något de människorna kan göra. De kan stå och skrika åt en vägg och få betalt för det. Men de ska inte stå och skrika åt polisen.

Det handlar även om att kunna känna att man gör ett viktigt arbete, bortom ingripandesituationerna. Poliserna upplever det som fruktansvärt tröstlöst att gå på gång, för trettiosjunde gången, gripa en drograttfyllerist; men ingenting händer. Man ser detta rabattsystem som ger enorma rabatter på sexualbrott och på tillgreppsbrott. Och man ser att saker ska skrivas av, att de inte ska utredas eller att förundersökningar begränsas. Ingenting händer, och de kriminella kommer ut igen och står och flinar åt polisen. Det är klart att vi måste bemöta detta om vi ska rekrytera fler poliser.

Liberalernas vision är att vi vid årsskiftet av 2024/25 ska nå 26 300 poliser. Vi har nått antalet civilanställda. Nu är det poliser som ska fram. Vi ser behovet av att nå upp till ett europeiskt snitt, inte mer och inte mindre. Vi måste nå ett europeiskt snitt för antalet poliser för att man ska kunna jobba förebyggande och för att områdespoliser i nära samarbete med skola, socialtjänst, företag och organisationer ska kunna bygga det samhället och se till att unga, framför allt unga pojkar, inte dras in i detta meningslösa våld och dödande. Jag brukar beskriva det som i det närmaste en total mental istid. Här krävs långsiktiga satsningar. Men polisen är helt central.

Jag tror också att vi behöver diskutera hur vi i justitieutskottet ska bemöta det och se till att polisen kan samarbeta bättre med just skolan och socialtjänsten, för att få till tidiga och tydliga insatser. Jag gläds åt att höra förslag och tankar om att börja kunna gripa in tidigare och tydligare. Liberalerna har alltid hävdats att det är lättare att stämma i bäcken än i ån. Det är ett känt uttryck.

I den här mentala istiden, med den fantasifattigdom och hopplöshet som man upplever och den de facto kriminalitet som ungarna dras in i, måste man reagera tidigt. Samhället måste gripa in om det inte finns konsekvenser från första linjens chefer, det vill säga föräldrar som på olika sätt inte är kapabla – vi ska göra dem så kapabla vi kan, men om det inte sker måste samhället gripa in. Första brottet ska vara det sista brottet. Det är helt centralt. Då krävs det också poliser som jobbar nära.

Det krävs också att vi tar bort denna enorma, meningslösa sekretess. Det är jättebra att det finns sekretess inom myndigheterna i Sverige. Men mellan myndigheterna bör det inte finnas någon. Sekretessen från polisen till skolan och socialtjänsten och tillbaka gäller för den information man skickar vidare. Det är inte på det sättet att justitieutskottets ordförande, ledamoten Lundh Sammeli, ska få fri insyn i allt. Men myndigheterna som ser till att förebygga och bekämpa brott måste få det.

Fru talman! Vi i Liberalerna har i vårt särskilda yttrande redovisat att vi hade ett annat alternativ. Men vi ser fram emot att under våren leverera på det utrymme som budgeten ger och ser fram emot ytterligare viktiga lagstiftningsändringar för ett tryggare och friare Sverige.

Anf. 62 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Partiet Liberalerna hade för några veckor sedan landsmöte. Det var intressant för alla politiskt intresserade att följa, åtminstone för

mig. Det framkom här att det under landsmötet togs en hel del beslut som åtminstone jag tyckte var bra, Johan Pehrson.

Ni bejakade enprocentsmålet för bistånd. Ni sa nej till det förslag som har drivits om språkrav för permanenta uppehållstillstånd. Det togs också något beslut om att den principiella inställningen eller liknande för permanenta uppehållstillstånd är det man ska sträva efter. Ni sa ja till genuspedagogik i förskolan, vilket på sikt är viktigt för att komma åt brottsligheten. Och ni sa ja till skydd för public services och kulturens oberoende med mera. På rättsområdet sa ni nej till visitationszoner och till anonyma vittnen.

Hur tänker ni att ni ska genomföra de sakerna tillsammans med Jimmie Åkesson?

Anf. 63 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Både Miljöpartiet och Liberalerna bör väl avvakta valresultatet. Men jag är helt övertygad om att det, när vi går till val nästa höst, finns ett starkt utrymme hos svenska folket för ett tydligt liberalt parti.

Rasmus Ling redovisar nu ett antal frågor som är viktiga för oss liberaler. Jag har inte varit i riksdagen i 20 år av en slump. Jag har velat vara här och slåss för liberala idéer, och jag är helt övertygad om att det finns ett starkt stöd för ett liberalt parti som vill byta regering, efter så här långt sju och snart åtta år av navelskådande och konstigheter. Jag kan räkna upp alltifrån energipolitiken till massarbetslösheten, vårddköerna och ett pensionssystem som inte levererar till de mest utsatta, även om viktiga insatser gjordes i slutet av vårt samarbete inom januariöverenskommelsen.

Fru talman! På vårt landsmöte antogs viktiga politiska förslag om ett förortsluft och om en politik för att bygderna i hela Sverige ska kunna leva. Vi har ett nytt skolprogram. Vi har en modern energipolitik, som inte gör att vi får elräkningar som är som rymdraketer. Och vi har levererat nya förslag på rättsområdet.

I ett liberalt parti är det på det sättet att det inte är någon ensam som bestämmer, utan vi har en bred och viktig debatt. Vi fick stöd för fler poliser. Det betyder i praktiken 10 000 fler poliser. Vi fick stöd för en rejäl straffrättsreform, så att vi slutar med detta meningslösa rabattsystem. Livstidskriminala ska mötas av en progressiv straffökning. Vi tog stora steg för att kunna förverka brottsvinster. De flesta som begår brott gör ju inte det för att de per definition är sadister utan för att de inte vill eller kan jobba och då begår de i stället brott.

Vi antog nya förslag om att skydda kvinnor från våld, och vi tog även enorma steg för att jobba mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Detta kommer att generera ett brett stöd i valet. Och jag kan för övrigt prata med alla partier.

Anf. 64 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! De liberala idéer som Johan Pehrson talar om framstår mest som flyktiga tankar snarare än något långsiktigt ideologiskt. Det är jättebra att även Liberalerna tillämpar medlemsdemokrati, men när man inte bara byter ställning på marginalen utan från en vecka till en annan skiftar 180 grader finns det inte någon riktig hållbarhet i det hela.

Det var inte länge sedan Liberalerna skrev en debattartikel tillsammans med M, KD och SD om ett antal förslag på rättsområdet. Nu står Libe-

ralerna som parti inte längre för det. Det gäller exempelvis visitationszoner och anonyma vittnen.

Fru talman! Min fråga till Johan Pehrson blir därför: Kan Johan Pehrson verkligen säga att Liberalerna är tydliga på detta område?

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Liberalerna söker stöd för en ny regering i vilken vi vill ingå och vara ett liberalt mittenankare. Det blir en regering som måste ta tag i de problem som inte minst Rasmus Lings parti, Miljöpartiet, har orsakat.

Jag vet inte om ledamoten Rasmus Ling någon gång har fått en elräkning. Han skulle i så fall bli överraskad, särskilt om han bor i ett radhus, ett låghus eller en villa. Han kommer att få en chock, något som drabbar många svenskar utanför denna sal.

Apropå vårt samarbete: Vi tycker inte likadant som Moderaterna eller Kristdemokraterna i allting, och vi tycker definitivt inte likadant som Sverigedemokraterna i allting. Men det finns ett antal åtgärder som behöver vidtas med en ny regering. För detta navelskådande, självförhärligande och verklighetsförnekande som inte minst Miljöpartiet står för måste få ett slut för Sveriges, för människorna i Sveriges och för riksdagens hederlighets skull.

(Applåder)

Anf. 66 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Trygghet är en förutsättning både för individuell frihet och för tillit mellan människor och solidaritet i samhället. Utvecklingen det senaste decenniet med ett ökat antal skottlossningar på öppen gata måste brytas.

Dödligt våld har dessvärre alltid förekommit i Sverige, men några saker som sker nu skiljer sig från hur det var tidigare. En sådan skillnad är att de gärningsmän som begår dessa brott är yngre. Det grova våldet och annan kriminalitet i de här miljöerna är oerhört farligt. Ledare för kriminella gäng använder barn som rekryteras för att begå brott.

Det behöver göras många saker för att vända på detta. Jag är väldigt glad över att en utredning tillsatts som ska titta på påföljder för unga gärningsmän, det vill säga de som döms enligt lagen om slutna ungdomsvård. Den borde ha tillsatts tidigare, men det är väldigt bra att den har tillsatts nu. Inte minst behöver socialtjänsten ökade befogenheter. Den behöver tillräckliga resurser runt om i landet.

Skolan är också något som vi aldrig får glömma i detta sammanhang. Mellan dem som har gått ur grundskolan och dem som inte har gjort det – eller ännu mer mellan dem som har gått ut gymnasiet och dem som inte har gjort det – är skillnaden oerhört stor vad gäller risken för att man bland annat kommer in i kriminalitet.

Fru talman! En annan sak som skiljer sig från hur det var tidigare är att dåden sker i publik, öppen miljö, det vill säga på gator och torg. Tidigare skedde mordet vanligtvis i ett stängt rum där man kan få teknisk bevisning. Det är mycket svårare på öppen gata. Det gör också att våldet blir mycket mer påtagligt i människors vardag och närhet.

Fru talman! En aspekt av detta är den hårda och strikta tystnadskulturen i de här grupperna. De som befinner sig i dessa miljöer vittnar inte, och det

här sprider sig. Jag har talat med poliser som berättat om när de har träffat skottskadade unga på väg till ambulansen. De klarade sig den gången, men inte ens då pratar de med myndigheterna. Detta är farligt. Många vågar inte vittna, och andra gör det inte på grund av den kultur som finns. Det här är farligt om det dessutom sprider sig.

Fru talman! Man kan diskutera straff och höja straff. Vi har haft både diskussionen och gjort något åt verkställigheten åtskilliga gånger i debatten och kammaren, och det kommer alldeles säkert mer. Problemet är när gärningsmän som har begått brott inte åker fast och döms. Då spelar straffskalan ingen roll. Att få fast fler är därför det viktigaste fokuset. Det är det vi måste prioritera allra mest.

I detta sammanhang är verktygen och resurserna för de ansvariga myndigheterna avgörande. Polisen har fått fler befogenheter, och ytterligare befogenheter utreds. Även andra myndigheter har fått detta. Myndigheterna växer, och det ska de fortsätta att göra. Men detta är inte något bara för polisen, utan hela samhället måste kraftsamla runt detta för att bekämpa brottsligheten.

Fru talman! Nästa år kommer Sverige att styras med en budget som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna står bakom, även om den ska administreras av en socialdemokratisk regering. Detta är den elfte budgeten under de senaste 16 åren som är borgerlig. Vid två av dessa tillfällen har S- och MP-regeringen i hög utsträckning kunnat ändra detta genom ändringsbudgetar. Det skedde 2015 och 2019. Ingen av ändringsbudgetarna gjorde att anslagen till myndigheterna inom utgiftsområde 4 sänktes. Det tycker jag att man ska ha med sig, eftersom det gör att ansvaret för situationen inte bara ligger på ett eller två partier utan på flera. Den här utvecklingen har skett under lång tid.

Under de senaste åren har rättsväsendet stärkts. Mycket resurser har tillförts, men det har skett från en alldeles för låg nivå.

Mitt eget parti är som sagt inte undantaget från ansvar, men det är heller inte till exempel Moderaterna, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna.

Med detta, fru talman, vill jag hänvisa till Socialdemokraternas och Miljöpartiets särskilda yttrande i betänkandet.

Anf. 67 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Lag och ordning utgör den fråga som är av störst vikt för de svenska väljarna. Det är en fråga som sannolikt upptar en majoritet av de diskussioner som äger rum vid fikabord, frukostbord och middagstillställningar runt om i landet.

I dag debatterar vi budgetfördelningen inom ramen för det utgiftsområde som berör denna stora fråga. Som bekant har vi lyckats få gehör i utskottet för Sverigedemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas budgetreservation, vilket innebär att såväl Miljöpartiet som Socialdemokraterna och ett par andra partier i stället har särskilda yttranden.

Jag har en fråga angående det. Låt mig citera ur Socialdemokraternas och Miljöpartiets särskilda yttrande: "För att betala för satsningarna skär Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna ner på områden som är viktiga för att stoppa nyrekryteringen till kriminalitet, liksom på klimatsatsningar som är avgörande för ett effektivt klimatarbete."

Det är möjligt att det finns någon uppenbar koppling mellan att förhindra nyrekrytering och att göra klimatsatsningar. Den är inte uppenbar för mig. Frågan blir därför: På vilket sätt riskerar vi nu att nyrekryteringar in i gängmiljöer tilltar som en konsekvens av att vi från Sverigedemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas sida inte bejakar den typ av symbolpolitik på klimatområdet som man har från regeringssidan?

Anf. 68 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! På detta område finns det en skillnad mellan det som regeringen lade fram för riksdagen och det som sedan gick igenom. Det har sagts även tidigare i ett par replikskiften här.

800 miljoner till polisen är absolut pengar. Det är en stor budget, men det är absolut en skillnad.

Man kan konstatera att alla myndigheter fick det som de hade äskat i processen, när de talade om för regeringen vad de ansåg att de behövde för att klara sina uppdrag. Myndigheterna fick alltså de resurser som de begärde. Sedan har oppositionen gjort en egen reservation, som gick igenom, och där var det en ökning. Det finns förstås ingen myndighetschef som tackar nej till mer pengar.

Sedan gäller det saker som har tagits bort. Det är i huvudsak på andra områden. Att Tobias Andersson, fru talman, kallar det för symbolpolitik förvånar inte, eftersom vi vet vilken inställning man har till miljö- och klimatpolitik. Man förnekar över huvud taget att klimatförändringarna sker och bryr sig inte om de frågorna över huvud taget. Detta var otroligt dålig politik. Jag beklagar oerhört mycket att man fick igenom det och gjorde de stora nedskärningarna på exempelvis skydd av värdefull natur.

Men i det förslag som vi hade gav vi som sagt rättsväsendets myndigheter de anslag som de begärde.

Anf. 69 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det kan väl konstateras att det råder delade meningar kring huruvida man verkligen gick Polismyndighetens äskanden till mötes eller inte.

Rasmus Ling apostroferar oppositionen, kanske av gammal hävd. Men nu för tiden är han en del av den. Vi är faktiskt båda en del av oppositionen, enligt våra båda partier, åtminstone stundvis.

Men det jag frågar om är hur klimatsatsningar kan vara viktiga för att stoppa nyrekrytering till gäng. Det är ju vad ni skriver i ert särskilda yttrande. Jag ser inte kopplingen däremellan. Jag ser inte att det finns personer ute i samhället som nu riskerar att falla in i gängkriminalitet, som av en slump, för att vi från M:s, KD:s och SD:s sida inte går fram med att staten ska köpa privata markägares skog. Jag förstår inte vilka som är i farozonen för att nu bli grovt kriminella för att vi inte vill köpa privata markägares skog. Kan du förklara det, Rasmus Ling, för detta återfinns i ert särskilda yttrande?

Anf. 70 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Ja, det var en del av oppositionen som fick igenom sin budget. Det var inte alla oppositionspartier. Inte heller Vänsterpartiet var med på den budgetreservation som blev beslutad. Det var just M, KD och SD. Sedan var det några andra partier som lade ned sina röster.

Men det stämmer att vi nu är en del av oppositionen, och vi kommer att verka som oppositionsparti. Det kommer också att märkas på olika sätt.

Fru talman! När det gäller det särskilda yttrandet var det en beskrivning av budgetalternativen som helhet. Det är oerhört dålig politik att skära ned på skydd av värdefull natur på det sätt som man gjorde, och på energieffektivisering, vilket många har varit inne på i fråga om energiområdet. Det är en otroligt dålig politik. Men detta var en beskrivning av hela budgeten och de alternativ som fanns.

Anf. 71 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag ska citera från en intervju: Jag tror att många skulle känna igen sig i min historia. Det börjar med att skolan inte fungerar, redan från tidig ålder. Man går bort från skolan, och då träffar man dem som också har gått bort från skolan. Det blir en ond cirkel.

Det är ett citat från en intervju med en ung människa, tillika känd artist, som nyligen mördades på öppen gata i en central del av Stockholm. Det finns mängder av unga män men också kvinnor och andra som har skadats. Det är barn som har blivit utsatta. De drabbas av det fruktansvärda våld som har brett ut sig och bitit sig fast under de senaste åren, då Rasmus Ling har varit ansvarig för den politik som har förts.

Jag vet, fru talman, att Rasmus Ling delar min och Liberalernas uppfattning att satsningar på skolan är väldigt viktiga och att det är det bästa vaccinet. Det finns vaccin mot covid. Men det finns också vaccin mot elände, brottslighet och död, och det bästa vi har är avklarad skolgång.

En sak som kom ganska tidigt under denna mandatperiod var 34-punktsprogrammet. Då, Rasmus Ling, som företrädare för Miljöpartiet, var det verkligen så att man inte skulle vidta några tuffare åtgärder för att preventivt kunna avlyssna misstänkta kriminella. Man skulle inte ta bort straffrabatten annat än för mord om det gällde unga personer under 21 år som hade begått gärningen. Man ville inte se särskilt många straffskärpningar. Miljöpartiet bromsade regeringen på område efter område när vi andra försökte hitta en bred överenskommelse. Då föll det samman. Sedan har regeringen återkommit. Det är bra så. Men hur vill Rasmus Ling utreda 331 ouppklarade mord och mordförsök i Stockholm?

Anf. 72 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! När jag höll mitt anförande pekade jag på ett delat ansvar där många partier tidigare borde ha gjort betydligt mer. Liberalerna verkar inte vilja göra någon sådan bekännelse, utan man pekar friskt på andra och vill inte se sin egen del. Så är det, fru talman, trots att Liberalerna faktiskt är det parti som har stått bakom flest budgetar i Sveriges riksdag de senaste 16 åren.

Johan Pehrson har, förutom att han har suttit i riksdagen i 20 års tid, också varit djupt involverad i det samarbete som vi har haft under denna mandatperiod.

Fru talman! Jag tycker att det 34-punktsprogram som lades fram hösten 2019 var bra. Det var många åtgärder. Det rörde höjda straff. Det rörde fler verktyg. Det rörde åtgärder för att komma till rätta med tystnads-kulturen. Det var ett starkt program, som i hög utsträckning har genomförts. Men det finns fortfarande saker kvar.

Men, fru talman, bara för att någon har en idé om en lösning betyder det inte att den idén är bra. Alla förslag är inte det. Det fanns sådana exempel i de diskussionerna.

De exempel som Johan Pehrson nu tar fram fanns faktiskt delvis med i 34-punktsprogrammet. Flera av dem har nu också blivit av. Vi har exempelvis tagit bort straffreduktionen för unga vuxna som begår allvarlig brottslighet.

Anf. 73 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Självklart har jag och Liberalerna varit med och fattat beslut som inte alltid har blivit perfekta. Vi vet allting när vi tittar i backspegeln, men tittar vi framåt vet vi inte.

Just nu diskuterar vi bristen på svenska poliser. Vi är överens om att det akut saknas 5 000 poliser. Det är en brist. Man fyller inte polisutbildningarna. Man hittar på en massa andra, förvisso bra, insatser för att få fler att komma till polisen, men det är tomt nu. Det är det som är frågan.

Den enorma polisuppbyggnad som gjordes när alliansregeringen fick ta över ledde till enormt mycket fler poliser. Det misstag som begicks var att man då drog ned på polisutbildningsplatserna. Det var ett misstag. Det var fel av mig. Men jag hörde aldrig Rasmus Ling protestera, kan jag säga. Du får visa mig det protokollet i så fall.

Men nu är det 331 uppklarade mord och mordförsök. Det saknas 5 000 poliser – det är vi överens om. Jag menar att vi saknar 10 000 poliser. Varför vill inte Rasmus Ling höja deras löner, så att det rekryteras fler?

Anf. 74 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi vill gärna att de polisanställda ska ha högre löner. Jag har inte uppfattat att det föreligger skilda meningar i den frågan här i riksdagen. I fråga om man ska göra det enligt den svenska modellen, som faktiskt har tjänat och alltjämt tjänar Sverige väldigt väl, eller om man ska göra det genom att ändra på anslag i kammaren tycker vi olika. Men det viktigaste för dem som är ute och jobbar är ju vad som faktiskt finns i lönekuvertet sedan.

Jag är glad, fru talman, att Johan Pehrson är självkritisk när det handlar om hur man drog ned på utbildningsplatser. Från Miljöpartiet i Malmö skrek vi under de här åren efter att få en polisutbildning till Malmö men fick nej av Johan Pehrson och hans allianskompisar.

Jag är glad att en sådan under de senaste åren har kommit till stånd och att vi nu kan utbilda poliser som är beredda att gå ut och jobba på gatorna. Det var synd att det inte kom tidigare, för det tar tid att stärka upp en sådan myndighet.

Anf. 75 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! ”Kriminaliteten och otryggheten breder ut sig i Sverige. Rättsväsendet står underfinansierat och under lång tid bortprioriterat. En ansvarslös, kravlös migrations- och integrationspolitik har skapat än större segregation. Tilltron till polis- och rättsväsendet blir allt mindre. Samtidigt skapar radikalism och extremism runt om i världen nya problem, där terrorister enklare rör sig över landsgränser och med ny teknik hotar det som tidigare varit tryggt. Statens kärnuppgift, att värna medborgarnas trygghet, står hotad.”

Så inledde vi vår utgiftsområdesmotion för rättsväsendet. Sedan den skrevs har mycket hänt. Det har varit två väldigt händelserika månader inom den svenska politiken. Denna turbulens nådde sin kulmen när Sverige den 24 november fick sin första kvinnliga statsminister någonsin men blev av med henne inom loppet av sju timmar.

Orsaken till denna oreda, vilken sannolikt är något svår för många att hänga med i och fullt ut greppa, är budgeten. Det var i sig någonting nytt och ett stort steg framåt för Sverigedemokraterna när vi för första gången 2014 röstade på Moderaternas budgetalternativ efter att vårt förslag fallit och vi därigenom utgjorde tungan på vågen för ett budgetbeslut.

Sedan dess har mycket skett, och i dag skulle ett sådant agerande inte anses utgöra någon större framgång för oss som parti.

Vad vi däremot lyckades åstadkomma denna höst kan inte ses som någonting annat än en av de främsta framgångarna för oss som parti. Vi har förhandlat fram en SD-M-KD-budget och fått gehör för den i denna kammare. Det betänkande vi i dag ska debattera och fatta beslut om har därför justerats så att förslaget till beslut inte utgörs av regeringens budgetproposition utan av det gemensamma budgetförslaget från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna.

Nu har det kanske hittills i detta anförande låtit som om detta i sig är den stora segern för Sverigedemokraterna. Även om det är en sådan är den största vinnaren i detta rättsväsendet, som nu får väsentliga tillskott till sin verksamhet.

För precis som jag inledde mitt anförande med att konstatera befinner sig Sverige i ett ytterst allvarligt läge. Sverige är inte längre det trygga land vi en gång var så stolta över. Sverige har förändrats och försumrats av styrande politiker under lång tid. Sverige har bland den lägsta polistätheten i Europa men beskrivs samtidigt internationellt som ett av Europas farligaste länder.

Sverige förtjänar bättre än så, och det var mot den bakgrunden som Sverigedemokraterna, likt tidigare år, riktade ordentliga satsningar på rättsväsendet i vår budgetmotion. Allt som allt rörde det sig om 4,5 miljarder utöver regeringens anslag för 2022, och en majoritet av satsningen skulle tillfalla Polismyndigheten.

Genom 1,5 miljarder i särskild lönesatsning skulle vi främja att medarbetare vill stanna kvar vid myndigheten samt skapa incitament för att återrekrytera poliser som för närvarande arbetar med annat.

Genom 870 miljoner i satsning på betald polisutbildning skulle vi ytterligare stärka attraktionskraften i yrket och underlätta för dem som i dag går i tankar att söka sig till Polismyndigheten men som inte har råd att återvända till skolbänken.

Genom 200 miljoner i satsning på Nationellt forensiskt centrum säkerställer vi att deras sedan länge underdimensionerade och underfinansierade verksamhet kan få de resurser som krävs för att utgöra ett ovärderligt verktyg i utredandet av brott.

Fru talman! Vi har ytterligare satsningar på Polismyndigheten i vår budgetmotion, men även annat återfinns. Sverigedemokraterna inser att det finns andra delar av rättskedjan som också behöver utökade befogenheter och resurser, varför vi även riktar medel till exempelvis Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar och Kriminalvården.

I symbios med de policyförslag som vi driver hade dessa budgetsatsningar på riktigt kunnat bidra till att vända utvecklingen i Sverige. Med en sådan politik hade vi på sikt kunnat garantera ett tryggare land.

Riktigt så bra blev det dock inte. Man kan inte få allt man önskar. Vi har förhandlat med Moderaterna och Kristdemokraterna, och vissa av våra satsningar har fått stå tillbaka.

I praktiken innebär det dock att vi nu har enats om någonting som utgör ett markant bättre förslag i relation till regeringens budgetproposition. I vårt gemensamma budgetalternativ tilldelas rättsväsendet inte 4,5 miljarder som Sverigedemokraterna hade önskat 2022 men 1,5 miljarder, vilket nu blir verklighet givet att det vunnit gehör i såväl utskottet som senare i dag riksdagen.

Jag är stolt över att vi tre, mer eller mindre, konservativa partier har kunnat sitta ned tillsammans och överlägga, förhandla och landa i ett helhetsförslag till statsbudget innehållande markant bättre prioriteringar än förra regeringens. Rättsväsendet blir den stora vinnaren.

Genom att avstå från typiskt socialdemokratiskt valfläsk som familjeveckan och typisk miljöpartistisk symbolsocialism som att köpa skog från privata markägare fanns det resurser över för oss att satsa på rättsväsendet – den politiska fråga som väljarna anser vara viktigast och ett av de områden som negligerats mest av tidigare statsministrar. Det är jag stolt över.

Jag är stolt över att riksdagen redan har röstat bifall till en SD-M-KD-budgettram och nu i dag kommer att rösta bifall till SD-M-KD:s förslag på fördelning inom flertalet utgiftsområden, inte bara detta.

Fru talman! Jag ser fram emot att se det samarbete som nu växer fram tillta och på riktigt verka för att få Sverige på rätt kurs. Med detta sagt ska jag göra någonting jag är ovan vid, nämligen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Anf. 76 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Sverige är mitt i en pandemi. Men vi har också en epidemi – en epidemi av skjutningar och sprängningar. Brottsutvecklingen i Sverige kan bara beskrivas som extrem. Den grova organiserade brottsligheten kopplar ett allt hårdare grepp om samhället. Stad efter stad sätts i skräck. Statistik från Brå visar att Sverige ligger i den absoluta Europatoppen när det gäller dödligt skjutvapenvåld per capita.

Polisen har 331 pågående utredningar gällande mord och mordförsök bara i Stockholm, kopplat till skjutningar och sprängningar. Situationen är synnerligen allvarlig.

Oppositionen har genom justitieutskottet och riksdagen fört regeringen framför sig i fråga efter fråga. Vi har haft denna regering på plats i sju år, det vill säga vi har haft sju år av rödgrön politik. Det gäller att titta på verkligheten. Har det blivit bättre eller har det blivit sämre under åren?

För Kristdemokraternas del är det tydligt att mer behöver göras när det kommer till det förebyggande arbetet. Vi har i vår budget också – som vi inte diskuterar i dag – en avsevärd satsning på ett föräldrastödsprogram som ska vara tillgängligt i hela landet för att stärka stödet till föräldrar så att de kan ta sitt givna föräldraansvar. Det är en av de allra viktigaste förebyggande åtgärderna.

Men när vi diskuterar utgiftsområde 4, fru talman, handlar det också om en mycket tydlig prioritering av rättsväsendet. Där är vi överens med

Moderaterna och Sverigedemokraterna. Totalt tillskjuts på området 1,2 miljarder mer. Det är bara genom att skapa ordning och trygghet på gator och torg som friheten kan öka för var och en att leva sitt eget liv. Kvinnor och män ska känna sig trygga att gå ut i sitt kvarter. Föräldrar ska kunna släppa ut sina barn för att leka. Tidningsutdelare ska inte behöva använda överfallslarm. Butiksägare ska inte behöva lägga ned därför att de utsätts för hot och utpressning. Hårt arbetande människor ska inte terroriseras av kriminella, men våldet begränsas i dag medborgares livsutrymme – och barn hamnar i skottlinjen.

Vi ser också hur människor inte vågar vittna i gängkriminalitetens spår. Tjänstemän, både kommunala och statliga, upplever obehag när de utför sina jobb och drar sig för att anmäla brott. Genom detta eroderas både rättsstaten och demokratin underifrån. Gängkriminaliteten är ett gift i vårt samhälle. Den utgör just nu det största hotet mot tryggheten i samhället, och den måste bekämpas med full kraft. Det innebär både avsevärt skärpta straff för gängkriminella och resurser som möter rättsväsendets behov av att bekämpa brottsligheten.

Fru talman! Det här handlar också om att all annan brottslighet samtidigt måste stävjas: våldtäkter, våld i nära relation, misshandel, inbrott, bedrägerier, rån eller andra brott mot person. Omfattande åtgärder behöver vidtas för att bekämpa den vardagsnära brottsligheten och för att öka tryggheten för medborgarna i hela Sverige.

Samtliga myndigheter inom utgiftsområde 4, de större myndigheterna i rättsväsendet, får tillskott. Polismyndigheten får 850 miljoner kronor mer nästa år. Säkerhetspolisen får 50 miljoner kronor mer. Åklagarmyndigheten får 80 miljoner kronor mer. Domstolarna får 50 miljoner kronor mer, och Kriminalvården får 200 miljoner kronor mer.

Jag tänkte gå igenom varje myndighet för sig. Polismyndigheten får det mycket stora och behövliga tillskottet på 850 miljoner kronor. Närmare hälften av de miljonerna går till en riktad polislönesatsning, som redan har debatterats en del i kammaren. Det handlar om att öka antalet poliser i yttre tjänst men också om att stärka polisyrkets attraktivitet och intensifiera arbetet mot den grova organiserade brottsligheten.

Tillskottet trappas upp med 400 miljoner år ett, 2022, 800 miljoner kronor 2023 och 1,2 miljarder 2024. Vi ser det som helt nödvändigt för att nå målet om 10 000 fler polisanställda och för att uppvärdera yrket och ge poliserna den lön de förtjänar när de vecka ut och vecka in, pass ut och pass in, gör sitt yttersta för att säkra tryggheten på våra gator.

Det räcker förstås inte med ökade polislöner. Vi behöver också se till att det straffar sig hårdare om man ger sig på poliser, skriker okvädingsord och glåpord efter poliser och kränker poliser. I dag är det en högre ribba för fällande domar. Här behöver brottet missfirmelse mot tjänsteman införas igen, vilket Kristdemokraterna har föreslagit. Vi hoppas också att få stöd för detta – men längre fram, fru talman, inte vid dagens votering eftersom frågan inte ligger på bordet.

Fru talman! Jag tänkte lägga några minuter på övriga delar av rättsväsendet. Det blir ofta så att vid satsningar på Polismyndigheten blir det den myndighet som debatteras mest. Åklagarmyndigheten tillskjuts med dagens beslut 80 miljoner kronor mer. Det är mycket pengar för Åklagarmyndigheten. Jag vill påminna kammaren och åhörarna om att förra året

glömde regeringen bort tillskottet på 49 miljoner kronor som man hade äskat, vilket då riskerade att få stora konsekvenser för åklagarna.

Vad kan då 80 miljoner kronor leda till? Jo, enligt Åklagarmyndigheten, som besökt justitietskottet under beredningsprocessen, innebär detta att det går att rekrytera fler åklagare, ge mer stöd till åklagare med hjälp av beredningsjurister, analytiker och åklagarresurser. Man kan säkra att erfarna åklagare stannar genom att göra lönesatsningar på åklagare. Nödvändiga it-satsningar kan genomföras, och man kan också stärka säkerheten för åklagare. De 80 miljonerna är oerhört viktiga för att dimensioneringen av rättsväsendet ska hänga ihop. När vi förstärker Polismyndigheten måste också Åklagarmyndigheten förstärkas.

Likaså får domstolarna 50 miljoner kronor mer nästa år. Denna summa byggs ut till 100 miljoner kronor mer i ramhöjningar för åren som kommer därefter. Det här har redan förberetts och ska fördelas ut till domstolarna, vilket ger större möjligheter att anställa och att säkra verksamheten.

Vi tillskjuter 200 miljoner kronor mer till Kriminalvården för att ytterligare förstärka och skynda på den nu planerade kapacitetsutökningen för häkte, anstalt och frivård.

Den budget som i dag ser ut att vinna riksdagens bifall, som lägger 1,2 miljarder mer på hela rättsväsendet, är en kraftig förstärkning. I termer av vinnare i budgeten är såklart rättsväsendet vinnaren. Men det gäller också hela svenska folket, som nu får en budget som ger rättsväsendet starkare muskler att bekämpa gängkriminalitet och den vardagsnära brottsligheten så att Sverige blir tryggare. Vi kan nu få bukt med problemet med kriminaliteten.

Fru talman! Återigen är det riksdagen som tar klivet före och skjuter regeringen framför sig genom att tillskjuta de medel som krävs för att ta kampen på allvar.

Anf. 77 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för en intressant debatt så här långt, även om jag måste säga att jag inte har hört så värst mycket nytt från oppositionen. Det är samma överbudspolitik som man har kört med i sju års tid. Man låtsas inte om de mycket stora satsningar som regeringen har drivit igenom, trots att varenda människa som följer frågorna vet att vi har haft en oerhört hög reformtakt på området.

Detta beror på att vi lade om svensk kriminalpolitik i grunden när vi tillträdde. Moderaterna hade ägnat det här politikområdet ett mycket förstrött intresse under sina regeringsår. Det var nästan inga straffskärpningar, inga stora projekt för att sätta upp kameror, en våt filt över data-lagringsfrågan, så gott som inga förbättrade avlyssningsmöjligheter och ingen förstärkt terroristlagstiftning. Inte ens terrorresorna kunde ni förbjuda, trots att det restes som värst till Syrien under åren 2013–2014. Inte ens det orkade Moderaterna klara ut under sin regeringstid.

Jag skulle kunna göra listan hur lång som helst med frågor som den moderatledda regeringen då inte brydde sig om. Ni satt och sov under er regeringstid.

När det verkligen gällde, när pengarna tog slut i statskassan, vad var det då som fick stryka på foten? Det var polisutbildningen. På två år drog ni ned på polisutbildningen med över 90 procent – för att ni skulle finan-

siera era skattesänkningar. Så gick det till när Moderaterna styrde i Sverige.

Vem var det som gjorde detta? Jo, det var bland annat Johan Forssell. Forssell jobbade faktiskt i Regeringskansliet under alliansåren.

Detta vill Johan Forssell knappt kännas vid nu när man pratar med honom. Snart har han väl raderat från sitt cv att han ens har varit i Regeringskansliet under de här åren och jobbat för Reinfeldt, men så var det. Min fråga till Forssell är därför: Hur tänkte ni när ni drog ned på polisutbildningen med 90 procent? Förstod ni de långsiktiga effekterna av detta?

I sitt inlägg talade Johan Forssell med mig om ledarskap, men nej, Johan Forssell – när det gäller ledarskap tar jag inga lektioner av dig. Det är lätt att i opposition stå i talarstolen, göra sig bred och hacka på regeringen med det allt tröttare budskapet om för lite och för sent – och sedan bara lova än det ena, än det andra. Medborgarna vet dock att högern aldrig levererar. När det är skarpt läge går nämligen skattesänkningar alltid före rättsväsendet för Moderaterna.

När vi tillträdde lade vi om politiken. Sedan vi tillträdde har Justitiedepartementet lagt fram över 300 propositioner till riksdagen, och alla har gått igenom. Det har gjorts över 70 straffskärpningar och nykriminaliseringar. 450 kameror har satts upp, och det har gjorts rekordstora anslagsökningar till rättsväsendets myndigheter. Det finns helt nya verktyg för att polis och åklagare ska komma åt brottsligheten, och vi har nya polisutbildningar. Också det är anmärkningsvärt: Trots det höga tonläge vi hör från höger har Moderaterna aldrig någonsin startat några nya polisutbildningar, trots att man har haft chansen.

Det var vi socialdemokrater som startade polisutbildningen i Växjö. Det var vi socialdemokrater som startade polisutbildningen i Umeå. Det här var för 20 år sedan, under Laila Freivalds tid som justitieminister. Det var vi socialdemokrater som för några år sedan startade polisutbildningen i Malmö, och det var vi socialdemokrater som för några år sedan startade polisutbildningen i Borås. De som nu står här och pratar vitt och brett om hur viktigt det är att utbilda poliser har alltså själva aldrig brytt sig om det när de har haft makten.

Något av det roligaste som finns som justitieminister är just att besöka de ställen man har varit med och beslutat om – att besöka polisutbildningarna, träffa studenterna och prata med dem om deras ambitioner och förväntningar, vandra runt i lokalerna, se övningsmiljöerna och besöka skjutbanorna. Det är politikens högtidsstunder när man med egna ögon får se vad man har varit med och beslutat om. Det där kommer Johan Forssell aldrig att kunna göra, för man kan inte vandra runt i en skattesänkning. Så är det: Det är vi som under de här åren har levererat oerhört mycket både till rättsväsendet och rent konkret.

Ni säger att alla platser på polisutbildningen inte fylls, och det stämmer. Men vi jobbar ju med en mycket större kostym än vad ni gjorde. Ni nöjde er med att mot slutet utbilda 600–700 poliser om året, och när det var som minst tog ni bara in 142 poliser på ett år. Ni nöjde er med de nivåerna, och då är det inte svårt att fylla platserna. Men när man ska upp i 2 000 platser per år, vilket är vår ambitionsnivå, blir det naturligtvis svårare.

Ska man dessutom göra det år efter år, för att få långsiktighet i polisens tillväxt, blir det naturligtvis svårare. Vi har ungefär 2 000 platser per år,

och 2020 antogs 1 950. År 2021 var det något färre, bland annat på grund av en pandemieffekt, men vi jobbar på för att kunna ligga på de nivåerna. Det gör vi för att klara det uppdrag vi har, nämligen det mål vi har satt upp om att det ska bli 10 000 fler anställda i Polismyndigheten till 2024.

Så här långt pekar allt mot att det målet kommer att nås. Hittills har antalet anställda ökat med över 7 000. Många av dem har varit civilanställda hittills, ja, men det är som sagt nu de stora kullarna kommer ut från de nya polisutbildningar som vi har startat. Varje halvår kommer det alltså ut nya poliser i verksamheten, och just nu har vi över 3 000 polisstudenter i utbildning. Det är det högsta antalet någonsin.

För att sammanfatta: Vi har nu fler poliser än någonsin. Rättsväsendet har mer resurser än någonsin. Vi har bättre verktyg än någonsin. Vi har fler övervakningskameror än någonsin, och vi har hårdare straff än någonsin – åtminstone i modern tid. Dessutom ser vi hur ett rekordstort antal poliser nu utbildas, att färre poliser över tid faktiskt slutar och att fler poliser återvänder till yrket.

Detta är jag naturligtvis väldigt stolt över, men det är inte slut där – tvärtom. Vi kommer att fortsätta med den här mycket höga reformtakten, och vi har två prioriterade områden: gängkriminaliteten och mäns våld mot kvinnor. För dessa områden har vi två mycket ambitiösa program som nu rullas ut efter hand. Det är ett 34-punktsprogram mot gängkriminaliteten och ett 40-punktsprogram mot mäns våld mot kvinnor.

Jag noterade att Moderaterna inte med ett endaste ord nämnde mäns våld mot kvinnor i debatten. Johan Hedin gjorde det, och Linda Snecker gjorde det givetvis. Men från Moderaterna kom inte en enda stavelse om detta. Det är naturligtvis för att ni inte bryr er om den frågan, Johan Forssell. Ni bryr er inte om mäns våld mot kvinnor, och därför tar ni inte upp det i debatten heller. Ni brukar aldrig prata om det. Vi gör det, och detta är bara två prioriterade områden som vi arbetar med. Vi har en lång rad åtgärder, både repressiva och förebyggande, och ett arbete som spänner över breda områden på så gott som alla departement. Det är så man gör när man vänder på varenda sten.

Det kommer alltså att komma en rad nya åtgärder nu – praktiskt taget varje vecka, skulle jag säga. Förra veckan kunde jag presentera nya möjligheter att vidta tvångsåtgärder i förundersökningar, till exempel möjligheten att hämta in information lagrad i molntjänster och att beslagta sms mellan närstående. I dag på morgonen presenterade jag nya förslag där vi skärper terroristlagstiftningen och lagen om särskild utlänningskontroll när det gäller de viktiga saker som handlar om rikets säkerhet. Snart kommer hårdare straff för gängkriminella, ökade möjligheter till häktning, hårdare straff för övergrepp i rättssak, kronvitnesssystem, ökade möjligheter att komma åt kriminellas pengar, hårdare straff för sexualbrott och väldigt mycket mer.

Ni kan alltså se fram emot ett hårt arbete i utskottet under den här våren, för nu kommer regeringen att vecka efter vecka leverera lagförslag efter lagförslag och initiativ efter initiativ. Jag är förstås angelägen om att få all den här viktiga lagstiftningen på plats och hoppas därför på ett bra samarbete med riksdagen för att det ska kunna bli så. Jag tror att ni är lika angelägna om detta som jag är.

Alla dessa i huvudsak repressiva åtgärder rullar på, och just därför tror jag att det blir ännu viktigare att vi nu även lyfter fram den andra viktiga delen i en modern kriminalpolitik: de förebyggande insatserna. När man talar med polisen i de utsatta områdena säger de nästan alltid tre saker. De säger att de behöver bli fler poliser på plats, och det blir de nu. Sedan säger de att de behöver bättre verktyg – mer kameror, bättre avlyssningsmöjligheter, hårdare påföljder och ökade häktningsmöjligheter. Allt detta får de också nu. Sedan säger de nästan alltid en sak till, och det är: Tänk på att det inte bara handlar om oss! Då menar de alltså polisen.

Om det här ska fungera behövs nämligen inte bara en stark polis och ett starkt rättssystem i övrigt; det behövs också en stark socialtjänst som kan fånga upp de ungdomar som är på väg att hamna snett. Det behövs en bra fritidsverksamhet så att ungdomar som kanske inte alltid har det så lätt hemma kan få en positiv utveckling – kanske genom idrotten eller musiken hamna i andra sammanhang än de annars rör sig i och få andra förebilder, helt enkelt. Det behövs också en stark skola så att varenda unge ges de allra bästa förutsättningarna att senare komma ut på arbetsmarknaden och finna sin plats.

Detta måste vi prata mer om. Från statens sida kan vi förstås göra en del. Nu till årsskiftet börjar vi till exempel subventionera LVU-omhändertaganden så att det blir billigare för kommunerna när de måste gripa in och omhändertar ett barn eller en tonåring som far illa. Vi satsar nästan en halv miljard på det. Till våren kommer vi att lägga fram förslag till riksdagen om att kommunerna ska få ett lagstadgat ansvar att arbeta brottsförebyggande, och det är sannerligen på tiden. Det är nämligen i huvudsak kommunala verksamheter som måste stärkas – socialtjänsten, fritidsverksamheten, barnomsorgen och skolan.

Kan vi då kräva detta av kommunerna? Ja, det är klart att vi kan kräva det! Kommunsektorn gick med över 50 miljarder kronor i överskott förra året. Det är klart att vi kan kräva att en del av de pengarna ska gå till att förebygga brott. I Stockholm har vi stora problem när det gäller skjutningar och sprängningar – vi har ett Stockholmsproblem, skulle jag säga – och bara Stockholm gick med nästan 5 miljarder i överskott förra året. Visst ska vi kunna kräva att man sätter in ökade åtgärder för att förebygga brott i en sådan kommun.

Dessa överskott är framför allt pengar som kommunerna har fått av staten, men det är också överskott som växer fram som en följd av den starka tillväxt vi har i dag i ekonomin.

Det är klart att vi kan kräva att kommunerna använder en del av dessa pengar till socialtjänsten, skolan och fritidsverksamheten, i stället för att sänka skatten. Är inte det rimligt? Jag såg nu på morgonen att ett antal moderata kommuner i stället har valt att sänka skatten för de pengar de har fått av staten. Nej, stärk välfärden i stället, och var med om att förebygga brott! Det är väl trots allt viktigare.

Man måste satsa på sociala insatser. Hela samhället måste dra i samma riktning. Detta vet varenda polis, socialarbetare och lärare i de utsatta områdena. Men det fattar inte högern, i alla fall inte att döma av den politik ni nu för.

Förra gången ni fick igenom er budgetreservation – det var på hösten 2018 – gav ni er på just de statliga pengarna för att lyfta de utsatta områdena. Ni gav er på socialtjänsten, skolan och fritidsverksamheten i de ut-

satta områdena och tog bort dessa pengar. Denna gång ger ni er på ett annat område, vilket är minst lika allvarligt.

Men innan jag säger vilket det är vill jag först klara ut en sak. Det är när vi talar om budgetfrågan fel att påstå att vi nu kommer att styra på en högerbudget för att ni fick igenom er reservation. Det är faktiskt så att 98 procent av den budget som kommer att gälla för 2022 utgörs av de rödgröna förslagen. Ni kan få igenom förändringar som gäller mindre än 2 procent av statsbudgeten. Detta är i sig ett förhandlingsmisslyckande från er sida. Ni kunde alltså inte komma överens om mer än 2 procent av budgeten. Hur ska Moderaterna, KD och SD kunna styra Sverige när man inte ens kan komma överens om mer än 2 procent av budgeten? Det är en bra fråga att ställa.

Man kan säga att detta är illa nog. Tittar man på de 2 procent som ni rör ser man att ni systematiskt slår mot sådant som skulle kunna öka rättvisan, höja våra ambitioner inom klimatpolitiken, som vi pratade om tidigare, eller betyda mycket för vanligt folk. Ni inriktar er på just sådana förslag.

Förra gången gav ni er som sagt på skola, socialtjänst och fritidsverksamhet i de utsatta områdena. Vad är det då ni ger er på nu, som kan få betydelse för brottsligheten? Jo, det är bostadspolitiken. Ni slaktar de statliga insatserna för ökat bostadsbyggande.

Vi har lyckats få upp bostadsbyggandet till rekordnivåer. Det byggs nu mer än på 20 år, särskilt hyresrätter. Det investeringsstöd som nu finns, ungefär 4 miljarder, har bidragit till att inte bara öka byggandet utan också pressa ned hyrorna så att vanligt folk ska ha råd att bo.

Nu ger ni er på de investeringarna och avskaffar dem, och så frågar ni: Vad har det med kriminalpolitiken att göra? Då säger jag: Det har allt med kriminalpolitiken att göra. Ett av de stora problemen i de utsatta områdena är nämligen trångboddheten. Det handlar om att ett barn inte kan få en lugn vrå att läsa sina läxor i och att hemförhållandena kan vara så dåliga att ungdomar drivs ut för att i stället hänga på stan och därmed blir lätta byten för de kriminella gäng som gärna vill rekrytera dem.

Detta vet varenda polis, socialarbetare och lärare, men det vet uppenbarligen inte högern – eller också bryr ni er inte om det, helt enkelt. I de kretsar där ni rör er, de rikare samhällsklasserna, är detta nämligen aldrig något problem. Där har man ett hus i stan och ett på landet. Där har man redan lagt undan pengar till sina barn så de kan köpa en bostadsrätt när de är 20 år. Men för dem som behöver dessa investeringar för att komma bort från trångboddheten slår ni undan benen med den typen av politik. Det är ren klasspolitik, riktad rakt mot låginkomsttagarna.

Detta får naturligtvis betydelse även för brottsligheten, kanske inte direkt och omedelbart men indirekt och på sikt. Om man inte löser dessa stora socialpolitiska problem, varav trångboddheten är ett av de största, kommer man aldrig att kunna komma till rätta med brottsligheten. Detta borde faktiskt också högern lära sig någon gång.

Med detta, fru talman, ser jag fram emot en förnyad och, hoppas jag, breddad kriminalpolitisk diskussion, där vi kan fokusera på att bekämpa både brotten och brottens orsaker.

(Applåder)

Anf. 78 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Alliansregeringen genomförde viktiga saker i rättsväsendet. Till exempel ökade antalet poliser mer under de åren än vad Morgan Johansson har lyckats med under sin tid som justitieminister. Men visst, allt gjordes inte rätt där och då.

Men vad gjorde egentligen Morgan Johansson på den tiden? Det är lätt att komma nu och vara efterklok. Men när Morgan Johansson var ordförande i justitiekommittén och hade chansen kom inte ett pip i dessa frågor. Då lades inte de kraftfulla förslag fram som han nu talar om. Det är lätt att vara efterklok. Men när Morgan Johansson hade möjligheten i opposition kom inte ett pip.

Vi har nu en akut trygghetskris i vårt land. Det spelar faktiskt inte någon roll, fru talman, hur många pressträffar Morgan Johansson håller – det är resultaten som räknas. Och de resultaten nämnde inte Morgan Johansson: fler skjutningar, fler sprängningar och större otrygghet. Där ser vi resultatet av sju års rödgrön regering och sju år med den justitieminister vi har haft.

Ska vi kunna vända denna utveckling måste vi satsa på rättsväsendet på ett helt annat sätt än tidigare. Den budget som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har lagt fram är sämst i klassen. Det finns inget parti i denna kammare som inte lägger mer än Socialdemokraterna och Miljöpartiet gör. Så vill man ha riktigt lite pengar till rättsväsendet är Morgan Johanssons alternativ ett väldigt bra val.

Men vi resonerar annorlunda, och vi prioriterar annorlunda. Vi satsar till exempel på våra poliser, vår tids hjältar, och på att de ska få mer pengar i lönekuvertet. Det är de faktiskt värda, för det arbete de gör men också för att vi ska kunna rekrytera fler. Men detta röstar Socialdemokraterna nej till. Ni röstar nej till det nu, precis som ni gjort flera år på raken.

Var, Morgan Johansson, har ni fått inspirationen till att ta pengar från rättsväsendet och satsa på höjda bidrag och mer semester, när vi lever i en akut trygghetskris? Berätta nu!

Anf. 79 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är en märkligt ställd fråga. Vi tar inga pengar från rättsväsendet. Vi skjuter tvärtom till mer pengar än rättsväsendet någonsin har haft. De får vartenda öre de har begärt och när det gäller polisen till och med mer än de begärt. Vi tar inga pengar från rättsväsendet; det är helt fel.

När det gäller alliansregeringen satsade ni ett år eller två på polisutbildning. Sedan tog pengarna slut i statskassan för att ni hade sänkt skatten så mycket. Då drog ni ned med nästan 90 procent. Så ryckigt kan man inte behandla statens största myndighet. Man måste ha en långsiktig utveckling och satsa långsiktigt. Det var därför vi satte upp målet om 10 000 fler anställda till 2024 – för att skapa den långsiktigheten.

Min fråga till Johan Forssell var: Hur tänkte han och de andra som jobbade på Regeringskansliet när de drog ned på polisutbildningen med 90 procent på två år? Förstod inte Johan Forssell då vad detta skulle innebära på lite längre sikt? Är det detta vi har att vänta igen om Moderaterna skulle få tillträda, denna ryckighet och att skattesänkningar prioriteras framför polisen?

När det gäller lönefrågan kan jag bara konstatera att polislönerna har stigit mer under vår tid än de gjorde under allianstiden. Genomsnittslönen för en polis ligger nu på 38 394 kronor, i augusti 2021. Den har stigit med nästan 6 000 kronor sedan vi tillträdde 2014. Polislönerna har stigit mer under vår tid än de gjorde under Johan Forssells tid i Regeringskansliet.

Jag tycker att man ska vara försiktig med lönefrågor som sådana. Det är inte riksdagen som ska bestämma vem som ska ha högre lön och hur lönerna ska se ut, för då rycker vi så småningom sönder hela partsmodellen. Därför vill inte jag att man ska gå den vägen, för till slut kommer då alla yrkesgrupper att vara föremål för diskussioner här om vem som ska ha högst lön. Då rycker vi sönder hela parts- och arbetsmarknadsmodellen.

Anf. 80 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det stämmer att det har skett lönehöjningar de senaste åren. Och varför är det så? Jo, för att riksdagen har antagit en M-KD-budget, som ju Socialdemokraterna röstade nej till.

Det är lätt att stå här och ta åt sig äran för andras politik, men när det verkligen gäller klarar Socialdemokraterna inte uppgiften. Då tar ni pengar. Ert alternativ innebär ju mindre pengar i förhållande till den budget som nu går igenom. Då lägger ni pengar på bidrag, mer semester och en massa annat. Det är lätt att stå här och låtsas, men det som verkligen spelar roll är vad man gör.

Vad kommer att hända om det blir en borgerlig regering, undrar Morgan Johansson. Det kan jag berätta. Vi kommer att skaffa fler poliser, vi kommer att höja takten i rekryteringsarbetet och vi har ett nytt mål om 32 000 fler poliser. Under alliansregeringen tillkom fler poliser än vad Morgan Johansson har lyckats få fram. Vi kommer också se till att poliser får mer betalt.

Låt mig upprepa min fråga: Varför röstar regeringen nej till den riktade polislönesatsningen på högre löner för våra poliser? Varför, Morgan Johansson?

Anf. 81 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Återigen: Genomsnittslönen för en polis ligger på drygt 38 000. Den har ökat med 6 000 under vår tid. Polislönen har ökat mer under vår tid än under er tid. Grunden till det är det avtal som slöts 2018 mellan Polisförbundet och Polismyndigheten – långt innan riksdagen gick in och skulle besluta om lönerna.

Hur långt är Johan Forssell beredd att gå? Ska riksdagen även sätta lönerna för sjuksköterskor, läkare, brandmän och barnmorskor? Är de inte också hjältar i samhället?

När man går in och börjar röra i detta gör man tabbar, vilket visade sig under beredningen. Precis det gjorde Johan Forssell när han skulle låsa det till poliser i yttre tjänst och det visade sig vara fullständigt fel och han fick ändra det.

Kommer dessa pengar att gå till poliser inom Säpo och på Ekobrottsmyndigheten?

När riksdagen tar över lönebildningen från parterna stökar man till lönebildningen. Jag ser gärna högre löner till poliser, men det måste vara med ett bevarande av den svenska partsmodellen.

Anf. 82 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi har nu en socialdemokratisk enpartiregering som inte styr på sin egen ekonomiska politik. Som bekant var det budgeten från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna som gick igenom.

Statsrådet pratar i sitt inlägg om att 98 procent av regeringens budget är intakt, och statsministern har beskrivit det som marginella justeringar. Uppenbart tolkar de partier som fick igenom sin budget inte det på samma sätt. Tvärtom har de firat och sett det som en stor sak.

Det är ett antal månader kvar till valet. Vi har en vårbudget framför oss, och just nu tyder inget på att någon annan konstellation kommer att få igenom den. Jag tror inte att mitt och statsrådet Morgan Johanssons partier skulle ha några problem att komma överens. Det har vi gjort tidigare och haft bra samarbete på många sätt. Men andra partier vill inte prata med varandra eller sitta i samma rum, det vill säga Centerpartiet och Vänsterpartiet. Skulle vi få ett valresultat med samma konstellation i riksdagen har vi inte heller då rätt ut detta problem.

Fru talman! Det talas om marginella justeringar, men under en period blir det mycket. Bland annat införs ett jobbskatteavdrag. Kommer vi att ha en mandatperiod då fyra ytterligare jobbavdrag genomförs i stället för att pengarna går till skola och socialtjänst? Kommer Morgan Johansson att acceptera denna situation?

Anf. 83 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S)
replik:

Fru talman! Det är 98 procent av den rödgröna budgeten som går igenom. Det är alltså 2 procent som förändras, och hälften av de pengarna handlar om en förändring av skattesänkningen. Vi ville sänka skatten också för funktionshindrade och arbetslösa medan oppositionen bara vill sänka skatten för löntagare. Man vill alltså bevara skatteflyktan och straffbeskatta arbetslösa och sjuka. Jag vill påstå att det är ett tecken på ren klasspolitik.

Reservationen rör 2 procent. Det är i sig ett rejält förhandlingsmisslyckande för högern. Att M, KD och SD satt ända in på slutet och förhandlade men inte kunde komma överens om mer än 2 procent av budgeten är ett tecken på hur Sverige riskerar att styras om det skulle gå riktigt illa.

Högern har inte heller majoritet för sina förslag. Högerns reservation gick inte igenom med majoritet utan för att man var den största minoriteten. Så ser det parlamentariska läget ut.

Hur ska vi leva med detta? Till att börja med måste vi klara av det fram till valet. När sedan väljarna fördelat sina röster vet vi hur det parlamentariska läget ser ut.

Att fortsätta att hålla inte minst högerextremismen ute från regeringen är något jag verkligen vill göra. Jag kan inte tänka mig att släppa in högerextremister i Regeringskansliet. Om alla partier som inte vill det är besjälade av detta måste vi kunna komma överens långsiktigt om hur budgetspelreglerna ska se ut så att vi kan förhandla om dem tillsammans. Jag hoppas på sådana lösningar efter valet.

Anf. 84 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi delar absolut ambitionen att hålla högerextremister utanför regeringen, men jag tycker ändå att regeringen och statsrådet tar lätt på att en regering måste kunna styra med en ekonomisk politik som man står bakom.

Statsrådet nämner åter 2 procent, och jag har inte kollat hur tidigare budgetar har skilt sig. Men vi har inte revolution vid varje regeringsskifte, utan förändring sker långsamt över tid. Det var inte det första jobbskatteavdraget 2007 som förändrade samhället utan åtta år av upprepade satsningar och fokus åt det hållet i stället för på annat.

Många av delarna i statsbudgeten är fasta. Exempelvis EU-avgiften på ett trettiotal miljarder rör man ju inte.

Fru talman! Jag tycker att statsrådet tar för lätt på detta. Man måste som regering styra på sin ekonomiska politik. Annars blir det också mycket svårt med ansvarsutkrävandet.

Anf. 85 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag tar lätt på det. Däremot måste man alltid tänka igenom vilka alternativ man har.

Om vi hade varit i början av en mandatperiod och en sådan här budgetreservation hade gått igenom, även om det bara rörde sig om 2 procent, hade vi fått överväga ett extra val. Det gjorde vi också 2014. I det läget var vi beredda att gå tillbaka till väljarna och säga att det blir ett extra val. Men då fick några av oppositionspartierna kalla fötter, bland annat Kristdemokraterna, som riskerade att åka ur riksdagen. Därför kom de till oss och ville göra upp, och det blev decemberöverenskommelsen. Den lyckades de inte hålla mer än några månader innan den sprack. Sådan är historieskrivningen.

Mitt korta svar är: Om det inte hade varit bara nio månader kvar till valet hade vi kanske övervägt ett extra val. Men nu är vi här och kan inte ha ett extra val i januari eller februari och sedan val igen i september. Därför måste vi regera med de ramar riksdagen har satt, och förändringen rör som sagt 2 procent av den totala budgeten.

Anf. 86 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! I 34-punktsprogrammet, som regeringen håller kärt men som alla andra överger, står det att det ska skapas ett nationellt avhopp-program. Men den punkten verkar vara den svåraste för justitieministern att genomföra.

Precis som justitieministern sa går kommunerna med 50 miljarder i överskott. Men det är uppenbart att kommunerna inte har kapacitet att skapa det avhopp-program som många vill ha. I dag finns avhopp-program av olika slag, men stödet ser väldigt olika ut beroende på kommun. När SVT frågade svarade 15 av 21 kommuner att de skulle vilja ha en avhopp-parverksamhet men att det behöver samordnas nationellt. Ändå säger justitieministern återkommande att detta är något som regeringen inte kan hjälpa kommunerna med och som kommunerna själva måste ta ansvar för.

Samtidigt hör jag justitieministern prata i debatten om utredningen om att kommunerna ska få ett brottsförebyggande ansvar, vilket jag välkomnar. Det är verkligen toppen och något som behövs, men om kommunerna ska ha ett brottsförebyggande ansvar, varför kan de då inte också få den hjälp och det stöd de vill ha för att skaffa fram en nationell avhopparverksamhet? För mig går detta hand i hand när det gäller att se till att gängkriminaliteten knäcks. Varför vill regeringen inte genomföra ett nationellt avhopparprogram?

Anf. 87 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har sagt från första början att vi ska stärka avhopparverksamheten och att den måste förbättras. Därför gav vi ett uppdrag till Kriminalvården, Socialstyrelsen, polisen och Statens institutionsstyrelse att lägga fram förslag till åtgärder som behöver vidtas. Man föreslog då inte något nationellt avhopparprogram, utan man föreslog att man på olika sätt skulle kunna stärka och stödja kommunerna.

Med detta som underlag gick vi vidare och tillsatte Stefan Strömberg som särskild samordnare för dessa myndigheter. Stefan Strömberg är van vid att göra sådant. Det var han som låg bakom hela projektet med snabba lagföring, som nu fungerar väldigt väl. Det började i norra Stockholm, och nu sprider vi det över landet. Han har varit rikspolischef, chef för Stockholms tingsrätt och så vidare. Om det är någon som klarar av att samordna statliga myndigheter är det han. Han kommer med en rapport till mig i maj. Han har bland annat i uppdrag att se hur vi ska göra för att ytterligare stärka insatserna. Sedan vet vi att riksdagen har anslagit ytterligare pengar – jag tror att det är 50 miljoner till. Då är det bra att vi kan använda oss av dessa pengar för att kunna göra detta.

Jag menar att det måste finnas ett eget intresse hos kommunerna. När jag tittade i rapporten såg jag att det fanns 80 avhoppare i Malmö men 30 avhoppare i Stockholm. Då undrar jag vad man gör i Stockholm egentligen. Stockholm är ju ett problemställe just nu. Det är den kommun där vi har allra flest skjutningar och som driver detta, medan skjutningarna i Malmö har minskat med två tredjedelar på bara några år. Kopplat till detta finns Sluta skjut. När vi får det på plats i fler kommuner blir det krav på att ha en bra avhopparverksamhet.

Det korta svaret är: Stefan Strömberg har ett uppdrag och ska lämna en rapport till mig i maj, och vi ska stärka avhopparverksamheten.

Anf. 88 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Jag hoppas att utredningen utmynnar i att vi får ett nationellt ansvar och en styrning av avhopparprogrammen. Uppenbarligen mäktar kommunerna inte med att införa sådana program, oavsett om de går med plus eller minus i sina budgetar. Det finns goda exempel, och det finns dåliga exempel. De dåliga exemplen finns ofta i moderatstyrda kommuner som Stockholm.

Jag noterar att det finns ett starkt motstånd hemma i Östergötland mot att införa Sluta skjut i till exempel Linköping. Dessa saker hänger ihop. Något som jag också ser hänger ihop är inlussning och utlussning från anstalterna. Att komma ut från anstalten och in i samhället igen är en kri-

tisk skärningspunkt som det skulle behöva läggas mer resurser på för att samverkan ska fungera bra och så att man inte återfaller i brottslighet.

Anf. 89 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har ändå det kommunala självstyret att utgå ifrån. Om man vill påverka det får man ibland försöka gå lite olika vägar. Man kan gå in med pengar, och man kan gå in med olika former av nationell styrning. Det är bland annat detta som Stefan Strömberg tittar på.

Jag kan försäkra Linda Westerlund Snecker att vår ambitionsnivå är att få upp antalet avhoppare och ge dem bättre stöd i deras situation. Jag är faktiskt lite förundrad över att Stockholm inte satsar mer på det. Sluta skjut är ett sätt att lyfta fram avhoppbarverksamheten, för det innebär att man ökar pressen på individen och säger: ”Om du lämnar gängkriminaliteten har vi ett avhoppningsprogram till dig som vi kan hjälpa till med. Om du väljer att stanna kvar kommer vi att jaga dig med alla samhällets till buds stående medel.” Det är detta som har fungerat så bra i Malmö, och det är detta som vi vill sprida över landet. Det i sig kan innebära att vi helt enkelt pressar fram ökade satsningar på avhoppbarverksamhet.

Anf. 90 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag har haft förmånen att debattera med Morgan Johansson ett flertal gånger tidigare och vet av erfarenhet att det ibland kan vara svårt att få ett ja- eller nej-svar eller åtminstone ett tydligt svar på frågor.

Utifrån det som vi har att ta ställning till i dag vet vi att det alternativ som har vunnit gehör i utskottet och som förväntas vinna gehör i kammaren senare i dag, alltså Sverigedemokraternas, Kristdemokraternas och Moderaternas förslag, i praktiken innebär kraftiga satsningar på rättsväsendets olika delar. Då är frågan om Morgan Johansson, allt annat lika, anser att det kommer att underlätta, alltså att det kommer att bli bättre eller sämre för rättsväsendet. Kommer man att ha bättre förutsättningar att bekämpa eller beivra brottslighet eller inte?

Ett par av dessa satsningar är exempelvis 50 miljoner kronor till Nationellt forensiskt centrum 2022, 300 miljoner kronor till kameror och övrig teknik för Polismyndigheten 2022 och 50 miljoner kronor till ren avhoppbarverksamhet. Då har vi inte ens nämnt de 400 miljoner kronor som vi riktar till polislönesatsningen 2022, vilken regeringen utelämnade i sitt förslag. Vi riktar även 50 miljoner extra till Säkerhetspolisen, 80 miljoner till Åklagarmyndigheten, 50 miljoner till Sveriges domstolar, 200 miljoner till Kriminalvården och så vidare.

Då är frågan: Utifrån dessa satsningar, allt annat lika och det enda som skiljer alltså är regeringens ovilja att investera på området och den ambitionshöjning som finns hos Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna: Blir det bättre för rättsväsendet med dessa resurser, eller blir det sämre?

Anf. 91 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror faktiskt att de flesta väljare finner denna överbudspolitik rätt oseriös. Alla vet att om jag säger att jag tänker föreslå två års extra fängelse för ett brott kommer ni i oppositionen att säga tre år. Om

jag föreslår tre år kommer ni med fyra år, och föreslår jag fyra år kommer ni med fem år.

Det är likadant på pengasidan. Om jag anslår de pengar som myndigheten har begärt och till och med lite till, vilket vi har gjort nu, är det klart att ni kommer och säger en krona till, någon miljon till eller lite grann till, detta utan någon egentlig koppling till budgetäskanden från Polismyndigheten. Det finns ett enda skäl: Ni vill försöka få rubriker i tidningarna. När man gör en budget måste man, för att inte slösa med skattebetalarnas pengar och för att det ska bli riktigt, utgå från myndigheternas äskanden. Här har vi som sagt gett precis det som myndigheterna äskade, till och med lite till.

Jag vet inte, men det kan vara så att en del av de pengar som nu anslås kanske inte kommer att kunna förbrukas av det enkla skälet att man inte har kapacitet att göra det. Ta till exempel det här med kameror. Jag vet av erfarenhet hur lång tid det ibland tar att göra de upphandlingar som behövs för att kunna sätta upp kameror. Nu har vi satt upp fler kameror än någon annan regering har gjort – vi är uppe i över 450 kameror – men detta är en sådan post där frågan är: Kan man verkligen göra av med dessa pengar om man ska leva upp till upphandlingsregelverket?

Det blir förstås en fråga för Polismyndigheten att försöka styra detta, men det blir lätt fel när man från riksdagen gör saker som man kanske inte riktigt har koll på. Lönesatsningen är ett typexempel på detta. Först skulle ni låsa det endast för poliser i yttre tjänst, och sedan visade det sig att det blev fel och att det måste breddas för att få med Säpo och Ekobrottsmyndigheten. Så blir det när man inte riktigt har koll på pengarna.

Anf. 92 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag förvånade i min förra replik om att jag vet att Morgan Johansson är väldigt duktig på att aldrig svara på de frågor som ställs, och han lyckades ännu en gång att göra just detta.

Det handlar inte om någon överbudspolitik. Vad som enligt Morgan Johansson är överbudspolitik är hans egen politik ett par år senare. Detta har vi sett på en rad områden, där Morgan Johansson initialt har sagt att det är överbudspolitik och inget som man kan gå fram med. Men sedan, när opinionen kanske har tagit fart eller när han insett att Sverigedemokraterna hade rätt från början, anpassar han sin rättspolitik utifrån de förslag som vi redan har lagt fram. Då är det inte längre överbudspolitik, utan då är det regeringens välavvägda satsningar. Jag tycker att det är oseriöst.

Vi har under beredningsprocessen suttit ned med berörda myndigheter. De vet hur dessa pengar ska brukas. Lägg därför inte över skulden på dem!

Frågan jag försökte ställa var: Är det bättre eller sämre för rättsväsendet att vi föreslår 1,2 miljarder kronor ytterligare för 2022?

Anf. 93 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det oseriösa är när man lägger fram förslag som man inte riktigt har berett och tänkt igenom. Ert löneförslag var ett typexempel på det. Först förhandlade ni jättelänge. Sedan klarade ni inte av att lösa saker och ting. Och i slutskedet slängde ni ihop någonting som nog kan funka. Ni skriver då till exempel in denna begränsning att höjningen av polislöner bara ska gälla poliser i yttre tjänst. I den fortsatta beredningen visade det

sig sedan att ni inte hade tänkt på hur poliskåren splittras och vilka effekter som det faktiskt får. Då fick ni ändra det.

Vi har poliser inte bara i Polismyndigheten utan även i Ekobrottsmyndigheten och inom Säkerhetspolisen. Hur ska vi göra där? Det har ni inte heller tänkt på.

När man i slutskedet och mycket snabbt försöker styra saker som man inte har riktig koll på får vi efteråt försöka lösa detta. Det är jag övertygad om att vi kommer att kunna göra så att det blir en fungerande budget.

Anf. 94 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att det är en hel del antaganden och gissningar i justitieministerns resonemang. Han har ganska starka uppfattningar men är ganska dåligt påläst när det gäller Säkerhetspolisen. Vi skriver att detta tillskott till anslaget därutöver kan användas för att stärka attraktiviteten för polisyrket inom Säkerhetspolisen. Det går alltså att använda dessa medel till att höja polislöner även där.

När det gäller kameran satsningen innebär det stora tillskottet – 300 miljoner kronor mer – att polisen kan fördubbla antalet kameror enligt Polismyndigheten. Där har vi förstås varit noggranna med beredningen både i utskottet, där Polismyndigheten har varit inbjuden för att redogöra för konsekvenserna, och i direktkontakter. Detta är alltså inte några gissningar, utan det är utifrån det behov som finns av rejäla anslagsförstärkningar i dessa delar.

När det däremot gäller polislöner, som jag vill rikta min fråga till justitieministern om, gör Morgan Johansson en närmast episk piruett. Han vill ta åt sig äran för att polislöner har höjts till de nivåer som han beskriver under den socialdemokratiska regeringens tid. Samtidigt är han kraftigt emot de riktade polislönesatsningar som först M-KD-budgeten bidrog till och som nu blir möjliga med den budget som ligger på bordet för beslut i eftermiddag. Han hänvisar till att det är parterna som ska besluta om detta och fördela dessa pengar. Så är det absolut. Vilka är parterna? Den ena parten är Polismyndigheten, där ekonomichefen beskriver att man tycker att man har varit tydlig i budgetunderlaget om behovet av att fortsätta denna satsning. Man har också framfört behov av att öka och accelerera denna satsning kommande år. Enligt Polistidningen har det sagts att det inte finns en finansiering för det. Den andra parten, Polisförbundet, är också för en riktad polislönesatsning.

Det är lättare att komma överens om det finns pengar att fördela, fru talman.

Anf. 95 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Genomsnittslönen för poliser ligger på lite drygt 38 000 kronor. Det är en ökning med nästan 6 000 kronor sedan vi tillträdde. Polislöner har stigit snabbare under vår tid än under den tid då ni styrde Sverige. Grunden för det är faktiskt det avtal som slöts på våren 2018 mellan Polismyndigheten och Polisförbundet och som blev starten för en sådan löneökning.

Jag har hela tiden sagt att om detta avtal följs kommer vi att se till att anslå de pengar som behövs för detta.

Sedan vill ni gå in med extrapengar. Och det gör ni av rent opportunistiska skäl, skulle jag vilja säga. Det är klart att det finns en problematik som ni uppenbarligen inte vill bry er om att ens tänka igenom.

Just nu diskuterar vi att man ska ha lagstadgade minimilöner i Europa. Då säger Kristdemokraterna och övriga högerpartier: Nej, vi ska absolut inte ha några lagstadgade minimilöner eftersom politikerna inte ska gå in och styra över lönebildningen.

Detta säger ni i andra sammanhang. Men ni säger, av rent opportunistiska skäl, att just här ska riksdagen sätta löner.

Jag har ingenting emot högre löner för poliser – tvärtom. Under vår tid har polisernas löner ökat snabbare än på andra ställen. Men jag vill att parterna ska göra upp om lönerna och inte politikerna. Annars kommer vi nämligen att få en annan diskussion.

Jag ställde tidigare frågan: Är inte barnmorskorna hjältar? Är inte sjuksköterskorna hjältar? Är inte läkarna hjältar? Vilka andra yrkesgrupper skulle man också kunna säga att riksdagen ska rikta pengar till på detta sätt?

Detta gör ni, som sagt, av rent opportunistiska skäl. Låt parterna bestämma om lönebildningen på svensk arbetsmarknad. Det tycker jag är det grundläggande. Sedan ser vi till från vår sida att staten finansierar denna löneutveckling.

Men förklara gärna för allmänheten hur du, Andreas Carlson, kan få ihop detta med att vara emot lagstadgade minimilöner och samtidigt driva denna politik i denna fråga.

Anf. 96 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Om man inte kan berätta sanningen om sin egen politik är det lättare att berätta osanningar om sin motparts politik. Det är ingen som föreslår att riksdagen ska besluta om nivåerna på polislönerna. Det är upp till parterna. Vilka är parterna? Det är Polismyndigheten, som har varit tydlig med att det behövs medel för att kunna finansiera en riktad lönesatsning, och Polisförbundet, som har efterlyst en riktad polislönesatsning. Det är detta som det handlar om.

Det handlar om att bygga ut polislönesatsningen – 400 miljoner kronor för nästa år, 800 miljoner kronor för 2023 och 1,2 miljarder kronor för 2024. Det är för att vi vill uppvärdera polisyrket, vilket både Polismyndigheten och Polisförbundet är måna om. Ska man komma överens mellan parterna är det ett litet steg på vägen att ha pengar att förhandla om och komma överens om för att se till att få upp lönerna på nya nivåer.

Jag är stolt över att vi har lyckats få upp polislönerna med M-KD-budgeten. Och nu tar vi ett viktigt steg. Varför är Morgan Johansson mot en riktad polislönesatsning?

Anf. 97 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, jag är inte emot höjda polislöner – snarare tvärtom. Under vår tid har polislönerna stigit mer än vad de gjorde under er tid. Och vi har sett till att finansiera de avtal som har beslutats och förhandlats fram.

Men Andreas Carlson svarade inte på min fråga. Hur kan han ha en linje när det gäller lagstadgade minimilöner i EU, med argumentet att politikerna inte ska lägga sig i lönebildningen, och en helt annan linje på detta

område? Hur går det ihop över huvud taget? Det gör det naturligtvis inte, utan här handlar det som sagt om något slags partipolitisk opportunistisk som han ägnar sig åt.

Det är klart att vartenda öre av de 400 miljoner kronor som har tillförts ska gå ut i lönekuverten. Så kommer det att bli. Men om man fortsätter på denna väg, att bryta ut yrkesgrupp efter yrkesgrupp, kommer vi så småningom att ha ett mycket svårt jobb här i riksdagen att sitta och bestämma om vad olika yrkesgrupper ska få i lönekuvertet.

Anf. 98 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är inte alltid som man blir golvad här i kammaren. Men självgodheten, som jag ibland känner drabbar mig, vilket säkert många tycker är konstigt, exploderade i justitieminister Morgan Johanssons inlägg. Man kan få för sig att det är Lucky Luke som står bredvid mig här, snabbare än sin egen skugga. Men han vevar på som Bulten i Bo, vilket ni som kan er *Emil i Lönneberga* förstår.

När det gäller antalet poliser och bristen på poliser behöver vi ha 10 000 till poliser i Sverige för att nå upp till ett europeiskt genomsnitt – inte fler och inte färre men ungefär upp till det europeiska genomsnittet. En bra polis kan nämligen jobba ute i samhället och kan förebygga brott, kan interagera med skola, socialtjänst, näringsliv, organisationer och bostadsbolag och bygga det starka samhället där man vet att handlingar leder till konsekvenser. Och de mest utsatta människorna vet att de som är där för att mörda, sälja droger, utpressa och så vidare åker dit.

Jag står gärna till tjänst från Liberalernas sida om Socialdemokraterna helt plötsligt kommer till skott med nya åtgärder mot hederskultur, tidigare insatser för unga kriminella och språkkrav. Språkkrav brukade Morgan Johansson beteckna som rasism förut, så här har vi en man som åkt över hela den politiska kartan som en skridskoåkare på 10 000 meter. Vill han stå för arbetslinjen? De här vuxna männen som kan jobba men som jagar polisen, ska de jobba? Kom till Liberalerna! Vi kan prata med alla partier, för det är det som är Liberalernas ståndpunkt. Vi kan prata med alla – även med Socialdemokraterna om de mot förmodan är kloka.

Anf. 99 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag beklagar att Liberalerna hoppade av januarisamarbetet i somras. Annars hade vi på ett helt annat sätt kunnat fortsätta förhandla i vardagen om bland annat de här frågorna.

Det var ju många saker i januariavtalet som ännu inte var färdiga. Johan Pehrson lyfter fram hedersbrotten. Där är vi i slutskedet med en ny strafflagstiftning. Vi instiftar ett särskilt hedersbrott med en egen straffskala. Där hoppas jag att vi ska kunna fortsätta det samarbete som vi haft. Vi har ett bra samarbete med framför allt Juno Blom i de frågorna, och det kommer vi att vilja ha också när vi färdigställer den lagstiftningen, både lagrådsremissen och propositionen.

Men jag beklagar som sagt att Liberalerna valde detta, enligt min uppfattning helt i onödan eftersom samarbetet inte var avslutat. Det var bara det att vi fick en regeringskris och fick lösa den regeringskrisen. Då valde Liberalerna, helt i onödan och utan egentligt skäl, att lämna januarisamarbetet. Det tycker jag faktiskt är synd.

Jag tycker också att det är problematiskt för Liberalerna att man nu har placerat sig i en situation som är jättesvår. I realiteten jobbar Liberalerna nu för en regering som Liberalerna inte kommer att få sitta i. Det är ju inte Moderaterna och KD som avgör om Liberalerna ska få sitta i en framtida regering; det är Sverigedemokraterna som avgör det. Frågar man KD och Moderaterna om den saken får man aldrig några riktigt klara svar. Att Johan Pehrson och Liberalerna har placerat sig i läget att jobba för en regering som de själva inte kommer att få sitta i, det tycker jag faktiskt är problematiskt. Man vill ju nästan uppmana Liberalerna att fundera igenom det där en gång till, i vart fall efter nästa val om man nu är kvar i riksdagen då. Var det egentligen en särskilt klok strategi?

Återigen: Vår dörr står alltid öppen för samarbete, både i sak och långsiktigt strategiskt.

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det här med DÖ och JÖ och nu NÖ, allt det här som går ut på att man inte ska kunna prata med andra partier, är ju ganska förlegat.

Jag vill bara understryka att för Liberalernas del tänker vi stå upp för våra liberala ideal. Det har vi gjort i hundra år här i kammaren, och vi tänkte faktiskt fortsätta i hundra år till. Men det måste ju vila på en kraftfull inriktning av politiken så att man löser rätt problem.

På det här området har man fått släpa Socialdemokraterna. När förslagen väl kommer ska vi diskutera dem. Vi kan prata med alla partier. Men ska vi komma framåt så att vi kan utvisa fler icke svenska medborgare som begår allvarliga brott och ska vi ha en mer proportionerlig straffrätt så att livstidskriminella möter relevanta straff och inte irrelevanta straff, då är vi redo.

Jag hoppas att regeringen inte ska ägna sig åt, som Aftonbladet beskriver det, tjafs, knark och extremism utan göra lite nytta fram till valet.

Anf. 101 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi fortsätter. Utvisning på grund av brott, den processen fortsätter vi. Jag kommer att kunna lämna förslag till riksdagen också i den frågan vad det lider, när arbetet är färdigt.

Frågan om att prata med alla partier handlar om vilken väg man vill att Sverige ska välja. Vi har varit tydliga från vår sida: Vi tänker inte släppa in några högerextremister i Regeringskansliet.

Liberalerna sa när de lämnade januarisamarbetet att de inte ville bli en dörrmatta åt Socialdemokraterna. Herregud, jag påstår att Liberalerna fick igenom mycket mer politik med oss än man någonsin fick under allians-åren. Ni var sannerligen ingen dörrmatta, tvärtom. Ni var en samarbetspartner.

Problemet nu är att ni kanske har gjort er till den dörrmatta som Sverigedemokraterna kommer att torka fötterna på när de kliver in i Regeringskansliet. Det är ett problem, och det tycker jag att också Johan Pehrson borde se.

Om Liberalerna blir kvar i riksdagen och i svensk politik: Vår dörr står alltid öppen, och vi kommer alltid att vara redo att förhandla om saksförslag.

Anf. 102 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att det oftast är en brist men ibland kanske kan vara en liten tillgång: Jag har aldrig varit ungdomsförbundare. Jag kom in i politiken i vuxen ålder efter ganska många år i näringslivet.

Det finns en aspekt av det här uppdraget som jag ibland har lite svårt att fördrå om jag ska vara alldeles uppriktig. Det är ett fantastiskt uppdrag; jag älskar att vara riksdagsledamot. Det är så givande på så många sätt, och jag känner många gånger att vi faktiskt gör riktig skillnad för verkliga människor ute i samhället. Men det är ganska mycket tjafsande för tjafsandets egen skull.

I mitt anförande uttalade jag lite kritik – ganska allmänt och brett men kanske framför allt riktat mot regeringen och regeringens representant i form av justitie- och inrikesministern – om att det finns en tendens att skylla ifrån sig, titta väldigt mycket bakåt och prata väldigt mycket om vem som gjort vad och hur dåliga de andra var. Det är möjligt att det finns en spelteoretisk effekt i det här så att det lönar sig opinionsmässigt att göra det. Men ibland, fru talman, måste vi göra saker ändå, fast de inte lönar sig.

Jag tror på samarbete. Jag tror mindre på tjafs. I den andan är jag väldigt nyfiken på att höra vad det finns för planer framöver. Jag saknar en tydlig riktning från regeringen och från justitieministern. Vad vill man egentligen med rättspolitik?

Jag förstår att man kastas från kast till kast av alla tillkännagivanden som riksdagen riktar till regeringen, men i brist på initiativ från regeringen och i brist på en enhetlig linje blir det härifrån den politiska produktutvecklingen huvudsakligen sker. Jag tror att det är en allvarlig brist. Politiken behöver långsiktighet. Vi behöver helt enkelt en plan.

Anf. 103 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag uppskattar tonen som Johan Hedin alltid har i debatten. Jag tycker att den är bra.

Det var också därför, för att skapa en sådan plattform, som vi startade Trygghetsberedningen på Centerpartiets initiativ. Det var för att skapa en plattform för att mer än informellt kunna diskutera mellan alla partier vad vi behöver göra för att utveckla rättsväsendet. Mycket bra!

Sedan är det så att ibland kan enda sättet för väljarna att veta om en politiker menar allvar eller inte vara att se hur politikern har gjort tidigare. Har han eller hon levererat det som han eller hon har sagt, eller har han eller hon inte gjort det?

Nu har vi regerat i sju och ett halvt år, men det är därför vi ibland måste peka på att förra gången ni hade något att säga till om kunde man över huvud taget inte lita på er. Då måste vi faktiskt kunna säga det, också från regeringens sida, för det är viktigt för väljarna att veta om de kan lita på det en politiker säger eller inte. Brukar man leverera det man säger att man ska leverera eller inte?

Vad gäller planerna framöver kommer vi att gå vidare med straffskärpingarna. Vi kommer att gå vidare med att bygga ut rättsväsendet. Vi bygger ut så gott som allt – åklagare, domstolar, polisen och kriminalvården – i mycket snabb expansionstakt. Men vi kommer också, och det tror jag är ännu viktigare nu, att lyfta fram de förebyggande åtgärderna.

Jag sa att vi kommer att lägga fram en proposition om att alla kommuner ska ha ett lagstadgat ansvar för att förebygga brott. Vi säger, som ni också hör i debatten, att nu måste också kommunerna upp på banan här. Det kan inte bara vara staten som via sina myndigheter förstärker det här jobbet, utan det måste till skola, socialtjänst och fritidsverksamhet och arbetsmarknadsmöjligheter för de ungdomar som är på väg att hamna snett. Där måste vi lägga ökat fokus, så det kommer vi att behöva jobba oerhört mycket mer med under de kommande åren.

Anf. 104 JOHAN HEDIN (C) replik:

Fru talman! Jag kommer att tänka på ett citat från brigadgeneral Dwight D Eisenhower, som sedermera blev amerikansk president. Han lär ha sagt att han under sina år som general funnit att planer är värdelösa men att planering är oundgänglig.

Jag tror att justitieministern exemplifierar det problem jag försöker peka på när han lyfter fram ett antal taktiska åtgärder, ett antal metoder, för att lösa olika problem. Vad jag saknar är inte taktik. Vad jag saknar är inte metoder. Vi har massor av metoder; vi har flera hundra som vi har fattat beslut om i riksdagen. Men de måste ju sättas in i en strategisk plan som bygger på en tydlig uppfattning om vilken riktning vi vill ha i rättspolitiken i Sverige.

Vad är målen? Vad kan vi förvänta oss? Var vill vi vara om tio år? Var vill vi vara om femtio år? Var vill vi vara om ett år? De frågorna måste besvaras.

Anf. 105 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag välkomnar naturligtvis en sådan långsiktig diskussion. Målet för vårt område är ju alltid att bekämpa brotten och att öka tryggheten – det är alltid dessa två frågor som står framför oss.

Hur gör man då detta? Jag har dragit slutsatsen att man måste skärpa en hel del lagar för att se till att de mest brottsaktiva individerna tas bort från gatorna och för att vi sedan ska kunna jobba mycket effektivare med det förebyggande arbetet. Om dessa individer får vara kvar på gatorna är risken att de saboterar det förebyggande arbetet. Detta är en bärande tanke bakom straffskärpningarna, bakom att vi bygger ut polisen, bakom kamerateamsningarna och bakom det vi gör på verktygssidan.

Men, återigen, för att vi ska nå dit måste hela välfärdspolitiken upp på banan. Då handlar det om kommunerna. Jag vill också lägga till att även näringslivet och folkrörelserna måste vara med och göra sitt i ett helhets-tänkande kring det förebyggande arbetet.

Jag tar gärna ytterligare en sådan långsiktig diskussion om vart man ska.

Anf. 106 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Som en del av den överenskommelse som vi i Vänsterpartiet ingick med regeringen stödde vi regeringens förslag till budget efter att vårt eget förslag hade fallit. Vänsterpartiet anser att regeringens budget hade varit mycket bättre för Sverige än vad förslaget från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna är. Alternativen bygger på vitt skilda värderingar.

De tre partierna fokuserar starkt på gängkriminaliteten, och, ja, den är allvarlig. De kallar den epidemisk, och det finns fog för det också. Men det finns ytterligare en allvarlig och utbredd kriminell epidemi som även den riskerar att få dödlig utgång: mäns våld mot kvinnor.

De tre skriver: ”Det är bara genom att skapa ordning och trygghet på gator och torg som friheten kan öka för var och en att leva sitt eget liv. Kvinnor och män ska känna sig trygga att gå ut i sitt kvarter.”

Gärna det, men den farligaste platsen för en kvinna är hemmet. Kvinnors rädsla både inomhus och utomhus är rädslan för sexuella övergrepp. Detta är en rädsla som män mer sällan behöver känna. Den rädslan för övergrepp är en vidrig rädsla för att bli invaderad och för att bli allvarligt skadad.

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti som vill rubba könsmaktsordningen. Inom rättsväsendet driver vi bland annat att vi vill inrätta en särskild akut hjälplinje, med nummer 115, för kvinnor som utsatts för mäns våld. Akutlinjen ska drivas av Polismyndigheten och bemannas av poliser tillsammans med socionomer och vårdpersonal. Alla ska ha gedigen våldskompetens och kunna göra adekvata riskbedömningar.

Vi driver också krav på kompetensutveckling – ett femicidpaket – för polis, åklagare och domstolspersonal, så att mäns våld mot kvinnor i alla dess former, inklusive prostitution och människohandel för sexuella ändamål, ska hanteras med skärpt våldskompetens i hela rättskedjan. Kompetensutvecklingen ska också inkludera hanteringen av det nya och viktiga barnfridsbrottet.

Vänsterpartiet vågar se att det övergripande problemet med kriminaliteten är mäns våld mot andra män samt mäns våld mot kvinnor och barn. Förebyggande vill vi därför motverka maskulinitetens destruktiva delar i allt, från förskolan och genom hela utbildningssystemet, inklusive professionerna.

Vi har inte råd att fortsätta vara könsblinda. Vi har inte råd med mäns våld. Vi har heller inte råd att enbart fokusera på strängare straff; det är något som forskningen verkligen understryker. Det går inte an. Det är ineffektivt och extremt dyrt. Dessa medel skulle kunna användas effektivare till förebyggande insatser.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 8 Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU2
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 107 HELENA STORCKENFELDT (M):

Fru talman! Låt mig först välkomna den nya biståndsministern, Matilda Ernkrans, till biståndsdebatten. Jag ser fram emot många spännande debatter och önskar ministern stort lycka till i sitt viktiga arbete.

Fru talman! Vi ska nu debattera utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Detta är ett område som väcker många starka känslor och som är väldigt stort och komplext.

Världen blir alltmer osäker, och i spåren av pandemin har utvecklingsländer tagit den största smällen. Konsekvenserna har varit förödande, och tyvärr är det inte över än. Men vi har också en klimatkris som bör tas på stort allvar. Återigen är det utvecklingsländerna som drabbas allra värst.

Biståndet är ett viktigt verktyg. Sverige ska som ett rikt land ta ansvar och göra det Sverige kan för att minska fattigdom och förtryck i världen. Med det sagt vill jag återkomma till den komplexitet som jag inledde med att tala om.

Jag tror att en viktig princip i politiken överlag är att våga ifrågasätta gamla sanningar, exempelvis enprocentsmålet. Sedan 60-talet har detta varit en orubblig del av svensk politik. Enprocentsmålet är inte bara orimligt till summan pengar – i dag lägger Sverige mer pengar på bistånd än vad Kanada, vars ekonomi är tre gånger så stor som Sveriges, gör – utan också direkt skadligt för hur biståndet faktiskt används i praktiken.

Att först sätta ett mål för hur mycket och sedan bestämma vad man ska göra är inte ett rimligt sätt att använda skattebetalarnas pengar på. I slutet av varje år ser vi hur enorma belopp betalas ut till multilaterala organisationer enbart för att komma upp i rätt belopp. Förstå mig rätt – kärnstödet till det multilaterala är viktigt. Vi tycker att man ska fokusera på färre FN-organ, men det är fortfarande väldigt viktigt. Men det kan inte bara vara jag som får ont i magen när skattebetalarnas pengar behandlas på detta sätt.

Vidare ser vi hur garantiinstrumentet bortprioriteras för att det är för kostnadseffektivt. Medarbetarna på Sida känner alltså en press att hellre generera stora utbetalningar än att använda ett kostnadseffektivt instrument. Det är inte rimligt.

Sveriges engagemang i världen har historiskt haft stor betydelse för många människor. Och jag tror att många står bakom principen att Sverige ska ta ansvar och göra vad vi kan för människor i nöd. Om det senaste året har lärt oss någonting är det att världen inte blir tryggare utan alltmer oförsäglig och osäker. Samtidigt tror jag att många ställer sig frågan om vi faktiskt har koll på pengarna. Enligt Riksrevisionens rapport *Svenskt bistånd till multilaterala organisationer*, som kom för bara några veckor sedan, är svaret på frågan nej.

Svenskt så kallat kärnstöd till multilaterala organisationer uppgår till ungefär 16 miljarder kronor. Det var för hanteringen av just denna summa som regeringen kritiserades av Riksrevisionen. Och det är den summan som inte har tydliga mål och som inte följs upp på ett adekvat sätt – 16 miljarder kronor!

Vidare är det inte bistånd som driver utveckling. Det är ekonomisk tillväxt som utgör den viktigaste kraften för att skapa hållbart välstånd för människor. Enskilda människor med idéer som vågar sig på att förverkliga sina drömmar gör världen bättre. Vi kommer därför alltid att ha som mål att gå från bistånd till handel och en uttalad målsättning att det traditionella utvecklingsbiståndet ska präglas av att mottagarländerna ska stå på egna ben. Det handlar inte om någon form av orealistisk bild av att världens alla problem skulle upphöra över en natt utan om den obotliga tron på att länders egen bärkraft kan stärkas. Utan den målsättningen och utan den tron

accepterar man det som har blivit verklighet i många utvecklingsländer: ett biståndsberoende som biter sig fast och är oerhört svårt att ta sig ur.

I kommande replikskiften kommer vi att få höra att Sverige är bäst i klassen på bistånd och att utvärderingarna visar att Sveriges insatser är i toppklass. Sverige får goda omdömen från bland andra OECD-Dac, som lyfter fram det svenska arbetet för att förebygga, upptäcka och åtgärda korruption. Detta stämmer. Samtidigt har forskning och medierapportering visat att personal på Sida känner en press på sig att få iväg pengar i slutet av året för att nå enprocentsmålet. Detta tillsammans med det faktum att en stor del av Sveriges bistånd går till mottagarländer som lider av en hög grad av korruption gör att vi måste värna om svenska skattebetalares pengar och fortsätta att ställa krav på ökad insyn och ansvar, inte minst med tanke på att biståndsinsatser får en negativ inverkan på utvecklingen om korruption förekommer. Här vill vi se en mer-för-mer-princip för att konkret belöna länder utifrån tidigare åtgärder i stället för att göra urval baserade på löften om att leva upp till olika antikorrupsionsmekanismer.

Jag anser att biståndet får för lite utrymme i den politiska debatten, speciellt med tanke på vad det kostar skattebetalarna. Som jag sagt tidigare i detta anförande tror jag att många människor står bakom principen att vi i Sverige ska ta ansvar och göra vad vi kan för människor i nöd och i en orolig omvärld. Men jag tror också att många människor vill ha en ärlig debatt, en debatt som inte utgår från hur det alltid har varit utan som blickar framåt och ställer kritiska frågor kring hur vi kan bli bättre och vad som är rimligt. En sådan biståndsdebatt välkomnar Moderaterna.

Anf. 108 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Det budgetförslag som Moderaterna har lagt fram tillsammans med KD och SD visar att de inte har så stor koll på hur ekonomi fungerar. Vi riskerar ju exempelvis att gå miste om stora belopp från EU:s återuppbyggnadsfond nu när de helt emot vad som krävs för att få bukt med klimatkrisen har lagt fram helt andra förslag.

De minskade inte biståndet kraftigt i år. Men vi vet ju alla, och hörde det precis här, att det är Moderaternas politik att ta från de allra fattigaste i världen för att kunna fortsätta ge rika svenskar skattelättnader när deras toaletter i stugan behöver spolas eller när Gucciklänningen ska tvättas och strykas av någon annan än de själva.

En sak kom budgetkoalitionen överens om när det gäller biståndet, och det är att 1 miljard ska gå till återuppbyggnad av krigshärjade länder för att möjliggöra för människor att åter bo och leva i trygga samhällen och att bidra till deras tillväxt.

Frågan jag ställer mig är vad som inte är att bygga upp samhällen. Att få till bra hälso- och sjukvård borde ju ingå i det, att få till energiförsörjning likaså. Att alla barn får utbildning klassar i alla fall jag som samhällsbyggande. Och fler exempel finns.

Alltså läggs redan långt över 1 miljard på att bygga hållbara samhällen. Då blir det ju nästan lite pinsamt att bara lägga 1 miljard. Det visar på att det gick lite för snabbt när Moderaterna tillsammans med KD och SD försökte vinna nationalkonservativa poänger när det i stället visar att de inte har förmåga att styra landet.

Under Helena Storckenfeldts anförande fick vi höra att mer ska gå till att utvärdera och kontrollera biståndet, samtidigt som Moderaterna faktiskt

vill minska det med 13 miljarder trots att Sverige klassas som top notch när det kommer till leverans.

Jag är faktiskt nyfiken på vad det är Helena Storckenfeldt anser att de fattigaste i världen kan vara utan.

Prot. 2021/22:41
8 december

Anf. 109 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Det var många frågor i en. Men jag börjar uppifrån och går nedåt, först om att vi vill dra ned på biståndet. Ja, det stämmer. Vi vill att man ska kunna ställa olika utgiftsområden mot varandra, som man gör i resten av svensk politik, och här har vi prioriterat annorlunda.

I just det här förslaget består enprocentsmålet, men det är absolut Moderaternas ambition att gå ifrån det på sikt.

Vad gäller den öronmärkta miljarden förstår jag väldigt tydligt att ledamoten Posio är intresserad av att det skulle vara någon form av återvandringsmiljard. Då vill jag upplysa ledamoten om att det absolut inte står någonting om det i texten, så det är helt taget ur sin kontext. Det handlar ju om att återuppbygga konflikt- och krigshärjade länder.

I samtal med UNDP förra veckan fick jag till mig att det ses väldigt positivt på detta förslag. Alltså ser UNDP någonting som ledamoten Yasmine Posio inte ser, eftersom man ser väldigt positivt på just den här miljarden och gärna vill se mer sådant, helt enkelt.

Anf. 110 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack för försöket att förklara att de fattigaste i världen inte kommer att drabbas när 13 miljarder dras bort från biståndsbudgeten! Jag vill också påpeka att jag inte tog upp miljarden som en återvändandemiljard. Det är andra politiker som har gjort det.

Helena Storckenfeldt försöker få det att låta som att vi som står upp för en procent av bni har ett enda mål, och det är att det ska vara just den procenten. Min motion om utvecklingspolitik är 54 sidor och fylld med mål i enlighet med Agenda 2030, och biståndsbudgeten för utgiftsområde 7 är på 58 sidor med både nya mål och utvärderingar av desamma. Vi får föredragningar om vad pengarna ska användas till och hur de har använts.

För mig är det fascinerande att Storckenfeldt har missat alla dessa mål. Eller är det så att Helena faktiskt vet att hon far med osanning för att få folk att tro att biståndet är sämre än vad det faktiskt är och kunna saluföra en sänkning av biståndet med 13 miljarder kronor?

Anf. 111 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Vi har ju sett väldigt tydligt, och det anförde jag också här i talarstolen, att det finns stora systemfel som vi måste ta tag i, och enprocentsmålet är ju ett av dem. Att vi drar ned på biståndet är för att åstadkomma någon form av rimlighet. Att Sverige ger mer än vad Kanada gör, med en ekonomi som är tre gånger så stor som Sveriges, är orimligt.

Det vi är ute efter är en mer ärlig debatt, där man faktiskt vågar ifrågasätta gamla sanningar som det inte har rörts vid sedan 60-talet. Bara det borde ju säga någonting – att ett politikområde är så heligt att man inte får lov att diskutera det.

Anf. 112 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Som kommentar till det förra replikskiftet kan jag säga att biståndspolitiken har uppdaterats sedan 60-talet, även om enprocentsmålet finns kvar.

Fru talman! Den som tittar på den här debatten utifrån – det kanske är någon väljare som följer vad vi gör här inne – blir nog lite förvirrad av Moderaternas anförande. Det avslutades med en önskan om att få debattera innehållet i biståndspolitiken, vilket jag också vill göra. Men före det fick vi höra ett långt brandtal som inte handlade om innehållet i biståndspolitiken utan i stället om varför vi ska lägga mindre pengar på biståndspolitik. Det var ett brandtal om att vi inte ska ha ett enprocentsmål. Men om vi hade varit överens om ett enprocentsmål hade vi faktiskt kunnat diskutera innehållet i politiken i stället för att tjafsa om kronorna.

Fru talman! Ledamoten från Moderaterna gör en jämförelse med Kanadas bistånd och konstaterar att vårt bistånd är högre. Ja, men Kanadas bistånd är ju för lågt. Det är det som är problemet. Ledamoten från Moderaterna pratar också om effektivitet och säger sig vara för det och mot korruption. Ja, men den ståndpunkten delar alla. Det är ett icke-argument. Det finns ingen ledamot här inne som har en annan ståndpunkt.

Sedan låter det lite som att det inte skulle finnas tillräckligt mycket bra saker att lägga biståndspengar på i världen. Men, fru talman, det finns ju hur mycket saker som helst som behöver stöd ute i världen. Det finns hur mycket problem med demokratin som helst. Det finns hur mycket humanitära problem som helst som vi kan använda ett effektivt bistånd för att möta.

Fru talman! Det låter också på Moderaterna som att det inte finns några procentmål på andra politikområden. Moderaterna är inte för ett enprocentsmål i kulturpolitiken i den lokala och regionala politiken. Men de är för 2 procent i försvarspolitiken eftersom de vill att Sverige ska vara med i Nato. Detta finns alltså på andra politikområden.

Därför undrar jag: Vad är det egentligen som gör att Moderaterna är emot enprocentsmålet? Är det helt enkelt så att man vill skära ned på biståndet?

Anf. 113 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Joar Forssell säger att Kanadas bistånd är för lågt. Vi hävdar att Sveriges bistånd är på tok för högt. Med tanke på den föregående debatten här i kammaren kan man konstatera att vi inte lägger tillräckligt mycket pengar på till exempel polisen. Det kanske är något som Kanada gör i stället.

Behoven i världen ökar, men det är också fallet här på hemmaplan. Vi ser att vi måste kunna ställa utgiftsområden mot varandra. Det gäller även biståndet. Det är grunden till att ha den här grundläggande ideologiska diskussionen om vad biståndet kan och inte kan åstadkomma. Jag tror att vi måste börja där någonstans innan vi går vidare.

Anf. 114 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Ledamoten lyfter fram problem i biståndet som har att göra med effektivitet och korruption. Sedan säger ledamoten att det här föranleder oss att skära ned på biståndet. För mig föranleder det att vi ska ta itu med problem som har att göra med effektivitet och korruption. Det är ju

samma sak med sjukvården, rättsväsendet, som Moderaterna gärna själva lyfter fram, och försvaret. Det finns problem i svensk sjukvård. Det finns problem i svenskt rättsväsen. Det finns också problem i svensk försvarspolitik. Mitt svar är inte att vi därför ska skära ned på sjukvården, rättsväsendet och försvaret. Mitt svar är att vi ska leverera politik som löser problemen.

Jag tror att det finns stora problem i delar av vårt bistånd. Då ska vi lägga fram förslag som kan lösa de problemen, inte ha en debatt om huruvida vi behöver 1 procent eller inte, för det är uppenbart att vi behöver det. Varför är Moderaterna för 2 procent till försvaret och vill lösa Försvarsmaktens problem medan man samtidigt är kategoriskt emot 1 procent till biståndet? Det finns ingen rimlighet och ingen logik i detta.

Anf. 115 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Det vi ser i biståndet är att vi har flera systemfel som ligger till grund för väldigt många andra problem som tillkommer i biståndet. Det utgår från att vi betalar ut en viss summa pengar och inte från vad vi faktiskt vill göra. Detta orsakar problem på väldigt många olika sätt, och det är därför den här frågan är så grundläggande och så viktig för oss. Man måste helt enkelt börja om och se över hela systemet. Vad är det som behövs för att göra det bra? Vi tror att en fyraårig budgetram skulle kunna vara mycket bättre för flexibiliteten och långsiktigheten och stärka biståndet och dess påverkan i världen.

Anf. 116 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att skicka en eloge till den föregående repliktagaren, Joar Forssell. Jag tycker att ledamoten Forssell tog upp många bra perspektiv. Det gör att jag kan flytta fokus till lite annat i mina repliker. Men jag måste ändå börja i en liknande utgångspunkt. Det var väldigt mycket snack om förbättring under ledamoten Storckenfeldts anförande. Men det var väldigt lite moderata förslag på hur man faktiskt får de här förbättringarna.

Det radades upp ett antal problem, som att vi har en betalningsstress, att vi lägger för mycket kraft i det multilaterala systemet och att vi lägger för lite kraft på annat än biståndet som bygger tillväxt och minskar fattigdomen. Men det var väldigt lite förslag på hur vi ska komma till rätta med detta.

Jag måste också hålla med Yasmine Posio här. När jag lyssnar på anförandet låter det som att man letar efter alla möjligheter att snacka ned det svenska biståndet och rättfärdiga varför man om Moderaterna får bestämma ska dra ned på det kraftigt.

Fru talman! Jag tror att detta är helt fel väg att gå. Men jag vill också fästa uppmärksamheten på något annat som Helena Storckenfeldt säger. Hon säger att problemet är att man inte får diskutera politiken. Jo, det får man absolut göra. Det är därför vi är här. Vi har en hel debatt för att diskutera politiken. Låt oss då göra det!

Det går alldeles utmärkt att tala om att vi lägger för mycket kraft i det multilaterala systemet och att vi borde se till att vi lägger mer kraft bilateralt, där vi kan följa upp de svenska värderingarna. Detta finns i Centerpartiets budgetmotion. Det går absolut att tala om hur man får med sig

andra krafter än det statliga biståndet i utvecklingssamarbetet. Detta finns också i Centerpartiets budgetmotion – och så vidare.

Vad är det som ledamoten Helena Storckenfeldt ser men som jag inte ser? Hon verkar tycka att det är omöjligt att effektivisera och utveckla det svenska biståndet om man inte samtidigt kapar det med en tredjedel eller mer.

Fru talman! Är det någonting vi inte ska göra när vi står i en av de största humanitära kriserna på årtionden är det att ensidigt kapa det svenska biståndet.

Anf. 117 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Magnus Ek hävdar att det visst går att reformera biståndet utan att tala om nedskärningar. Faktiskt inte, skulle jag vilja säga, eftersom grundproblemet just är utbetalningsmålet. Jag tog upp flera olika exempel i mitt anförande. Till exempel bortprioriteras garantiinstrumentet av medarbetarna på Sida. Organisationen kan säga hur mycket som helst att man prioriterar instrumentet, men den känslan finns inte bland medarbetarna. Alltså bortprioriterar man det för att det är för kostnadseffektivt. Det känns inte bra i min mage i alla fall. Sedan har vi också utbetalningarna i slutet av varje år. De görs för att nå rätt siffra. Det tycker inte jag är rimligt. Mitt svar är alltså: Faktiskt inte, eftersom enprocentsmålet är grunden till problemen.

Anf. 118 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag har svårt att tro att det största problem vi har är en eventuell betalningsstress på grund av enprocentsmålet. Men man ska inte snacka bort det. Vi vet att det kommer upp att man i vissa lägen upplever en stress när man ska hitta tillräckligt bra projekt att lägga pengarna som man har i budgeten på. Men då är frågan: Finns det andra sätt än att kapa pengarna man arbetar med? Skulle vi kunna jobba med att till exempel utöka bemyndiganderamen? Det finns i Centerpartiets motion. Skulle vi kunna kolla på hur man ändrar Sidas arbete för att uppvärdera de saker, till exempel garantiinstrumentet, där vi har lagt mer pengar och där vi vill lägga mer pengar? Jag tror absolut att det är möjligt. Detta står också i Centerpartiets motion.

Fru talman! Jag vill återkomma till det som Helena Storckenfeldt sa om Kanada. Det är jättespännande att kolla på Kanada. Men jag tror att det mer relevanta för oss inte är att kolla på ett av världens rikaste länder utan att kolla på världens fattigaste länder. Vad behövs där? Jo, där behövs det svenska biståndet. Det behövs som en katalysator för andra krafter som driver tillväxt, driver fattigdomsbekämpning och minskar ofriheten och förtrycket. Det går alldeles utmärkt att kombinera det med att vilja fortsätta ha en solidarisk biståndspolitik.

Anf. 119 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Utöver enprocentsmålet vill vi fokusera biståndet. Vi vill se till att vi fokuserar på rätt saker i rätt tid, att vi når fram till demokrati-kämparna och människorättsförsvarearna i rätt situation och på rätt sätt.

Vi har flera problem. Precis som Magnus Ek säger är det inte bara det. Jag valde att fokusera på enprocentsmålet. Det ser jag som det grundlägg-

gande felet som orsakar väldigt många andra problem i hela biståndsvärlden. Men det finns såklart fler saker.

Vi vill fokusera och se till att det vi gör det gör vi riktigt bra, och givetvis ska vi kroka arm med flera aktörer.

Anf. 120 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för det varma välkommandet till den här debatten och det här området!

Jag hatar verkligen orättvisor. Jag är övertygad om att Sverige och världen kan bättre för att lyfta människor ur fattigdom, hantera klimatförändringens effekter, stärka flickors och kvinnors rättigheter och demokratier. Jag ser verkligen fram emot att få ta mig an också biståndspolitiken.

Med det sagt står vi upp för enprocentsmålet. Vi lever i tider där det är viktigare än någonsin att Sverige står upp för enprocentsmålet och att fler länder följer med Sverige. Det är alldeles uppenbart att det inte är Moderaternas politik. Man vill plocka bort 13 miljarder från det svenska internationella biståndet. Samtidigt är i dag 82 miljoner på flykt. Pandemin, klimatförändringseffekter, krig och konflikter har förvärrat läget.

Jag har egentligen en ganska enkel fråga till Moderaternas företrädare här. Om vi gör som Moderaterna vill och gör miljardnedskärningar i biståndet, och dessutom som Moderaternas företrädare har sagt här i kammaren att inte försöka övertya länder som Kanada att ge mer i bistånd utan snarare att alla andra länder i världen ska följa efter Moderaternas Sverige och ge mindre i bistånd: Kommer det att bli fler eller färre som tvingas på flykt undan krig och katastrofer, klimatförändringseffekter, hungersnöd eller fattigdom i världen? Kommer det att bli fler eller färre som tvingas på flykt i Moderaternas värld?

Anf. 121 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar verkligen den här debatten. Jag kan vara lite extra provocerande i dag eftersom jag är rätt så ensam i det här ställningstagandet.

Jag tror att biståndet kan bli väldigt mycket bättre. Det är nog därför som jag efterfrågar en debatt som vågar ifrågasätta saker som har varit sanning sedan 60-talet. Man måste kunna erkänna brister i system för att kunna bli bättre. Det är min grundtanke.

Att vi i vår budget skär ned på biståndet har att göra med att Sverige under en väldigt lång tid har varit en av de absolut största givarna i världen. Någonstans måste vi kunna se våra skattebetalare i ögonen och känna att det känns okej.

Just nu gör det inte det när man ser vad som händer i Sverige. Vi har en stor trygghetskris, och vi har inte tillräckligt med resurser för att hantera den. Det har blivit tydligt när man blivit nästan van vid att få notiser i mobiltelefonen om skjutningar, sprängningar och blåljuspersonal som attackeras.

Biståndet måste få vara en del av den större politiska debatten. Det är det absolut viktigaste för mig när jag pratar så här mycket om enprocentsmålet.

Anf. 122 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Det är väl bra att vi ändå noterar att regeringen lägger 62 miljarder på utgiftsområdet 4, som är rättsväsendet. Vi lägger när det gäller biståndspolitiken efter avräkningar 52 miljarder på internationellt bistånd. Vi lägger alltså mer på rättsväsendet än på internationellt bistånd. Med det sagt är jag den första att intyga att vi behöver göra mer. Vi ska vända på varenda sten för att plocka bort segregationen och möta gängbrottsligheten.

Sverige är en del av världen. Internationellt bistånd är viktigare än någonsin. Redan i dag är 82 miljoner människor på flykt. Jag menar att ett internationellt bistånd tjänar Sverige väl. Det vore bra om Moderaterna kunde svara på frågan. Kommer det med era miljardnedskärningar att bli fler eller färre som tvingas på flykt över världen?

Anf. 123 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag tror någonstans att man ändå hamnar i den principiella frågan om man ska utgå från ett utbetalningsmål eller inte. Det är i varje fall inte summan pengar som är viktig för mig i den här debatten.

För mig är det absolut viktigaste att vi diskuterar: Vad kan biståndet åstadkomma, och vad kan det inte åstadkomma? Den frågan har inte lyfts fram. Det är dags att vi gör det.

Matilda Ernkran säger att man ska vända på varenda sten. Jag undrar som många andra i landet: Vad har man då gjort under de senaste sju åren om man nu bestämmer att det är dags att vända på varenda sten?

Det jag säger riktar sig kanske också till Magnus Ek. Man kan stå för en stor och tung budget utan ett utbetalningsmål. Den diskussionen ser jag mycket fram emot.

Anf. 124 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för anförandena! De flesta frågor som jag hade har nu blivit besvarade.

Jag skulle vilja ställa två frågor. Nu har Helena Storckenfeldt väldigt tydligt sagt att enprocentsmålet är det största problemet med det här utgiftsområdet. Vi är många här i salen som ser väldigt många andra problem. Det är till exempel ett budgetområde som så uppenbart behöver betydligt mer resurser så som världen ser ut än mindre. Vi behöver mer samarbete och mer arbete mot alla de kriser som vi ser internationellt i dag.

Sveriges bistånd ger också Sverige en röst i världen och en möjlighet att tackla globala utmaningar som till exempel pandemin, klimatförändringarna och så vidare. Jag skulle gärna vilja ge Helena Storckenfeldt en möjlighet att prata mer om det.

Vi hör flera olika saker. Vi hör om 0,7 procent. Det är också en procentsats. Vi hör ibland om en fyraårig utgiftsram. Vi hör att Moderaterna vill fokusera och att göra rätt saker. Jag undrar helt enkelt: Vad är det i Moderaternas biståndspolitik som anses vara rätt saker? Vad vill man satsa på? Och framför allt: Var vill man skära ned?

Det är ändå uppenbart att det handlar om en minskning. Något annat har jag mycket svårt att tro. Samtidigt som man sänker biståndet rejält gör man skattesänkningar. Det är de facto att låta världens fattiga betala.

Anf. 125 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Statens budget är inte oändlig. Det tror jag har konstaterats vid det här laget. Man måste kunna ställa utgiftsområden mot varandra. Det handlar inte om att jag i den här kammaren ska stå och plocka därifrån, därifrån och därifrån och ge dit. Vi har såklart våra prioriteringar. Men det tänker inte jag göra här. Det är inte riktigt så det fungerar.

Sverige kan inte göra allt, och det är inte alltid biståndet är rätt verktyg. Det tror jag är någonting som vi behöver inse i biståndsdebatten, i utrikesutskottet och i alla forum där man hanterar biståndsfrågor över huvud taget.

Biståndet är inte alltid rätt verktyg. Jag tror att det kommer att vara ganska svårt för många att inse detta, men det har Moderaterna gjort. Vi skulle vilja se mer av det i praktiken och i politiken också. Vi tror att man behöver jobba lite mer strategiskt och fokuserat för att Sverige ska kunna göra nytta i världen. Återigen: Man måste kunna ställa sig frågan om vad biståndet kan åstadkomma och inte.

Om man nu ändå ska nämna något rent konkret som ska bort: Sådant som kastas iväg utan mål och uppföljning är väl en bra start, tänker jag.

Anf. 126 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Om Helena Storckenfeldt menar stöden till de stora internationella FN-organisationerna hoppas jag verkligen att jag hörde fel.

Innan den förra regeringen tillträdde och under alliansregeringen gjordes absolut ingenting för att få någon som helst styrsel på området. Nu finns strategier, mål och uppföljning, även om vi naturligtvis tar till oss Riksrevisionens kritik och ser att det kan finnas förbättringar när det gäller att få allt samlat på ett ställe.

Jag vill återigen komma tillbaka till frågan: Vad är Moderaternas prioriteringar i biståndet? Vad är det som det ska fokuseras på, och vad ska bort? Är det fred och konfliktförebyggande? Är det den feministiska utvecklings- och utrikespolitiken? Är det arbetet för mänskliga rättigheter? Eller vad är det? Någonting måste ju få stryka på foten.

Anf. 127 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Vi vill se en större andel som går till humanitärt bistånd. Det humanitära biståndet är biståndets kärna, och vi anser att den borde bli mycket större. Sverige sticker ut i och med att vi har väldigt mycket i utvecklingsbistånd och en egentligen väldigt liten andel i humanitärt bistånd jämfört med andra länder i världen. Där har vi historiskt varit bra från svenskt håll, så jag tror att det är jätteviktigt.

Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer är alltid prioriterade områden för Moderaterna. Vi tycker att det ska prägla allt utrikespolitiskt engagemang över huvud taget på alla områden. Majoriteten av världens befolkningar lever i auktoritära länder, och siffran växer. Vi ser att det måste göras mer, och mer fokuserat.

Det handlar om mer-för-mer-principen och att OECD-Dac-systemet behöver reformeras. Det handlar också om miljö och klimat och hållbar utveckling. Där har vi några förslag.

Anf. 128 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! Initialt i denna debatt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet men också ringa in det särskilda yttrande som Sverigedemokraterna har avgett.

Under finansutskottets beredning av rambeslutet i budgetprocessen justerade vi från Sverigedemokraterna tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna våra yrkanden jämfört med våra respektive motioner och lade fram ett gemensamt förslag, som framgår av finansutskottets första betänkande. Riksdagen biföll förslaget, och det rambeslut för budgeten som kammaren har fattat bygger på ett gemensamt budgetförslag från våra tre partier.

Samtidigt är vi öppna med att vi inte föreslår någon gemensam inriktning för biståndspolitiken i själva budgetförslaget. Jag kommer därför att uppehålla mig vid min devis om att reformera för att bevara och då peka på huvudsakliga brister i behov av åtgärder för att skapa långsiktig legitimitet och acceptans för svenskt bistånd.

År 2021 har varit ett år där bristerna i biståndet blivit så tydliga och uppenbara att alla i denna kammare borde inse behovet av kraftfulla reformer och en minskad biståndsram. Det handlar inte längre om att det är en misshushållning med skattemedel, utan det handlar om att svenska biståndsmedel har motverkat sitt uttalande syfte.

Kontraproduktiviteten i biståndet blir tydlig när biståndet till den största destinationen för svenskt bistånd, Afghanistan, utvärderas. I en rapport om lärdomar från Sveriges utvecklingsamarbete med Afghanistan 2002–2020 från Expertgruppen för biståndsanalys går att läsa: ”Nivån på de finansiella flödena och bristande samordning och samstämmighet mellan insatser gör det inte orimligt att hävda att stora biståndsvolymer och kriget mot terrorism tillsammans snarare bidragit till än motverkat korruption och underminerat all potential till hållbarhet.”

Miljardrullningen av svenska folkets skattemedel till ett bistånd som så tydligt motverkar sina mål måste reformeras, inte minst med hänsyn till de fattigaste och mest utsatta, som drabbas när bistånd göder korrumperade regimer. Afghanistan är inte det enda exemplet som går att finna; tvärtom finns fler exempel på att biståndet inte används effektivt eller att det motverkar sitt syfte.

Sveriges stöd till den palestinska flyktingorganisationen UNRWA är ett annat sådant exempel där biståndet rullat på under år efter år trots att organisationens verksamhet har fått skarp kritik. Bland annat har man hittat belägg för att antisemitism förekommit i de läroböcker som används i den undervisning som organisationen finansierar.

Vi menar att biståndet till UNRWA och liknande organisationer behöver avvecklas. När svenskt bistånd används ska det gå till organisationer som gör nytta, och det finns sådana organisationer, bland annat UNHCR och World Food Programme i FN-systemet.

Fru talman! Kritiken mot biståndet gäller också hur uppföljningen görs av det så kallade kärnstödet som betalas till både bilaterala och multilaterala organisationer. Under året kom Riksrevisionen med en granskning som omfattar ungefär hälften av det svenska biståndet, 27 miljarder kronor, som går till dessa organisationer.

Kritiken som Riksrevisionen riktade gällde bristande uppföljning och att regeringen inte gör riskanalyser i den omfattning som bör ske innan

beslut fattas. Det är också enligt Riksrevisionen oklart hur Sida landar i sina riskbedömningar och hur lärdomar från uppföljningar påverkar utformningen av nya insatser.

Kritiken behöver tas på största allvar, inte minst eftersom den omfattar de enorma summor som delas ut till organisationer där kontrollen brister. Det är tiotals miljarder som måste hanteras betydligt mer varsamt än vad som nu har framkommit. Detta understryker det som Sverigedemokraterna länge har hävdat om att det finns omfattande behov av att reformera biståndet. Reformera det i dag för att bevara det i morgon!

Fru talman! Slutligen har det under året kommit ytterligare en kritisk granskning från Expertgruppen för biståndsanalys, som riktar allvarlig kritik mot utvärderingen av biståndet. Denna gång handlar det om Sidas uppföljning av biståndet och hur de återrapporterar olika projekt. Granskningen kommer till den övergripande slutsatsen att ”Sidas decentraliserade utvärderingar förmodligen *inte* är tillförlitliga”. Kritiken är alltså allvarlig. En närmare läsning av rapporten ger vid handen att när Sida rapporterar resultat från biståndsinsatser kommer de ofta fram till att förväntade resultat så här långt i huvudsak är uppfyllda men att det har varit svårt att belägga dessa slutsatser eftersom det finns en otydlighet i målformuleringarna.

Det är oroande att utvärderingar av biståndet som genomförs av Sida på detta sätt inte är tillförlitliga. Det innebär att det kan finnas än fler misslyckade satsningar som inte har kommit fram eftersom utvärderingarna inte har varit just tillförlitliga.

Som vi har kunnat läsa i rapporterna som presenterats och även bevittnat i nyhetsrapporteringen efter det monumentala misslyckandet i Afghanistan uppvisar svenskt bistånd brister. Det är brister som inte har åtgärdats och som dessutom kvarstår samtidigt som nya brister identifieras och uppdragas. I det läget är det anmärkningsvärt att det inte finns en vilja från regeringens sida att tydligt ta tag i och åtgärda de omfattande bristerna, inte minst om man förespråkar stora utgifter till bistånd.

Fru talman! Vi menar också att det är dags att se över enprocentsmålet, som har berörts tidigare i debatten, och utreda om det verkligen är rimligt att 1 procent av bni går till bistånd varje år. Den första frågan som bör ställas är varifrån detta enprocentsmål egentligen kommer och hur det har kunnat vara så beständigt över tid med tanke på att behovet rimligtvis skiftar från tid till annan.

Därför har vi bett riksdagens utredningstjänst att ta fram underlag och svara på frågan varifrån detta mål kommer. Utredningstjänsten har då redovisat att målet formulerades först på 1950-talet och kan härledas från bland annat Världskyrkorådets möte 1958 och Socialistinternationalens rådsmöte 1956. Någon grundlig och mer objektiv anledning till att formulera just 1 procent har inte gått att finna. I stället skriver utredningstjänsten: Varför debatten fokuserade på just 1 procent har inte heller någon entydig förklaring. Utspelet föregicks inte av några grundliga utredningar.

Värnandet om enprocentsmålet saknar alltså en mer objektiv grund, och det är mycket svårt att se att subjektiva värderingar för över 50 år sedan ska spela en avgörande roll för miljardrullningar i dag.

År 2021 har visat biståndets kontraproduktivitet och ohållbarhet som det nu är utformat. Det måste vara tid för kraftiga reformer. Det borde vi

kunna vara överens om över partigränserna och egentligen oavsett vilken ram man i grunden förespråkar.

Vi behöver effektivisera biståndet genom mer till mat, läkemedel och vaccinering som gynnar de mest utsatta och inte riskerar korrup­tion. Vi behöver verka för en generös internationell flyktinghjälp i närområdet med såväl akuta som långsiktiga insatser. Andelen av svenskt bistånd som går till humanitärt bistånd och flyktinghjälp bör öka.

För alla som sätter sig in i de utvärderingar som har presenterats och studerar svenskt bistånds utveckling förefaller det besynnerligt att det inte förr har tagits krafttag för ett reformerat bistånd, som verkligen kan bistå där det behövs och som inte motverkar de egna målen. Vi menar att man inte längre kan bortse från alla brister som uppdagats. Det är dags för ett effektivt och mer ändamålsenligt bistånd.

Anf. 129 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Aron Emilsson är förvisso relativt ny ledamot i utrikesutskottet men har varit riksdagsledamot sedan 2014 och har en förhållandevis lång bakgrund i Sverigedemokraterna som förtroendevald i och för partiet. Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010 och har sedan konsekvent drivit uppfattningen att Sveriges anslag till utvecklingsbistånd ska minskas kraftigt. Numera är den sverigedemokratiska uppfattningen att biståndet borde halveras.

I eftermiddag kommer Aron Emilsson och de andra sverigedemokraterna att för första gången någonsin rösta för ett svenskt utvecklingsbistånd på 1 procent av bruttonationalinkomsten. Hur besviken är du, Aron Emilsson, över att inte i den gemensamma moderata, sverigedemokratiska och kristdemokratiska budgeten kunna sänka biståndet det allra minsta?

Anf. 130 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Kenneth G Forslund, för frågan!

Jag är väldigt stolt, glad och nöjd över att Sverigedemokraterna tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna för första gången i historien har kunnat förhandla fram ett gemensamt budgetalternativ som är fullskaligt på alla utgiftsområden. Jag vet att våra tre partier är helt överens om att vi behöver borra i det bistånd som är kontraproduktivt. Det behövs en annan typ av uppföljning, det behövs en annan typ av målstyrning, det behövs en annan typ av utvärdering och det behövs en översyn.

Helt klart har vi alla också identifierat Riksrevisionens kritik mot hur vissa saker är utformade i dag. Det kommer vi naturligtvis inte att lämna därhän, utan det är en fråga som fortgår och som kommer att få effekt både i kommande budgetförslag och i den politiska styrningen.

Sedan är det naturligtvis så – det tycker jag att man ska vara ärlig och öppen med – att vi hade och har olika ingångsvärden. Det är känt att Sverigedemokraterna vill se en gradvis nedtrappning, i första skedet till 0,7 procent, det FN-rekommenderade målet, Moderaterna likaså. Vi är dock också fullt införstådda med att en förhandling kräver givande och tagande. Inte minst debatten som föregick denna debatt, den om rättsväsendets utveckling, visar att vi på andra områden där det är högst angeläget kan prioritera ordentliga resurser för att knäcka den organiserade brottsligheten, komma till rätta med energikrisen och annat.

Detta är en del av många, och vi har fortsatta förhandlingar som väntar på detta område.

Prot. 2021/22:41
8 december

Anf. 131 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! En statsbudget är ungefär en halvmeter på hyllan. Det budgetalternativ som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har presterat är ungefär fem A4-sidor. Att kalla det för ett heltäckande budgetförslag får jag väl säga – om jag ska vara generös, fru talman – är att ha gott självförtroende.

Jag betvivlar inte på något sätt att Sverigedemokraternas uppfattning fortsatt är att vi ska halvera det svenska utvecklingsbiståndet, precis som Aron Emilsson säger. Det beslut som nu tas i eftermiddag kommer inte på något sätt att säkra det långsiktiga svenska biståndets enprocentsnivå. Tvärtom tror jag att Kristdemokraterna har fått en tillfällig framgång i den här frågan i de budgetförhandlingar som ni har haft, där ju också Liberalerna var med men hoppade av i slutskedet.

Anf. 132 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag får väl då ställa ett slags retorisk slutfråga till Kenneth G Forslund. Han har inte möjlighet att svara på den, men jag tycker att det vore intressant att höra företrädare för regeringspartiet tala om vad man vill göra för att bemöta och hantera de omfattande brister som delar av det svenska biståndet har i dag. Vi hör återigen ett fokus på hur viktigt det är att bevara ett enprocentsmål, att det inte kan ifrågasättas och så vidare. Men varför anser man att just 1 procent ska gå till bistånd? Har man verkligen läst rapporterna och granskningarna, och vad drar man då för slutsatser?

Vad ska det få för följd att biståndet behöver reformeras? Det skulle jag gärna vilja höra Socialdemokraterna resonera om vid tillfälle.

Anf. 133 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag måste säga att det blir ganska surrealistiskt att höra Aron Emilsson inleda sitt anförande med att prata om att Sverigedemokraternas mål är att värna förtroendet för det svenska biståndet för att sedan i åtta minuter underminera förtroendet för det svenska biståndet. Men det var inte det jag hade tänkt ta detta replikskifte till.

Jag vill också bara snabbt säga att jag inte, gällande den EBA-rapport som ledamoten citerade, är helt säker på att ledamoten förstår vad han har läst. Stycket han citerade rör mig veterligen kopplingen mellan biståndsarbetet och den militära insatsen från Sverige och Nato, och senare den vidare militära insatsen. Det är allvarligt nog, och det förtjänar att läsas. Men jag tror att det syftar till någonting helt annat än vad ledamoten implicerade i sitt anförande.

Jag vill fokusera på två saker. Den första är det som ledamoten Emilsson säger om de skiftande behoven över tid. Visst måste Aron Emilsson ha rätt i att behoven i världen av det svenska biståndet och det svenska utvecklingssamarbetet, i samarbete med andra givarländer, skiftar över tid. Just nu är behovet historiskt stort. Men den stora poängen är ju inte att vi ger för mycket utan att vi vet att vi inte är i närheten av att mobilisera de ekonomiska resurser som behövs för att nå målen i Agenda 2030.

Det här vill jag gärna att Aron Emilsson svarar på. Hur ser man på den saken? Vi är inte i närheten av att mobilisera de finansiella resurser som behövs; vi behöver snarare skära ned biståndet och mobilisera andra. Samtidigt lägger Sverigedemokraterna fram förslag på att halvera. Hur går det här ihop?

Den andra saken rör den så kallade återvändningsmiljard som finns, eller inte finns. Vi har ju fått lite olika bud från de tre partier som har lyckats förhandla ihop ett budgetförslag. Här vill jag bara rakt ställa frågan till Aron Emilsson: Finns den här återvändningsmiljarden? Och om den inte finns, varför har då Sverigedemokraterna firat att man har fått igenom den?

Anf. 134 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Till att börja med tror jag att det är genuint viktigt att vi ser väljarna och Sveriges medborgare utanför denna kammare i ögonen och pekar på att ska vi ha ett långsiktigt förtroende och en stark legitimitet för ett högt svenskt bistånd krävs det reformer.

Det är inget gott betyg, inte ens för den som förespråkar enprocentsmålet eller ännu högre bistånd, att vi har stora brister i delar av biståndet. De EBA-rapporter jag hänvisade till och återgav direkta citat från rör delar av biståndet. Det här är relaterat direkt till biståndet och ryms inom det här betänkandet och inom den debatt som vi i dag för. Det är också påpekat och tydligt framställt av ett flertal experter och bedömare som är nogräknade med detta.

Magnus Ek hävdar att det är ett historiskt stort behov av bistånd i dag. Problemet med detta är att vi också har historiskt stora brister i det svenska samhället, inte minst när det gäller välfärdsmodellen, otryggheten, energikrisen och tillvaron för många av våra väljare som lever utanför storstäderna, vilket Magnus Ek själv naturligtvis är väl medveten om.

All politik handlar om prioriteringar. Vi kan inte ha ett område där vi sedan 1950-talet stadgar och fastslår att detta ska vara exakt 1 procent av statsbudgeten. Det måste vara förhandlingsbart. Det har inte varit ett historiskt stort behov hela vägen sedan 1950-talet, utan naturligtvis finns det reformutrymme.

Återvändandemiljarden är viktig. Det handlar om en politisk överenskommelse om att det ska vara möjligt med återvändande för att undvika brain drain och för att ge människor en chans att återuppbygga sargade länder i tidigare kris- och krigshärjade områden och skapa ett liv för dem själva och en tillväxt och utveckling för sina gamla hemländer. Det är en tydlig överenskommelse.

Anf. 135 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag har inga som helst problem med att se mina väljare i ögonen rörande den svenska biståndspolitiken och det svenska utvecklingsarbetet och vårt bidrag till det. Jag har sagt förut i den här kammaren att jag tycker att detta är någonting som man som svensk medborgare kan vara ytterst stolt över – både vårt historiska bidrag och det bidrag vi ger i dag. Framför allt tycker jag att man ska kräva av sina företrädare att det här inte avvecklas utan utvecklas och att vi funderar på hur vi kan skärpa det och bidra med ett mer effektivt svenskt bidrag. Det är inte det man gör om man bara kapar av halva finansieringen. Det är inte att skärpa någonting, utan det är att dra ned på det. Kalla en spade för en spade!

Jag vidhåller att citatet som ledamoten läste upp inte handlar om det som ledamoten hävdade, utan det handlar just om kopplingen mellan biståndet och militära insatser. Det är bra att ha med sig, men det rör något helt annat än vad ledamoten antydde.

Till sist, när det gäller återvändandemiljarden: Är det inte precis det här vi gör med det svenska biståndet i dag, det som du vill kapa?

Anf. 136 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att Magnus Ek och jag kan vara överens om att vi inte är överens, och det är gott nog ibland.

Det måste ställas på sin spets att det för Centerpartiet och andra partier av något skäl är omöjligt att resonera och förhandla om enprocentsmålet. Varför inte 1 procent av biståndet som Sverige gav 2020 eller 0,7 procent som Sverige gav 1999? Var det svenska biståndet osolidariskt 1999 för att det bara uppgick till 0,7 procent? Eller kunde det ligga på den nivån för att man hade en tydligare målstyrning och effektivitet i vissa projekt eller gjorde andra prioriteringar inrikespolitiskt som då var berättigade?

Det finns en rimlighet i detta. Vi behöver kunna ställa utgiftsområden mot varandra och göra prioriteringar. Det krävs emellanåt mod, vishet och kraft att vara lagstiftare, och i det här fallet behövs det.

Anf. 137 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Aron Emilsson, för anförandet om biståndet för Sverigedemokraternas del!

Jag måste börja med att konstatera att det är konstigt att Sverigedemokraterna säger att de vill hålla det svenska biståndet högt och har ett stort förtroende för det och samtidigt pratar ned det i stället för att tala om vad man faktiskt vill åstadkomma.

En kommentar gjordes om att kärnstödet i stort sett är pengar i sjön, och då undrar jag hur man ser på det internationella samarbetet och på hur vi ska kunna ha en förmåga att ha ett starkt internationellt system för att faktiskt kunna göra det som Sverigedemokraterna säger ändå behöver göras.

Jag skulle också vilja fråga Aron Emilsson vad han menar med att det svenska biståndet motverkar sina mål och sitt syfte. Målet och syftet är att lyfta människor ur fattigdom och förtryck, och mig veterligen har inga biståndspengar gått till motsatsen.

Aron Emilsson ägnar sig också åt att prata mycket om kontraproduktiviteten. Då skulle jag vilja fråga på vilket sätt som stöd för kvinnors rättigheter och ökad jämställdhet i världen är kontraproduktivt för ökad jämställdhet och hur arbetet mot klimatförändringar, när det gäller både utsläppsminskningar och anpassningar, kan vara någonting som bidrar till mer eller kan göra folk ännu mer utsatta. Jag skulle vilja veta hur Aron Emilsson och Sverigedemokraterna tänker kring den globala pandembekämpningen om vi inte ska ha ett bistånd och om vi inte ska ha internationella organisationer och ett internationellt samarbete. Jag undrar också om utmaningarna när det gäller biologisk mångfald och avskogning. Jag skulle kunna fortsätta räkna upp frågor.

Är det inte så att vi behöver mer internationellt samarbete och mer bistånd i de här tiderna av multipla kriser?

Anf. 138 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Janine Alm Ericson, för frågorna! Det var många frågor, och jag ska försöka besvara dem i tur och ordning och se om jag hinner med allihop.

Även om Sverigedemokraterna skulle få sin vilja igenom och på sikt kunna sänka biståndsramen till 0,7 procent och därefter till 0,5 procent av bni är det internationellt sett och i relation till ett antal jämförbara länder fortsatt ett relativt högt bistånd. Jag tror framför allt att de flesta svenska skattebetalare och många röster i det internationella samfundet är intresserade av att se att biståndet träffar rätt och går till rätt saker. Man behöver också stärka andelen humanitärt bistånd av det totala biståndet.

Som svar på frågorna om hur det kan motverka mål och vad som är brister i kärnstödet tror jag att man behöver fokusera biståndet. Jag nämnde en FN-organisation, och det finns andra också, där biståndet inte fungerar utan är kontraproduktivt därför att det antingen indirekt göder antisemitism, våld och oro och då motverkar syftet att sträva efter demokrati och en fredlig utveckling och samexistens eller att det i andra fall råder brist på målstyrning, vilket gör att det inte går att kontrollera biståndet, till exempel i fallet Afghanistan och andra länder. Där rör sig en stor andel av befolkningen mot gränserna och till andra länder för att inte svälta ihjäl då biståndspengarna i stor utsträckning hamnar hos talibanerna. Då behöver man se över, frysa och styra om biståndet.

Redan 2017 konstaterade en statlig utredning just, angående minskning av fattigdom, att svenskt bistånd inte har lyckats bidra till en minskning. Det gällde Afghanistan. Det finns alltså tidigare fall där man har konstaterat samma sak i delar av det som Riksrevisionen och andra i dag pekar på i sina rapporter.

Jag nämnde att jag tror på att vi behöver en förstärkning av det humanitära biståndet. Vaccin och andra delar tror jag är viktiga för att bekämpa pandemin.

Anf. 139 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Det blir inte helt och hållet klart vad Sverigedemokraterna vill förutom det som gäller det humanitära biståndet. Om vi bara satsar på ett humanitärt bistånd kommer vi aldrig att kunna vända den utveckling som vi ser. Att fortsätta dela ut matpaket och ha tält som folk bor i ger inte en positiv utveckling på alla de mål som vi till exempel ser i Agenda 2030 och som vi alla har förbundit oss att försöka arbeta för att nå. Det ser tyvärr ganska mörkt ut för tillfället. Det är också en anledning till att vi behöver sätta in mer resurser. Vi behöver jobba mer och hårdare – naturligtvis med att hjälpa till i den humanitära kris som vi nu ser och som är större än på flera decennier, men att bara göra det och inte satsa på förebyggande arbete och mer utveckling blir direkt kontraproduktivt.

Jag ser fram emot att få veta mer om Sverigedemokraternas mer detaljerade biståndspolitik och hur den kan föra utvecklingen framåt.

Anf. 140 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hänvisa just till vår kommittémotion i biståndsfrågor från tidigare i år. Där finns ganska detaljerade fingervisningar om hur vi skulle vilja att biståndsprioriteringarna ska se ut vid sidan av och som komplement till själva utgiftsområdesdebatten.

På en punkt vill jag instämma med Janine Alm Ericson. Vi tror också att det behövs resurser till exempelvis forskning och utveckling. Det gäller inte minst teknikbistånd. I många utvecklingsländer behövs stöd till ökad energiutvinning, där det finns stor potential för det. Sverige kan alltså bidra med kompetens på områden där vi är särskilt kompetenta. Det gäller inte minst just miljöforskning, energiforskning och energiutvinning. Det gäller även projekt som har gjorts historiskt, till exempel i fråga om att motverka avskogning eller att ta vara på råvaror och naturkrafter. Vi kan, om vi vill, göra rätt insatser på rätt plats.

Anf. 141 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag undrar verkligen vem som har lurat vem. Vem är det som har lurat vem i förhandlingarna mellan Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Moderaterna? Det är uppenbart att både Sverigedemokraterna och Moderaterna vill sänka biståndet. Sverigedemokraterna har en väldigt tydlig siffra, 17 250 000 000 kronor. Man kan undra hur de har kommit fram till den exakta siffran. Kristdemokraterna vill inte sänka biståndet, och där har Sverigedemokraterna förlorat. Det är uppenbart för oss andra i kammaren.

Men vem har lurat vem när det gäller återvandringssmiljarden? Det undrar man. När man lyssnar på Sverigedemokraterna låter det nämligen som att det finns en återvandringssmiljard, som att det finns 1 miljard kronor som ska gå till att få människor att flytta tillbaka; jag antar att det är vad Sverigedemokraterna vill. Det låter så i medierna, och det låter så här i talarstolen. Men om man lyssnar på Kristdemokraterna och Moderaterna låter det som att det inte finns någon återvandringssmiljard.

Det verkar alltså som att någon har lurat någon. Och Sverigedemokraterna är det parti av de tre som har minst erfarenhet av politisk förhandling. Förmodligen är det alltså Sverigedemokraterna som har blivit lurade.

Fru talman! Det skulle dock kunna vara på det sättet att Sverigedemokraterna är medvetna om att det inte finns någon återvandringssmiljard, och i stället syftar det vanliga humanitära biståndet, vårt vanliga utvecklingsbistånd och vårt vanliga demokratibistånd till att göra så att människor i framtiden ska kunna bo på de platser som inte är drägliga att bo på i dag. På så vis handlar ju allt bistånd i någon mening om att människor ska kunna bo där de vill. Och Sverigedemokraterna vill bara lura sina väljare, som vill se en återvandring.

Fru talman! Har Sverigedemokraterna blivit lurade av Moderaterna och Kristdemokraterna? Eller försöker Sverigedemokraterna lura sina väljare?

Anf. 142 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är nog ingen som har lurat någon i den här förhandlingen.

Jag tror inte att jag själv har använt ordet återvandringssmiljard eller liknande. Det handlar om att en del av biståndet behöver öronmärkas för återuppbyggnad av tidigare sargade kris- och krigsområden. Jag har svårt att se hur det till att börja med skulle kunna vara negativt, vilket man kan läsa mellan raderna att det enligt antingen Liberalerna eller regeringspartiet skulle vara. Ett egenvärde måste väl vara att vi lyckas vända utvecklingen där det tidigare har varit krig, konflikt och kris och att vi kan bistå

människor att med egna krafter och vårt stöd återuppbygga sina länder, regioner, hem och hus.

Det här är en tydlig politisk överenskommelse. Men det är inte vi i utskottet som detaljreglerar hur det ska administreras och vilket kostnadsställe det ska tas från. Men det är en del av förhandlingen. Det har också publicerats och tydliggjorts i de omgångar som varit om just budgetförhandlingarna.

När vi ändå har det här replikskiftet vill jag passa på och ställa en fråga till Joar Forssell. Varken Joar Forssell eller andra replikörer i debatten så här långt har på något sätt försökt ta sig an att besvara de ganska gedigna analyser och rapporter som har publicerats under året och som jag presenterade i mitt anförande. De pekar på att det behövs ett antal reformer för att biståndet ska fungera – jag utgår från att Joar Forssell anser det – det vill säga minska kontraproduktivitet där så råder. Det finns direkta hänvisningar till det. Det handlar också om att minska korrupktion, ineffektivitet och liknande. Vad är Joar Forssells inställning till de rapporterna?

Anf. 143 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Saken är den att alla partier här inne vill ha reformer på biståndsområdet. Alla vill bekämpa korrupktion. Alla vill bekämpa ineffektivitet. Men som vanligt slår Sverigedemokraterna in öppna dörrar eller slåss mot väderkvarnar. Det finns liksom ingen konfliktlinje.

Konfliktlinjen gäller om vi ska ha ett generöst bistånd eller inte. Ska vi se Sveriges ambition när det gäller att bygga demokrati, bygga skolor och skapa möjligheter för mänskliga rättigheter och bygga ekonomiskt välstånd i andra länder som ett sätt att få folk att flytta härifrån eller som ett sätt att ge människor egenmakt oavsett var man väljer att bo?

År 2018 var en återvändningsmiljard en av de saker som Sverigedemokraterna drev i valrörelsen. Jag får gratulera Sverigedemokraterna om det är så att de har fått igenom det i förhandlingen. Men om man lyssnar på Moderaterna och Kristdemokraterna verkar det som att någon ljuger. Antingen menar Sverigedemokraterna att deras nya kollegor ljuger, eller så ljuger de själva för sina väljare, eftersom det här biståndet redan ryms inom det vanliga biståndet som handlar om att bygga upp världens friheter.

Anf. 144 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Joar Forssell!

Jag förstår att det skaver och att det gnager att Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har kunnat nå en uppgörelse och överenskommelse på ett antal utgiftsområden där det tidigare inte har varit möjligt. Jag förstår om man har svårigheter med det.

Jag tror att det är genuint viktigt och bra för Sverige att vi i dag har en konservativ opposition som vågar torgföra och marknadsföra förvaltar-skapstanken, även inom biståndet.

Joar Forssell hävdar att det inte finns någon konfliktlinje när det gäller att man har tagit till sig och observerat de brister och ganska omfattande problem som i dag finns inom en del av det svenska biståndet, utan att man där har åtgärdsförslag. Men jag väntar fortfarande på Liberalernas och övriga partiers analys av vad man vill göra åt de omfattande bristerna. Man föreslår nämligen inga sänkningar.

Anf. 145 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Vänner! Min farmor brukar säga att en olycka sällan kommer ensam. Och världen är sannoligen olycksdrabbad. I spåren av pandemin ser vi att det följer en ekonomisk kris, en demokratisk kris, en kris för jämställdhet, en kris för utbildning och en kris för jämlikhet.

Vi får underrättelser om att sjukdomar som till exempel malaria breder ut sig och kräver fler liv, på grund av att hjälpsändningar, mediciner och myggnät inte når fram. Vi har sedan länge passerat punkten där fler människor världen över har dött av pandemins indirekta effekter än av coronaviruset i sig. Fattigdomen i världen som under de senaste decennierna har minskat, tack vare framsteg, ökad handel och ökad ekonomisk frihet, riskerar nu att öka. Och den breda välståndsutveckling som har lyft hundratal miljoner människor ur fattigdom riskerar att helt raderas ut.

Fru talman! Det kommer att krävas rejäla insatser via humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete för att vända de här trenderna. Men vi behöver också göra allt vi kan för att få världshandeln, globaliseringen och en återigen ökande ekonomisk frihet att bidra till att färre människor behöver leva i nöd, ofred, fattigdom och förtryck. Vi kommer att behöva göra allt vi kan för att få hjulen att snurra åt rätt håll igen. Just nu går vi bakåt.

Fru talman! I det här läget finns det krafter i den här kammaren som vill skära kraftigt i den svenska biståndsbudgeten; det har vi hört i dag. När världen upplever den värsta humanitära krisen i mannaminne tycker ledamöter i den här kammaren att det är hög tid att minska vårt stöd till dem som lider.

Låt mig vara tydlig, fru talman. För Centerpartiet är det självklart att Sverige, som är ett av världens rikaste, tryggaste och mest fria länder, har ett ansvar och ett klart intresse av att hjälpa människor att lyfta sig ur fattigdom och förtryck och bygga en friare, rikare och mer demokratisk värld.

Det finns också de som tycker eller åtminstone ger uttryck för att det svenska biståndet ska villkoras, till exempel mot migrationsinsatser, i stället för att ha som mål att minska lidandet, fattigdomen och förtrycket. Låt mig även vara tydlig med detta, fru talman. Detta är ingenting som Centerpartiet kommer att medverka till.

Samtidigt vill många av dem som står upp för vårt solidariska bidrag, till exempel för enprocentsmålet, alltför ofta vila på lagrarna. Visst tar Sverige ett stort ansvar, men vi kan göra bättre. Och visst är Sverige en av världens mest effektiva biståndsgivare, men vi kan slipa vårt bidrag ännu mer för att få ut mer nytta och mer utvecklingskraft av varje krona.

Det är jätte viktigt att staten ger sitt bidrag, men vi har också i civilsamhället och näringslivet enorma resurser, ett enormt kunnande och en stark vilja att bidra. Vi kan göra mer för att mobilisera dem. Vi måste både kunna stå upp för det ekonomiska bidrag som vi ger och samtidigt samla kraften och viljan att utveckla detta bidrag.

Detta, fru talman, är Centerpartiets vision för det svenska utvecklingssamarbetet. Vi vill fortsätta att investera 1 procent av Sveriges bni i den internationella utvecklingsagendan. Men bidraget ska ses som ett medel för att mobilisera betydligt större volymer från andra aktörer. Vi vill använda det internationella biståndet som en hävstång för att hjälpa till att mobilisera dessa krafter i näringsliv, andra stater, civilsamhälle, internationella system och akademien. Vi tror att en sådan hävstångseffekt skapas genom att det internationella biståndet mobiliserar inte bara kapital utan

också engagemang, tid och innovationskraft. På så sätt kan värdet av varje skattekrona som vi investerar i arbetet för att nå de globala målen mångfaldigas.

Fru talman! Detta är nödvändigt för att vi inte är i närheten av volymen på de investeringar som krävs för att uppnå den hållbara utveckling som vi vill se och nå målen i Agenda 2030. Även om vi lägger ihop världens alla statliga biståndsbudgetar kommer vi inte att nå de volymer som krävs för att utrota fattigdomen och nå målen i Agenda 2030. Därtill vet vi att det finns stater som inte vill att vi inom ramen för Agenda 2030 jobbar klart och tydligt för exempelvis demokrati. Vi måste kunna samla också andra resursflöden om vi ska klara att nå dessa mål.

Jag tror att det är helt riktigt att svenskt bistånd behöver fokuseras. Detta är något som Centerpartiet fick in i januariavtalet. Det är också en av de saker som smärtar mig mest med att vi inte fick genomföra januariavtalet ända till slutet. Vi fick inte ta de första stegen för att fokusera det svenska biståndet på det vi gör bäst, dit där vi kan bidra mest eller dit där vi vet att andra krafter inte vill bidra, till exempel inom demokrati, jämställdhet och SRHR. Där behövs det svenska bidraget.

Vi tror att detta är nödvändigt för att vi ska klara av att få ut maximal effekt och kunna bibehålla den höga svenska biståndsviljan, där vi som *ett* svenskt samhälle går ut i världen för att göra nytta, radera ut fattigdomen, lindra nöden och lyfta bort förtrycket för enskilda människor.

Vi har sagt att vi för vår del vill att det svenska biståndet fokuserar tematiskt kring tre områden. Det gäller hållbara jobb, klimatomställning och grön energi samt demokrati och rättsstatens principer. I den här salen behöver jag nog inte förklara varför det är särskilt viktigt för det svenska utvecklingssamarbetet att fokusera på dessa områden.

Vi ser därtill att jämställdhet måste vara såväl en prioritering som ett mål och en värdering som genomsyrar hela det svenska utvecklingssamarbetet. Vi har tagit goda steg i denna riktning tidigare, men det här kan fortsätta skärpas.

Sist men inte minst måste vi helt riktigt klara av att se en värld bortom biståndet. Målet med biståndet är ju att det inte längre ska behövas. Målet är att vi ska klara av att etablera bredare relationer, uppnå våra mål och sedan avveckla biståndet så att vårt samarbete med de länder där vi i dag verkar genom biståndet ska gå över till relationer som bara rör sig om till exempel forskningsutbyte, handel, migration fram och tillbaka, arbetskraftsinvandring – nämn vad du vill. Dessa bredare relationer måste dock också finnas med från början.

Vi befinner oss inte längre i den situation som vi var i under 1950- och 1960-talen, då vi kom som en europeisk alla goda gåvors givare. Vi är en partner i ett globalt utvecklingssamarbete. Men, fru talman, om vi vill att detta utvecklingssamarbete ska nå sina mål måste det svenska bidraget inte bara bevaras utan också fortsätta utvecklas och vara större än staten. Det är Centerpartiets mål för den svenska biståndspolitik.

Anf. 146 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Ek, för att du tar upp de oerhört viktiga frågor som behöver lyftas fram när vi talar om biståndet.

Magnus Ek nämnde att mycket mer resurser behöver kanaliseras om vi ska kunna nå målen med Agenda 2030 och en demokratisk värld. Samti-

dig vet vi att detta egentligen inte är vad som behövs, utan det är andra grundläggande behov som man måste komma till rätta med. Det gäller rättvis handel och att skatter stannar kvar i länderna så att de själva kan byggas upp. Nu försvinner skatter till skatteparadis genom skatteflykt.

Jag undrar hur Centerpartiet och Magnus Ek ställer sig till human rights due diligence, som handlar om att få till rättvis handel, och land-för-land-rapportering, som skulle innebära att skatterna blir kvar. På så vis skulle länderna själva kunna ta tag i problemen och inte bara få bistånd när vi, som du sa, kommer som den stora givaren. De kan i stället själva generera lösningar.

Anf. 147 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Tack, Yasmine Posio, för frågan! Låt mig svara på den rakt av: Det ställer vi oss positiva till. Vi tycker att det behöver göras på europeisk nivå, och vi har givetvis tankar om hur man ska göra det. Vi har dock sagt att det är något som vi är med på och som vi vill se. Vi vill dessutom att det sker i samverkan så att svenska företag verkar på samma villkor som deras europeiska kollegor och grannar.

Detta kommer att vara viktigt. Precis som Yasmine Posio säger ska utvecklingen inte ske på bara ett sätt. Vi vet att den demokratiska utvecklingen förutsätter att det sker en välståndsutveckling. En välståndsutveckling och en demokratisk utveckling blir mycket lättare om vi lyckas minska korruptionen. Om man som ledare i något land kan plocka ut skattemedel, stjäla dem, stoppa dem i egen ficka, föra ut dem ur landet och gömma undan dem vet vi att det blir mycket svårare att göra framsteg inom andra hållbarhetsfaktorer och andra områden.

I någon mån är hela utvecklingsarbetet kommunicerande kär. Det är inte omöjligt att nå framsteg på ett område samtidigt som det är svårt att ta sig fram på andra, men det blir mycket lättare om man lyckas ta kliv framåt på flera olika områden samtidigt. Det ger också en större uthållig kraft i arbetet för en hållbar, demokratisk och fri värld och en värld utan fattigdom.

Yasmine Posio vet dessutom att jag tycker att det är viktigt att inte fastna i att tro att vi bara löser det här genom att få bukt med skattesystemen. Utan vi måste se till att det finns en tillväxt som skjuter fart och som sprider sig brett i en befolkning. Detta vet vi från Sveriges egen resa från att ha varit ett fattigt land till att bli ett av världens rikaste. Det var först när vi fick en rättsstat i kombination med ökad ekonomisk frihet och vanliga människor kunde bidra till tillväxten som vi började ta riktiga kliv bort från att ha varit ett av världens fattigaste länder.

Jag tror att samma förhållanden gäller för de flesta länder som nu behöver göra samma resa. Detta måste vi komma ihåg och verka för.

Anf. 148 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret! När man tittar på tidigare rapporter från olika civilsamhällsorganisationer ser man att Centerpartiet inte har stått bakom land-för-land-rapportering och human rights due diligence rakt av. I stället har man velat justera det på olika sätt, bland annat via EU, vilket riskerar att försämra möjligheterna att få till en riktigt bra, stark, tydlig och rättvis handel som inte bara gynnar den rika delen av världen

utan alla länder i världen. Det var intressant att höra resonemanget här. Det verkar som att Centerpartiet i så fall har flyttat sig något.

Vi ser nu att svenska företag trots klimatkrisen inte rapporterar sina utsläpp ordentligt. Det är därför jag tycker att det är viktigt att det finns en tydlig lagstiftning som innebär att företagen tvingas att rapportera vad som sker i verksamheten.

Anf. 149 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det handlar så mycket om att vi har ändrat oss. Vi kanske har förtydligat vår ställning, men det har vi också gjort för att vi har en god diskussion med svenska civilsamhällesorganisationer som verkar för det här. Jag råkar veta att några av dem tittar på just den här kammardebatten, så jag vill passa på att skicka ett varmt tack till civilsamhällets krafter, som vi har en tydlig dialog med och som hjälper oss att bli bättre. Det är jätteviktigt för att vi ska kunna skärpa den svenska biståndspolitik.

Jag är inte säker på vad Yasmine Posio syftar på i den andra delen av sin replik, men man kan ju nämna att det där kommer att bli viktigt inte bara för företag utan också för stater. Vi vet att det här var en av knäckfrågorna som vi inte kom i mål med på COP 26 i Glasgow. Vi har inte transparens från vissa företag men inte heller från stater. Det gäller till exempel Kina, som inte vill rapportera vilka utsläpp eller vilken tillväxt man har. Det här är ett jätteproblem, för om vi ska kunna följa om vi har en positiv utveckling i världen måste vi också kunna lita på datapunkterna. Där har vi en bit kvar att gå.

Anf. 150 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! Även jag vill passa på att välkomna statsrådet Matilda Ernkrans till det nya uppdraget i regeringen. Det ska bli roligt att få diskutera de här sakerna med henne.

Klyftan mellan fattiga och rika är avgrundsdjup. Det gäller mellan länder, inom länder och mellan kvinnor och män. Ett tag var det på väg att bli bättre, men på senare tid har vi sett hur ojämlikhetsklyftan fördjupats. Det kommer den att fortsätta göra om världens regeringar fortsätter med den orättvisa, nykoloniala ekonomiska politiken. Om inte vi ser till att människor har sjysta arbetsvillkor och löner, om inte skola, sjukvård och omsorg ges efter behov i stället för efter storlek på plånboken, om inte jämställdhet uppnås och kvinnor slipper bli våldsutsatta av män, om inte diskriminering och rasism motas – då spelar det ingen roll hur många millenniemål eller Agenda 2030 som upprättas. Ojämlikheten kommer att fortsätta att öka.

Det gäller inte bara alla andra regeringar utan även Sveriges, som nu ska regera med en nationalkonservativ budget som med några ändringar ändå till stora delar är regeringens ursprungsbudget.

I denna budget prioriteras skattelättnader för rika som inte ska behöva betala fullpris för att få Pradakostymen tvättad eller toaletten i stugan spolad, detta trots att förskolor, skolor och äldreomsorgen gör nedskärningar. Här prioriteras privata utförare i välfärden trots att den därmed utarmas och majoriteten av svenska folket vill ha bort vinster ur välfärden och vill bli av med den av nästan alla utdömda marknadsskolan.

Här är regeringen beredd att försäkra arbetsvillkoren, trots att de allra flesta vill ha bättre arbetsvillkor. Det gäller inte minst våra ungdomar och nyanlända, som utnyttjas i en arbetsmarknad på timmar och i gigjobb med dålig arbetsmiljö.

Men det går att göra skillnad. Bland annat lyfter både FN och mängder av organisationer human rights due diligence för att företag ska tvingas följa de mänskliga rättigheterna och klimatavtal och erbjuda sjysta arbetsvillkor och löner. Även land-för-land-rapportering lyfts som ett verktyg mot skatteflykt, och med oss vänsterpartister vid rodret hade vi inte bara sett till att införa det i Sverige – vi hade vi hade även tryckt på för att EU skulle göra det. Ett jämlikt och jämställt samhälle gynnar nämligen oss alla.

Dessvärre står vi här med en ekonomisk ojämlikhet som är så stor i världen att de 62 mest förmögna personerna tillsammans äger lika mycket som hälften av jordens befolkning. Som om dessa 62 personers arbete motsvarat det arbete som hälften av världens befolkning genomför! Alltså behövs bistånd. Och, vet ni, bistånd har effekt. Tack vare bistånd har miljon-tals barn fått utbildning. Vaccineringar har kunnat utföras, och mödradödligheten har minskat. Med bistånd har brunnar grävts, civilsamhällesorganisationer har kunnat bildas och myndigheter har blivit mer transparenta.

Fru talman! Pandemin har skördat en massa liv. Lika många har dött av själva viruset som av de åtgärder samhället tagit till för att bekämpa pandemin. Exempelvis har nedstängningar av marknader inneburit att småbönder som fokuserat på enstaka grödor inte har kunnat sälja dem på marknaden och därmed inte kunnat köpa allsidig mat.

Därför har vi i vår utvecklingsmotion föreslagit att en större andel av det svenska biståndet ska ges till kvinnliga bönder för att de ska kunna bedriva hållbart jordbruk men också kunna bilda kooperativ inom vilka de kan stötta varandra ekonomiskt, kunskapsmässigt och socialt. På så vis kan biståndet i större utsträckning bidra till hållbara och jämställda samhällen som är bättre på att hantera kriser, helt i enlighet med Agenda 2030.

Pandemin har på ytterligare sätt uppmärksammat oss på den klimatkris som pågår. Exempelvis märks bristen på vatten extra tydligt när människor saknar möjligheten att följa basala råd om hygien och handtvätt.

Enligt en rapport från Oxfam släpper de allra rikaste ut 430 gånger mer än de fattigaste. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp och ge stöd till de fattiga länder som drabbas. Behovet av ett klimatbistånd som i enlighet med Parisavtalet ligger utöver det vanliga biståndet är uppenbart, och vi i Vänsterpartiet har lagt fram förslag som utjämnar klyftor och som ger världen bättre förutsättningar att möta kommande kriser och katastrofer.

Fru talman! Tack vare svenskt kärnstöd till FN:s befolkningsfond och UN Women och bistånd till civilsamhällesorganisationer som arbetar med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har fler kvinnor fått rätt att bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder. Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård, starka begränsningar i aborträtten, mäns våld mot kvinnor och användandet av sexuellt våld mot kvinnor i konflikthärdar och krig är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning.

Reaktionära och auktoritära ledare världen över har använt pandemin som anledning till att inskränka de mänskliga rättigheterna. Till exempel har den polska regeringen infört en mycket restriktiv abortlagstiftning, och Turkiet har dragit sig ur konventionen om mäns våld mot kvinnor. I utgångsförbudens spår ökade dessutom risken för att kvinnor och barn utsätts för våld i hemmet, och ökad fattigdom ihop med skolstängningar har resulterat i fler fall av könsstympning och ett ökat antal barn som gifts bort.

Därför bör andelen bistånd som avsätts för arbete med SRHR öka till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten.

Fru talman! Mycket av den svenska biståndspolitikerna är riktigt bra. Sverige är bäst i klassen på många parametrar. Det svenska biståndet är oftast effektivt och pricksäkert, och sett till behoven i världen skulle det aldrig falla mig in att föreslå en sänkning av det svenska biståndet. Bistånd tillsammans med ett rättvist ekonomiskt system krävs för en jämlik, jämställd och klimaträttvis värld, där alla människor har samma möjligheter och frihet att leva det liv de själva valt med frihet att se sina barn växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd de behöver för att bli det bästa de kan bli, inte minst med frihet att bestämma över sin egen kropp, kärlek och sexualitet.

Fru talman! Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivå som regeringen anvisar till utgiftsområde 7 kommer vi inte att delta i beslutet om själva budgetanslaget. Däremot har vi en reservation när det gäller OECD-Dacs regelverk, och jag vill härmed yrka bifall till den.

Anf. 151 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Världens rikaste person får plats på en stol. Visst är det fascinerande. Världens åtta rikaste får plats i en minibuss. Men det säger ingenting om huruvida det är rätt eller fel att personen är rik, huruvida någon annan är rik eller fattig eller huruvida det är ett problem eller inte. Det låter klatschigt. Viss låter det klatschigt när man från Vänstern hänvisar till ojämlikheter i världen genom att säga att si och så många äger si och så mycket av världens resurser.

Problemet med världen är inte att det finns rika människor utan att det finns fattigdom. Som vanligt vill Vänstern bekämpa rikedom snarare än fattigdom.

Det mest effektiva sättet att öka människors rikedom runt om i världen, se till att fler människor har råd att leva det liv de själva vill, att fler människor har råd att ha egenmakt, att följa sina drömmars mål, är såklart att sprida demokrati, marknadsekonomi och fri handel. Jag är enig med Vänsterpartiet om att det behövs lagstiftning som ser till att företag, oavsett varifrån företagen kommer och oavsett var de verkar, lever upp till krav på mänskliga och fackliga rättigheter. Vi ställer oss positiva till due diligence.

Fru talman! Jag saknar från Vänsterpartiets sida den andra delen av ekvationen, det vill säga förslag på hur vi kan öka handeln i världen, att genom frihandel lyfta människors förmåga att förbättra den egna livssituationen, genom egen förmåga höja sin ekonomiska status. Det spelar ingen roll om världens rikaste person får plats på en stol om vi lyfter andra människor ur fattigdom.

Anf. 152 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Joar Forssells resonemang säger mycket. Han påstår att rikedom inte är ett problem. Om resursfördelningen var sjyst och rikedom inte så extremt ojämnt fördelad skulle det kanske inte vara ett problem. Men det är ett problem i dag att så få människor har så extremt stora tillgångar, medan majoriteten av människor inte har någonting alls. Då spelar det ingen roll om man påstår att man är för frihandelsavtal om man inte ser till att avtal sluts på rättvisa villkor. Det är det stora problemet i samhället i dag.

En rättvis handelspolitik som sätter demokrati, mänskliga rättigheter och klimatet först är bra för omvärlden. Men den typ av handel som sker i dag när multinationella företag vill etablera sig i ett fattigare land kan innebära att människor tvingas fly från sina byar. Ibland blir det fråga om sexuellt våld för att stigmatisera kvinnorna, få dem att må dåligt och därmed tvingas fly. Där öppnas sedan en gruva för att få fram material till våra fantastiskt fina mobiler.

Att inte se att detta är problematiskt, att det är därigenom de extremrika har blivit rika, att blunda för att handelspolitiken inte är rättvis, är att inte vilja lyfta fattiga ur fattigdom. Det är vad vi kommer att stå upp för i dag, i morgon och i framtiden.

Anf. 153 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! När industrialiseringen och marknadsekonomin lyfte människor i vårt land ur fattigdom, så att vi slutade leva i misär och i stället levde i rikedom, kunde bygga hus, klä oss och få mat, då stod socialisterna på barrikaderna och var emot. Då stod de som är förfäder till ledamoten Posio och var emot. I dag står Posio här och poserar för att förvägra människor i andra delar av världen den möjligheten.

Med Vänsterpartiets politik stängs vägar till fri handel i andra delar av världen, till att låta människor lyfta sig själva ur fattigdom. Ja! Liberalerna står också bakom att handeln ska vara rättvis, att vi ska respektera mänskliga rättigheter. Men nej, vi anser inte att vi kan lyfta människor genom att stänga dem ute från att handla eller att bygga sitt ekonomiska välbefinnande från grunden, så som vi själva har gjort.

Fru talman! Jag tycker att det är djupt oetiskt att förvägra människor marknadsekonomi, rätten till sin egen ekonomi och frihandel.

Anf. 154 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är absolut inte emot handel, utan vi är för en rättvis och sjyst handel som utgår från de begränsningar som klimatet ger till vår jord.

En rättvis handelspolitik som sätter demokrati, mänskliga rättigheter och klimatet först är inte bara vi i Vänsterpartiet för. Där finns många stora organisationer, till exempel OECD, FN och massvis med civilsamhällesorganisationer, som är för den typen av handelspolitik.

Siffra efter siffra visar den orättvisa ekonomiska resursfördelningen i världen. Det finns massvis med forskare som lägger fram rapporter om hur fattigdomen i världen ökar i stället för att minska. Låt mig påminna om att utan fackföreningsrörelsen och utan satsningar i den offentliga sektorn hade den svenska industrin inte stått så stark som den står i dag.

Anf. 155 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I dagens debatt om Sveriges internationella bistånd har vi den speciella situationen att det budgetförslag vi kristdemokrater arbetade fram tillsammans med Moderaterna klubbades i riksdagen häromveckan.

Jag är stolt över att Kristdemokraterna återigen har fått igenom en budget med bibehållet enprocentsmål, precis som under Bildtregeringen, alliansregeringen och M-KD-budgeten 2018. Vi vill ha en ambitiös utvecklingspolitik, och vi värnar ett generöst och effektivt bistånd – för solidariteten med våra medmänniskor som har det sämre ställt än vi, för att läget i världen kräver det, med ökat antal personer som lever i stor fattigdom, för att antalet människor som hungrar och knappt har mat för dagen också har ökat och för att insatser för att lindra nöd, minska ojämlikhet och stärka demokratin främjar tryggheten och säkerheten både i närområdet och i förlängningen i hela världen.

Pandemin har enligt FN-bedömare kastat världen tillbaka 20 år i utveckling. Miljontals barn har gått miste om skolgång när skolor har stängts och har därigenom blivit utan den kanske enda lagade måltiden per dag. Vi har i medierna sett hjärtskärande berättelser om hur småflickor har gifts bort för att familjen ska få en mun mindre att mätta. Det kommer att behövas ett intensivt arbete för att minska fattigdom och hunger i världen. För att inte tala om det faktum att många fattiga länder i Afrika ännu inte har hunnit vaccinera mer än några enstaka procent av sina befolkningar. Till detta kommer alla krigshärddar och väpnade konflikter som finns runt om i vår värld, till exempel Jemen och Etiopien, och det allvarliga läget i Afghanistan efter talibanernas maktövertagande.

Därför finns all anledning att fortsätta att arbeta för att göra biståndet så effektivt och träffsäkert som möjligt så att det räcker till desto fler. Sverige behöver arbeta för att fler länder ska höja sina bistånds nivåer. Bara ett fåtal länder lever upp till EU:s mål om att 0,7 procent av bni avsätts till officiellt bistånd. Det är i sammanhanget värt att nämna att både Tyskland och Frankrike ökar sitt bistånd. Eftersom enprocentsmålet är kopplat till bnp, som i regel ökar år för år, är det särskilt viktigt att det växande biståndet används effektivt. Kristdemokraterna vill därför att Sida och Expertgruppen för biståndsanalys ska få i uppdrag att föreslå hur kvalitetsarbetet i myndigheter och organisationer kan stärkas i samband med att biståndsramen ökar. Vi vill också se en utredning som ger förslag om hur biståndet kan utvecklas framöver, i samarbete med civilsamhället och privata aktörer.

Kristdemokraterna anser att vi måste arbeta evidensbaserat och våga kvantifiera våra mål och ambitioner för att bättre kunna utvärdera hur effektivt biståndet är. Hur mycket har andelen vaccinerade ökat? Hur många fler flickor går i skolan? Hur många fler kvinnor har tillgång till säkra förlossningar?

När utvecklingen på många områden går i fel riktning är det viktigt att Sverige identifierar de områden där vi har ett tydligt mervärde. Detta tar OECD-Dac upp i sin utvärdering 2019. Man menar att det svenska biståndet präglas av spretiga strategier och tematiska prioriteringar som kan leda till att projekt får dubbla anslag. Dessutom saknas tydliga prioriteringar.

Fru talman! Kristdemokraterna menar att inriktningen måste styras av hur behoven i världen ser ut. Jag vill lyfta tre områden som är särskilt angelägna för oss kristdemokrater.

För det första behövs stöd och hjälp till världens allra fattigaste. Livsmedelsförsörjningen hotas av klimatförändringar. Som ett led i att bekämpa fattigdom och hunger vill Kristdemokraterna att en större andel av biståndet avsätts till att stärka kooperativ och småskaligt jordbruk i låginkomstländer.

En sådan satsning bör särskilt gynna kvinnliga bönder, som utgör en majoritet av världens fattiga och samtidigt är viktiga aktörer för att säkra allas rätt till mat. Därmed kan vi både främja livsmedelsförsörjningen i stort och direkt förbättra familjens förutsättningar för utbildning och utveckling. Det finns dessutom evidens för att när kvinnor disponerar inkomsten från det lilla familjejordbruket går pengarna till barnens skolgång, mer näringsrik mat och förbättringar av familjens boende. Det kan vara att bygga ett rejälare hus av cement och med plåttak, som bättre står emot skyfall och stormar jämfört med ett lerhus med palmbladstak.

För det andra behövs stöd till människor på flykt. Sverige och omvärlden måste i högre grad bidra till att hjälpa människor på flykt. Av världens runt 80 miljoner människor på flykt finns de flesta i andra delar av hemlandet eller i närområdet, ofta under mycket svåra förhållanden. I många fall förvandlas de tillfälliga flyktinglägren till långsiktiga boenden med stora humanitära behov.

Sverige måste bidra till nya sätt att möta människors nöd och utsatthet. Tillgång till vatten och mat måste säkras, och barn och unga i flyktingläger måste ha lika stor rätt till utbildning som landets egna barn. Flyktingläger ska inte permanentas i generation efter generation, utan de som lever där ska ha möjlighet att integreras i lokalsamhällena.

För det tredje måste demokrati och mänskliga rättigheter stärkas. Demokratien är på tillbakagång. Runt om i världen trycks det civila samhället, oppositionspolitiker, journalister och jurister tillbaka. Utrymmet för de mänskliga rättigheterna minskar, och det riskerar att resultera i en alltmer osäker värld.

Stödet till dessa grupper behöver stärkas. Det måste ställas tydligare krav på aktörer som tar emot svenskt bistånd. Det handlar om att frysa biståndet till statliga aktörer där den demokratiska utvecklingen går åt fel håll eller till organisationer som inte på ett trovärdigt sätt står upp för de demokratiska värderingarna. Vi behöver också följa upp hur svenska biståndspengar används av multilaterala organisationer eller där Sida är en avtalspart.

Regeringen behöver ta ansvar för hela den svenska biståndskedjan oavsett om stödet kanaliseras via EU, FN-organ eller civilsamhällesorganisationer. Om så inte sker – om exempelvis ett lands tjänstemän gör sig skyldiga till allvarliga människorättsbrott och ändå kan ta del av svenska biståndspengar genom att stödet gått genom en multilateral organisation – bidrar det till att underminera legitimiteten i biståndet, och det minskar befolkningens biståndsvilja. Därför måste Sverige på allvar sätta kraft bakom orden.

Fru talman! Kan vi genom vårt svenska bistånd följa dessa huvudlinjer i våra prioriteringar kommer vi att bidra till att minska spänningarna i världen och ge människor redskap till ett liv i större delaktighet, där de kan integreras och bidra till samhällets utveckling.

Anf. 156 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att säga följande, så att det är sagt i den här kammaren: Det är klart att vi ska ha ett effektivt bistånd som används till det som det är till för.

Vi i de partier som står upp för att vi ska ha ett enprocentsmål – ett högt och ambitiöst bistånd – är väl de som i allra högsta grad behöver ta ansvar för att biståndet används till det som biståndet ska användas till. Vi vill ju ha förtroendet från väljarna att använda pengarna till ett internationellt bistånd, och då måste vi också veta att pengarna går dit de ska. Det vill jag verkligen understryka. Det är mitt engagemang, och det är regeringens engagemang. Vårt engagemang är högt, och det kommer det att fortsätta vara.

Med det sagt tycker jag kanske att Kristdemokraterna har större problem att fundera på. Jag kommer från Hallsberg i Örebro län, och jag har engagerat mig politiskt där i över 25 år. Jag har varit engagerad i många olika politiska projekt, inte minst med internationell koppling; jag har jobbat med kvinnogrupper i det som då kallades Burma, i dag Myanmar, och jag har jobbat gentemot Novgorod. Jag jobbar i dag med ett projekt med demokratiutveckling i Tunisien, bland annat. Jag har träffat många kristdemokrater i Örebro län som precis som vi socialdemokrater är engagerade för internationell solidaritet.

Nu har Kristdemokraterna lierat sig väldigt hårt med sverigedemokrater och moderater, inte minst moderater som inte tar ett steg utan att ha Sverigedemokraterna med sig. Dessa två partier vill göra miljardnedskärningar på biståndet. Jag undrar: Hur länge tror Gudrun Brunegård att de kristdemokratiska väljarna kommer att fortsätta lita på att partiet står upp för ett enprocentsmål för biståndet?

Anf. 157 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Välkommen i det här sammanhanget, statsrådet! Det är trevligt att träffas i ett nytt sammanhang.

Jag konstaterar faktum: Vi har ett starkt record när det gäller att hålla enprocentsmålet högt i de regeringar och budgetkonstellationer där vi har haft möjlighet att påverka. Vi lyckades inte bara i Bildtregeringen, när Alf Svensson var biståndsminister, utan även i alliansregeringen när det var en moderat som var biståndsminister. Vi bibehöll enprocentsmålet då, och det gjorde vi även i KD-M-budgeten 2018 – liksom i den budget som riksdagen klubbade för några veckor sedan.

Detta är en högt prioriterad fråga för Kristdemokraterna. I förhandlingar är det som någon sa här tidigare ett givande och ett tagande, och detta är en viktig fråga för oss som vi är beredda att fortsätta kämpa för. Jag vill alltså säga till alla kristdemokratiska väljare som tittar på den här debatten: Ni kan vara lugna! Vi kommer att fortsätta kämpa för den här frågan även i kommande budgetsamarbeten.

Anf. 158 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Ja, ibland kan det ju vara så att man behöver ta historien till hjälp. Men om vi lägger historien lite till rätta ska vi väl komma ihåg att Kristdemokraterna hade med sig Liberalerna och Centerpartiet i alliansregeringen. De stod också upp för enprocentsmålet.

Om vi nu ska titta på historien kan vi också komma ihåg att partiordföranden Ebba Busch för ett par år sedan sa att hon inte skulle samarbeta med Sverigedemokraterna på 20 år eller så – och nu sitter Kristdemokraterna, tillsammans med Moderaterna, och samarbetar med Sverigedemokraterna. Nu är Kristdemokraterna i ett samarbete där Moderaterna och Sverigedemokraterna, som är urstarka, vill göra miljardnedskärningar på biståndet. Kan man alltså verkligen lita på att Kristdemokraterna kommer att kunna stå upp för ett högt bistånd? Jag tror att man behöver söka sig någon annanstans.

Anf. 159 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag inser att statsrådet försöker så tvivel om våra ambitioner, men jag kan garantera att Kristdemokraterna i hela vårt land är väldigt fast beslutna; vi vill bibehålla detta. Det handlar om flera starka kristdemokratiska grundvärderingar. Biståndet knyter nämligen an till både människovärdet och den därmed följande solidariteten – varje människa är värd att få möjlighet att förverkliga sina drömmar och ambitioner. Det handlar också om förvalterskap när det gäller vår miljö och så vidare.

I den kommande regering som vi har för avsikt att gå in i är det Moderaterna vi kommer att samarbeta med.

Anf. 160 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten Brunegård och Kristdemokraterna för det goda samarbete som vi och Centerpartiet har haft med Kristdemokraterna i just frågan om enprocentsmålet. Jag vill också tacka Brunegård själv för det uppenbart genuina engagemanget för biståndspolitik. Det lyste verkligen igenom i anförandet nyss.

Men jag har ändå en fråga som handlar om det nya samarbetet mellan Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Moderaterna. Kristdemokratin vilar ju i grunden på kristen etik. En sak som jag lärde mig i skolan och som vi också pratade om i konfirmationsundervisningen är att man inte ska ljuga. Det är fel att ljuga; det är en synd.

Vi har här i talarstolen i dag och i medierna hört lite olika besked kring detta med återvandringstillägget. Jag undrar vem som syndar – vem som ljuger. Ljuger ni för varandra? Ljuger ni för väljarna? Vem är det ni försöker lura?

Från Sverigedemokraternas sida var återvandringstillägget ett valöfte. De kallade det för en återvandringstillägg i medierna, och vi har hört det även här i kammaren. Från Kristdemokraterna och Moderaterna låter det som att det inte är en återvandringstillägg. Det måste innebära antingen att Sverigedemokraterna ljuger för sina väljare för att visa att man har uppfyllt ett valöfte eller att Kristdemokraterna och Moderaterna har ljugit för Sverigedemokraterna i förhandlingarna.

Fru talman! Jag undrar om ledamoten Brunegård kan svara på frågan: Är det ett förtroligt samarbete med Sverigedemokraterna, eller är det någon som ljuger?

Anf. 161 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för både detta och tidigare inlägg på samma tema i tidigare replikskiften. Detta är en väldigt intressant fråga. Som Joar Forssell säkert förstår kan inte jag avslöja några interiörer från

de budgetdiskussioner som har varit. Som jag sa är samarbetet med Moderaterna; det är tillsammans med dem vi har arbetat fram budgeten. Sedan kom Sverigedemokraterna in i ett senare skede. Dessvärre lämnade Liberalerna förhandlingsbordet i ett skede, och jag vet inte exakt när det inträffade när det gäller just den här aspekten – biståndet och den miljard som var på tal här.

Jag vill läsa upp: ”En miljard kronor av biståndsmedel öronmärks för återuppbyggnad av krigshärjade länder för att möjliggöra för människor att åter bo och leva i trygga samhällen och bidra till dess tillväxt.” Står det något om återvandring där? Nej, det är *ett* parti som gör den tolkningen. Men detta ska tolkas som det står.

Precis som jag sa i ett tidigare replikskifte är en förhandling ett givande och ett tagande. Vad som möjligen kan ha funnits med i potten från början finns där inte nu. Det som står här handlar om att människor åter ska kunna bo och leva i trygga samhällen och bidra till dessa samhällens tillväxt. Det gäller de människor som bor där i dag men kanske också dem som bor i närområdet och även dem som har flytt längre bort – att man frivilligt kan återvända när man ser att det finns fungerande infrastruktur, skolor, vägar, vatten och så vidare.

Anf. 162 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! I juletider får vi vara glada för att vi inte har någon heroisk återvandringmiljard och att Kristdemokraterna inte ljuger utan att det är Sverigedemokraterna som ljuger för sina väljare, helt enkelt.

Men, fru talman, detta får mig ändå att undra. Det som beskrivs av ledamoten och som är helt korrekt uppläst ur budgetförslaget är egentligen inte något konstigt. Vi har utvecklingsbistånd, och vi vill att länder ska vara fria och ha välstånd och att människor ska kunna bo och leva var de vill i världen, fria från både olika former av fattigdom, misär, brist på infrastruktur och allt vad ledamoten läste upp.

Men vad är det då, enligt Kristdemokraterna, som skiljer detta från det som vi normalt kallar för utvecklingsbistånd? Vad är det som gör att det här sticker ut jämfört med det vi kallar för utvecklingsbistånd? Varför menar Kristdemokraterna att detta inte ryms inom det befintliga?

Anf. 163 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för den fördjupade frågeställningen! Jag håller med. Detta är precis vad ett normalt, hederligt utvecklingsbistånd står för, som vi har jobbat med i många år. Vi har goda erfarenheter från till exempel Syrien, där Sverige har jobbat med just dessa typer av stöd för att säkra samhällets säkerhet för människor så att de kan bo och leva där. Det är så vi hoppas kunna jobba även i, låt säga, Afghanistan. Jag ser inte någon dramatik över huvud taget i detta.

Vad det kan ha varit innan förhandlingarna nådde sin slutpunkt kan jag inte tala om. Det är inte intressant, för det är det som kom ut av förhandlingarna som är intressant. Som vi hörde i utskottet är summan långt högre än så. Detta ser jag alltså som en miniminivå.

Anf. 164 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Detta är en lite märklig debatt att komma in i. Vi har en budgetmajoritet varav den största delen vill skära ned biståndet kraftigt.

Samtidigt är det en budgetmajoritet där man inte själva är överens om vad man har röstat fram. Några tycker att det är en återvändningsmiljard, och några andra tycker inte det. Några är nöjda för att de har uppfyllt ett valöfte, och några andra är nöjda för att de har försvarat att några andra inte ska uppfylla valöftet att skära ned på biståndet. Det är lite förvirrat när det gäller vad man inom budgetmajoriteten själva anser att vi debatterar här i dag.

Med detta sagt tycker jag ändå att en biståndsdebatt egentligen borde börja i det mellanmännsliga ansvar som vilar på var och en av oss människor. För, fru talman, det är ändå i grunden detta som gör att vi har och ska ha ett generöst bistånd från ett land som Sverige – att vi människor, oavsett var vi bor och var vi lever, har ett ansvar att hjälpa andra människor. Vi har ett ansvar att sprida frihet, demokrati, mänskliga rättigheter och rätten att bestämma över sin egen kropp och sitt eget liv till alla människor i hela världen. Alla människor har ett sådant ansvar. Men har man större möjlighet och mer medel har man också ett större ansvar.

Detta är ett av skälen till att enprocentsmålet är så otroligt viktigt. Vi har, oavsett vilken regering som styr och vilken riksdagsmajoritet som finns, som ett rikt land i världen ett ansvar att sprida fred och frihet i hela världen.

Det finns såklart problem med biståndet ibland, som det finns på alla politikområden. Det finns problem i sjukvården, försvaret, polisen, skolan och så vidare. Där reagerar de flesta partier med att presentera förslag och reformer på hur man ska åtgärda dessa problem, inte med att vilja skära ned.

Det är det lustiga i denna debatt. De partier som pekar mest på problemen i biståndet har som lösning att skära ned på biståndet. Men det är ingen lösning. Det säger sig självt att om man vill lösa det får man presentera reformförslag för det.

Fru talman! Det är intressant hur det målas upp en konfliktlinje där vissa partier skulle vara för korrruption och ineffektivitet medan andra är emot det. Sanningen är att alla såklart är emot ineffektivitet och korrruption. Att lyfta upp det som ett argument mot bistånd är nästan löjväckande, för det finns ingen konfliktlinje. Alla vill ha professionalitet, stärkt kompetens, minskad korrruption och minskad ineffektivitet.

Jag tror att det finns tillräckligt många bra och viktiga biståndsprojekt som behöver vårt stöd för att vi ska kunna använda minst 1 procent av bnp till att finansiera dem, även utan någon som helst ineffektivitet.

Fru talman! Världen är mer sammanlänkad i dag än tidigare, och bistånd tar sin utgångspunkt i rätt och fel och i vad som är vårt ansvar.

Men biståndet är också nödvändigt ur ett rent egoistiskt perspektiv; det ska vi vara ärliga med. Vi behöver biståndet för att till exempel bekämpa pandemin i andra länder, för om vi inte gör det får vi nya mutationer och nya farsoter även här i Sverige. Vi behöver biståndet för att bekämpa fattigdom, för om vi inte gör det blir det en grogrund för konflikter och extremism som kan sprida sig. Vi behöver biståndet för att skapa förutsättningar för demokrati och ekonomiskt välstånd så att vi får fler handelspartner i världen och kan lyfta vårt eget välstånd.

Världen är sammanlänkad. När det går bra för andra delar av världen går det också bra för Sverige. När det går dåligt för andra delar av världen går det också dåligt för Sverige.

Även om utgångspunkten för biståndet alltid måste vara det helt oegoistiska och humanitära perspektivet att vi som människor har ansvar att hjälpa andra människor ska vi också vara medvetna om att biståndet i grunden är en plusaffär för hela världen. Detta borde Moderaterna och Sverigedemokraterna tänka på när de så hårt kritiserar ett generöst bistånd.

Fru talman! Liberalernas biståndspolitik vilar i utgångspunkten att demokrati ska vara det överordnade målet för all biståndspolitik. För oss är detta viktigt, och här skiljer vi ut oss från alla andra partier. Det är i demokratiska stater som välstånd skapas och som människor lyfts ur fattigdom på ett effektivt sätt. Det är i demokratiska stater som människors rättigheter respekteras. Det är demokratiska stater som bidrar till fred och frihet i världen.

Detta är inte så konstigt. Demokrati handlar ju bland annat om respekt för mänskliga rättigheter. Man kan inte vara en demokrati utan att respektera mänskliga rättigheter. Det finns egentligen inga exempel på länder som respekterar mänskliga rättigheter utan att vara en demokrati. Det ligger alltså i själva definitionen.

Om man respekterar rättigheter såsom yttrandefrihet och organisationsfrihet och respekterar minoriteter och hbtq-rättigheter och om man respekterar och vill stärka SRHR är man förmodligen demokrat. Historien visar att det med hundraprocentig sannolikhet är så.

När människor blir stärkta har de större möjlighet att stå upp för sig själva och bestämma över sitt eget liv. Det innebär i sin tur att de kommer att kunna kämpa för demokratin, och därför är diktaturer eller andra icke-demokrater inte för dessa rättigheter.

När man har alla dessa rättigheter kan man också delta i ekonomi och handel, vilket lyfter människor ur fattigdom.

Därför är detta extremt tydligt sammanlänkat.

Liberalerna tycker också att en feministisk utrikespolitik i grunden är något mycket bra, och här har regeringen tagit täten i världen. Vi skulle vilja se att detta kompletterades med ett perspektiv om en värderingsbaserad utrikespolitik och biståndspolitik. Det handlar om att sätta just demokrati som det överordnade målet.

Fru talman! Det finns mycket Liberalerna vill göra med biståndet, och det kan man läsa om i vår biståndspolitiska motion. Jag ska lyfta fram ett par saker utöver redan nämnda demokratifokus och mänskliga rättigheter.

Det är viktigt att ha ett utvecklingsbistånd, dels av de skäl som redan debatterats, dels för att kunna använda utrikespolitiken till att pressa länder att införa reformer för demokrati.

Det är viktigt att vi kan ge även rika länder bistånd till demokrati. Också i länder som Ryssland och Saudiarabien måste vi kunna rikta biståndspengar till dem som jobbar för demokrati.

Fru talman! Det kommer att bli ännu viktigare framöver att stärka klimatbiståndet. Vi har förslag för det på EU-nivå och på svensk nivå. Det är uppenbart att detta behov kommer att öka.

Anf. 165 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Det är en historisk dag i Sveriges riksdag. För första gången på elva år är samtliga partier här i riksdagen överens om enprocentsmålet för det svenska utvecklingsbiståndet, alltså att 1 procent av bni ska anslås till utvecklingsbistånd för de fattigaste i världen.

För mig som ser behoven i världen av både solidaritet och utveckling borde ju detta vara glädjande. Moderaterna, som länge velat skära ned biståndet med en tredjedel, går återigen med på enprocentsmålet. Sverigedemokraterna, som alltid velat skära ned biståndet och på senare år halvera det, går för första gången någonsin med på enprocentsmålet.

Hur kunde det bli så här? Vi får naturligtvis sända en tacksamhetens tanke till Kristdemokraterna – möjligen också till Liberalerna, som var med i förhandlingarna om högerbudgeten men hoppade av i ett sent skede. Naturligtvis hade inte den socialdemokratiskt ledda regeringens budgetförslag på biståndsområdet fått vara orört om inte Kristdemokraterna och möjligen också Liberalerna stått upp för enprocentsmålet.

Men har då Moderaterna och Sverigedemokraterna ändrat uppfattning om biståndet? Är enprocentsmålet nu återigen säkrat? Nej, fru talman, det är det inte, och det har vi också kunnat höra i dagens debatt.

Jag har ingen anledning att tro att attackerna och misstron mot solidaritet och utvecklingssamarbete kommer att upphöra från Moderaterna och Sverigedemokraterna. Skulle det vara så att Sverige om mindre än ett år har en högerregering kommer det högst troligt att bli en betydligt svårare förhandlingssits för Kristdemokraterna och Liberalerna.

Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har här i riksdagen fått igenom sina budgetramar i det inledande budgetbeslutet – budgetramar som bara ändrar på knappt 2 procent av den totala statsbudgeten för 2022. Men det är ändringar i tydlig högerriktning. Den som har mycket pengar ska få mer, och den som har lite pengar ska få mindre.

En statsbudget är cirka en halv hyllmeter lång. Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas budgetalternativ är cirka fem A4-sidor långt. Det förhandlades fram på övertid. I stort sett alla utskott här i riksdagen har fått ha extra möten för att kunna behandla deras förslag. Trots övertidsarbete blev de överens om ytterst lite, och när det gäller utvecklingsbiståndet skriver de alla tre i sina särskilda yttranden att ingen gemensam inriktning för biståndspolitikens föreslås i budgetförslaget från dessa partier.

Tydligare än så kan det inte uttryckas. De har ingen gemensam politik. Men de har en skärva till gemensam budget. Det duger inte för att regera ett land på. En regering måste ha politik och vara överens om politiken. Vilken politik det ska bli på utvecklingsområdet får vi och väljarna uppenbarligen vänta på att få se och veta.

En sak är de faktiskt överens om. De vill öronmärka 1 miljard kronor av utvecklingsbiståndet till återuppbyggnad av krigsdrabbade länder. Detta har förts in i beslutet, och vi socialdemokrater stöder det. I utrikesutskottets betänkande har Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet föreslagit och fått gehör för att dessutom tydliggöra att återuppbyggnad av krigshärjade länder är något som svenskt bistånd redan går till, att det finns beskrivet i regeringens strategier hur det ska ske och att även denna miljard ska användas i enlighet med OECD-Dacs regelverk. Detta är något som även Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har ställt sig bakom.

Är vi då överens? Är Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna överens sinsemellan? Nej, debatten i dag tyder inte på det. Den öronmärkta miljarden till återuppbyggnad har av sverigedemokrater på deras partimöte – landsdagarna – beskrivits som en återvändningsmiljard. Det

är en beskrivning som Kristdemokraterna uppenbarligen inte håller med om och som Moderaterna verkar klart besvärade över. Kom ihåg formuleringen: ”Ingen gemensam inriktning för biståndspolitiken föreslås i budgetförslaget från dessa partier.”

Fru talman! Jag vill avvisa varje tanke på att minska det svenska utvecklingsbiståndet som fullkomligt verklighetsfrämmande. Den globala utvecklingsagendan Agenda 2030, som världens länder fattat ett gemensamt beslut om i FN, var redan före covidpandemin kraftigt underfinansierad. Pandemin har fört utvecklingen bakåt i stort sett i alla fattiga länder i världen, med ökad fattigdom, sämre hälsa, mindre skolgång, ökat förtryck och minskad yttrandefrihet. I många avseenden har världen på knappt två år gått 10–15 år tillbaka i utvecklingen. I dag är utvecklingsagendan Agenda 2030 ännu mer underfinansierad än för två år sedan.

Sverige är det nionde rikaste landet i världen mätt i ekonomiskt välstånd per person, bnp per capita. Att då säga att Sverige inte har råd med ett enprocentsmål för utvecklingsbiståndet är antingen okunnigt eller osolidariskt eller båda delarna, detta i en tid då pandemin visar förödande tydligt att solidaritet inte enbart är bra för de fattigaste utan också för de rikaste. I en mer solidarisk värld betalar vi gemensamt för att människor i hela världen ska få tillgång till vaccin mot covid-19 och att pandemin därmed kan stoppas.

Sverige har enligt flera olika internationella mätningar ett utvecklingsbistånd som både håller hög kvalitet och har låg administrationskostnad. Sverige är stor givare till olika FN-organ och har därigenom också ett betydande inflytande i dessa FN-organ. Vad och hur Sverige gör med sitt utvecklingsbistånd är något som följs noga av andra länder. Sverige ses som en föregångare, och om Sverige av alla länder skulle minska sitt bistånd skulle det vara en mycket allvarlig signal som högst troligt skulle leda till att en lång rad andra länder tycker att de också kan minska sitt utvecklingsbistånd.

Detta, fru talman, vore helt fel väg att gå när den globala utvecklingsagendan Agenda 2030 redan är kraftigt underfinansierad. Det är inte mindre med pengar till utveckling som kommer att minska svälten, öka skolgången, skapa nya jobb, lösa klimatproblemen, öka demokratin och yttrandefriheten eller minska klyftorna i världen. Den globala utvecklingen behöver mer pengar, och därför ska Sverige fortsätta att gå före och fortsätta att uppfylla enprocentsmålet och arbeta för att fler rika länder ska ta ett större ansvar.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande.

(Applåder)

(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU8 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Punkt 2 (Covid-19-lagens framtida utformning)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

282 för utskottet

25 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 60 M, 55 SD, 28 C, 20 KD, 18 L, 14 MP

För res.: 24 V, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 2 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 (forts. från § 8) Internationellt bistånd (forts. UU2)

Internationellt bistånd

Anf. 166 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Nu blir det lite antiklimax när det blev en liten paus efter anförandet.

Men jag tänkte börja med att fråga: Vad är detta för debatt egentligen? Varför är utbetalningsmålet så otroligt heligt att man automatiskt blir ond om någon skulle våga sig på att ifrågasätta detta?

Givetvis står vi upp för våra prioriteringar. Jag tycker att varje parti har ett ansvar att faktiskt stå upp för sin sak. Nu har vi förhandlat fram en budget som är väldigt bra. Men vi måste såklart även i denna kammare kunna uttrycka vart vi vill att biståndet ska ta vägen.

Jag undrar också varför ingen är intresserad av att diskutera ännu större budgetar. Varför är detta enprocentsmål så heligt att man inte ens kan diskutera att gå ifrån det? Det ena utesluter faktiskt inte det andra. Det som vi har någonting emot är principen att vi använder det på detta vis. Vi tror att det är fel, skadligt och gör att biståndet hålls fast någonstans när det skulle kunna vara väldigt mycket bättre och mer effektivt. Varför kan vi inte diskutera denna fråga?

Anf. 167 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Biståndet, både det svenska och det totala internationella, är någonting som har utvecklats väldigt mycket under de senaste 50 åren. Det är en ständig process av utveckling och lärande av vad man har gjort tidigare. Det har varit ett antal internationella konferenser på olika teman genom åren, där man har gått igenom styrningen, finansieringen och struktureringen av biståndet. Sverige ligger i framkant när det gäller att uppfylla alla dessa mål och att hela tiden modernisera sitt bistånd.

För någon tid sedan deltog jag i ett seminarium, där en av de svenska forskare som bland annat ägnar sig just åt att forska på biståndet uttryckte, som en bild av hur biståndet har förändrats över några decennier, att biståndsarbetarna på 1970-talet åkte ut i världen för att göra revolution och att de i dag åker ut i världen för att göra revision. Det beskriver ganska väl hur biståndet har förändrats på både gott och ont. I dag är biståndet nämligen någonting som omgärdas av oerhört mycket granskning, kontroll och jakt på korruption och ineffektivitet. Det är bra. Men man kan inte ta varje upptäckt korruptionsfall och varje upptäckt fall av ineffektivitet till intäkt för att bistånd är dåligt, farligt, skadligt, meningslöst och någonting som man borde minska när världen ser ut som den gör och den globala utvecklingsagendan är kroniskt underfinansierad.

Fru talman! Det behövs 2 500 miljarder kronor per år för att uppfylla FN:s Agenda 2030. Och det var före pandemin som man räknade med det. Den totala finansieringen av bistånd i världen är 1 500 miljarder kronor. Det fattas alltså 1 000 miljarder kronor.

Anf. 168 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Det sägs att biståndet har utvecklats under de senaste 50 åren. Detta är sant. Det som dock inte har gjorts är att någon har vågat ifrågasätta själva budgeteringsprincipen som är densamma sedan 1960-talet. Vi tycker att man borde jobba mer strategiskt med biståndet för att faktiskt effektivt nå de mål som vi är ute efter. Där vi väljer att vara, där ska vi åstadkomma väldigt stora och bra resultat.

Det är väldigt bra att dessa korruptionsfall hittas. Det är jätteviktigt. Men det finns en grund i sig som skapar problem. Det har vi sett i Riksrevisionens rapporter. I flera rapporter pekas det på att det finns en utbetalningspress. Varför vill man inte diskutera det?

Anf. 169 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Vi är väl medvetna om att man i slutet av året sitter och finjusterar utbetalningarna. Men det är också så att på detta område har man allteftersom utvecklats och blivit bättre och bättre. Man är i dag på Sida och andra organ ganska bra på att göra beräkningar för att landa rätt i slutet av året för att nå biståndsmålet på 1 procent – varken mer eller mindre.

När man ser de utvecklingsbehov som finns i världen, och om man känner en solidaritet och också inser att om vi hjälper andra kommer det att vara positivt för oss, är det väldigt svårt att förstå att lösningen på olika problem som Moderaterna och Helena Storckenfeldt pekar på skulle vara mindre pengar. Möjligen skulle det vara bättre ordning, men inte mindre pengar. Det kommer inte att lösa världens utvecklingsproblem.

Anf. 170 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Kenneth G Forslund för ett bra anförande. Liberalerna och Socialdemokraterna är överens om enprocentsmålet, och vi är i grunden överens om ramarna när det gäller budgetfrågan. Det är ganska skönt. Nu har mycket av denna debatt kretsat kring att vi har behövt försvara enprocentsmålet från dess belackare i Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Fru talman! Vi är däremot inte överens om alla delar av innehållet, och det har vi möjlighet att debattera i dag.

I januariavtalet har det ju varit Liberalerna som drivit på för det ökade demokratifokus i biståndspolitik. Socialdemokraterna är, som känt är, duktiga på att ta åt sig äran för andras saker. De säger att de alltid varit för demokrati och så vidare. Men sanningen är att det i januariavtalet var en rätt hård dust för oss att ta att öka demokratifokus i biståndspolitik.

En annan sak som är väl känd är att den socialdemokratiska biståndspolitik historiskt sett många gånger har lett till att miljarder efter miljarder har plöjts ned i diktaturer.

Nu när Socialdemokraterna har tagit till sig en del av det som är Liberalernas politik, som handlar om demokratifokus, men kanske inte gått hela vägen är min fråga vad Socialdemokraterna och socialdemokraterna i riksdagen kommer att göra framöver för att stärka demokratifokus i biståndspolitik. Kommer man till exempel att föreslå att demokrati ska vara ett uttalat överordnat mål för all biståndspolitik? Eller kommer man att införa ett demokratikriterium när det gäller just bistånd och på så sätt ytterligare stärka demokratiaspekten i svenskt bistånd?

Anf. 171 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det här att Socialdemokraterna och Liberalerna är överens om enprocentsmålet förtjänar en liten historisk utveckling, för det har vi inte alltid varit.

När enprocentsmålet skulle beslutas här i Sveriges riksdag – jag tror att det var 1968; det skulle uppfyllas 1974, men det kom att ske först 1976 på grund av oljekrisen – var det så att samtidigt som debatten hölls i riksdagen var det demonstrationer ute på gatorna och torgen runt omkring. I kammaren stödde Liberalerna och Vänsterpartiet, som ni nu kallar era respektive partier, de krav som demonstranterna utanför Riksdagshuset hade. Det var folkrörelser som krävde att det svenska biståndet skulle vara 2 procent, så 1 procent är faktiskt kompromissen. Det är ju roligt att Liberalerna i dag är så besjälade av den kompromissen. Men jag kan för att fortsätta historieskrivningen säga att Moderaterna redan på den tiden var emot att gå så långt som till 1 procent.

Det överordnade målet för dagens bistånd är att bekämpa fattigdom och förtryck. Ska man bekämpa förtryck, ja, då är det naturligtvis demokrati man vill ha. Det här är en debatt som vi socialdemokrater och liberaler och andra brukar ha alltemellanåt. Hur ska biståndet jobba bäst för att faktiskt bidra till att demokratisera världen? Demokrati är utan tvivel den bästa garanten för att undvika fattigdom, men i de allra fattigaste och mest förtryckta länderna blir det också en ganska grannliga avvägning vad som ska komma först i vårt biståndsarbete.

Det är inget fel på Liberalernas höga ambition att vi alltid ska jobba för demokrati, men emellanåt kanske det inte är helt praktiskt möjligt när det

handlar om att stödja människor som är i en oerhört utsatt situation. Det blir lite vad ska komma först, ägget eller hönan?

Anf. 172 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! På 70-talet var Liberalerna emot betyg och definitivt inga Natoförespråkare, så jag konstaterar att politiken utvecklas.

När det gäller bistånd är jag stolt över det vi gjorde då. Märk väl att enprocentsmålet inte handlar om att vi ska ha exakt 1 procent. Det handlar om att vi ska ha minst 1 procent. Man kan såklart uttrycka 2, 3, 4 eller 5 procent också om man så vill.

Fru talman! Jag tycker att det här är intressant, för i min värld går det inte att bekämpa fattigdom utan att också kämpa för demokrati. Demokrati där man respekterar mänskliga rättigheter och människors rätt att göra som de själva vill med sina liv är en förutsättning för att bekämpa fattigdom, för det är bara fria människor som kan bygga välstånd. Det är bara fria människor i en marknadsekonomi som tillsammans kan skapa välstånd.

Det går inte att bekämpa fattigdom utan att bekämpa motsatsen till demokrati och kämpa för demokrati. Därför hoppas jag att Socialdemokraterna kommer att ställa upp på ett demokratikriterium.

Anf. 173 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det överordnade målet som vi har för biståndet i dag om att bekämpa fattigdom och förtryck är ett demokratikriterium.

Sedan vet jag att Liberalerna gärna vill dra det här ännu längre. Frågan är hur många länder och människor vi kommer att kunna hjälpa med Liberalernas modell. Det är det jag kan känna en viss oro för – inte själva ambitionen. Den delar jag väldigt mycket. Men den får inte vara det som gör att vi inte kan hjälpa människor. Det bästa får inte bli det godas fiende.

Anf. 174 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Internationellt samarbete har kanske aldrig varit viktigare än nu. Vi lever i en tid av flera parallella och djupt sammanflätade kriser: klimatkrisen, artkrisen, en flyktingkris och en pandemi.

Pandemin har med all tydlighet visat att vi är sårbara och att förändringar kan komma snabbt. Själva sjukdomen betyder lidande och död, både för dem som drabbas och för deras anhöriga. Den skapar risker att sjukvården blir överbelastad och att människors fri- och rättigheter måste begränsas för att inte ännu fler ska bli sjuka. Svaga eller obefintliga hälsosystem har på flera ställen kollapsat.

Men pandemin slår inte bara direkt. Den slår också mot världens ekonomier. Den fortsätter att öka svälten och antalet fattiga i världen. De siffrorna är svindlande: Sedan covid-19 slog till beräknas 120 miljoner människor ha hamnat i extrem fattigdom, och över 400 miljoner människor är i dag i behov av direkt humanitärt stöd för att överleva.

Pandemin har orsakat nedgång av demokrati och mänskliga rättigheter, av jämställdhet och av barns och ungas utbildning. 168 miljoner barn har drabbats av skolstängningar. 25 miljoner riskerar att aldrig komma tillbaka igen, för samtidigt som skolor har hållits stängda har barnäktenskap, våld mot barn och könsstympning ökat. Kvinnor och flickor har drabbats särskilt hårt, både hälsomässigt och ekonomiskt. Könsbaserat våld och våld

mot kvinnor och flickor har ökat, uppskattningsvis med över 30 procent sedan pandemin startade.

Fru talman! Förutom pandemin i sig och dess förödande konsekvenser har vi samtidigt krisen för klimatet och den biologiska mångfalden.

Människan har startat ett krig mot naturen. Vi måste sluta fred med planeten. Så sa FN:s generalsekreterare för en tid sedan, och han har rätt. Klimatkrisen ger katastrofala följder för mänskligt liv, hälsa och säkerhet överallt på vår planet.

FN:s klimatpanels senaste rapport, som kom i augusti, visar att jordens klimat förändras snabbt. Havsnivåerna stiger, och olika former av extremväder ökar. I Arktis och de nordligaste delarna av Sverige är uppvärmningen dubbelt så hög som det globala snittet.

Vi vet att det är de allra fattigaste delarna av världen som kommer att drabbas hårdast av klimatförändringarna. Grödor kommer att torka bort eller svämmas över. Både människor och boskap kommer att törsta ihjäl. Bostäder kommer att blåsas bort av stormar och hela samhällen svämmas över. Vi ser det redan i dag.

Varje tiondels grads uppvärmning som vi kan undvika är viktig för att begränsa riskerna och skadorna. Men det är uppenbart att pandemin och klimat- och arktiserna har gjort det än svårare att uppnå de globala målen för hållbar utveckling. Många års positiv utveckling har gått om intet.

Fru talman! I den här mörka bilden är svenskt utvecklingsamarbete ett ljus. Vi vet vad som måste göras. Världens parallella kriser måste mötas och bekämpas med långsiktighet och en fast övertygelse om att det är mer internationellt samarbete som behövs i dessa tider, inte mindre.

Vi måste bekämpa pandemin med såväl ekonomiska resurser som doser och uppbyggandet av hälsosystem. Sverige är ett av de främsta länderna i arbetet för en effektiv och snabb global vaccindistribution. Det sista beslut den regering som bestod av Socialdemokraterna och Miljöpartiet fattade var att donera 1 miljon doser till Rwanda.

Vi är i dag världens största givare till det globala vaccinsamarbetet Covax, sett till befolkningens mängd, av både medel och vaccindoser. Vi vill att det ska fortsätta så. Men samtidigt måste arbetet mot andra, fattigdomsrelaterade sjukdomar fortsätta – inklusive arbetet mot antibiotikaresistens.

Fru talman! Pandemin kommer att fortsätta att vara en stor utmaning för världen. Samtidigt som vi bekämpar pandemin behöver vi nu när ekonomin tar fart igen också göra så att detta kommer alla till del. Vi måste bidra till att ojämlikheten i och mellan länder minskar. Vi behöver en ekonomi som ger oss mer jämlikhet och mer jämställdhet.

Den globala demokratiska tillbakagången har förstärkts i flera länder av pandemin. Därför är det avgörande att vi fortsätter med ett starkt demokratifokus i biståndet. Vi måste fortsätta att ställa tydliga krav på Sveriges samarbetsländer om att leva upp till rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. Stödet till försvarare av mänskliga rättigheter, inklusive miljöförsvarare, fackliga företrädare, urfolk och civilsamhällesorganisationer, måste fortsätta.

Mänskliga rättigheter är också kvinnors rättigheter, och den feministiska utrikes- och utvecklingspolitiken spelar en stor roll. Sveriges arbete för global jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna måste fortsätta med full kraft. Kvinnors rätt till

sin egen kropp, ekonomisk egenmakt och delaktighet i samhället måste stärkas.

Kvinnors rättigheter är ett absolut mål i sig, men kvinnor är också förändringsaktörer. Mer jämställdhet gör att vi snabbare klarar den återhämtning som måste ske.

Fru talman! Lika lite som vi kan lösa pandemin ensamma kan vi lösa klimatkrisen ensamma. Vi måste agera tillsammans, och vi har ingen tid att förlora.

Även här går vi i Sverige före, och vi måste fortsätta att göra det. Vårt klimatbistånd har ökat under de senaste åren, och vi måste nu fortsätta att verka för att andelen bistånd till klimat, miljö och biologisk mångfald ska öka. Vi har 1 miljard mer nästa år, och vi har en fördubbling till 2025.

Det betyder att inga pengar ska gå till investeringar i fossil energi och att vi ska öka stödet till förnybar energi, energieffektivisering och energidistribution. Arbetet med stöd till utvecklingsbankerna och till de globala miljö- och klimatfonderna måste fortsatt prioriteras. De är ett viktigt verktyg för att stärka det globala arbetet kring biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster, en giftfri cirkulär ekonomi och insatser för friska hav.

Barn och unga drabbas hårt av klimatförändringarna. Kommande generationer måste sättas i centrum för återhämtningen. Detta bör vi göra extra tydligt vid miljökonferensen Stockholm + 50, som hålls nästa år och som ska förstärka miljöarbetet framåt.

Fru talman! Sverige ska även fortsättningsvis vara en vän av FN. Stora flexibla kärnstöd ger möjlighet för FN-organisationerna att utvecklas och att vara flexibla i sina insatser. Detta ger förmåga att göra det som behövs när det behövs. Situationer kan förändras snabbt, och då måste hjälpen också styras om snabbt.

Enprocentsmålet ska behållas. Det är en investering i vår gemensamma framtid. När regnskogen hotas och brinner hotas klimatet för hela vår planet. När världen drabbas av en pandemi kastas vi ut i osäkerhet om framtiden. Därför är Sveriges bistånd – ett bistånd i världsklass – någonting vi ska vara stolta över och värna. Det är inte någonting vi ska urholka.

Vi vänder inte utvecklingen i världen genom att backa tillbaka utan genom att ta oss an den. Vi behöver mer globalt samarbete, inte mindre.
(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Hult och Anna Sibinska (båda MP).

Anf. 175 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Janine Alm Ericson har talat mycket om pandemins effekter och vad som krävs av biståndet för att få bukt med dem. Det är viktigt att vi har med detta i biståndstänkandet en tid framöver. Hur länge? Det avgörs av hur lång tid det tar innan hela världen vaccineras i samma utsträckning som den rika delen av världen. Till dess kommer mutationerna att komma i nya vågor.

Det räcker inte med att den rika delen av världen producerar, köper upp och paxar vaccin. Den egoismen slår nu hårt tillbaka när endast 42,7 procent är vaccinerade i världen. Det är först när alla får tillgång till vaccin som vi kan andas ut.

Bland annat Indien, Brasilien, USA, Frankrike och EU-parlamentet trycker på för att ta bort patenträtten temporärt. Så gör även Vårdförbundet

samt många andra civilsamhällesorganisationer och humanitära och multilaterala organisationer. Detta skulle göra att priset per dos sänks, och därmed skulle vi få många fler doser av det bistånd till vaccin som jag misstänker att Janine Alm Ericson varit med om att mejsla fram.

Nu när Miljöpartiet inte längre ingår i regeringen undrar jag om inte Janine Alm Ericson och Miljöpartiet borde haka på Vänsterpartiets krav om att tillfälligt häva patent- och immaterialskyddet så att vi, så att säga, får mer pang för pengarna.

Anf. 176 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Yasmine Posio för frågan.

Det Yasmine Posio säger är otroligt viktigt. Vi måste göra precis allt som står i vår makt för att se till att fler blir vaccinerade. Innan alla är säkra är ingen säker. Vi har sagt det många gånger, och vi kommer tyvärr – med den utveckling som vi nu ser, med varianter som sprider sig snabbt över världen – att behöva säga det väldigt många gånger till.

Det finns naturligtvis många anledningar till att vaccinfördelningen är så ojämlig i världen. Det som Yasmine Posio precis frågade om rör ju ändringar i patenträttigheterna. Här finns det redan i det internationella regelverket tvångslicenser att använda. Detta är ett verktyg som man nu använder och som man öppnar upp.

Tyvärr är det svårt att tillverka dessa vacciner även om man har tillgång till licenser. En annan sak som har hänt är att det har satts upp handelshinder i tider när vi skulle behöva ha ännu mer handel med det här.

Vi har bevakat denna fråga under tiden i regeringen och kommer att fortsätta beakta den så att vi undanröjer så många hinder som möjligt och kan fortsätta att se till att än fler blir vaccinerade så fort som möjligt.

Anf. 177 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på frågan. Nu lät det som om Janine Alm Ericson fortfarande jobbade på Regeringskansliet och inte var riksdagsledamot i ett fritt stående parti.

Det finns handelshinder och andra saker som behöver tas bort, och detta står vi också bakom. Men när det handlar om just patent- och immaterialskyddet är det många andra som ställer sig bakom att man inte bara ska använda det tvångsmedel som finns utan just nu faktiskt häva skyddet ett tag för att vi ska få fler doser för de pengar som vi har möjlighet att ge i bistånd till detta.

Först och främst tycker jag att det handlar om solidaritet med omvärlden. I andra hand handlar det om att vi ska slippa de här återkommande mutationerna så att vi ska kunna andas ut och leva våra liv precis som vanligt.

Hur ställer sig Janine Alm Ericson till detta?

Anf. 178 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Det är ju jättemånga saker. Jag tycker att det känns som att Yasmine Posio inte riktigt vill se alla de utmaningar som finns utan har fokuserat bara på det här med patenträttigheterna.

Jag tror att det är jätteviktigt att vi försöker att i så stor utsträckning som möjligt jobba inom de system som vi har upparbetade. Att starta nya sätt att arbeta brukar inte vara framgångsrikt i en situation då det råder kris.

Det finns tvångslicenser. De ska användas så långt som det är möjligt. Kommer det sedan fram att vi inte når dit med detta, utan att det som Yasmine Posio nu talar om skulle ge en enorm boost, är vi naturligtvis öppna för att titta på det. I en pandemi måste naturligtvis fokus vara på att få ut så mycket medicin som möjligt till så många som möjligt.

Anf. 179 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! I går deltog jag och Janine Alm Ericson på MR-dagarna i Göteborg. Jag tyckte att det blev ett bra samtal, men jag skulle vilja fortsätta den diskussion som togs upp på seminariet, bistånd i en ny tid.

Demokratin backar på flera håll i världen, och situationen för MR-försvare, demokratikämpar, kvinnor, journalister och hbtq-personer fortsätter att försvåras.

Demokratin hotas inte enbart i utvecklingsländer utan också i vårt närområde. Ett exempel på en insats som för de allra flesta bör uppfattas som bistånd i svenskt intresse är att stödja demokratirörelsen i Ryssland. Ryssland är dock inte ett land där insatser enligt OECD-Dacs regelverk kan klassas som bistånd. Därför vill jag höra om Janine Alm Ericson anser att stöd till demokratirörelsen i Ryssland också är bistånd eller om det är något helt annat.

Anf. 180 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för frågan!

Bistånd är det som OECD-Dac utnämner som bistånd. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi håller den definitionen så högt som möjligt. Annars kommer regelverken och tydligheten i vad som är bistånd och vad vi kan använda biståndspengar till och inte att ganska snabbt urholkas.

Vi vet att det finns flera partier, bland annat Moderaterna, som gärna skulle vilja använda mer biståndspengar till andra saker som inte är biståndsfähiga i dag. Det är en definitionsfråga.

Att vi inte har något demokratibistånd till den ryska oppositionen är ju en helt annan fråga. Det är naturligtvis någonting som man får titta på när det kommer till det minskade demokratiska utrymmet, övergrepp mot mänskliga rättigheter och så vidare i Ryssland, som vi ju vet är en situation som blir sämre för i stort sett varje dag som går.

Jag skulle vilja passa på att ställa en fråga. Nu har ju debatten i dag väldigt mycket handlat om enprocentsmålet. Det måste den göra, för det handlar ju också om alla de miljarder som faktiskt finns i den här budgeten. Moderaterna fortsätter att säga att vi måste använda ett annat sätt att göra. Det får gärna vara 0,7 procent, men i dag har vi kanske inte hört det lika tydligt.

Om man håller demokrati och mänskliga rättigheter så högt som man säger, men ändå ska fortsätta att ha det humanitära biståndet, och om man vill öka det humanitära biståndet kommer man att tvingas dra ned med över 50 procent på de andra områdena. Är det då vettigt att stå här och säga att man håller alla de andra biståndsmålen så högt, när vi vet att det kommer att bli neddragningar?

Anf. 181 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Det är såklart en prioritering som vi gör inom biståndet och mellan alla utgiftsområden. Det är ju så man måste jobba i politiken.

Vi vill ju fokusera på biståndet av en anledning. Men jag kommer alltid att stå upp för demokratin, oavsett var den rörelsen eller kampen sker i världen, inklusive Ryssland. Vi vill reformera OECD-Dacs regelverk och framför allt ha en frihet att göra det som vi tycker är bra och rätt.

När det gäller det utvecklingssamarbete och bistånd som styrs och finansieras av svenska staten är det rätt och riktigt att satsa på bistånd som inte bara är bra för mottagarna utan också ligger i svenskt intresse. Det är inga konstigheter för vår del. Vi anser att vi behöver ha en helt annan frihet för att kunna stå upp för demokratiåtgärder i hela världen.

Anf. 182 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Då har jag och Helena Storckenfeldt någonting gemensamt – att vi är beredda att stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter varhelst det behövs i världen. Det finns ju en tydlig tillbakagång. Därför måste vi vara väldigt tydliga från svensk sida med att det här är en otroligt viktig prioritering. Som jag tror att Joar Forssell sa tidigare är det svårt att få en utveckling som går i positiv riktning i ett land om det inte finns demokrati.

Jag blir road av det besked som Helena Storckenfeldt nu ger angående hur man vill definiera bistånd, för då finns det ju alla möjligheter att finansiera i stort sett vad man vill med biståndet om det går i svensk riktning och för svenska intressen. Men biståndet är ju till för att lyfta fattiga människor ur fattigdom och förtryck. Det är otroligt viktigt att vi fortsätter att hålla ögonen på det, och där vill Miljöpartiet verkligen finnas mitt i.

Anf. 183 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Bistånd är verkligen värderingsburet. Det är solidaritet och rättvisa. Med detta sagt finns det en enorm kraft i utvecklingssamarbete och bistånd. Rätt använt är det en drivkraft för utveckling som lyfter människor ur fattigdom, skapar jobb när vi hanterar klimatförändringens effekter, lindrar nöd, stärker kvinnors och flickors rättigheter, ökar jämlikheten och bekämpar odemokratiska och korrumpierade styrelseskick.

I regeringsförklaringen lyfte statsministern fram tre centrala prioriteringar: att minska segregationen och bekämpa brottsligheten, att ta tillbaka kontrollen över välfärden samt att skapa jobb genom att leda klimatomställningen. Det senare gäller i allra högsta grad också biståndet. Det är viktigt att vi ser och tar till vara utvecklingskraften i biståndet.

Jag vill mena att ett effektivt bistånd som används till det som det är avsett för är viktigare än någonsin. Vi befinner oss i en tid av fortsatt stora utmaningar som är komplicerade och sammankopplade. Sverige kan bygga trygghet i en orolig värld, för det är bra för Sverige och bra för världen.

Covidpandemin är inte över, och Sverige är inte ute ur pandemin förrän världen är ute ur pandemin. Alltför få människor är vaccinerade i låginkomst- och lägre medelinkomstländer. Därför ska vi ligga i framkant och bidra till en rättvis tillgång till vaccin.

Coronapandemin har lett till att antalet människor som lever i fattigdom och hungersnöd har ökat. Pandemin har kraftigt påverkat möjligheten att nå de globala målen för hållbar utveckling till 2030 och äventyrar många av de framsteg som har gjorts de senaste decennierna.

I Sverige ska vi naturligtvis fortsätta att vaccinera vår egen befolkning, men vi ska också bidra till en rättvis tillgång till vaccin i världen. Redan nu är vi en av de största givarna per capita. Om fler länder i världen gjorde

som vi skulle vaccinationstäckningen i världen ha sett mycket bättre ut. Vi ska driva på för just detta, för ingen är säker förrän alla är säkra.

Den globala demokratiska tillbakagången har i flera länder förstärkts av pandemin. I många länder breder korruptionen fortsatt ut sig. Jämställdhetsarbetet försvåras, barns och då specifikt flickors rätt till skolgång, allas tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och ekonomisk egenmakt hotas. Pandemin har slagit särskilt hårt mot kvinnor och unga när det gäller utsatthet för våld, och det samspekar med det krympande demokratiska utrymmet.

Därför fortsätter regeringen arbetet med att stärka kvinnors och flickors rättigheter liksom vårt starka engagemang i allt som rör antikorrup-tionsarbete och att stärka demokratier, och detta fortsätter med oförminskad styrka. Här som på många områden när det gäller biståndet är civilsamhället och dess stöd och engagemang oerhört viktigt. Regeringens demokratisatsning avser att ytterligare förstärka kontakterna med civilsamhället och med MR-försvare.

När det gäller klimatkrisen är det vi som avgör hur vi ska rädda mänsk-ligheten på vår planet. Det är vi som avgör, också med vårt bistånd, hur vi kan hantera klimatförändringens effekter och bygga en mer hållbar värld.

Alla världens regioner drabbas av katastrofer som utdragna torrperio-der, våldsamma bränder och förödande översvämningar. Det blir allt vanli-gare. Samtidigt vet vi att det är de fattigare delarna av vår värld som kom-mer att drabbas hårdast. Krig, konflikter och klimatförändringens effekter slår hårdast mot dem som redan är utsatta, de fattigaste länderna, den fat-tigaste befolkningen och då särskilt kvinnor och barn. Oftast är det också de som inte själva har bidragit till den klimatkris som världen nu befinner sig i. Därför fördubblar Sverige sitt klimatbistånd.

Flyktingsituationen har förvärrats i världen. Förra året var 82 miljoner människor tvingade på flykt.

De humanitära behoven fortsätter att öka i spåren av covid, konflikter och klimatförändringar. Enligt FN behöver nu 235 miljoner människor akut humanitärt stöd. Etiopien, Jemen, Venezuela och inte minst Afgha-nistan är länder där de humanitära kriserna kan komma att förvärras kraf-tigt i närtid. Vi är redo att göra mer för att lindra den humanitära nöden.

Fru talman! I Sverige ligger målet om 1 procent av bni fast. Nu är det inte tid att svaja på detta, utan tvärtom. Detta är ett måste för världen. Det gynnar världen och Sverige inom allt från hälsa till mänskliga rättigheter, handel och säkerhetspolitiska frågor.

Jag kan berätta för kammaren att jag som ny biståndsminister planerar att företa min första resa ut i världen tillsammans med utrikeshandelsmi-nistern. Vi vet att det är genom handel som vi bygger en tryggare värld. Precis som vi här på hemmaplan kan bygga trygghet i och omkring nya jobb gör vi också det ute i världen.

Svenskt bistånd är inte bara stort. Det är även högkvalitativt. OECD-Dac bekräftade senast våren 2019 Sverige som en skicklig och resultat-inriktad biståndsgivare som står för internationella principer om ett effek-tivt utvecklings-samarbete. Det ska vi vara stolta över och rädda om. Denna höga ambitionsnivå behåller regeringen. Pengarna ska användas effektivt och klokt. Om oegentligheter upptäcks ska aktörer ställas till svars. Allt annat är oacceptabelt.

Nästa år ökar biståndsramen till 57,4 miljarder. Det är en ökning med cirka 5 miljarder kronor. Dessa 5 miljarder kronor kommer ytterligare att bidra till det som är svenskt bistånd, nämligen att säkerställa en global och rättvis tillgång till vaccin för hantering av pandemin och att lyfta människor ur fattigdom, inte minst genom att tillse att nya jobb skapas när vi hanterar klimatförändringens effekter i det som vi hoppas ska bli återhämtningen under pandemin.

Vi bidrar också till att lindra den allt större humanitära nöden och rädda liv vid kriser och katastrofer. Vi stärker demokratiarbetet och jobbar vidare för att öka jämställdheten. Under 2022 kommer vi att använda ytterligare 2,1 miljarder av de här 5 miljarderna till en mer rättvis och jämlik tillgång till och fördelning av vaccin.

Vi fördubblar klimatbiståndet jämfört med 2019. Vi tänker 2025 ha nått en nivå på 15 miljarder. Redan under 2022 gör vi en förstärkning av klimatinsatserna med upp till 1 miljard. Detta ska bidra till en grön omställning som skapar jobb och sysselsättning här hemma men också i våra samarbetsländer.

Över 1 miljard kronor fördelas till att stärka det humanitära biståndet. Det handlar om att rädda liv genom ökade stöd till organisationer inom FN som World Food Programme och stärkta möjligheter för Sida att svara upp mot humanitära behov och kriser. Regeringen kommer också att fortsätta med stödet till flyktingar och de länder som tar hand om dem.

De mänskliga rättigheterna är universella. Kampen för demokrati, människovärde och respekt tar aldrig slut. Den tar inte heller slut vid Sveriges gränser. Med Sveriges gränsöverskridande demokratisatsning vill vi mota tillbaka auktoritära strömningar och främja demokrati i hela världen.

Regeringen kommer under 2022 att fortsätta stärka det bilaterala biståndet, eftersom det gör nytta för de mest utsatta i enskilda länder. Tonvikten läggs på en ökning i Afrika, bland annat med nya regionala strategier. Tillskott görs även till Mellanöstern och Nordafrika och anslagsposten för Östeuropa, västra Balkan och Turkiet.

Swedfund tillförs 2022 ett kapitaltillskott om 1,2 miljarder. Det är 200 miljoner kronor mer jämfört med 2021. Detta sker för att Swedfund fortsatt ska kunna investera i hållbara företag med fokus på utveckling av bärkraftiga företag, klimatneutrala portföljer, investeringar i förnybar energi, ökad jämställdhet och anständiga arbetsvillkor. Sidas garantiram utökas med ytterligare 1 miljard till 18 miljarder kronor.

Fru talman! Jag vill uppmärksamma att Sverige i juni nästa år tillsammans med Kenya står värd för FN-mötet Stockholm + 50. Som initiativtagare och värd för mötet hoppas Sverige kunna bidra till att ytterligare åtgärder vidtas för att öka takten i genomförandet av åtaganden inom Agenda 2030 och för en hållbar återhämtning.

Det finns stora utmaningar i världen. Att då som moderater och sverigedemokrater vilja möta utmaningarna med miljardnedskärningar av det internationella biståndet känns verkligen som en tankekurva som bara en – vad vi nu ska kalla dem – brunblå höger kan göra. Till skillnad från moderater och sverigedemokrater tillhör jag dem som menar att det som vi alla allra helst vill, var och en av oss, är att vakna i vårt eget hem på morgonen, skicka våra barn till skolan, själva gå till jobbet med sjysta arbetsvillkor, komma hem på kvällen och veta att hela familjen kommer hem på kvällen för att tillsammans kunna njuta av en gemensam middag – en van-

lig vardaglig trygg vardag som ingen vare sig tvingas eller vill fly ifrån. Men krig och konflikter, en eskalerande klimatkris, pandemin, ojämlikhet, ett krympande utrymme för det civila samhället och bakslag i arbetet för kvinnors rättigheter utmanar denna strävan.

Svenskt bistånd behövs för att vända trenden och för att de globala målen ska kunna uppnås. Biståndet som drivkraft för utveckling är viktigare än på mycket länge. Fler borde göra som vi. Den värld vi bygger tillsammans, i respekt för varandra, är en bättre och tryggare värld.

I detta anförande instämde Kenneth G Forslund (S) och Janine Alm Ericson (MP).

Anf. 184 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Varmt välkommen, statsrådet, in i arbetet med Sveriges utvecklingssamarbete och utvecklingspolitik! Det är ett viktigt arbete, vilket jag tror att vi alla förstår. Jag hoppas att vi kommer att ha ett gott samarbete och en konstruktiv om än ibland lite tuff dialog.

Det känns himla skönt att ha ett replikskifte där vi inte behöver prata om finansieringen; där är vi i grunden helt överens, i alla fall om omfattningen. Jag vill prata om innehållet.

Nu har Socialdemokraterna i snart åtta år innehaft regeringsmakten i olika konstellationer, även om de inte alltid har haft biståndsministerposten. Men som jag nämnde i mitt huvudanförande tycker jag att det saknas kraft och vilja att skärpa och utveckla den svenska biståndspolitik och det svenska bidraget till utvecklingssamarbetet.

I Centerpartiets motion nämner vi en del av de saker som vi vill göra för att skärpa detta. Vi vill plocka med civilsamhället och näringslivet mer och få mer utvecklingskraft samt mobilisera mer resurser. Vi pratar bland annat om det center vi vill skapa för att det ska finnas en väg in för aktörer att kroka på det svenska biståndet och utvecklingssamarbetet. Vi pratar om vad vi skulle vilja göra med EU:s biståndsarbete, där vi tycker att Sverige kan rikta in en mycket tydligare kraft. Vi pratar om att vi behöver fokusera vårt bidrag till det multilaterala systemet.

Det är inte fel på allt som radas upp av statsrådet, men det är inte jättemycket nyheter. Utöver det som gjorts innan, vad är det socialdemokratin vill med det svenska biståndet? Det är min första fråga.

Jag ska försöka klämma in en till fråga på min sista halvminut. Den är betydligt kortare. I den här budgeten finns en del angelägna och troligen också bra satsningar på det bilaterala, som statsrådet nämnde. Men kollar man på omfattningen ser man att vi återigen lägger den stora kakan i det multilaterala systemet. Det här är en trend vi har haft under lång tid och som jag inte tror bara är av godo. Det är viktigt med ett starkt multilateralt system. Vi har FN-organisationer som gör ett oerhört viktigt arbete. Men när vi lägger kakan där innebär det också att vi inte utvecklar det bilaterala, där vi verkligen kan gå in med svenska värderingar och kroka arm med civilsamhället. Varför gör man så här?

Anf. 185 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Ek för att han välkomnar mig till biståndsdebatten. Jag ser verkligen fram emot detta. Som jag sa är biståndet verkligen någonting som är djupt värderingsburet. Det handlar om rättvisa

och solidaritet. Sverige är ju sedan många år tillbaka en viktig aktör för fred, demokrati och mänskliga rättigheter över världen. Det är någonting som vi ska vara rädda om. Det är ett arbete som görs över åren och har en långsiktighet i sig som vi ska vara rädda om och fortsätta att utveckla. Inte minst är jag väldigt glad över att se att det ändå finns ett så starkt stöd här i kammaren för den biståndspolitik som Sverige bedriver. Det är ju egentligen bara två partier som mäter ut sig. I övrigt har vi alla ett stort och djupt engagemang för att det här är Sveriges röst i världen och att det tjänar Sverige väl.

Jag tycker att den regering som nu leds av Magdalena Andersson har varit tydlig med hur vi ska fortsätta att arbeta med biståndspolitiken. Inte minst i hennes regeringsförklaring var hon väldigt tydlig med att vi ska stå fast vid enprocentsmålet.

Det betyder ett högt ambitiöst bistånd där vi ser värdet av det över världen men också värdet av det för oss här hemma i Sverige. Det handlar om fattigdomsbekämpning. Men fattigdomsbekämpning handlar nu i mångt och mycket också om att hantera klimatförändringens effekter och precis som här hemma skapa jobb när vi hanterar klimatförändringens effekter här hemma men också runt om över världen.

Det handlar om demokrati, demokratibygge och flickors och kvinnors rättigheter. Detta är det jag känner ett mycket starkt engagemang för att fortsätta att utveckla när det gäller den svenska biståndspolitiken. Jag är övertygad om att vi kommer att kunna hitta varandra också där.

Anf. 186 MAGNUS EK (C) replik:

Fru talman! Jag kan kort sagt säga att det inte finns någonting jag inte håller med om i det statsrådet sa. Men det var inte så mycket svar på frågorna jag ställde.

Även om det är Centerpartiet som har drivit på vad gäller demokrati-biståndet för fokusering av biståndet, tillsammans i viss del med Liberalerna, har regeringen tidigare under mandatperioden sagt att det inte vore fel med en viss fokusering av det svenska biståndet och att vi kan skärpa våra mervärden.

Det tror jag fortfarande stämmer. Men man har haft väldigt svårt att berätta hur man ska skärpa det. Där tror jag ändå att man blir svaret skyldig. Vad är det vi gör allra bäst? Vad är allra viktigast, och vad behöver prioriteras lite extra? Det måste inte nödvändigtvis vara samma svar som Centerpartiet har kommit fram till. Det kan vi diskutera. Men det är viktigt att fundera på hur vi skärper vårt bidrag.

Till detta kommer det multilaterala. Jag förstår varför vi glider och lägger alltmer i det systemet. Det är lättare. Vi behöver inte ta ansvar för förvaltningsanslagen. De har vi tillsammans höjt upp tidigare under mandatperioden, men de är fortfarande för låga. Då är det bekvämare att lägga in det i multilateralsystemet. Men där tappar vi effekt.

Anf. 187 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Vi ska ha ett effektivt bistånd som används till det som det är avsett för. Det är regeringens ingång oavsett om det handlar om bistånd som vi kanaliserar via multilaterala organisationer eller om det är bistånd som vi kanaliserar bilateralt. Oavsett vilket ska vi använda de pengar som

vi får i förtroende, tar i förtroende, från människor med våra gemensamma skattepengar till ett högt ambitiöst bistånd.

Det är klart att vi ska se till att det är ett effektivt bistånd som används till det som det är avsett för. Också här tror jag att vi kan hitta varandra väldigt nära. Det är ett arbete som är oerhört viktigt och som har varit prioriterat av S-MP-regeringen och som kommer att fortsätta att vara prioriterat av den regering som jag ingår i och där jag nu är biståndsminister.

Jag tycker också att vi är tydliga med det vi ser att vi kan bidra med i biståndspolitiken över världen generellt men också i det som vi har mer värde i här hemma.

Anf. 188 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Det har sagts tidigare, och jag säger det gärna igen: Det är viktigt att utveckla och förbättra biståndet. Därför vill jag nu lyfta fram garantiverksamhet.

I våras kom Riksrevisionens granskning av garantiverksamhet i biståndet. Det är ett nytt sätt att kanalisera och bidra till länders utveckling. I många andra länder riktas berättigad kritik mot garantiverksamhet då de länderna använder biståndsmedel till det. Biståndsmedel som hade kunnat användas till exempelvis vård, skola och stabila skattemyndigheter ligger alltså på hög om eventuellt utbetalda lån inte skulle återbetalas.

Sverige har i stället valt att använda Riksgälden när det gäller garantier och kan på så sätt fortsätta med annat nödvändigt bistånd. Det tycker jag är bra. Det lyfter även Riksrevisionen upp som en positiv sak när den har granskat garantiverksamheten. Däremot riktar den berättigad kritik mot Sidas utvärderingar som ännu inte är tillräckligt träffsäkra för att man ska kunna se huruvida de biståndspolitiska målen verkligen uppnås av garantiverksamheten. Det finns dessvärre heller ingen forskning som visar på garantiverksamhetens effekter. Det efterfrågar jag.

Vi vet också att kvinnor främst arbetar i offentlig sektor. Då garantiverksamhet främst riktar sig till företagande finns det en stor risk att det stödet i stor utsträckning går till män, vilket oroar mig. Samtidigt som jag anser att det är bra att vi provar nya sätt är det viktigt att vi inte utökar garantiverksamheten ännu mer förrän vi har tydliga resultat som visar att det fungerar och att det i lika stor utsträckning riktar sig till kvinnor som till män, eller ännu hellre i ännu större utsträckning till kvinnor.

Fru talman! Jag är därför intresserad av att höra hur statsrådet Matilda Ernkrans ser på garantiverksamheten och risken med att det motverkar jämställdhetsarbetet.

Anf. 189 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om Riksrevisionens rapport. Jag har också som Yasmine Posio och ni andra här tidigare varit riksdagsledamot. Jag vet att ni också vet att regeringen kommer att svara på Riksrevisionens rapport i en skrivelse till riksdagen under våren. Då kommer regeringens samlade bedömning om detta.

Jag försöker ändå i den här debatten vara väldigt tydlig. Det är klart att biståndet som vi använder våra gemensamma pengar till ska gå till det som det är avsett för. Det är ett arbete som har varit prioriterat av S-MP-regeringen och kommer att fortsätta vara prioriterat också av den regering som

jag nu ingår i som biståndsbiståndminister. Det är ett lite tråkigt svar, men det är det svar som jag kan lämna.

Jag kan ändå lägga till att vi säger att vi ska fortsätta att prioritera inte minst kvinnors och flickors rättigheter och jämställdhet. Det är också en del i att vi fortfarande i allra högsta grad är en del av den feministiska utrikespolitiken. Där gör vi också regelbundet analyser av hur vår politik är samstämmig och lever upp till det som vi vill att den ska bidra till.

Anf. 190 YASMINE POSIO (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret! Vi lär få återkomma till ämnet när vi vet mer om garantiverksamhetens effekter.

Det är intressant att Matilda Ernkrans lyfter fram feministisk utrikespolitik. En sak som oroar mig är att det inte lyftes fram i årets regeringsförklaring. Det nämndes inte heller i september. Jag hade nog väntat mig att med en kvinnlig statsminister skulle den feministiska utrikespolitiken få en framträdande roll i förklaringen. Det är speciellt med tanke på att vi i Vänsterpartiet som feministerna förväntades rösta för en kvinnlig statsminister utan att få något för det.

Då regeringsförklaringen sänder en viktig signal till både Sverige och omvärlden är jag väldigt orolig för att detta kommer att leda till att organisationer och andra länder ser det som att Sverige inte längre anser att kvinnors och flickors rättigheter är lika viktiga. Det kan leda till att jämställdhetsarbetet vi stöttar via bistånd inte får lika starkt genomslag. Hur tänker Matilda Ernkrans kring detta?

Anf. 191 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Om det är någon som är orolig kan jag lugna. Det är klart att den här regeringen med en kvinnlig statsminister och en kvinnlig biståndsbiståndminister kommer att fortsätta att stå upp för kvinnors och flickors rättigheter.

I regeringsförklaringen var det också väldigt tydligt att biståndet också ska hantera klimatförändringens effekter tydligare. Det vet vi som kan detta att det är kvinnor och barn som drabbas hårdast också av klimatförändringarnas effekter runtom i världen.

Jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter kommer att vara en mycket aktiv del också framåt i tiden. Det behöver ingen tveka om. Om man dessutom sätter ytterligare fokus på jobbpolitiken är det inte minst kvinnor som i mångt och mycket är de som bär hela familjen om man kan få till en försörjning och en bättre utveckling.

Anf. 192 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är väldigt synd att statsrådet inte verkar ha mer respekt för demokratiskt valda partier och väljer att använda sådana uttryck, särskilt i dessa dagar.

Men det var inte det jag hade tänkt prata om, utan jag hade tänkt prata om garantiinstrumentet. Svenskt bistånd ska göra skillnad på riktigt, och det tror jag att Matilda Ernkrans och jag är överens om. Men i dag ser vi att utbetalningsmålet sätter käppar i hjulen. I Riksrevisionens rapport upp-gav Sidas medarbetare att garantiers kostnadseffektivitet är en utmaning, helt enkelt på grund av att de inte genererar utbetalningar. Medarbetarna

känner alltså en stor press att generera utbetalningar snarare än att använda de mest optimala verktyg som finns till hands.

Låt oss komma ihåg att det är tillväxt, inte bistånd, som bygger välstånd. Min fråga till statsrådet är därför: Anser hon att det är problematiskt för ett effektivt bistånd att garantier bortprioriteras?

Anf. 193 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Det är väl olika saker man kan tycka är beklagligt och synd i det läge Sverige i dag befinner sig i och i hur de olika politiska partierna har valt att göra sina ställningstaganden.

Jag tycker att det är synd att vi har partiledare som för ett par år sedan lovade Förintelseöverlevare att aldrig samarbeta med Sverigedemokraterna och som nu inte bara har bestämt sig för att samarbeta med dem utan också har försatt sig i ett läge där partiet inte ens kan ta ett steg om man inte får ta armkrok med Sverigedemokraterna i olika förhandlingar.

Det kan jag tycka är synd, inte minst när vi pratar om ett så viktigt område som internationellt bistånd. Jag vet att ledamoten har ett starkt engagemang i detta, och jag hade hoppats att ledamoten skulle ha använt detta engagemang, inte minst i sitt eget parti, till att stå upp för att Sverige också i framtiden ska ha ett högt och ambitiöst bistånd på enprocentsnivån. I stället försöker ledamoten slingra sig runt det faktum att man vill göra miljardnedskärningar på biståndet utan att egentligen berätta varför man måste skära ned på biståndet.

Vi ska ha ett bistånd som fungerar, som går till sådant det är avsett för och som minskar korruption – alla dessa saker är vi överens om. Det vi inte är överens om är varför Moderaterna och Sverigedemokraterna tycker att det krävs miljardnedskärningar på biståndet. Det kan jag tycka är synd.

Anf. 194 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag fick nog inget svar alls. Vi har ett effektivt verktyg som väljs bort, och det tycker inte vi är riktigt.

På sidan 6 kan man läsa att medarbetare upplever att Sidas ledning prioriterar utbetalningar av biståndsmedel framför mobilisering av kapital. Sedan kan man läsa att flera medarbetare upplever att det finns starkare incitament att använda andra instrument för att genomföra biståndet. De upplever att den interna uppföljningen prioriterar utbetalningar.

Vi tycker inte att det här är rätt och riktigt. Och det spelar i så fall egentligen ingen roll om ramen utökas, för det hjälper inte om medarbetarna på Sida faktiskt inte använder detta instrument.

Aron Emilsson lyfte en viktig fråga i ett tidigare replikskifte: Vad vill man göra för att bemöta kritiken? Det är ju inte första gången Riksrevisionen lyfter liknande problem.

Anf. 195 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Som jag svarade tidigare, och som även riksdagsledamoten borde veta om, kommer regeringen att svara på Riksrevisionens rapport i en skrivelse till riksdagen under våren. Då kommer regeringens samlade bedömning av Riksrevisionens granskning.

Jag har vid upprepade tillfällen i debatten sagt att ingen behöver vara orolig; den här regeringen är mycket engagerad i biståndet och kommer att fortsätta att arbeta hårt för att se till att biståndet används till det som det

är avsett för. Det har vi gjort, och det kommer vi att fortsätta att göra. Vi kommer att göra det genom att också stå upp för att biståndet ska vara 1 procent av bni.

Det vi inte får svar på i den här debatten är varför det från Moderaternas sida krävs en sänkning med miljarder av biståndet för att ni ska kunna stå upp för svenskt bistånd.

Anf. 196 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Matilda Ernkrans, för ett engagerat anförande! Man får väl säga att det är ett jungfrutal i det här sammanhanget.

Statsrådet talar om demokratiarbete och att de som inte använder biståndsmedel rätt ska ställas till svars. Utvecklingen i de palestinska områdena fortsätter att gå åt fel håll. Uppvigling till våld, indoktrinering och hatpropaganda är vardagsmat. Det är angeläget att stödja den palestinska befolkningen, men Kristdemokraterna kräver att inget bistånd ges till den palestinska myndigheten så länge myndigheten och dess företrädare ägnar sig åt terrorhyllningar och uppviglingar till våld mot Israel och kränker de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Hårdare krav på kontroll måste också ställas på andra organisationer inom de palestinska områdena som mottar svenskt bistånd.

Kristdemokraterna har kritiserat FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar, UNRWA, som inte långsiktigt har bidragit till att lösa palestiniernas problem. I stället har UNRWA institutionaliserat ett system med ärvd flyktingstatus och permanenta flyktingläger.

I en granskningsrapport från 2019 riktades allvarliga anklagelser mot organisationens högsta ledning, som ägnar sig åt nepotism, repressalier och andra övertramp för personlig vinning och för att tysta legitim kritik.

Kritiken mot ineffektivitet och korruption ledde till att flera länder, däribland Schweiz, Nederländerna, Nya Zeeland och Belgien, frös sina bidrag. Kristdemokraterna tycker att även Sverige borde frysa biståndet och i stället överföra denna uppgift till UNHCR, som sköter alla andra flyktingsituationer. Är ministern beredd att stödja en sådan utveckling på sikt?

Anf. 197 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Jag har redan som biståndsminister lämnat svar på skriftliga frågor när det gäller det här. Regeringen håller fast vid det som vi har sagt tidigare om detta.

Med det sagt ska biståndet när det gäller detta precis som när det gäller annat gå till det som det är avsett för. Det här ska följa de regler som finns och det som gäller. Jag har redan svarat på skriftliga frågor, och jag svarar ungefär som S-MP-regeringen har svarat tidigare omkring detta.

Anf. 198 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Det skulle ju vara intressant att höra ministern redogöra också i talarstolen i riksdagens plenisal för vad de här svaren innehåller. Att följa reglerna och så vidare, säger ministern här, och att biståndet ska gå till vad det är avsett för.

Men vilka konsekvenser kommer det att leda till? Vad är ministern beredd att göra för att inte pengar, direkt eller indirekt, ska stötta terrorhandlingar, indoktrinering och våldspropaganda? Det är en mycket allvarlig fråga. Är ministern beredd att på sikt arbeta för att genom FN-organisa-

tionen avveckla UNRWA och i stället överföra uppdraget till UNHCR, som sköter liknande frågor i resten av världen?

Anf. 199 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Svenskt bistånd ska inte gå till terrorhandlingar eller antisemitism, och det gör det inte heller.

Anf. 200 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag hade också tänkt hälsa Matilda Ernkrans välkommen till utgiftsområdet och utskottet, och jag hade förutsett och hoppats på en konstruktiv anda i debatten.

Men jag kan inte undvika att konstatera hur upptagna Socialdemokraterna är av stenar. Om man inte vänder på varje sten kastar man sten i glashus, nu här i kammaren genom att slänga sig med epitet som blåbruna utan att titta på sin egen historia och samtid eller se bjälken i sitt eget öga.

Det är höga brösttoner från Matilda Ernkrans kring biståndet. Men det är tomt på svar och åtgärdsförslag när det kommer till de tre olika rapporter jag hänvisade till i mitt anförande, där det påpekas stora brister och framförs kritik mot hur delar av det svenska biståndet fungerar i dag. Man saknar svar på varför man anser att just 1 procent av statens budget ska gå till bistånd. Jag har fortfarande inte hört något svar på den frågan.

Jag noterar att regeringen vill fortsätta ge bistånd till UNRWA, som berördes i det tidigare replikskiftet, och därigenom också göda antisemitism. Det tycker jag är tänkvärt när man lyfter frågor om Förintelsen här i kammaren.

Ska man vända på varje sten undrar jag också varför biståndet är undantaget. Vad drar Matilda Ernkrans och regeringen för slutsatser av att hela tre kritiska granskningar har presenterats under 2021? Vi förhåller oss till dessa objektiva utvärderingar och har dragit tydliga slutsatser, men varför har inte regeringen gjort detsamma? Har man något svar som oppositionen eller vi i utskottet inte känner till när det gäller hur man kan åtgärda den kritik som framförts?

Anf. 201 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har ju nazistiska rötter. Jimmie Åkesson, er partiledare, har själv sagt att han till skillnad från min partiledare, Magdalena Andersson, aldrig tänker lämna sin historia.

Med det sagt: Det svenska biståndet ska gå till det som det är avsett för. Det svenska biståndet går inte till terrorhandlingar och antisemitism.

Jag kan bara se att Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna här enas om att man inte tycker att vi ska stödja den palestinska befolkningen med bistånd. Jag tycker mig se någon sorts tråd i det här auktoritära draget som finns hos i alla fall Sverigedemokraterna. Ni vill ju också styra hur public service ska se ut, vilka kanaler som ska läggas ned och vara kvar. Sverigedemokraterna är även ensamma i denna kammare om att tycka att de själva ska bestämma vad som är forskning. Genus och jämställdhet är då inte forskning, enligt Sverigedemokraterna. Och på det område som jag nu kliver in i, bistånd, ska Sverigedemokraterna sitta och bestämma att det inte ska gå något bistånd till just palestinier. Jag betackar mig för den utvecklingen.

Anf. 202 ARON EMILSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är mycket att bemöta i det här replikskiftet. Jag föreslår till att börja med en studie i politisk historia och statsvetenskap. Titta då noga på vad Sverigedemokraterna har för historia i relation till exempelvis Socialdemokraterna, som har en betydligt smutsigare historia. Men se också det faktum att vi för vår del håller på att ta fram en vitbok som från ett akademiskt perspektiv kommer att granska Sverigedemokraternas historia så att det ges öppna kort kring de här ständiga beskyllningarna som klistras på oss, inte minst från Socialdemokraterna.

Det handlar inte om att vi inte kan eller vill stödja den palestinska befolkningen eller palestinier. Det handlar om att Sverige genom svenskt bistånd göder en organisation som främjar antisemitism. Det kan väl ändå inte vara en av Socialdemokraternas prioriteringar i biståndsdebatten?

Sedan blandar Matilda Ernkrans in en rad olika sakfrågor som egentligen rör allt utom den biståndsdebatt vi i dag har, både public service, genusvetenskap och andra delar. Jag kan bara konstatera att Sverigedemokraterna inte driver något av den politik som Matilda Ernkrans säger.

Anf. 203 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Återigen: Det går inga svenska biståndsmedel till terrorhandlingar eller antisemitism.

Sverigedemokraterna har ofta väldigt mycket synpunkter på alla andra partier men vill inte ta ansvar för sitt eget. Då handlar det inte bara om dess historia utan också om vad sverigedemokrater gör här och nu och vad ni tillhör för politisk ideologi. Det kan inte vara märkligt att man kallas för den ideologi som man tillhör.

När det gäller biståndet har jag väldigt svårt att tro att Sverigedemokraterna plötsligt står för internationell solidaritet och rättvisa och att det är anledningen till att ni vill halvera biståndet. Nej, det handlar inte om det. Ni står inte upp för internationell solidaritet – inte här heller.

Anf. 204 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Historiskt, om vi ska säga någonting om det, har Liberalerna velat ha ett högre bistånd än Socialdemokraterna, även om vi nu är överens om att vi ska ha 1 procent i bistånd. Vi behöver alltså inte orda så mycket om ramen utan kan gå direkt på innehållet.

Jag har en fråga om demokrati. Det är naturligt. Liberalerna fick ju i januariavtalet regeringen att öka demokratibiståndet. Vi tycker också att demokrati ska vara det överordnade målet för all biståndspolitik. Det ska finnas ett demokratikriterium.

Jag hade tidigare i debatten ett replikskifte med en kollega till ministern, en annan socialdemokrat. I det framgick att demokrati visserligen är viktigt och någonting som Socialdemokraterna står bakom – det ligger ju till och med i namnet Socialdemokraterna – men som samtidigt från socialdemokratiskt perspektiv kanske inte alltid kan vara överordnat. I de tidigare replikskiften här som har rört UNRWA och det svenska biståndet till Palestina har också statsrådet slagit ifrån sig den kritik som ändå finns

mot detta bistånd, att det direkt eller indirekt skulle kunna bidra till antisemitism, krigshets, terrorhets och så vidare.

Då är min fråga: Om det skulle visa sig under statsrådets tid som biståndsminister att det svenska biståndet direkt eller indirekt har lett till någon av de saker som biståndsprojekten anklagas för, är då statsrådet Ernkrans beredd att prioritera demokrati, att ha ett demokratikriterium och att frysa detta bistånd? Eller är detta ett sådant fall som vi har hört om tidigare där demokratin får stå tillbaka för andra värden, enligt Socialdemokraterna?

Anf. 205 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Återigen är jag glad att möta ett parti med vilket vi är överens om att det tjänar Sverige och världen väl att vi har 1 procent av bni i bistånd och arbetar tillsammans med för att fler rika länder i världen också ska ge mer i internationellt bistånd. Det är någonting som skulle bygga en tryggare och säkrare värld för oss alla.

Att bekämpa fattigdom och förtryck är, som vi också hörde Kenneth G Forslund från Socialdemokraterna säga, i sig ett demokratikriterium. Det är så vi ser på det. Sedan har jag sagt många gånger bara under den här debatten att biståndet ska gå till det som det är avsett för. Är det så att det framkommer oegentligheter måste det naturligtvis hanteras. Det ska inte gå några pengar till talibaner. Det ska inte gå några pengar till antisemitism. Det ska inte gå några pengar till terrorhandlingar.

Jag har som biståndsminister redan lämnat svar på ett flertal skriftliga frågor när det gäller UNRWA och palestinierna. Där är vi inte nu. Vi delar inte den bild som målas upp här. Man måste jobba också med denna organisation, och det har man gjort, för att se till att det faktiskt blir rätt och riktigt. Men vi delar inte den bild som målas upp här.

Det är självklart så att pengarna inte ska gå till terrorhandlingar och antisemitism. Men är det oegentligheter, här eller någon annanstans, får vi naturligtvis försöka hantera det.

Anf. 206 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! För mig räcker det inte att bekämpa förtryck och fattigdom för att det ska räknas som demokrati. Till exempel tycker jag att fria val och respekt för människors fri- och rättigheter är en grundläggande princip. Problemet med bistånd är att det kan vara ett både indirekt och direkt stöttande av organisationer eller aktörer som inte värnar om demokratin.

Jag har en annan fråga till statsrådet. Den handlar om det som Sverigedemokraterna kallar återvandringmiljard. De har kallat den för det i medier och på sina landsdagar, tror jag att det heter. Vi har också hört Moderaterna och Kristdemokraterna här i talarstolen i dag förneka att det är en återvandringmiljard. Men statsrådet sitter ju på alla resurser på Regeringskansliet och vet hur regeringen ser på den här budgeten. Statsrådet har ju valt att regera med den.

Min fråga är helt enkelt: Är det så som det verkar i den här debatten att Sverigedemokraterna helt enkelt ljuger för sina väljare när de kallar det för en återvandringmiljard? Rymts det här redan inom det vanliga utvecklingsbiståndet?

Anf. 207 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Vi har respekt också för riksdagens hantering av de här frågorna. Inte minst i utskottets hantering av detta har man gjort det väldigt klart och tydligt att det här är en beskrivning av den här miljarden som innebär det som biståndet redan används för.

Anf. 208 MATS NORDBERG (SD):

Fru talman! Det har kommit många frågor om vad SD faktiskt vill göra i biståndspolitikerna – kanske för få, för det viktiga är väl vad vi *vill* göra och inte att vi hoppar på varandra.

För den som vill veta mer om vad vi vill göra finns vår kommittémotion på 28 sidor att tillgå, men jag vill redogöra för några huvuddrag.

Vi vill att Sverige ska vara ett land som hjälper de mest fattiga och utsatta i världen. Det kan å ena sidan handla om katastrofhjälp vid sådant som jordbävningar eller konflikter. Å andra sidan, och på sikt förstås långt viktigare, handlar det om att hjälpa länder upp ur den värsta fattigdomen så att de kan bygga upp ett välstånd där ingen svälter och fler och fler länder och människor kan nå det som Hans Rosling kallade lägre medelklass. Där kan människor känna trygghet inför sin och sin familjs framtid.

Tydligare mål och mer opartisk utvärdering är därför viktiga delar i ett effektivt biståndsarbete. Pengarna måste gå dit där de gör mest nytta. Vi vill att höga krav ska ställas på att biståndet inte går till korruption. Vid det har redan flera talare uppehållit sig, men jag tror inte att någon har nämnt att utvärderingar har sagt att korruptionens utbredning på grund av det väldigt stora biståndet till Afghanistan kan ha bidragit till att motståndskraften mot talibanernas återvändande minskade. Det här är ett typiskt exempel på när vi inte har följt upp nog. Även andra länder får samma kritik, inte minst USA, kanske jag ska nämna.

Vi kräver också att biståndsländer inte motverkar mänskliga rättigheter. Sverige bör utfärda varningar om uteblivet bistånd, och de måste faktiskt också leda till indraget bistånd ibland.

Vi vill ge stöd till färre FN-organisationer än i dag. Sverige är *ett* biståndsland. Andra länder kan välja att prioritera andra FN-organisationer, men vi bör kraftsamla när det gäller både länder och FN-organisationer som vi arbetar med. Då kommer vi att ha en bättre dialog med dem, och vi kommer också att ha bättre kontroll på vart pengarna går.

Vi brukar som exempel nämna UNHCR och inte UNRWA, därför att vi tycker att det ska vara *en* FN-organisation som jobbar med flyktingmottagandet. Vi nämner alltid World Food Programme som ofta jobbar ihop med UNHCR för att det ska komma in mat och för att det ska byggas upp flyktingläger. Afghanistan är ett bra exempel på behovet av båda de här organisationerna. Om vi ser till att det kommer in mat – och det är bråttom – och om vi ser till att det byggs upp flyktingläger runt Afghanistan kan situationen stabiliseras, men knappast utan det.

Vi brukar också ofta nämna World Health Organization och FAO som sådana grundläggande FN-organisationer som vi ska arbeta med. Men det finns över 30 olika FN-organisationer, och vi tycker att den här floran har växt sig för stor. Det är för mycket dubbelarbete, och därför tycker vi att Sverige ska prioritera.

Detsamma gäller stora fonder, till exempel GEF och Green Climate Fund som jobbar med ungefär samma saker – även Great Green Wall. De här fonderna har haft som mål att skapa en grön utveckling, och det är väldigt bra. Men man får också en känsla av att de dubbelarbetar. Det borde inte behöva vara olika. Man får en känsla av att det handlar mer om att dra in pengar än om att fokusera på det viktiga.

Vi tycker att man bör driva på för en debatt mot FN där man säger: Återgå till färre organisationer och kraftsamla! Det blir en stor byråkrati annars, och den känner väl alla som har jobbat med FN till.

Vi vill också, som andra talare, att en större andel av biståndet ska vara bilateralt, till exempel de stora biståndsfonderna som nu jobbar med att planera skog i Afrika, som jag har nämnt förut här i kammaren. Jag tror nog att vi är världs bäst på det. Vi kan göra mycket mer av det här bilateralt.

Vi vill dra in biståndet till organisationer som inte har vattentäta skott mot terrorism. Där har till exempel stödet till den palestinska myndigheten varit ett problem. Man ska inte dra in stödet först, utan man ska varna först. Men det måste också hända någonting någon gång.

Vi vill ha ett återvändandeavtal för medborgare från mottagarländer som får svenskt bistånd om medborgarna befinner sig i Sverige utan uppehållstillstånd. Vi tycker att det är en rimlig förutsättning för det svenska biståndet.

Vi vill ha ett fortsatt arbete med tydligare mål med extern kontroll av biståndet och inte kontroll bara genom dem som jobbar med biståndet, för man blir för partisk.

Koncentration till ett urval av länder har jag nämnt, liksom arbete genom färre internationella organisationer och fonder.

Jag skulle också vilja nämna en sak som vi inte har talat om, och det handlar om stad och land. Det är en motsättning som finns inte bara här i Sverige – här är ju frågan ofta uppe till debatt – men storstäderna i Afrika får våra svenska problem att se rätt små ut. Hans Rosling, för att nämna honom igen, skrev i sin bok att när länder når ett visst välstånd avtar befolkningsökningen. Först då kan antligen ökade nationalinkomster faktiskt bidra till att medelinvånaren får det bättre.

Tyvär ser vi inte den här utvecklingen i stora delar av Afrika. Miljonstäder växer upp i högt tempo. Det är städer som inte är miljömässigt hållbara, och detta sker i en skala som många i Sverige kanske inte känner till. Afrika har redan 47 miljonstäder. 36 av dem ligger söder om Sahara. De flesta av de här städerna var fem eller tio gånger mindre bara för några tiotal år sedan.

Vi sverigedemokrater vill fokusera på mindre städer. Vi måste hitta en motvikt till storstäderna, för de föröder grundvattnet och området runt sig. Därför gäller det att få till någonting som gör att människor inte flyr till storstäderna, för de är tidsinställda bomber vad gäller både större flyktingströmmar och till exempel pandemier.

Därför vill vi stödja industriprojekt. Kenneth G Forslund sa tidigare att vi på 70-talet ville ha revolution och att vi nu vill ha revision. Men på 70-talet ägnade vi oss också åt stora industriprojekt i olika länder. Bai Bäng är ofta omdiskuterat, och det är lite spännande med tanke på att Bai Bäng var ett pappersprojekt i det inte alls demokratiska Vietnam. Det visar att vi inte alltid, inte heller från socialdemokratiskt håll, har värderat demokrati som en grundförutsättning.

Bai Bång har fungerat ända till nu. De trädplanteringar som till slut gjordes för att försörja fabriken, visserligen i fel ordning, gjorde att Bai Bång faktiskt har kunnat finnas väldigt länge och till att Vietnam i dag är världens största exportör av trädgårdsmöbler, vilket var något man inte tänkte på då.

Det är alltså tydligt att stora industriprojekt gör nytta för både män och kvinnor och för det allmänna välbefindandet. Kanske också för demokratin, för de här skogsplanteringarna är nu utdelade till bönder som förvaltar dem och får tjäna pengar på dem.

Ett annat exempel är Kotmale på Sri Lanka där vi jobbade med ett stort elkraftverk.

Jag tror att vi måste gå tillbaka till att jobba mer med den här typen av projekt, för de skapar riktigt välbefindande. Jag tror också att garantiverksamheten som Sida inte prioriterar tillräckligt högt kan skapa verkligt bistånd. Slutligen tycker jag att vi måste se till att EU och Sverige öppnar upp för mer handel med fattiga länder så att de kan få riktiga villkor och lyftas på riktigt.

Anf. 209 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra Mats Nordberg och beskrivningen av Sverigedemokraternas utvecklingspolitik. Det finns helt klart gemensamma nämnare. Det finns sannolikt också sådant som skiljer oss åt. Jag kanske inte tror att en koncentration av FN-organ till ännu större organ kommer att leda till mindre byråkrati. Erfarenheten är väl tvärtom att stora organisationer leder till ännu större överbyggnader och mer byråkrati.

Med tanke på allt det som du räknar upp att ni vill göra, Mats Nordberg, där det mesta är rimligt, undrar jag varför ni vill göra hälften så mycket av allt det. Varför vill ni bara lägga en halv procent av Sveriges bni på biståndet när det är uppenbart att ni har idéer som ni tror på i fråga om vad vi kan göra för biståndspengarna?

Anf. 210 MATS NORDBERG (SD) replik:

Fru talman! Tack, Kenneth G Forslund, för den väl motiverade frågan!

Jag vet inte vart vi vill på mycket lång sikt. Jag tror att vi vill ha ett bistånd som är i världsklass. Jag vill dock påminna om att Sverige är i en alldeles egen världsklass när det gäller bistånd.

För 2022 har vi, innan vi gjorde upp med Moderaterna och Kristdemokraterna, budgeterat för 0,7 procent i bistånd, vilket är FN:s rekommendation. Men det når nästan inga andra länder än Sverige. Om Sverige skulle gå ned till 0,7 procent, som vi har föreslagit inför nästa år, skulle Sverige fortfarande ligga på tredje eller möjligen fjärde plats vad gäller bistånd. Sverigedemokraterna ifrågasätter alltså det här lite.

Sverige vill väldigt gärna gå före. Och det är väl bra. Men vi går väldigt långt före. Vi springer före, och vi tittar oss inte över axeln. Sverigedemokraterna tror inte – och jag tycker att det finns historiska belägg för det – att om Sverige ensamt går före följer de andra med. Vi ser inte det. Vi ser, som frågeställaren själv sa, att man ligger 1 000 miljarder efter. Var det så? På något sätt måste vi alltså verka för att fler länder arbetar tillsammans och bidrar. Sverige kan inte alltid ligga långt före.

Anf. 211 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det är precis så det är. Redan före pandemin fattades 1 000 miljarder i den globala utvecklingsbudgeten. Om fler länder gjorde som Sverige skulle de pengarna inte fattas. Då måste vi fundera på hur vi ska få fler rika länder att lägga mer pengar.

Är det då rätt signal att skicka att det land som många andra har som föredöme i fråga om ambitionen för både hur mycket pengar man lägger och det praktiska genomförandet vad gäller kvalitet, låg administrationskostnad och att hålla undan korruption, minskar sitt bistånd? Vad får det för effekt? Kommer det att bli mer eller mindre pengar totalt sett till utvecklingsagendan? Jag tror tyvärr att det kommer att bli ett ännu större glapp än de där 1 000 miljarderna.

Jag har en kort kommentar om biståndet till Afghanistan och korruptionen där. Ja, Afghanistan är ett av de absolut mest korrumperade länderna i världen. Det är en av orsakerna till hela situationen i Afghanistan, med de våldsamheter och allt som pågår.

Sverige har utifrån den kunskapen valt att engagera sig i projekt där det finns mindre risk för korruption än i många andra delar av det man kan ägna sig åt utvecklingsmässigt. Man är ganska väl medveten om att ifall man går in i stora byggprojekt, vägprojekt, dammprojekt och sådant, är det också mycket stor korruptionsrisk. Ägnar man sig åt utbildning och sjukvård, som en väldigt stor del av det svenska biståndet går till, är det betydligt mindre risk för korruption.

Men hur ska vi få fler länder att ge mer? Jag tror inte på att övertyga dem genom att sänka det svenska biståndet.

Anf. 212 MATS NORDBERG (SD) replik:

Fru talman! USA, som brukar vara världens största givare, har i många år kritiserat FN för att vara överbyråkratiskt och ha för många olika organisationer som gör ungefär samma sak. Jag tror att ett samarbete eller en samsyn med USA skulle kunna påverka FN att göra det biståndet mer effektivt.

Jag tror som sagt även att vi ska göra biståndet mer bilateralt. Då blir det också mer effektivt.

Jag är inte säker på att jag delar frågeställarens omdöme att Sverige ses som ett föredöme i alla lägen. Det framhålls ibland att Sverige gör lite anorlunda. Frågan om det Sverige gör verkligen är rätt hänger i luften.

Vi ser att det behövs ett tydligt ställningstagande från Sverige om att FN måste bli mer effektivt. Men vi vill fortfarande stödja kärnverksamheten – fredsbevarande, att få fram mat, att få fram flyktingläger, att hjälpa till med mediciner och att hjälpa barn med utbildning. Det ska vi göra. Det är det viktigaste sättet att föregå med gott exempel.

Anf. 213 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! När vi har biståndsministern på plats i kammaren vill jag ta tillfället i akt och ställa en fråga till henne.

Genom åren har jag lyft upp problematiken med just UNRWA och den grova antisemitism och terroruppvigling som bedrivs vid UNRWA:s skolor. Så sent som i år kunde vi se att terrororganisationen Hamas tilläts registrera barn på sina sommarläger vid UNRWA:s skolor. Vi har också sett att skolböcker som i år används i den palestinska myndighetens skolor,

UNRWA:s skolor, innehåller värre terroruppviglingar än tidigare år. Jag har genom åren, gång på gång, gett konkreta exempel på detta.

Sveriges regering har nu ingått ett nytt fyraårigt strategiskt avtal med UNRWA och kommer under 2022–2025 att bidra med totalt 2,1 miljarder skattekronor till organisationen. Jag ställde därför en fråga till biståndsmministern och fick svar på den i dag. Min fråga var om hon, mot bakgrund av de problem som jag tog upp i frågan, ansåg att det var rätt att finansiera organisationen med ytterligare 2,1 miljarder kronor och om man har tänkt vidta några särskilda åtgärder med anledning av de problem som jag hade radat upp.

Svaret jag fick från biståndsmministern i dag var att: Det är regeringens uppfattning att den bild som Björn Söder förmedlar av UNRWA inte är korrekt. UNRWA spelar tvärtom en viktig roll för att motverka extremism och antisemitism i en region präglad av en konflikt som nu har pågått i över 70 år.

På vilka faktaunderlag bygger ministern sitt ställningstagande eller uttalande om att UNRWA spelar en viktig roll för att motverka extremism och antisemitism? Vilka belägg har ministern för det påståendet? Jag ger åtskilliga konkreta exempel på raka motsatsen.

Fru talman! Jag vill gärna ha ett svar från biståndsmministern, när hon nu är i kammaren i dag, om på vilka faktaunderlag hon bygger detta påstående.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

§ 11 Kommissionens arbetsprogram 2022

*Kommissionens
arbetsprogram 2022*

Utrikesutskottets utlåtande 2021/22:UU4
Kommissionens arbetsprogram 2022 (COM(2021) 645)
föredrogs.

Anf. 214 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! EU har presenterat sitt arbetsprogram. Utrikesutskottet har granskat programmet och redovisar granskningen i ett utlåtande. Vänsterpartiet hade gärna sett andra prioriteringar i utlåtandet. Jag yrkar därför bifall till motivreservationen.

Det vi huvudsakligen vänder oss mot är den gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken samt hur skyddet av EU:s yttre gränser organiseras och hur rätten att söka asyl värnas, eller snarare inte värnas. Vi ser också flera områden där arbetsprogrammet måste vara mer aktivt, till exempel hållbarhetsarbetet och jämställdheten.

Vi instämmer inte heller i den positiva synen i utlåtandet på framtidskonferensen. Den representativa demokratin ska utgå från valda företrädare i nationella parlament och inte ett statistiskt urval av befolkningen. Metoden med en EU-konferens har prövats tidigare, men utan goda resultat. Till skillnad från det som sägs i utlåtandet anser vi inte att konferensens slutsatser ska kunna betraktas som representativa för EU:s medborgare. Konferensens slutsatser kan därför inte användas som stöd för några reformer.

När det gäller EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik motsätter vi oss utvecklingen mot en ökad samordning av utrikespolitiken inom EU. Vi måste värna Sveriges möjligheter att föra en självständig utrikespolitik och möjligheten att på egen hand avgöra när och med vilka länder vi vill samarbeta för att möta vår tids stora internationella utmaningar.

I motsats till utlåtandet och utrikesutskottets majoritet ser vi inte fram emot en utveckling av samarbetet mellan Nato och EU genom en ny gemensam förklaring. Sveriges försvar har redan i dag för stor koppling till Nato, och den måste minska, inte öka. En del av denna koppling består i Sveriges stöd till EU:s försvarsbygge. Detta minskar våra möjligheter att vara en stark röst för fred och nedrustning både i Europa och i världen eftersom vi inordnar oss i forna kolonialmakters agerande med olika intressesfärer och därmed bakvägen knyts till både kärnvapenmakter och Nato.

Vänsterpartiet är också motståndare till det fördjupade försvarssamarbetet inom den strategiska kompassen. Den svenska alliansfriheten måste värnas, och den typ av säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete som den strategiska kompassen innebär försvårar alliansfriheten. Vänsterpartiet anser att försvarssamarbetet inom EU inte ska fördjupas och att riksdagen tydligt borde motsätta sig alla förslag som leder i den riktningen. Det gäller inte minst bygget av försvarsunionen som det militärindustriella komplexets lobbyister framgångsrikt driver mot EU:s institutioner. EU:s militarisering är ännu ett steg bort från den svenska militära alliansfriheten. Dessutom sker det utan någon allmän och folkligt förankrad debatt.

När det gäller skyddet av EU:s yttre gränser delar vi utlåtandets kritik mot regimen i Belarus och dess hänsynslösa utnyttjande av migranter. Men tyvärr är EU:s svar på situationen vid gränsen till Polen ännu ett misslyckande i fråga om respekten för asylrätten. Riksdagen måste tydligt framhålla rätten att söka asyl och fördöma att asylsökande hindras genom så kallade pushbacks där man tvingar tillbaka asylsökande över gränsen utan att de får chans att söka asyl. Detta strider mot bland annat Europarådets konvention om mänskliga rättigheter. Såväl EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå Frontex som enskilda medlemsstater har anklagats för att använda pushbacks både i Medelhavet och vid gränsen mot Belarus.

Fru talman! EU:s tre beslutsfattande parter beslutade att sätta EU:s hållbarhetsmål till en minskning av utsläppen av växthusgaser med 55 procent till år 2030, trots att parlamentet från början hade föreslagit 60 procent och trots att många röster, bland annat Vänsterpartiet, menade att 70 procent var ett minimum. Den svenska förhandlingen i Europeiska rådet riktade in sig på minst 55 procent av taktiska skäl och menade att minst skulle innebära att målet skulle bli högre.

Nu ser vi hur målet är 55 procent och inte en enda procentenhet, eller promilleenhet, högre. Vi har Fit for 55 med dess åtgärder, och kommissionens handlingsprogram utgår från målet om 55 procents minskning trots att vi vet att det inte räcker. Utsläppen av växthusgaser måste minska med mer om vi ska kunna stoppa uppvärmningen av jorden och nå målen i Parisavtalet.

Här är det naturligtvis också beklämmande att Sverige måste göra om sin ansökan om medel från återhämtningsfonden. Den budget som Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna med passivt stöd av

Centern och Liberalerna har fått igenom i riksdagen stryker flera av de klimatsatsningar som fanns med i vår ansökan. Vi i Vänsterpartiet har varit kritiska till att ansökan inte innehåller några nya och additionella satsningar, och nu finns inte ens de gamla satsningar kvar. Även Sverige måste kunna bättre.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp jämställdhet och demokrati. Vi vet att det finns medlemsstater där såväl demokratin som jämställdheten minskar. Det är länder som backar in i framtiden. Det är länder där politiken tar kontroll över medier och domstolar. Och det är länder som tar bort rätten till fri abort, förbjuder information om hbtq-frågor eller inför hbtq-fria zoner.

Kommissionen tar upp en del av dessa frågor i sitt handlingsprogram men inte tillräckligt. Jag instämmer i utrikesutskottets konstaterande att det inte får råda några tveksamheter om att diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet strider mot EU:s grundläggande värden, som det inte finns något utrymme att kompromissa om.

Anf. 215 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! I sitt arbetsprogram anger kommissionen sina politiska prioriteringar för det kommande året och de initiativ till lagstiftning och andra åtgärder som den avser att lägga fram och genomföra. Det är bra att kommissionen i sitt arbetsprogram lägger stor vikt vid respekten för rättsstatens principer och EU:s grundläggande värden och visar beslutsamhet att upprätthålla takten i reformarbetet för den gröna och digitala omställningen.

Genomförandet av kommissionsordförandens politiska riktlinjer ligger till grund för EU-kommissionens årliga arbetsprogram. Kommissionsordförandens politiska riktlinjer är grupperade under sex huvudrubriker. Jag tänker ta upp fyra saker jag tycker är viktiga att särskilt belysa och en sak som jag vill tydliggöra vår inställning till.

För det första: Kommissionen ska följa upp handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Kommissionen ska även lansera ett initiativ inom Europaåret för ungdomar för att underlätta för mindre gynnade ungdomar som varken arbetar eller studerar att skaffa sig arbetslivserfarenhet utomlands. Vidare ska strategier antas för att stärka de europeiska universitetens ställning och för att främja en hållbar vård och omsorg genom livets alla skeden.

Det här är bra eftersom ungdomar helt uppenbart är Europas framtid. Många av dagens unga generation som har gått ut från gymnasie-, högskole- och universitetsutbildningar de senaste två åren har kommit ut på en arbetsmarknad som är mycket tuff i spåren av covid-19-pandemin. Det allra viktigaste jobbet i en människas liv är det första jobbet. Det är med det första jobbet i ryggen som en ung människa kan komma vidare på arbetsmarknaden och i sin yrkeskarriär. Därför är kommissionens satsning på ungdomar så viktig.

För det andra: Kommissionen framhåller sitt arbete med att upprätthålla respekten för rättsstatens principer och EU-rättens företrädare med alla tillgängliga medel. Kommissionen ska också föreslå lagstiftning för att säkerställa mediernas frihet och mångfald i medlemsstaterna. Kommissionen ska vidare föreslå åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor och för att förebygga och motverka seder som är skadliga för kvinnor och flickor.

Det här är avgörande för hela EU:s fortsatta existens. EU ställer krav på länder som ska få ansöka om medlemskap i unionen. EU ställer krav på länder som ansökt om medlemskap för att de ska få börja förhandla om medlemskapet. EU ställer i förhandlingarna med kandidatländer krav på att länderna ska uppfylla olika saker för att kunna bli medlemmar i EU. Det är krav på harmonisering av regler, krav på yttrandefrihet, krav på rättssäkerhet och en lång rad andra krav som är grunden för hela EU:s funktion.

EU bygger på att medlemsländerna är demokratiska och rättssäkra länder. Dessa krav kan inte bara ställas på ett land på vägen till EU-medlemskap. Det måste också vara krav som ställs på alla de länder som är EU-medlemmar. Det är inte acceptabelt att bryta mot EU:s grundläggande principer när ett land väl är medlem av EU. Därför är EU-kommissionens arbete med att upprätthålla EU:s grundläggande principer helt nödvändigt.

För det tredje: Verksamheten styrs av målet att uppnå klimatneutralitet till 2050 men också av att följa upp tidigare handlingsplaner för nollutsläpp av föroreningar i miljön och för den cirkulära ekonomin.

Det här är viktigt för att EU är en av världens största ekonomier men också en av världens största utsläppare. Kan vi i EU förbättra klimatet får det stor och positiv effekt på hela det globala klimatet.

Klimatförändringarna påverkar hela mänskligheten. Vi behöver alla förändra vårt sätt att leva och det snabbt. I en rättvis klimatomställning finns stora möjligheter till nya gröna jobb och bättre hälsa för människor och för Sverige att ta en globalt ledande roll.

Klimatomställningen kommer bara att lyckas om den har folkligt stöd, och därför är det viktigt med en rättvis klimatomställning. En socialdemokratisk klimatpolitik inbegriper alltid även en strategi för ekonomisk och social utveckling där mål för klimat, jämställdhet och sysselsättning går hand i hand.

Avslutningsvis för det fjärde och kanske viktigaste av allt: EU:s återhämtningsarbete. Arbetsprogrammet för 2022 ska visa beslutsamhet i ett återhämtningsarbete som driver EU framåt, skyndar på den dubbla gröna och digitala omställningen och bygger ett rättvist, mer motståndskraftigt och sammanhållet samhälle i linje med Agenda 2030 och Parisavtalet.

Arbetsprogrammet är avsett att ta EU vidare i återhämtningen efter pandemin och skynda på den gröna och digitala samhällsomställningen. Målet är att bygga ett rättvist, mer motståndskraftigt och sammanhållet samhälle i linje med hållbarhets- och klimatmålen i Agenda 2030 och Parisavtalet. Ett särskilt fokus läggs på den unga generationen, bland annat genom Europaåret för ungdomar 2022 och en kommande handlingsplan för ungdomar inom EU:s yttre åtgärder.

Kommissionen konstaterar att återhämtningsarbetet, som bland annat inneburit 2 326 enskilda åtgärder från kommissionens sida och som nu fokuserar på genomförandet av stödprogrammen under EU:s fleråriga budgetram och det särskilda återhämtningsinstrumentet, redan ger effekt. Kommissionen lyfter dock fram behovet av att genomföra alla vidtagna åtgärder och att stimulera till ytterligare offentliga och privata investeringar och reformer för att lyckas i den gröna och digitala omställningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 216 HANS ROTHENBERG (M):

Fru talman! Vi diskuterar nu EU-kommissionens arbetsprogram. Om det kan man säga mycket, men det räcker inte denna debattid till. Man kan förhålla sig till arbetsprogrammet som när det börjar och när det slutar och en avstämning mitt i där vi är nu. Men det finns också en hel del att säga om vad kommissionens arbetsprogram borde fokusera på 2022.

EU är ett samarbete för demokratier där rättsstatens principer ska respekteras i hela EU. Detta är avgörande för att EU i utrikespolitiken på ett trovärdigt sätt ska kunna driva på för mänskliga fri- och rättigheter.

Vad bör då EU fokusera på? På kortare sikt handlar det om att ta sig an efterdyningarna av brexit, utmaningarna mot unionens grundläggande värderingar och ett ökat behov av att värna EU:s gränser. På längre sikt handlar det om en ökad konkurrens från Asien och USA som EU måste stå emot, den globala energiomställningen, som just nu går så där, och kopplat till det, klimatutmaningarna.

Fru talman! I en tid när de närliggande problemen slukar allt fokus måste vi ta sikte på de globala utmaningar som världen står inför för kommande generationer. Det handlar om att trygga matförsörjning och att ha en hälsovård som fungerar över hela världen.

Vi måste också ha fungerande kommunikation, såväl digital som fysisk. Tillgänglighet och snabbhet blir nyckelfaktorer när platsens betydelse minskar till förmån för ständig närvaro.

Det handlar också om energi. Allt som den moderna människan gör kräver och genererar energi. Framtidens energi måste vara tillgänglig, effektiv, ren och säker för alla och prismässigt överkomlig. Så är det verkligen inte i dag, den 8 december.

Fru talman! För att hantera dessa utmanande framtidsfrågor krävs att EU är bäst på den absolut viktigaste konkurrensfaktorn: kunskap. Kunskap och utbildning är huvudingredienserna och förutsättningarna för utveckling, tillväxt och därigenom också fattigdomsbekämpning. Endast med kunskap och kompetens kan vi göra våra ambitioner till verklighet. Kunskapssatsningar leder till ökad konkurrenskraft, inte minst satsningar på möjligheterna med artificiell intelligens.

Med mer frihandel och demokrati är garanten för att få utväxling på tillväxten stor.

På alla dessa punkter behöver EU ta taktpinnen, för vår egen men också för världens skull.

Fru talman! Vi moderater menar att dessa globala utmaningar främst ska mötas genom ett fördjupat transatlantiskt samarbete mellan EU och USA, vilket utifrån rådande världsordning är både logiskt och verkningsfullt och något EU-kommissionen borde ta på största allvar.

Storbritannien, Norge och USA bör ha en särställning givet dessa länders viktiga bidrag till Europas säkerhet, inte minst vad gäller hybridhot, strategisk kommunikation och cybersäkerhet.

EU måste ha förmågan att sätta press även på den ryska regimen att ändra sitt utrikespolitiska agerande. Det präglas av hänsynslöshet och brott mot grundläggande folkrättsliga principer.

Mycket av den säkerhetspolitiskt försämrade situationen i vårt närområde, inte minst vid Belarus och Ukraina, härrör från rysk aggressivitet gentemot dessa länder.

Den tilltagande spänningen vid Ukrainas gräns är lika oroande som symtomatiskt. Ryssland har med propaganda, korruption och hybridkrigföring sökt destabilisera och stoppa länder som själva valt att närma sig EU. Det kan aldrig vara acceptabelt för EU, dess medlemsstater eller EU-kommissionen.

Det är också av största vikt att EU har en gemensam hållning gentemot Kina, helst samstämmig med likasinnade länder såsom Australien, Kanada, Storbritannien och USA.

Kinas politiska utveckling och agerande mot omvärlden präglas av brott mot mänskliga rättigheter och folkrätten och av avsteg från internationella åtaganden.

Kinas agerande i Europa visar en påtaglig ambition att splittra EU:s medlemsstater genom ekonomiska påtryckningar. Om enskilda medlemsstater blir alltmer beroende av Kina och dess investeringar finns risk för att det blir svårare att enas om ett EU-gemensamt agerande. Vi har sett detta förr och vill inte se det igen.

Klimatfrågan är en global angelägenhet, och EU är den viktigaste internationella arenan för Sveriges klimatsamarbeten.

Moderaterna menar att Sverige med sin trovärdighet i biståndsfrågor bör verka för att EU prioriterar klimatbistånd i den gemensamma biståndspolitikerna.

Fru talman! Just nu fryser Sverige och Europa. Efterfrågan på elektricitet kommer att öka dramatiskt i takt med att industrier och transporter elektrifieras.

EU har som mål att 32 procent av energiförsörjningen ska komma från förnybara källor år 2030. Det menar vi är för lågt. Här behöver EU-kommissionen påskynda utvecklingen. Sverige och Europa ska inte behöva frysa.

Vad EU mer bör göra är att fokusera på att fördjupa den inre marknaden och driva på för mer välståndsskapande frihandel. Det är detta som skapar förutsättningarna för vad vi i EU ska ha för kapacitet framöver.

Demokratien och yttrande- och pressfriheten är dessvärre satta på undantag inom delar av unionen. En rättsstat med fungerande MR-principer tar lång tid att bygga men går fort att radera.

När vissa länders tilltagande slutenhet leder till begränsningar av demokrati och yttrandefrihet är det i sanning en europeisk tragedi. Därför måste EU reagera vid varje indikation på att dessa värden luckras upp. Länder som bryter mot dessa värden och principer ska känna av reaktioner.

Artikel 7, som ingen trodde skulle behöva användas, kan visa sig vara den frihetliga och handelsliberala unionens viktigaste redskap.

Fru talman! En avstämning och utvärdering av kommissionens arbetsprogram måste ses ur ett bredare perspektiv där de globala utmaningarna beaktas. Så måste det även vara när det gäller EU:s inre liv.

Den konferens om EU:s framtid som det slagits på stora trumman för kan i detta sammanhang inte gå okommenterad förbi. Stora rubriker och yviga och luftigt tilltagna ambitioner är bara förnamnet på det som föregått denna framtidskonferens. Från det första mötet i juni fram till i dag har det inte hänt särskilt mycket. Styrseln av konferensen lämnar till form och innehåll mycket att önska. Representativiteten togs upp av min kollega från Vänsterpartiet i ett tidigare inlägg, och det är bara att hålla med om det.

Nästa veckas plenarmöte ställs in, delvis på grund av coronasmittan. Men en större orsak är faktiskt en svag styrning av hela projektet, vilket flera länder påtalar. Det som vi moderater tidigt befarade och flaggade för verkar närmast leda till ett organisatoriskt och innehållsmässigt fiasko. Detta måste kommissionen ta tag i. Detta måste kommissionen hållas ansvarig för.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets mening om att lägga utlåtandet till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

§ 12 Försvar och samhällets krisberedskap

*Försvar och samhällets
krisberedskap*

Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU1
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (prop. 2021/22:1
delvis)
föredrogs.

Anf. 217 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Sverige behöver ett starkare totalförsvar. Det budgetbetänkande från försvarsutskottet som vi debatterar i dag och som bygger på en överenskommelse mellan Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna kommer att bidra till den utvecklingen. Det är viktigt också eftersom vi befinner oss i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge här och nu.

Ryssland genomför nu återigen stora truppmobiliseringar utmed Ukrainas gräns. Vi får indikationer på att uppemot 100 000 ryska soldater befinner sig i Ukrainas omedelbara närhet. USA:s utrikesminister Antony Blinken varnade i förrförra veckan för risken för en storskalig rysk invasion av Ukraina i början av nästa år.

Det finns, fru talman, alla skäl att ta de amerikanska varningarna på största allvar. Ukraina ligger som bekant bara 70 mil från Sveriges gräns, och skulle en konflikt eller ett krig utbryta i Sveriges närområde kommer vi ofelbart att påverkas av det.

Fru talman! Vi behöver därför ett starkare totalförsvar som kan vara krigsavhållande och som kan bidra till stabilitet och säkerhet i närområdet tillsammans med våra internationella partner. Den förmågan skulle vara väsentligt starkare och mer trovärdig om vi också vore fullvärdiga medlemmar av Nato och ingick i organisationens gemensamma försvarsplanering.

Jag tycker också att diskussionen kring vilket eventuellt stöd som väst är villig att lämna till Ukraina är en viktig påminnelse om skillnaden mellan medlemskap och partnerskap till försvarsalliansen. Partnerländer stöttar man med ekonomiska och politiska medel. Medlemmar försvarar man med alla till buds stående medel.

Fru talman! I ljuset av det försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläget på både lång och kort sikt är det bra att försvarsutskottet för första gången någonsin antagit ett budgetbetänkande med ett uttalat mål om att Sverige ska gå mot försvarsutgifter som motsvarar 2 procent av bnp. Det skickar

en signal till vår omvärld om vår vilja och förmåga att långsiktigt och ekonomiskt hållbart bygga upp ett starkare totalförsvar. I grunden är det fem partier av åtta i denna kammare som faktiskt står bakom den åsikten.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna förbinder sig nu också att öka försvarsanslagen även efter 2025, med i första hand minst 5 miljarder 2026 och ytterligare 5 miljarder 2027. Det kommer att behövas för att förverkliga Försvarsberedningens förslag i dess helhet men också för att ta höjd för kostnadsfördyringar när det gäller strategiska materielprojekt, inte minst på undervattensområdet. Detta har vi varnat för under försvarsförhandlingarna, men det har nu också uppdagats.

Men man kommer också att behöva ta ekonomisk höjd för att möta en allt snabbare teknisk utveckling inom områden som autonoma system och drönare, beslutsstöd genom artificiell intelligens och rymdbaserade system. Dessa områden kommer att ha genomgripande konsekvenser för det framtida slagfältet under det kommande årtiondet. Det sker nu, vill jag påminna om, en ganska omfattande debatt i rätt många länder om hur den tekniska utvecklingen också kommer att påverka försvarspolitiken. Jag tror att vi kommer att behöva ha en diskussion inom svensk försvarspolitik som är kopplad till den tekniska utvecklingen inför det kommande försvarsbeslutet.

Vi har, fru talman, fattat ett långsiktigt försvarsbeslut som de facto bygger på ett tioårsperspektiv. Jag tror att det är viktigt att vi har ett framåtblickande försvarsbeslut som gradvis kan anpassas till den snabba tekniska utveckling som vi kommer att se under det kommande årtiondet.

Fru talman! Ett enigt försvarsutskott säger också att det nu ska återinföras objektsramar för stridsflygssystemet och undervattensområdet i försvarsbudgeten. Jag tycker att det var anmärkningsvärt att regeringen lämnade över en budget där dessa objektsramar inte fanns med. Detta var en central del av den försvarsöverenskommelse som låg till grund för det försvarsbeslut som vi fattade den 15 december i fjol.

I grunden handlar allt detta om att det måste råda ordning och reda inom försvarsekonomin, och avdelad ekonomi måste vara tillräcklig ekonomi också när det kommer till strategiska materielprojekt.

Det finns, fru talman, skäl att känna oro inför de kostnadsfördyringar som under det senaste året har kommit upp till ytan. Jag tänker på kostnadsfördyringar kopplade till A26. Jag tänker på förseningarna och fördyringarna kopplade till Artemis, nästa signalspaningsfartyg som vi kommer att förbandssätta. Det har operativa konsekvenser.

Men, fru talman, det är också viktigt att detta betänkande faktiskt öppnar för mer pengar till Kustbevakningen. Detta betänkande medför sammanlagt 70 miljoner, eller 45 miljoner extra. Kustbevakningen har fått utökade uppgifter som är kopplade till brottsbekämpning men också till EU:s gemensamma gränsövervakning. När man lägger nya uppgifter på Kustbevakningen är det rimligt att de också får höjda ekonomiska anslag. Det måste råda balans mellan mål och medel också för Kustbevakningens verksamhet.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har systematiskt arbetat för att stärka gränsskydd och brottsbekämpning i denna budget. Det är ett skäl till att vi ger mer pengar till polisen, Tullverket och Kustbevakningen.

Jag tycker att de senaste dagarnas händelser kopplade till det lastfartyg som började brinna utanför Vinga är en påminnelse om den allvarliga situation som Kustbevakningen befinner sig i. Vi fick uppgifter om att Kustbevakningens fartyg Poseidon inte lämnade kajen på fyra timmar på grund av personalbrist.

Jag vill också påminna om att generaldirektören för Kustbevakningen, Therese Mattsson, återkommande har larmat om den allvarliga ekonomiska situation som Kustbevakningen befinner sig i. Man har pekat på att man inte kan fullgöra sitt uppdrag. Jag tycker därför att det är bra att det nu skapas ekonomiskt utrymme för att anställa ungefär 100 fler kustbevakare över tid för att stärka den operativa verksamheten.

Jag vill också rikta ett varmt tack till alla som har varit engagerade i släckningen av branden på lastfartyget. Det har varit en mycket svår och krävande process. Jag har förstått att vi nu kommer att få stöd av Norge i det arbetet. Det tror jag är viktigt, och det uppskattar vi naturligtvis.

Fru talman! Låt mig bara avslutningsvis säga någonting om de utmaningar som finns på cybersäkerhetsområdet. Det är något som vi har arbetat med i utskottet under hösten. Bland annat arrangerade vi en hearing där vi bjöd in de myndigheter som ska arbeta med det nya cybersäkerhetscentret. Det berörs också i budgeten.

Jag kan konstatera att Sverige har allvarliga problem på cybersäkerhetsområdet. Jag tycker faktiskt inte att regeringen gör sitt arbete där. Ett skäl till det är att vi har ett cybersäkerhetscenter som är kraftigt försenat. Jag kan konstatera att alla andra nordiska länder faktiskt har de operativa cybersäkerhetscentren på plats. I Sverige kommer inte detta center att vara fullt operativt förrän 2023.

Vi har sju myndigheter som arbetar med detta, men det är ingen som har ett ledande ansvar. Det innebär att man måste komma överens om allt från personalhandböcker till lönesystem och rekryteringar. Jag är kritisk till att regeringen inte har utsett en huvudmyndighet för att hålla ihop detta. Vid sidan av det ser vi att man knappt har kommit ur startblocken när det kommer till den kanske viktigaste frågan kopplad till cybersäkerhet, och det är en effektiv samverkan med näringslivet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation nummer 2, som vi har tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 218 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Tack, Pål, för ett mycket fint inledande anförande i denna viktiga fråga!

Jag instämmer i mycket av det som Pål anförde och i engagemanget för ett starkare totalförsvaret, som Pål inledde sitt anförande med. Inte minst tycker jag att det som är resultatet av det beslut som nu har tagits om objektstramarna är oerhört angeläget – att Kustbevakningen tillförs mer pengar. Det är oerhört viktigt. Jag och Centerpartiet delar också målbilden när det handlar om 2 procent av bni till försvarsfrågorna 2030, i linje med Försvarsberedningens arbete.

Det som är intressant och som jag vill ställa en fråga till Pål Jonson om gäller att Moderaterna i sitt enskilda budgetförslag, såväl i år som inför detta år, har motionerat om extra anslag om 30 miljoner kronor till Försvarets radioanstalt. Detta har även Sverigedemokraterna och Kristdemokra-

terna gjort. Det är samma belopp. När dessa partier nu, som Pål Jonson redovisar, har skrivit ihop sig och fått igenom sitt förslag om ekonomin här i riksdagen blir min naturliga fråga: När ni nu är överens om dessa anslagsförstärkningar, varför kommer de inte med i det slutgiltiga förslaget när ni har förhandlat färdigt? För mig blir det ett kvitto på vad som händer i praktiken när ni gör gemensamma överväganden.

Anf. 219 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Bäckström, för frågan!

Jag vill återgälda berömmet lite. Jag välkomnar ert förslag kopplat till att använda Haverikommissionen för att stärka it-säkerhetsarbetet. Det är faktiskt något som vi har tittat på och kopierat. Jag tycker också att ni har bra skrivningar om vidareutveckling av det civila försvaret. Ni allokerar 200 miljoner mer till kommunerna där, och det är i grunden bra. Vi kommer att återkomma i vår när vi diskuterar den civila beredskapen. Vi har liknande förslag kopplat till hur man kan se över finansieringen av det civila försvaret, för där tror jag att ett omtag behövs.

När det gäller den specifika frågan om Försvarets radioanstalt är det ingen hemlighet att det är en verksamhet som ligger oss varmt om hjärtat, kanske lite till skillnad från Centerpartiet, som var kritiskt mot den nya inriktningen hos FRA:s internationella verksamhet. Det tycker jag är synd, för Centern har presenterat många bra förslag om cybersäkerhet. Tyvärr faller detta om man inte har FRA engagerat fullt ut.

När det kommer till valet och varför vi inte använder de 30 miljonerna nu finns det ett specifikt skäl till detta. Tanken var att FRA skulle få det ledande ansvaret för cybersäkerhetscentrumet, men det kommer vi inte att kunna åstadkomma om vi inte äger regleringsbrevet. Då tyckte vi att det var klokare att vänta med reformen till nästa höst, då vi förhoppningsvis också äger Regeringskansliet. Den reformen hängde alltså ihop med de extra pengarna till FRA och att vi skulle kunna få en huvudman till cybersäkerhetscentrumet. Det var den kritiken som ni hade mot regeringen, att man inte har en huvudman. Då är det effektivare att också äga Regeringskansliet när man genomför det.

Anf. 220 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Tack, Pål Jonson, för svaret!

När man lämnar in ett budgetförslag från ett enskilt parti är väl syftet att det ska gå att realisera. Det står på pränt att ni tillsammans med såväl Sverigedemokraterna som Kristdemokraterna har föreslagit 30 miljoner. Då har man ändå tagit höjd för att detta är viktigt.

Annars kan man fundera på hur övriga förslag står sig i förhållande till realismen när det blir skarpt läge. Uppenbarligen var det bara Kustbevakningen som fick plats i den slutgiltiga förhandlingen mellan Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Det är detta vi ser inför nästa års verksamhet och också tar med oss inför kommande debatter om den ekonomiska inriktningen.

Anf. 221 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Det som jag tycker är principiellt viktigt är att det finns ett budgetbetänkande som tar höjd för tvåprocentsmålet. Där tror jag att vi i grunden är eniga. Jag tycker att det är en bra signal och principiellt viktigt

att försvarsutskottet för första gången har ett budgetbetänkande med det uttryckliga målet.

Om det är någon som med emfas har drivit på om behovet av mer pengar till försvarsunderrättelseverksamheten är det Moderaterna. Det var ett krav för att vi skulle ingå överenskommelsen om ekonomin och inriktningen fram till 2025, så jag tycker verkligen att vi har arbetat för det.

Det är inte ett heltäckande förslag till statsbudget, utan det är 20 av 1 200 miljarder. Detta är vi ärliga och säger. Vi inför ett antal viktiga prioriteringar, inte minst när det kommer till ökade resurser för brottsbekämpning, som är det mest akuta samhällsproblem som Sverige har i dag.

Anf. 222 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Jag har sagt det förut: När jag blev försvarspolitiker och kom till försvarsutskottet blev jag ganska snabbt varse hur mycket fokus som låg på detaljerna. Det är förmodligen många utskottsledamöter som skulle kunna väckas mitt i natten och ur minnet rabbla hela inventariekalendern för Försvarsmaktens materiel.

Det är naturligtvis så att djävulen ofta sitter i detaljerna, men man får inte glömma bort helheten – att se de stora dragen i perspektiven och måla med den breda penseln. Svensk försvarspolitik är något mycket större än Gripenplan och ubåtar. Det är något mycket större än att vi nu äntligen återaktiverar den allmänna värnplikten.

Det handlar om en del av Sveriges säkerhets- och utrikespolitik. Det handlar om diplomati, politik, samtal, handel och om våra relationer med vår omvärld. Det handlar om att förebygga hot och risker. Och ytterst, vilket jag tror att man som försvarspolitiker ibland behöver påminna sig om, handlar det om att upprätthålla freden. Försvarspolitiken och det som vi jobbar med i försvarsutskottet är på något sätt den yttersta försäkringen – defender of last resort. När anständigheten inte räcker till finns Försvarsmakten där.

I den tid vi lever i har vi ett vidgat säkerhetsbegrepp, som ser annorlunda ut än det gjorde för bara några år sedan. Stater och den militära hotbilden har förändrats. Vi har militära och icke-militära hot och vi har statliga och icke-statliga hot. I detta säkerhetspolitiska läge vet vi också att situationen har försämrats över tid och utmanats i vårt närområde. Vi såg det 2008 i Georgien. Vi såg det 2014 med den olagliga annekteringen av Krim i Ukraina. Vi ser hybridkrigföringen på gränsen mellan Belarus och Polen. Vi ser det i relationen mellan Ukraina och Ryssland. Vi ser en omfattande och växande övningsverksamhet.

I denna tid av stora geopolitiska, teknologiska och ekonomiska skiften behöver Sverige rustas. Samhällets kapacitet att hantera kriser ska vara stark såväl i fredstid som i krig.

De som känner mig vet att jag representerar Skåne och Landskrona. De som känner mig väl vet också att jag sällan försitter en chans att prata om min hemkommun och min hemort.

Det är nämligen så att 1658 slöts freden i Roskilde. Då blev Skåne svenskt. Det som många inte känner till är att en del av Skåne inte blev svenskt vid den tiden, och det var ön Ven. Ven tillhör Landskrona kommun. Det var faktiskt först två år senare, vid freden i Köpenhamn, som Ven blev svenskt.

När jag blev försvarspolitikern var det många i min närhet som raljerade lite lagom över att jag nu hade chans att se till att vi får luftvärn på ön Ven. Visst, historien är sådan att när Ven blev svenskt var planen att man skulle besätta denna ö med 2 000 man och att man skulle ha artilleri. Men dessa planer stannade vid ritbordets, och det finns anledning att låta planerna om luftvärn på Ven också stanna på ritbordets.

Men min poäng är att även om osäkerheten inte är så omfattande att vi ska diskutera min hemkommun har det säkerhetspolitiska läget förändrats över tid, vilket gjorde att inriktningen för försvarspolitikern i Sverige slogs om i och med det socialdemokratiska regeringsskiftet 2014.

Vi ser nu en historisk upprustning som då påbörjades. Den riktningen ligger fast. 45 miljarder kronor hade försvaret i omslutning 2014. Fram till 2025 har den ökat med 85 procent. För åren 2021–2025 har vi ökat de ekonomiska anslagen med 40 procent. Vi ser nu de största och starkaste satsningarna på Försvarsmakten sedan 1950-talet. I samband med budgetbehandlingen här i Sveriges riksdag fortsätter naturligtvis denna inriktning.

Samtidigt ska jag erkänna att när vi nu skjuter till så stora ekonomiska anslag till försvaret finns det också utmaningar. Vi kan identifiera dem i personalförsörjning, i infrastruktursatsningar och i kostnadseffektivitet. Reformerna är nämligen inte detsamma som implementering. Därför finns det anledning att sätta ljus på den kontrollstation som vi nu har föresatt oss att genomföra 2023 och som är mycket viktig. Då kan vi utvärdera och se om kostnadsutvecklingen ligger i fas och om vi klarar av att absorbera de stora ekonomiska tillskott som försvaret nu äntligen får.

Fru talman! Jag kan konstatera att den gamla idén om försvaret som särintresse är utstudad. Tanken om totalförsvaret är etablerad, där krisberedskapsprincipen inte längre gäller. Nu handlar det om att skapa resurser och förmåga att under tid uthärda på låga nivåer i stället för att snabbt återställa läget till normala nivåer så fort vi bara kan. Folkförankring och försvarsvilja är centrala i detta arbete. Nu fortsätter vi metodiskt och målmedvetet för att i akt och mening upprätthålla freden, försvara friheten och värna vårt land Sverige och den svenska modellen.

Eftersom principen är sådan att vi har en sammanhållen budgetprocess har jag inget yrkande utan vill bara notera till protokollet att jag står bakom Socialdemokraternas särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 223 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Niklas Karlsson talar, som den lokalpatriot han är, länge väl om Landskrona. Det hedrar honom. Jag har själv detta drag i mig.

Jag har läst Socialdemokraternas särskilda yttrande där begreppet försvar nämns vid ett tillfälle på en och en halv sida, tror jag. Man pratar mycket om det nyliberala samhället, avregleringar och så vidare, och man beklagar sig över den bristande krishanteringen.

Den avgående inrikesministern Mikael Damberg sa att om vi hade haft ett starkt civilt försvar hade vi stått bättre rustade för att hantera pandemin. Jag tror att det ligger någonting i det. Samtidigt kan vi konstatera att andra nordiska länder, till exempel Norge och Danmark, hade ett fungerande civilt försvar. De har också klarat sig bättre under pandemin, framför allt initialt. Det går inte att komma ifrån det faktum att det till exempel går

elva döda svenskar på en död norrman. Jag tror att det är viktigt att ha strukturerna kopplade till ett civilt försvar.

Vi påbörjade arbetet med det civila försvaret. Vi fattade beslut om det 2015. Det har nu gått sex år. Detta arbete har tyvärr gått väldigt långsamt. Vi har gjort vissa framsteg när det kommer till krigsplacering, säkra kommunikationer och övningar. Men bland andra den avgångna generaldirektören för MSB varnade för att vi går i otakt mellan det civila och det militära försvaret. Jag tolkar det faktiskt som att regeringen inte agerade snabbt och kraftfullt, utan man förskjuter saker i utredningar och hamnar i långbänk. Exempelvis utredningen om försörjningssäkerhet ska inte vara klar förrän 2023. Barbro Holmbergs utredning kommer inte heller att omsättas förrän 2023, trots att den bestod av närmare 600 sidor.

Varför lägger regeringen frågor som berör det civila försvaret i långbänk, Niklas Karlsson?

Anf. 224 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Frågor till regeringen ska naturligtvis besvaras av regeringen. Men om Pål Jonson frågar mig som socialdemokrat, som står bakom mycket av det som regeringen levererar till riksdagen, är svaret att det blir märkligt om vi håller ett högt tempo om vi springer i fel riktning. Utredningsinstitutet ska vi inte förakta. Vi ska ännu mindre förminska det.

Pål Jonson som har erfarenhet från Regeringskansliet tillsammans med Mikael Odenberg som försvarsminister vet värdet av utredningar. Det ska vi därför inte förminska, utan detta måste vi fortsätta med.

Pål Jonson, vi är faktiskt överens om mycket. Många gånger när det blir politiska konflikter blir de därför konstlade.

Men när det gäller synen på det civila försvaret är det näst intill borta om man jämför med det militära försvaret. Och vi är helt överens om att det civila försvaret måste rustas upp för att vi ska få ett totalförsvar som hänger ihop. Det civila försvaret är nämligen också understödjande för de militära förmågorna. Det handlar om mycket som behöver göras.

Samtidigt som vi gör utredningar och pekar ut riktningen för vilken väg vi ska gå handlar det om att se till att vi organiserar oss rätt, ungefär som i Barbro Holmbergs utredning. Det handlar också om att diskutera finansiering. Där har vi tillsammans med en del andra partier sagt att för att kunna finansiera nuvarande satsningar på försvaret är vi beredda att införa en riskskatt. Det är väl rimligt att Moderaterna deltar i sådana diskussioner för att vi ska vara beredda att finansiera de satsningar som behövs i framtiden. Det kommer inte att sköta sig självt, och det kommer inte att gå att bara organisera bort det.

Det handlar också om att det är tydligt vem som gör vad vid vilket tillfälle. Här vet vi att näringslivet många gånger är intresserat av att delta och att man bara vill ha dessa uppdrag levererade. Dessa samtal fortgår, och de behöver naturligtvis landa så fort som möjligt.

Jag tror att vi kommer att landa detta, och jag tror att det kommer att bli bra. Men jag vill också påpeka att det kommer att ta tid och att vi också kommer att behöva diskutera hur detta ska finansieras.

Anf. 225 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att organisationsfrågorna är viktiga. Även organisationsfrågorna i Regeringskansliet är viktiga. Vi hade

en försvarsberedning, som Niklas Karlsson satt med i, och som presenterade rapporten *Motståndskraft*. Där talades det om vikten av att återupprätta ett totalförsvarsdepartement just för att man inte skulle gå i otakt mellan det civila försvaret och det militära försvaret. Den rapporten kom 2017. Och Försvarsberedningens prognos har verkligen slagit igenom fullt ut. Nu har vi tyvärr ett totalförsvar där det civila försvaret haltar efter.

Niklas Karlssons partiordförande, statsminister Magdalena Andersson, kunde ha åtgärdat detta i regeringsförklaringen. Men hon valde att inte återupprätta ett totalförsvar.

Det andra berör Barbro Holmbergs utredning. Då talar vi om effektiv styrning och kontroll av ekonomin. Kommer regeringen att presentera en ny totalförsvarsinspektion i linje med försvarsöverenskommelsen från januari från Folk och Försvar i Sälen? Jag vet att man tidigare har utlovat det.

Anf. 226 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ska erkänna att jag är lite förtjust i tanken om ett totalförsvarsdepartement och att det skulle kunna vara bra. Den frågan äger inte jag, och den äger inte Sveriges riksdag. Det är regeringschefen som organiserar sitt regeringskansli som han eller hon vill. Den frågan får man väl svara på därifrån.

Även om vi inte organiserar det som ett totalförsvarsdepartement fungerar verksamheten ändå. Men det skulle förmodligen kunna bli något bättre, precis som Försvarsberedningen uttrycker det.

Jag vill ändå sätta ljuset på en sak. Tidigare i dag hade vi en debatt om satsningar på rättsväsendet. Då sa en partikamrat till Pål Jonson att det viktiga inte är vad som sägs utan vad som åstadkoms.

Vi kan stå här och diskutera mycket om vad som ska göras och hur det skulle kunna göras annorlunda. Jag tycker att de senaste sju åren sätter ljus på vilka resultat vi har åstadkommit. Vi socialdemokrater ser till att vi gör historiska satsningar på att stärka både det militära och det civila försvaret, och det kommer vi att fortsätta göra.

(Applåder)

Anf. 227 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 så att det blir tydligt att vi står bakom den.

Fru talman! Sverige är på många sätt ett fantastiskt land. Våra demokratiska värderingar och vår öppna demokrati är något som vi alla kan känna oss stolta över. Det är i allra högsta grad något som är värt att försvara.

Ett väl dimensionerat och modernt försvar är en garant för fortsatt suveränitet, frihet, demokrati och välfärd. Vårt mål är att försvaret ska ha en krigsavhållande försvarsförmåga med kapacitet att möta främmande aggressioner men även kunna bistå civilsamhället i kris eller orostider. Därför har försvaret av Sverige länge varit en av Sverigedemokraternas kärnfrågor.

Men under många år var det inte så diskussionerna inom svensk politik såg ut. Snarare sågs försvaret av flera partier som alltför kostsamt. Men är försvaret verkligen dyrt? Sedan det ödesdigra försvarsbeslutet 1996, då man beslutade att försvaret skulle reduceras för att i stället utvecklas vid

behov och gå från invasionsförsvar till anpassningsförsvar, har försvarsbudgeten minskat från 2,2 procent av bnp till mindre än hälften – 1 procent 2017 och 2018.

Jag oroades av den här utvecklingen redan på 90-talet, när man började diskutera neddragningarna inom försvaret. Det går nämligen väldigt fort att avveckla ett försvar, men att bygga upp det tar oändligt mycket längre tid. Det går helt enkelt inte att bygga upp ett försvar när det behövs, för då är det redan för sent. Därför måste ett försvar finnas på plats redan i fredstid, och det måste få kosta.

Sedan en enig försvarsberedning överlämnade sitt slutbetänkande i juni 2019 finns det för första gången sedan kalla krigets dagar åter en bred politisk enighet i Sveriges riksdag om behovet av höjda anslag till totalförsvaret. Det är välkommet att flera partier nu vill tilldela mer resurser till försvaret i sina budgetar.

Vi ser dock Försvarsberedningens förslag som en grund. Försvaret behöver rustas till en sådan nivå att det klarar av att försvara hela Sverige mot ett väpnat angrepp från en kvalificerad motståndare och ge stöd till det civila samhället under svåra påfrestningar, kriser och krig.

Men man får inte vara alltför optimistisk i sina bedömningar av vad det kostar att bygga upp försvaret igen. Mycket kan hända på vägen. Vi ser redan nu att en del av de materielprojekt som beslutats drabbas av förhöjda kostnader. Även ökande personalkostnader kan förutspås, då det finns behov av att stärka löner och se över olika ersättningssystem.

Det säger sig självt att målen inte kommer att nås om man inte kompenserar försvaret för ökande kostnader. För att kunna möta ekonomiska avvikelser behövs ett visst mått av flexibilitet. Riksdagen behöver ta höjd och planera för kommande kostnadsökningar.

Fru talman! Just nu befinner sig försvaret i en uppbyggnadsfas, och samtliga partier avsätter som sagt mer pengar till försvaret än tidigare år.

Riksdagens mål är att försvarsbudgeten ska vara 1,5 procent av bnp 2025. Vi står bakom det målet men anser att det på sikt bör höjas ännu mer för att nå 2 procent av bnp 2030 och att mer pengar kan behöva skjutas till på vägen dit.

Det kan i det här sammanhanget vara värt att nämna den nyligen genomförda ryska övningen Zapad 2021.

Övningen omfattade enligt ryska myndigheter 200 000 personer och genomfördes tillsammans med Belarus militär. Man kringgick överenskommelser om internationell insyn vid större övningar genom att dela upp övningen i flera mindre delar.

Övningen ledde till att svenska försvaret genomförde beredskapskontroll, och beredskapen på Gotland höjdes genom att förstärkningar skickades dit.

Slutsatsen efter Zapad 2021 är att Ryssland fortsätter att rusta för krig i Europa.

För närvarande pågår också ett hybridkrig mellan EU och främst Belarus, som är i union med Ryssland. Krisen vid gränsen mellan EU och Belarus har pågått under månader, och det är fortfarande en mycket spänd situation.

Samtidigt är Ryssland tydligt med att man inte drar sig för att hota med kärnvapenkapabla vapensystem, och man har genomfört flygningar med strategiskt bombflyg över Belarus.

Ryssland har också vidtagit flera åtgärder på gränsen till Ukraina, och styrkeuppbyggnaden har orsakat att Nato utfärdat skarpa varningar om risk för militär konflikt.

Med sådana orosmoln i vår närhet står det mycket klart att vi omgående behöver stärka vårt försvar.

Fru talman! En av de försvars- och säkerhetspolitiska frågor som Sverigedemokraterna drivit under senare tid är frågan om ett fördjupat försvarssamarbete med Finland och att på sikt ingå ett försvarsförbund. Ett sådant steg menar vi skulle främja svensk och finsk försvarsförmåga på ett betydelsefullt sätt, då det skulle innebära en mycket hög tröskeeffekt för en eventuell angripare.

Ett fördjupat försvarssamarbete med Finland skulle tillåta Sverige att fortsätta stå utanför de större militära allianserna och samtidigt kunna utveckla ett starkare försvar i samarbete med vår närmaste och mest naturliga samarbetspartner på försvarsområdet.

Fru talman! De fördelar som ett Natomedlemskap ger kan vara lockande. Det kan tyckas skapa en trygghet som är värd att överväga. Men samtidigt ska man vara medveten om att ett Natomedlemskap också förpliktar. Ett svenskt Natomedlemskap skulle innebära att vi riskerar att dras in i militära konflikter som vi egentligen vill hålla oss utanför av olika anledningar.

Vi ser positivt på det nuvarande samarbetet med Nato men anser att det skulle medföra alltför många negativa konsekvenser för Sverige att i nuläget bli medlem i Nato.

Fru talman! Ett försvar byggs inte enbart av personal inom Försvarsmakten. Det militära försvaret kan inte fungera utan ett civilt försvar. Det civila försvaret förväntas också värna civilbefolkningen såväl i krig som i fred. Vi måste även ha beredskap för samhällskriser av olika slag – beredskap i form av rutiner, personal och förnödenheter.

Det här blev inte minst tydligt under den ännu pågående pandemin. Leveranser som tidigare varit ren rutin försenades när behoven snabbt växte globalt, och bristen blev snart stor inom många områden.

Under pandemin har frågan om beredskapslagring i hög grad aktualiserats gällande just sjukvårdsmateriel, men den har även koppling till andra sektorer. Sverige hade en gång omfattande beredskapslager av olika nyckelvaror, något som tyvärr avvecklades stegvis från 1990-talet och framåt. Lagren av exempelvis livsmedel, läkemedel, sjukvårdsmateriel samt drivmedel var avsedda att göra Sverige mindre sårbart för längre perioder av isolering. Med pandemin blev det tydligt att Sverige inte hade tillräckliga förråd av många av dessa varor.

Men det räcker inte att ha en beredskap inom det offentliga. Även privata aktörer måste ges stöd för att hålla lager som räcker över längre perioder än i dag. Utöver lager av livsmedel och sjukvårdsmateriel bör Sverige bygga upp förråd av insatsvaror såsom utsäde, agrokemikalier och drivmedel för att klara en längre tids isolering än vi klarar i dag.

Nyligen meddelade Livsmedelsverket att redan ett 25-procentigt bortfall av inflödet av livsmedel skulle få stora konsekvenser, framför allt för gravida, små barn, äldre och sjuka. Under en längre period av förhöjd be-

redskap och med större bortfall av livsmedelsleveranser riskerar svenskarna att stå inför svält.

Detta sätter ytterligare fokus på vikten av såväl beredskapslager som graden av självförsörjning. På det området finns en hel del kvar att göra.

Anf. 228 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Det finns många viktiga aspekter som lyfts fram i Per Söderlunds anförande.

Jag har inte varit med här så länge; jag har bara varit med de senaste sju åren och tagit del av vad Sverigedemokraternas företrädare lyft fram i budgetdebatterna inför nästkommande års verksamhet och åren därefter, också i försvarsbesluten.

Ibland har man varit på gränsen till att önska att vi företrädare för övriga partier ska komma fram och be om ursäkt för olika åtgärder som vidtagits vid strukturförändringar under 90-talet inom Försvarsmakten. Det har byggt upp en förväntan hos mig om att den dagen Sverigedemokraterna är med och gör upp om ekonomin för Sveriges statsfinanser för kommande år, då borde det bli betydande skillnader i anslagen till totalförsvaret.

När jag nu jämför den samlade avvikelsen i Sverigedemokraternas budgetmotion för nästa år ser jag att det är 2 933 000 000 mer än vad regeringen föreslog.

Av dessa pengar är det 45 miljoner till Kustbevakningen som finns med i beslutet. Inom övriga områden finns det inte med. Pengar till förbandsverksamhet, anskaffning av materiel och anläggningar, FRA – vi kan gå vidare på område efter område.

Vad innebär det här i praktiken för hur Sverigedemokraterna kommer att se på försvarsfrågorna framöver? Det levereras inte när ni har chansen.

Anf. 229 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Det stämmer att den gemensamma budgeten är lägre än den som vi ursprungligen hade föreslagit, och det kan man se på olika sätt. Den budget som vi har gemensamt med M och KD har förhandlats fram, och partierna har haft olika bitar som de har velat lyfta fram.

Nu är det så, vilket man också kan läsa i flera av de särskilda yttrandena i betänkandet, att en budget måste ses som en helhet. Vi har i den här budgeten satsat väldigt hårt på ytterligare medel till rättsväsendet, högre pensioner och sänkt skatt på drivmedel. Det är på det stora en väldigt bra budget, skulle jag vilja säga. Den är väldigt stark, och jag gläds mycket åt att den är också är väldigt bra för landsbygden.

Vår inställning till försvaret har absolut inte ändrats. Målet om 2 procent av bnp till försvarsbudgeten år 2030 ligger kvar. Nu är detta även uttalat från utskottet, vilket vi tycker är väldigt skönt.

Jag tycker absolut inte att detta är något misslyckande. Det är naturligtvis så – hoppas jag i alla fall – att dessa förhandlingar kommer att fortsätta och att vi kommer att se över de här siffrorna ännu mer längre fram. Just nu är detta – bland annat de saker jag nyss nämnde – de prioriteringar som har gjorts gemensamt av alla partier.

Anf. 230 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Då är det ju bara att konstatera att inte en krona av alla de pengar som Sverigedemokraterna enskilt har föreslagit kom med i slutförhandling till försvarets verksamhet för nästa år. Inte en enda extra krona!

Med tanke på den retorik som ofta används förtjänar detta att följas upp. Det handlar ju om att leverera på det man lovar och på det man i talarstolen säger att man ska göra. Här är det väldigt uppenbart att det rör sig om en oerhört stor avvikelse från Sverigedemokraternas egen motion när det handlar om försvarets utgifter och hur utfallet blev efter att Sverigedemokraterna förhandlat färdigt med Kristdemokraterna och Moderaterna.

Anf. 231 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle inte säga att inte en enda krona är med, för vi har ju åtminstone en satsning på Kustbevakningen som inte fanns med i regeringens förslag. Där har vi i alla fall en förbättring jämfört med det ursprungliga förslaget i propositionen.

Vi kommer, återigen, att fortsätta driva vår politik på området. Vi kommer att jobba vidare för att pengar ska avdelas till de saker som vi anser behövs inom försvaret.

Just i det här läget har vi, som sagt, gemensamt gjort prioriteringar som är akuta för att rätta till problem i samhället, till exempel att det skjuts ganska mycket på Sveriges gator jämfört med hur det har varit tidigare. Jag är väldigt glad att vi har lagt de pengarna på det området och gjort en rejäl satsning på medborgarnas trygghet.

Anf. 232 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Det finns väl en hel del som en sverigedemokrat och en socialdemokrat kan bråka om, misstänker jag. Jag är dock inte här för att bråka utan för att be Sverigedemokraterna och Per Söderlund förklara sig, för jag begriper inte riktigt. Det kan ju naturligtvis bero på mig, men då hoppas jag att Per Söderlund och Sverigedemokraterna har ett bra svar.

Sverigedemokraterna har nämligen en mycket märklig hållning – de säger mycket starkt nej till ett Natomedlemskap, men samtidigt kan de tänka sig en Nato-option. Jag begriper inte det där riktigt.

De säger: Vi kan nog tänka oss att ha en option – om vi skulle ändra oss ska Sverige kunna gå med i Nato. Men vi vill absolut inte göra det, för Nato är inte vår grej. Vi tror inte på det. Vi tycker att Sverige ska bygga försvarsförmåga på annat sätt – möjligen i ett försvarsförbund med Finland, men inte mer.

Jag förstår inte den logiken. Den som är smått konspiratorisk kan naturligtvis tänka att det här är någon form av partitaktiskt spel från Sverigedemokraterna och att det i grunden handlar om att närma sig en del av de borgerliga partierna och göra lite eftergifter för att man ska kunna skapa en värme mellan dessa partier.

Den som är lite konspiratorisk ställer sig frågan: Vad är priset för Sverigedemokraterna? Vilket pris är ni beredda att betala för att samarbeta med en del av de forna allianspartierna?

Anf. 233 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för frågorna!

Det här är en väldigt omdebatterad fråga även internt i vårt parti. Den har missuppfattats många gånger, även av våra väljare, så jag tackar för möjligheten att förtydliga vår ståndpunkt i denna fråga.

Nato-optionen har från början antagits av Finland. Den är en del av deras säkerhetspolitiska bild. Om Sverige ska ha ett försvarssamarbete med Finland är det bra om vi har samma inställning till en Nato-option.

Jag kan lugna ledamoten Niklas Karlsson med att Sverige inte kommer att gå med i Nato hipp som happ. Vi anser att ett sådant beslut bör föregås av en folkomröstning, och det ska absolut inte fattas med en knapp majoritet i riksdagen. Jag kan lugna ledamoten med att det inte är den vägen vi tänker gå.

Anf. 234 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag är mycket glad att jag får en replik till, för jag begrep ärligt talat inte. Per Söderlund får gärna ta det en gång till.

Om man inte vill vara med är det väl bättre att säga det än att ha någon konstig hållning där man ska ha både och. Och om man vill gå med är det väl bättre att vara lika ärlig som de borgerliga partierna och säga att man vill ha en Nato-option samt att man vill ha det därför att man så småningom vill att Sverige ska bli medlem i Nato.

Jag misstänker att Sverigedemokraterna och Per Söderlund inte gillar det, men de ger nu uttryck för en mycket liberal uppfattning. De vet inte på vilket ben de ska stå.

Det är kanske dags att bestämma sig och vara tydlig med vad som gäller. Ska vi gå med i Nato, eller ska vi inte gå med i Nato? Vad är den sverigedemokratiska hållningen?

Anf. 235 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! När det gäller Natomedlemskap har vi varit tydliga hela tiden: Vi vill inte gå med i Nato. Det har varit vår ståndpunkt ända från början. Men som jag sa underlättar Nato-optionen ett försvarssamarbete med Finland, och där ser vi en vinst med att ha antagit den.

Nato-optionen innebär också att vi ska närma oss de krav som Nato ställer för ett medlemskap, och det tycker vi är jättebra. Vi vill till exempel ha en högre försvarsbudget än vad Sverige har i dag; det är ju någonting som vi har jobbat för väldigt länge.

För att vara väldigt tydlig: Vi säger nej till ett Natomedlemskap, och det har vi gjort sedan vi kom med i riksdagen. Vi har även kongressbeslut på det. Jag hoppas att detta kan lugna ledamoten Niklas Karlsson.

Anf. 236 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! När vi i Försvarsberedningen tecknar ned de svenska målen för det militära och det civila försvaret är det en ytterligt noggrann process, och vi försöker att undgå förändringar så långt det över huvud taget är möjligt. De flesta av de skrivningar som i dag finns har mellan 15 och 20 år på nacken. Jag vet ju att fru talmannen själv har varit med och medverkat till formuleringen av dessa mål.

Jag blev lite överraskad när jag noterade att Sverigedemokraterna i sin budgetmotion har skrivit om målen för det militära och det civila försvaret

utan att jag egentligen kan förstå varför. Risken är att detta leder till viss förvirring inom försvarspolitik. Den åker som ständigt plöjs växer det som bekant ingenting på.

Med detta, fru talman, vill jag också hälsa Per Söderlund välkommen in i försvarsdebatten och i försvarsutskottet.

Anf. 237 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för välkommandet. Det är jättekul att vara i försvarsutskottet. Jag har ju inte lika lång erfarenhet som Allan Widman har av försvarsarbete; det ska jag vara snabb med att erkänna.

Som jag sa i mitt anförande ser vi Försvarsberedningen som ett minimum – det är det minsta. Vi kan tänka oss att göra större investeringar.

Vad gäller 15–20 år gamla formuleringar var jag inte med på den tiden, och jag känner inte till de sakerna i detalj. Men det som Försvarsberedningen har kommit fram till står vi bakom. Det är ett minimum; sedan kan vi tänka oss att gå längre.

Anf. 238 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det här handlar inte om nivån på anslaget. Jag har också noterat att SD, KD och M lägger 0,5 promille mer på utgiftsområde 6 än det som var regeringens alternativ. Det här handlar om formuleringar om hur vi ska inrikta vår verksamhet och vilka mål som ska prioriteras i det militära och det civila försvaret. Ni står ju bakom Försvarsberedningens olika förslag, som Per Söderlund själv framhåller. Varför har ni då skrivit om alla dessa mål?

Anf. 239 PER SÖDERLUND (SD) replik:

Fru talman! Som jag sa ser vi dem som ett minimum. Vi har många gånger till och med en högre ambition än vad Försvarsberedningen hade, och det kan man ha. Man kan stå bakom allt det som har sagts där. Det är jättebra saker och en bra början. Men att vilja gå längre ser jag inte som ett problem, snarare som en vidareutveckling av målen.

Vi har hela tiden sedan vi kom in i riksdagen lagt väldigt mycket medel till försvarsbudgeten varje år. Det känns tryggt att vi har gjort det, för vi ser att det här är viktiga saker att satsa på. Som jag sa i mitt anförande kan man inte avveckla ett försvar och sedan bygga upp det när det behövs. Då är det för sent. Vi siktar nu på målet 2030. Det är väldigt lång tid framåt, och mycket hinner hända på den tiden.

Anf. 240 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Till att börja med noterar jag att det första året av nuvarande försvarsbeslutsperiod har gått fort. Det återstår snart bara fyra år tills det är dags för nästa försvarsbeslutsperiod.

Vi har i försvarsbeslutet kommit överens om viktiga aktiviteter de närmaste åren. Vi ska bland annat följa upp hur genomförandet av försvarsbeslutet går och hur destinerade medel används. Vi ska också återkomma i större överläggningar och diskussioner om fortsättningen efter 2023 och 2025 med sikte på 2030 och åren därefter.

Under Försvarsberedningens arbete de gångna åren och också i förhandlingarna och diskussionerna fram till försvarsbeslutet har Centerpar-

tiet varit med och tagit ansvar för att få fram mer pengar till Försvarets verksamheter, både det militära och det civila. Vi står också bakom en tydlig målsättning om 2 procent fram till 2030 och fortsatt prioritering av inte minst markstridskrafter och arbetet för att hela Sverige ska kunna försvaras ännu bättre.

Åren som gått har också visat på många av de tendenser och bedömningar som Förvarsberedningen gjorde inför redovisningen av rapporten om såväl det civila försvarets motståndskraft som det militära försvarets värnkraft.

Vi minns hur fartyget som transporterade gods fastnade i Suezkanalen och vilka konsekvenser det fick för hela den globala ekonomin och affärsförbindelserna världen över, hur ett fartyg kunde påverka så mycket.

Vi har sett hur dyrare insatsvaror påverkar livsmedelsproduktionens förutsättningar, hur ökade priser på gas ger följd effekter på den europeiska energimarknaden men också på den svenska. Vi har också sett hur Ryssland hanterar leveransen av gas till Europa som ett av påtryckningsmedlen. Vi har sett oroligheterna i Belarus. Vi har sett avslöjanden av spionage på svensk mark. Vi har drabbats av omfattande cyberattacker. Vi följer klimatförhandlingar och climateffekter. Inte minst följer vi också nu vad som händer vid gränsen till Ukraina, där Ryssland etablerat nya fästen och en högre närvaro med över 100 000 soldater.

Det här sänder signaler om att det som vi har pratat om och i brett samförstånd kommit fram till för innevarande försvarsriktningsbeslut är allvar. Det är oerhört angeläget att ta detta på allvar och inse att det är tid att agera.

Helheten i totalförsvarsbeslutet fram till 2025 måste genomföras men också helheten i förslagen som ryms inom rapporten *Värnkraft* fram till år 2030.

Detta är Centerpartiets viktiga positioner inför fortsatt arbete och för att säkerställa att det följs upp att fördyringar inte urholkar det försvarsbeslut som gäller.

Det finns en tydlig förväntan från våra samarbetsländer att vi ska göra en ordentlig ambitionshöjning av utgifterna till det samlade försvaret. Det måste vi lyssna in och ta på allvar, likaväl som att vi behöver stärka cybersäkerheten.

Jag gläds ändå i denna situation över att allt fler företrädare för fler politikområden börjar se kopplingar mellan totalförsvarsplaneringen och de olika områdena. Vi ser det i livsmedels- och energifrågor och inom näringslivet när det gäller vad som har hänt under pandemin och hur man utvärderar pandemins effekter. Vår vardagsberedskap och också vår krisberedskap behöver utvecklas rejält.

Fru talman! Centerpartiets fokus är på att minska sårbarheter och vårt beroende av omvärlden, inte minst vårt beroende av leveranser från Ryssland av olja och andra insatsvaror som vi behöver för att få ett robust samhälle. Vårt fokus ligger också på att ställa om samhället och ta vara på de inhemska möjligheterna att få fram nya bränslen.

En del i vårt budgetförslag är 20 miljoner till förbandsverksamheten. Det riktas primärt till statsflyget, så att regeringen ska gå före och använda biojetbränsle vid regeringens flygningar. Det är en tydlig markering och en början på en omställning till fler förnybara bränslen också i de flygplan

som staten använder. Detta har påbörjats inom det militära området, och vi vet att mycket kan göras.

Vi står bakom anslagshöjningen till Kustbevakningen. Den är oerhört viktig av många skäl, bland annat för närvaron runt om i Sverige när det handlar om att bevaka vad som händer i våra kustområden.

Centerpartiet har också sett ett behov av att lägga ytterligare pengar, utöver den rätt rejäla ökningen i det förslag som nu ligger för förebyggande insatser, när det handlar om att utveckla kommunernas klimatanpassningsarbeten och övrigt klimatanpassningsarbete. Där lägger vi ytterligare 100 miljoner.

Försvarsutskottets ordförande och jag var tillsammans med andra företrädare i början av 2021 hemma i Värmland och tog del av vad höga vattennivåer i Glafsfordens vattensystem kan få för följder för många lantbrukare i området. Området var hårt drabbat 2000 och 2001.

Vi lägger också mer pengar i vårt förslag till att kompensera kommunerna för den ökade arbetsbörda och det ansvar som de åläggs i satsningarna för det civila försvaret. Här behövs det medel, också för att komma längre i det lokala arbetet.

Vi lägger också 5 miljoner i ökat anslag till Haverikommissionen för att om möjligt utvidga uppdraget att analysera allvarliga och skadliga it-relaterade haverier.

Fru talman! Vi är inne i en orolig tid. Försvarsberedningens iakttagelser vid flera tillfällen under året och rekommendationerna för det närmaste året är det väldigt viktigt att beakta och minnas utifrån hur omvärlden förändras och vad som kan komma att ske i vårt närområde.

Det är viktigt att vi håller ihop och arbetar förebyggande för vår demokrati. Vi behöver ha en dialog om totalförsvarets fortsatta utveckling och hjälpas åt att prioritera de här frågorna de närmaste åren, både ekonomiskt och så att de genomsyrar det samlade ledarskapet för stat, regioner och kommuner. Då kan landet ta tydliga steg framåt. Återetableringen av flera regementen ligger i den riktningen. Mer kommer att behöva göras.

Anf. 241 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Ärade ledamöter och alla ni som sitter och lyssnar hemma! Vi debatterar i dag det utgiftsområde i statens budget som handlar om försvars- och säkerhetspolitik. Vänsterpartiet har lagt fram en egen statsbudget där vi berättar om alla våra satsningar och vår ekonomiska politik.

Vänsterpartiets viktigaste ledord i det politiska arbetet är alltid jämlikhet. Att arbeta för jämlikhet är viktigt även i försvars- och säkerhetspolitiken. Vi vet nämligen att jämlika samhällen är starkare samhällen. Det är genom att vi håller ihop, utjämnar ekonomiska klyftor, hjälps åt och tar hand om varandra som samhället blir mer motståndskraftigt mot kriser och angrepp. När vi litar på varandra och lär känna varandra som individer och i grupp kan vi se igenom och avslöja propaganda och felaktigheter. När vi håller ihop är det lättare att klara stora kriser i vardagen, som strömvabrott eller värre saker som översvämningar och bränder. Vår styrka ligger i vår samhörighet och i vår gemenskap. Vi har alla ett gemensamt ansvar att möta alla former av hot, oavsett om de är klimatrelaterade eller kommer från desinformation, rasism eller extremism.

Det behövs också ett utökat jämställdhetsarbete inom Försvarsmakten. Andelen kvinnor i Försvarsmakten är fortfarande låg, även om det görs

väldigt mycket för att utöka antalet kvinnor. Det är av största vikt att Försvarsmakten har ett strategiskt arbete för att fler kvinnor ska vilja göra värnplikt och sedan stanna kvar i verksamheten.

I går träffade vi i försvarsutskottet Pliktrådet, de värnpliktigas förtroendevalda. En stor del av diskussionen handlade om dels arbetet för att få fram fungerande kläder och utrustning för kvinnor, dels rutiner för att hantera trakasserier och hot mellan värnpliktiga. Det här är två väldigt viktiga frågor som måste lösas för att jämställdhetsarbetet ska bli ännu bättre.

Fru talman! Vi befinner oss fortfarande i den stora civila kris som pandemin och coronaviruset har orsakat. Pandemin har visat på behovet av en stärkt krisberedskap och ett starkare och bättre organiserat civilt försvar. De framtida hoten mot Sverige är de civila hoten, inte de militära. Det är därför viktigt att vi börjar rusta oss på allvar för att möta den här typen av hot. Vi behöver fortsätta med det här arbetet på väldigt många plan, allt från den enskilda människans krisberedskap och vad man har hemma till de stora myndigheternas arbete på området. Kanske är det dags för MSB att uppdatera broschyren *Om krisen eller kriget kommer* och skicka ut den till alla hushåll igen, nu när vi har ännu fler erfarenheter av att kunna leva i kris.

Den kris som vi nu befinner oss i med pandemin har blivit värre av att välfärden i våra kommuner och regioner har så stora brister. Det krävs därför stora satsningar på att anställa fler, förbättra arbetsmiljön, höja löner och satsa på en ständig fortbildning för att välfärden ska kunna klara den här typen av kriser. En välfärd som redan går på knäna när allting är lugnt kommer inte att kunna klara av en ännu större kris som kräver ännu större arbetsinsatser och resurser. För att Sverige ska vara ett säkert och tryggt land behövs stora satsningar på den offentliga välfärd som står oss allra närmast, som sjukvården och förskolan.

Klimatförändringar och naturkatastrofer är andra allvarliga hot mot landets och invånarnas säkerhet. Runt om i världen är naturkatastrofer grunder till både krig och konflikter. Att motverka klimatförändringen innebär därför att arbeta för mer fred och säkerhet i samhället och världen. Detta måste därför ha högsta prioritet i allt vårt arbete i hela samhället. Säkerhetspolitiken och krisberedskapen måste fokuseras på att kunna hantera fler naturkatastrofer framöver. Vi måste våga fatta beslut som kan motverka denna typ av kriser.

Fru talman! Det var ju den borgerliga budgeten från Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som gick igenom i riksdagens budgetomröstning. Det tycker vi från Vänsterpartiet såklart är väldigt dåligt. Det är en mycket sämre budget på alla sätt och vis. Men på det här området ger den faktiskt mer pengar till Kustbevakningen, något vi i Vänsterpartiet också ville ha. I vår budget hade vi mest pengar. Vi mötte Kustbevakningens äskande i dess helhet.

Kustbevakningen är en väldigt viktig myndighet för miljöarbete, räddningstjänst och sjöövervakning. Just nu deltar Kustbevakningen i den stora insatsen för att släcka en fartygsbrand utanför Göteborg som är inne på fjärde dygnet. Kustbevakningen gör där en fantastisk insats med sina fartyg. Jag vill rikta ett stort tack till alla som är involverade i det här ganska svåra arbetet.

Nyligen var jag på besök på den stora marinövningen Swenex här utanför Stockholm, där Kustbevakningen också deltog. Vi fick se och upp-

leva när Kustbevakningen bogserade ett av Försvarmaktens fartyg, en imponerande insats som visar på samarbetet i kris och krig. Tillskottet till Kustbevakningens budget är därför väldigt viktigt för att alla fartyg ska kunna användas och för att man ska kunna fortsätta testa fossilfri drift, något som vi i Vänsterpartiet kommer att följa väldigt noga och tycker är väldigt intressant.

Fru talman! Politik handlar om att prioritera. Utifrån våra olika ideologier och ställningstaganden prioriterar vi olika utgifter i statens budget. För en väljare handlar det till syvende och sist om att själv fundera på vad som är viktigast att satsa på och såklart välja parti utifrån det. Vänsterpartiet prioriterar alltid jämlikheten högst. Varje gång vi fattar beslut och gör budgetar funderar vi på hur vi ska kunna göra Sverige ännu mer jämlikt.

För att vi ska kunna ha ett tryggt land med ett starkt samhälle där alla verksamheter kan fungera även om det blir kris kommer det att behövas mycket mer resurser till de grundläggande välfärdsverksamheterna i Sverige. Vi behöver tillräckligt med personal. Vi behöver välutbildad personal. Vi behöver också se till att människor klarar sig på den lön de har, även i välfärdsyrkena. Sverige behöver därför den budget som Vänsterpartiet har lagt fram. Den ger större resurser till välfärden och kan därmed ge både större trygghet och mer jämlikhet i vårt land.

Anf. 242 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Det var ett i stora delar sympatiskt och bra anförande som Hanna Gunnarsson höll. Men jag har en del funderingar. Jag blir inte riktigt klok på vad det är Vänsterpartiet egentligen vill när det gäller försvarspolitiken.

Jag satte mig ned med Vänsterpartiets budgetmotion och tittade hur många gånger ordet ”militär” nämns. Det är noll. Orden ”försvar” och ”försvarsmakt” nämns också noll gånger. Ordet ”säkerhet” nämns fem gånger. Då handlar det om rättssäkerhet, träffsäkerhet och osäkerhet. När ordet ”hot” nämns handlar det om miljöskatter, hot om uppsägning och hot om misstroendeförklaringar. Ryssland nämns två gånger. Då handlar det om förmögenhetsfördelning i en jämförelse mellan Sverige och Ryssland. Ordet ”krisberedskap” nämns en gång, och då handlar det om en nationell strategi för vårdplatser.

När Hanna Gunnarsson i sitt anförande pratar om att de allvarliga hoten är civila och inte militära får man på något sätt ett perspektiv på varför ni väljer att inte nämna ett enda ord om det som alla andra hittillsvarande talare så tydligt har uttryckt i sina anföranden: oron för den växande osäkerheten i vårt närområde. Den hade sin början i Georgien 2008 och sedan i Ukraina, Krim, Belarus, Polen och så vidare. Det är en ökande övningsverksamhet som har försämrats över tid och som sker i vårt närområde.

Jag undrar: Ser Vänsterpartiet något som vi inte ser? Eller är det något som vi andra ser som ni inte ser?

Anf. 243 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för den mycket noggranna genomgången av vår budget. Det gläder mig.

Vi brukar i politiken kanske ibland vara lite kritiska till ordräkandet. Men det är klart att man också kan ägna sig åt det. Jag berättar jättegärna

vad vi vill. Jag kan gärna i riksdagens kammare erkänna att försvars- och säkerhetspolitiken inte är det som står högst upp på vår dagordning.

Högst upp på vår dagordning står alltid att göra samhället mer jämlikt, att minska de ekonomiska klyftorna och att se till att vi har en välfärd som klarar kriser. Vi har sett under pandemin att vi inte har en välfärd som klarar kriser.

Vi såg det extremt tydligt precis i början. Vi har en äldreomsorg där personalen inte klarar av det arbete som den behöver göra därför att den är utarbetad. De har för låga löner. Man klarar inte av att utöka arbetet som man behöver göra i en kris.

Det är kommunernas ansvar. Men det handlar också om att vi i staten måste se till att vi har en välfärd som klarar sig. Det är någonting som vi behöver diskutera också i de här sammanhangen.

Klarar vi inte grundplattan, grunden i samhället som är vår välfärd, vår sjukvård, vår äldreomsorg och våra förskolor, klarar vi inte kriserna. Vi har sett det otroligt tydligt under de senaste ett och ett halvt, två åren.

Det har varit en ögonöppnare för väldigt många. Vi har till exempel karensavdraget, som gör att människor går till jobbet även när de är sjuka. Det är otroligt stora problem. Det gör oss till ett sårbart samhälle.

Vi lever i en sårbar värld. Vi har klimatförändringar. Vi har pandemier. Vi har cyberattacker. Det är otroligt sårbart runt omkring oss. Men vi gör det också svårare för oss själva när vi själva nedmonterar vårt samhälle och det som är absolut närmast oss.

Anf. 244 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag sympatiserar med tanken att göra samhället mer jämlikt. Jag sympatiserar med tanken på att vi ska stärka välfärden och skjuta till mer resurser. Bekymret är att den idén inte förklarar varför vi inte ska ta den ökade oron och säkerhetsutvecklingen på allvar. Där står Vänsterpartiet tomt.

Hanna Gunnarsson och Vänsterpartiet har nu har fått en ny partiordförande som älskar att citera gamla socialdemokratiska partiordföranden. Varför egna storheter ur det egna partiet inte duger vet jag inte. Men eftersom det nu är socialdemokrater som citeras vill jag skicka med ett budskap till Hanna Gunnarsson och Vänsterpartiet.

Så här sa Tage Erlander 1959: "Vi kan inte underlåta att bjuda motstånd mot varje angripare eller vederlåta att motsätta oss kränkningar av landets neutralitet. Försvaret är i nuvarande världsläge ett nödvändigt stöd för utrikespolitiken." Så hade vi kunnat uttrycka oss också 2021.

Anf. 245 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att Socialdemokraterna sympatiserar med viljan att göra samhället betydligt mycket mer jämlikt och att satsa på den viktiga välfärden vi har. Jag ser fram emot den typen av satsningar från den socialdemokratiska regeringen framöver nu när ni kan lägga fram exakt de förslag som ni vill som socialdemokrater.

Jag ser väldigt många människor runt omkring oss som har en väldigt stor oro för det sårbara samhälle vi lever i. Varje fredag står det ungdomar och äldre här ute på Mynttorget, på Stortorget i Lund och säkert också hemma i Landskrona och uppmärksammar de klimatförändringar som vi lever i.

Vi vet att vi har flyktingar i världen som måste lämna sina hem på grund av de klimatförändringar som vi lever i. Det är en väldigt stor oro att ta på allvar.

När det gäller den mer försvarspolitiska biten tycker jag att både värnplikten och de satsningar som vi har gjort där kommer att lyfta vårt samhälle rejält när det gäller både krisberedskap och försvaret.

Anf. 246 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I kväll debatterar vi utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Jag vill först yrka bifall till reservation 2 men i övrigt bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det säkerhetspolitiska läget runt Östersjön blir alltmer allvarligt. Det är flera talare som har påpekat det, och konstigt vore det annars. Under hösten genomförde Ryssland den största övningen på 40 år med Zapad-21. Det var drygt 200 000 soldater, 290 stridsvagnar, 240 artilleripjäser, 80 flygplan och ett stort antal helikoptrar.

Det vi kan konstatera är att Rysslands alltmer aggressiva uppträdande och tuffare övningsmönster i Östersjön sker samtidigt som det blodiga kriget i östra Ukraina fortgår. Sedan 2014 har 15 000 människor mist livet. Just nu står cirka 115 000 ryska soldater på gränsen till Ukraina.

Jag var tillsammans med Försvarsberedningen med flera av dem som finns här i kammaren på besök för några år sedan i Ukraina. Vi var på ett krigssjukhus och såg med egna ögon hur illa skadade människor hade blivit i kriget. Det fanns de som mist sitt ben eller som fått en arm bortskjuten.

Det är inte långt ifrån Sverige. Vi vet allihop att det tar ungefär två timmar att flyga till Bryssel. Men det tar en och en halv timme att flyga till Kiev. Det är inte långt borta.

Vi ser samtidigt hur den ukrainska regeringen nu befarar att Ryssland planerar en invasion i närtid. USA:s utrikesminister har sagt att det kan vara så att man inom en snar framtid planerar att göra det. Samtidigt ser vi hur den ryska militära närvaron i Belarus ökar. Ryska bombplan åker ut med gränsen vid Litauen, Polen och Ukraina.

Vad vi förstår är att det kan utbryta ett krig i vårt närområde. Vi sa i Försvarsberedningen att om ett krig inträffar i vår närhet kan vi inte tänka oss att vi kan stå utanför. Vi kommer att bli indragna från dag ett. Vi kan heller inte bortse från att konflikter i andra delar av världen kan påverka oss, exempelvis med vår försörjning.

Fru talman! I en sådan här debatt är det viktigt att ställa sig frågan: Vad kan vi göra? Det är två enkla saker.

Nummer ett är naturligtvis att stärka vårt försvar. Jag vill påpeka att vi inte har råd med någon som helst försening av genomförandet av Försvarsberedningens förslag. Hela Försvarsberedningens förslag ska genomföras. Det finns verkligen fara i dröjsmål. Ibland finns det vissa debattörer som tänker att vi har all tid i världen. Jag tror inte att det är så. Det är viktigt att vi nu ser till att det blir verklighet.

Nummer två är att vi behöver uppgradera vårt partnerskap i försvarsalliansen Nato till ett fullvärdigt medlemskap i Nato. Ett samarbete med Finland är jättebra. Men om det värsta skulle hända är det inte avskräckande nog. Det tror jag att vi nog vet allesammans här inne i kammaren.

Det är mycket bättre att förbereda sig med sina vänner än att behöva improvisera om det värsta skulle hända. Därför vore det mycket bättre för

Sverige och för vår omvärld, och det skulle öka förutsägbarheten. Det var precis det som Krister Bringéus sa i sin utredning. Därför behöver vi ta det steget.

Jag tror att det är flera här i kammaren som minns det Svenska Dagbladet skrev i mars 2014 när man refererade till ett möte här i riksdagen där USA:s dåvarande ambassadör Mark Brzezinski sa att han måste vara uppriktig och säga att Sverige inte garanteras skydd enligt artikel 5 vid en konflikt. Det kan vara värt att påminna om. Det var precis då Ryssland hade tagit Krim. Han påminde om att Ukraina hade närmare band med Nato än Sverige. Det sa han då. Det här är en påminnelse för oss att det här är på riktigt. Därför är det mycket bättre att vi nu tar steget fullt ut.

Fru talman! Kristdemokraterna har lång tid varit engagerade för att öka försvarsanslagen. Vi behöver komma upp till 2 procent av bnp. Det handlar om något så enkelt som att betala försäkringspremien. Sveriges frihet är värd att försvara. Därför är det väldigt glädjande att läsa innantill i betänkandet med den överenskommelse som bygger på KD, M och SD där vi för första gången någonsin antagit ett betänkande som har uttalat ett mål att Sverige ska gå till ett försvarsanslag på 2 procent. Och det kommer att behövas. Om Sverige ska kunna betala räkningarna och genomföra allt det här måste vi, precis som omvärlden, satsa på att komma upp till 2 procent av bnp. Det är viktigt också därför att vi inte kan ha några underfinansierade försvarsbeslut.

En annan sak som jag vill göra ett nedslag i är att det är viktigt med transparens. Det är något vi har sett i andra länder. Vi har sett i Försvarsberedningen att man exempelvis i Tyskland varje år har en vitbok där man klart och tydligt ser försvarsanslagen och hur det har gått i respektive försvarsslag. Vi påpekade i Försvarsberedningen att det måste finnas exempelvis långsiktiga objektsramar för stridsflygsystemet och undervattensområdet i försvarsbudgeten. Förra året fick vi se det här i ett tioårigt perspektiv, och det behöver vi göra för att kunna förstå utvecklingen.

Men när vi nu fick budgeten var det bara för två år. Det är inte acceptabelt. Det är viktigt att vi kan ha transparens och att svenska folket ser hur det går. Inte minst måste vi som vill gå upp till 2 procent kunna visa att pengarna används på ett rimligt sätt. Därför är det välkommet att vi nu är överens över partigränserna om att regeringen måste ordna till detta.

Som flera har sagt här tidigare är det glädjande att Kustbevakningen får en anslagsökning. Det behövs. Det måste vara en balans mellan de uppdrag man får och de pengar man får. Det har påtalats – vi har fått redogörelser gång efter annan i försvarsutskottet från Kustbevakningen – att pengarna inte räcker till och att man inte kan genomföra det man ska göra. Därför är det viktigt och värdefullt att dessa 70 miljoner nu kommer till.

Som har påpekats här tidigare är den brand som vi nu ser utanför Göteborg en illustration av detta. Kustbevakningens kanske mest avancerade fartyg ligger kvar vid kajen för att man inte har resurser. Så kan vi inte ha det.

Allra sist ska jag säga någonting om cybersäkerhet. Det är något som är viktigt. FRA har för flera år sedan påpekat att det är väldigt många cyberattacker. De sa för några år sedan att det var 10 000 cyberattacker per månad. Nu nämner man inget antal, men man säger att det har ökat. Vi vet att Ukraina vid flera tillfällen har drabbats av cyberattacker där en kvarts miljon människor har blivit utan ström.

Det här kan hända Sverige också, och därför är det så viktigt att vi stärker cybersäkerheten. Därför är det också väldigt olyckligt att vi har haft det hela uppdelat i olika ansvarsområden. Det faller mellan stolarna. Det är därför tragiskt att se hur det blir med cybersäkerhetscentrumen. I stället för att ha en enda myndighet som har huvudansvaret är det sju olika myndigheter. Det här duger inte! Det är inte i nivå med det som andra länder har. Därför är detta någonting som vi påpekar, och vi vill i förlängningen också att det ska vara något som ett enda departement får ta huvudansvaret för.

Anf. 247 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att Liberalerna, eller dåvarande Folkpartiet, vid landsmötet 1998 i Lund krävde ett fullvärdigt svenskt medlemskap i Nato.

Jag vill också säga att även om Liberalerna nu stödde sin egen budget här i kammaren innehöll även den en förstärkning av anslaget till Kustbevakningen om 50 miljoner kronor.

Jag kan inte låta bli, fru talman, att inledningsvis vända mig till Niklas Karlsson, som ju ganska ordentligt slog sig för bröstet när det gällde anslagsökningarna till det svenska försvaret.

Det är ett faktum att vi under de sista åren i förra försvarsbeslutsperioden sjönk ned till 1,0 procent av bnp. Inför det försvarsbeslut som vi fattade här i kammaren den 15 december förra året hade jag följt processen under fyra års tid och suttit med vid vartenda förhandlingsbord. Jag kan bara lugnt konstatera att Socialdemokraterna har varit emot varenda krona i anslagsökning till försvaret.

Det började med att Niklas Karlsson och hans partikamrater inte ville skriva under finansieringen i Försvarsberedningen. Det fortsatte med att Peter Hultqvist på Aftonbladets debattsida förklarade att det inte går att satsa pengar på försvaret mitt i en pandemi.

Men nu har vi resultatet, och försvarsbeslutet 2020 är i sanning historiskt. Vi går från cirka 1 procent av bnp till – om nu Konjunkturinstitutet har rätt – 1,74 procent av bnp 2025. Men försvarsbeslutet är också unikt när det gäller graden av detaljering. Jag tror, fru talman, att det beror på att riksdagen inte ville bli missförstådd den här gången. Alltför ofta har det hänt att de beställningar vi har gjort inte har levererats.

Försvarsbeslutet är också unikt i den meningen att det försågs med både hängslen och livrem den här gången. Vi införde principen om design-to-cost, vilket innebär att om ett materielprojekt riskerar att gå utöver kostnadsramen får man antingen minska på den volym man ska beställa eller ändra specifikationen så att fördyringen inte uppstår.

Vi är på god väg att inrätta en totalförsvarsinspektion. Jag vet att ordföranden ställde frågor om hur det går med denna. Det går väldigt bra, kan jag avslöja. Den tidsplan som finns i försvarsbeslutet för sjösättning av myndigheten kommer av allt att döma att hålla.

Vi är också överens om att det ska bli en kontrollstation efter valet 2022, då Försvarsberedningen nogsamman ska se till att den verksamhet som bedrivs i Försvarsmakten såväl till ekonomi som till innehåll ligger i fas med just försvarsbeslutet.

Sist men inte minst föreslog även beredningen, och riksdagen beslutade, att det skulle införas objektsramar för de väsentliga säkerhetsintresse-

na, det vill säga stridsflyg och ubåtar. Då kommer regeringen tillbaka med objektsramar som omfattar två år – detta, fru talman, trots att leveranserna och slutleveranserna av både stridsflyg och ubåtar ligger väsentligt längre fram i tiden.

Därför är jag väldigt glad över att ett enigt utskott nu påpekar för regeringen att det måste bli objektsramar som omfattar hela tiden fram till att slutleverans har skett. Vi har under lång tid i det här landet byggt ubåtar och stridsflygplan på så kallad löpande räkning, och detta måste upphöra.

Under hösten har försvarsministern kommit med nyheten att regeringen ska skaffa sig en strategi för veteranpolitiken. Detta är ett något överraskande besked eftersom Socialdemokraterna för mer än tio år sedan sa nej till den nuvarande veteranlagstiftningen när den var uppe för omröstning i riksdagen. Man har upprepade gånger också sagt nej till en veteranlagstiftning till skydd för de civila tjänstemän som utför internationella insatser. Man sa till och med nej till den 29 maj som allmän flaggdag ända fram till dess att KU hotade med ett tillkännagivande.

I en intervju med Peter Hultqvist i Invidzonens tidning får han frågan: Hur blev det med de militära veteranernas anhöriga – kan de räkna med ytterligare stöd? Han svarar ett klart nej på frågan.

De anhöriga har dock redan i dag enligt gällande lagstiftning rätt till både information, skydd och stöd från Försvarsmakten.

För några år sedan var jag på ett seminarium där sjuksköterskor berättade om sina erfarenheter av att vårda ebolasjuka i Afrika. Det var ganska hårresande berättelser. Låt mig säga, fru talman, att jag är övertygad om att de risker och det slitage som de utsattes för är helt jämförbara med det som militärer upplever på sina utlandsinsatser. Inte minst Zaida Cataláns öde i Kongo vitnar om dessa civila tjänstemäns utsatta läge.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 248 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det är i sin iver att försöka ta Liberalerna över 4 procent som Allan Widman i dagens debatt försöker frisera sanningen. Vad som sägs i rummen och vilka överenskommelser man gör är en sak, men faktum är att det är under socialdemokratiska regeringar som vi nu ser historiska satsningar på försvaret – 87 procent i ökad ekonomisk ram sedan 2015. Det är en historisk satsning som vi inte har sett sedan 1950-talet, under socialdemokratiska regeringar.

Detta ska kontrasteras mot de åtta år då Allan Widman och hans regering satt vid makten. Då var det annat ljud i skällan. Då var försvaret ett särintresse. Och det där med breda politiska uppgörelser när det gäller försvars- och säkerhetspolitiken existerade inte. Då var man beredd att avveckla den allmänna värnplikten med tre rösters marginal.

Det är förändrat. Nu får Allan Widman vara med i samtalen. Nu får han, om han vill, vara med och göra överenskommelser. Nu går vi inte till Sveriges riksdag och fattar beslut med tre rösters marginal. Nu försöker vi hitta breda lösningar.

Det är inte heller så, fru talman, att Allan Widman har suttit med vid alla förhandlingar. Man har ju valt att avstå från en del av dessa på slutet. Det är naturligtvis så: Vill man vara med och skörda frukterna måste man också vara med och så – hela vägen.

Jag påminde tidigare i debatten om vad den moderata företrädaren Johan Forssell hade sagt: Det handlar inte om vad som sägs och görs utan om vad som åstadkoms. Jag delar den uppfattningen. Det är under socialdemokratiska regeringar som vi har sett historiska satsningar på försvaret, inte under borgerliga.

Anf. 249 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det Niklas Karlsson säger får mina tankar att flyga över till detta med Natomedlemskap och vad Natopartnerskap innebär för svensk säkerhet. Jag brukar beskriva det som att vi inte omfattas av några försvarsgarantier eftersom vi inte är medlemmar, men det kan ju tänkas att vi, om Sverige behövs för att Nato ska undsätta ett annat Natoland, också kan få hjälp. Ungefär så skulle man också kunna beskriva Peter Hultqvists och Socialdemokraternas roll i detta. De har haft turen att sitta vid makten, en mycket svag regeringsmakt, och har därför varit tvungna att lyssna på andra.

Jag upprepar det jag har sagt, och jag står för det: Socialdemokraterna säger nej till varenda krona under diverse krumbukter. Jag vill också framhålla att jag tror att jag var närvarande vid varenda förhandling som skedde inom ramen för försvarsuppgörelsen mellan regeringspartierna, Centern och Liberalerna. Jag kan inte komma på något enda tillfälle då jag inte var närvarande.

Faktum kvarstår: Utan draghjälp från alla allianspartier hade dessa historiska satsningar aldrig blivit av. Men låt oss hoppas, Niklas Karlsson, att de kan hjälpa mig över 4 procent.

Anf. 250 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Allan Widman lyckades nästan få tyst på mig när han hoppades att jag på något sätt skulle bidra till att få Liberalerna och Widman över 4 procent. Skulle så vara fallet får jag bittert ångra att jag tog det här replikskiftet.

Det är väl bra om det finns draghjälp. I vår värld handlar det ju inte om att vi som nu för stunden har regeringsmakten ska bestämma allt. Det handlar om att hitta breda lösningar, särskilt när det gäller förvars- och säkerhetspolitiken. Så att det förekommer förhandlingar och diskussioner är väl bra. Att det handlar om att ge och ta är väl alldeles utomordentligt. Och detta är helt annorlunda än vad det var under de åtta år då Allan Widman och hans regering satt vid makten. Då var det regeringsmakten och härligheten. Då var det inga överenskommelser. Då fattade man beslut med tre rösters marginal.

Jag hoppas att den linje som Socialdemokraterna nu har slagit in på med historiska satsningar och breda lösningar också kommer att gälla de kommande åren.

Anf. 251 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det kommer den sannerligen att göra. I likhet med en del andra partier är även vi förespråkare för minst 2,0 procent av bnp i försvarsanslag. Vi vet att det kommer att kräva ytterligare ökning av anslaget i perioden 2025–2030.

Jag tror inte att Liberalerna, eller Folkpartiet på den tiden, har så mycket att skämmas över när det gäller försvarspolitik. Vi hade ett utom-

ordentligt gott samarbete till exempel med Socialdemokraterna i Försvarsberedningen 2009–2012. Vi åstadkom inte så mycket, men nu har vi fått möjligheten – tack vare att det har blivit en svagare regering som är tvungen att lyssna också på den politiska oppositionen.

Låt mig avslutningsvis säga att det till och med gick så långt att Peter Hultqvist hotade med att inte lägga fram någon försvarsproposition över huvud taget förra hösten.

Anf. 252 ROGER RICHTHOFF (SD):

Frau talman! Centerpartiet var uppe här förut och pratade lite grann om försvarspolitiken och satsningarna där. Det verkade inte riktigt som att man hade allt klart för sig, men det kanske klarnar sedan. Socialdemokraterna var uppe och förstod inte detta med Nato-optionen, men det kanske vi också kan reda ut.

Med det sagt tänker jag i den här debatten inte som normalt när vi talar om totalförsvaret beröra Försvarsmakten så mycket. I stället tänker jag prata lite grann om krisberedskapen och konsekvenser för vår krisberedskap.

Innan jag kommer in på det vill jag säga att vi i vår budget lade flera miljarder mer än de övriga partierna, som ni vet. Det viktiga för oss är att det nu står i överenskommelsen att anslaget *ska* nå 2 procent till 2030. Det innebär som vi ser det att man måste öka satsningarna efter 2025 och sedan fortsätta.

Jag kommer att beröra det civila försvaret, som alla här inne tycker är nödvändigt. Utan ett civilt försvar fungerar inte det militära. Det håller alla med om. Men en sak där som jag tänker beröra är elförsörjningen och ledarskapet i Sverige. Detta har direkta kopplingar till krisberedskapen och möjligheten att hantera svårigheter.

Den inkompetens som regeringen har visat när det gäller att se till att vi får en robust elförsörjning i Sverige är häpnadsväckande och obegriplig. Man måste nästan anstränga sig för att rasera ett väl fungerande elsystem, men det har man lyckats med. Har det då någon påverkan på vår krisberedskap? Ja, det är klart att det har. När vi inte ens i dag, i fredstid, kan se till att vi har en robust elförsörjning kan vi ju tänka oss ett cyberangrepp eller någon annan påverkan. Hur ska det civila försvaret med den krisberedskapen fungera då? Det kommer inte att fungera alls. Och utan ett bra civilt försvar fungerar inte det militära – var det inte så vi sa nyss? Har vi ingen krisberedskap är det kaos. Då fungerar det inte.

Och vad gör man från regeringen? Absolut ingenting! Man bygger vindsnurror fullständigt i onödan. Jag återkommer till detta.

För att åstadkomma en robust elförsörjning krävs att vi återstartar, med de investeringar som krävs, de nedlagda kärnkraftverken snarast möjligt och bygger fler. Vi måste snabba upp miljötillstånden och få fart på detta. Vi måste bygga ut näten igen. Det går inte att transportera ned kraft från Norrland med de här ledningarna. Du tappar 50–75 procent av kraften. Den biten kommer Mattias Bäckström att ta i nästa debatt här, som är vår ansvarige för detta och betydligt mer insatt och kunnig än vad jag är. Men kopplingarna till krisberedskapen kommer jag att ta.

Det är viktigt, skrev regeringen i en proposition 2020, att stärka det civila försvaret. Jag ska läsa upp ett direkt citat från den här propositionen, som har nummer 2020/21:30: ”Utvecklingen av det civila försvaret kom-

mer att förutsätta åtgärder från en lång rad aktörer, bl. a statliga myndigheter, kommuner och regioner, enskilda individer, näringsliv och frivilligorganisationer.”

Det här genomsyrar alltså alla politikområden. Vad händer när man nu har sagt detta? Ja, regeringen har ju abdikerat totalt från sitt ansvar.

Vad säger man mer om de här delarna i utredningarna som pågår? Man belyser just att det inte finns någon ledning för försvaret. Ni vet hur det ser ut med myndigheterna – det är lodrätt arrangerat. I regleringsbrev, som jag har läst en del av i dag men inte har tid att gå igenom här nu, är det oklarheter om vad som är innebörden och så vidare. Det finns till exempel ingen eskortverksamhet för Försvarmakten. Men det hinner vi inte gå igenom nu.

I en utredning som kommer i början av nästa år sägs: Lager av sjukvårdsprodukter, med alla delar som läkemedel, medicinteknik med mera, för vård som inte kan anstå är vi skyldiga att hålla. Men det gör vi inte. Vi behöver lagtext för detta. Men då går det inte att ha stuprör med olika ansvarsområden, utan vi måste ha någon som samordnar över linjen. Det finns ingen samordning av det här i Sverige. Och just in time är snarare not at all.

Man rycker på axlarna åt det här. Det finns ingen som tar i det. Vi har en handlingsförlamad regering som med sitt stödparti Miljöpartiet endast har miljön och att bygga vindsnurror för ögonen oavsett vad som händer med elförsörjningen.

Bönderna – jag känner flera, och det gör säkert ni också – har enorma problem med sin elförsörjning och höga kostnader för att ta sig fram och tillbaka. Vad gör regeringen? Nada.

Det här är direkt kopplat till krisberedskap. När det gäller livsmedelsförsörjningen tänker man att det väl ordnar sig. Eller hur?

Sedan har vi delen med att införa civilplikten, vilket vi har sagt länge att man ska göra. Vi måste införa en civilplikt. Förutom samordningen mellan myndigheterna måste man införa en civilplikt och krigsplacera alla. Barndagvårdare, bankföreståndare och så vidare ska ha sin krigsplaceringsorder för att samhället över huvud taget ska kunna fungera.

Man måste se till att man har strömförsörjning på mackarna. Gå tillbaka till detta! Det finns på ett par mackar även nu. När elen försvinner kan man starta elverket. Det gör jag hemma. När elen försvinner startar jag elverket, och då har jag värme och vatten, och kyl och frys funkar. Att på myndighetsnivå strunta i det här är helt ofattbart, tycker jag.

Vad var det Percy Barnevik sa en gång i tiden? ”Vi har i Sverige billig el, vi har ren el, vi har säker el, vi har kort sagt den energiförsörjning som alla andra länder skulle vilja ha. Och vårt huvudsakliga bekymmer är hur vi på kortast möjliga tid ska kunna komma ur denna situation.” Det sa Percy Barnevik när han var chef på ABB-koncernen. Där är vi. Vi håller på och avvecklar detta. Det är väldigt oroande.

En annan sak som är väldigt oroande, tycker jag, är att det blir en polarisering i samhället i övrigt i dag på alla områden. När vi kom in i riksdagen beskylldes vi för det ena och det andra på torgmöten och annat. Det blir en polarisering inte bara mellan utanförskapsområden och så vidare, utan det blir så mellan oss alla. Nu har det blivit ett annorlunda tonläge. Men det är fortfarande så att man till och med inom familjer bryter sig loss på grund av att man har olika uppfattningar.

Statstelevisionen underblåser det här, enligt mångas uppfattning. Många av oss tittar på Swebb-tv och andra medier, som Nya Tider och den nya tidningen Epoch Times, för att få en annan bild och kunna jämföra själva.

Nu börjar man till och med polarisera när man säger: Du får inte komma in på restaurangen! Jag kommer inte att gå in på någon debatt här och nu om vaccin, men hur kan man över huvud taget införa sådana bestämmelser att vissa får komma in men inte andra? Man drar isär hela samhället med tokidéer om vaccinationsbevis och så vidare, enligt min personliga uppfattning. Det drar isär oss, och det är fullständigt ofattbart att det får pågå på det här viset.

Även om ni vill att jag ska prata mer om det här och varva upp tycker jag väl att det kan räcka. Slutsatsen är: Lägg ned! Avbryt all vindkraftsutbyggnad! Bevara några få och sluta förstöra miljön! Fatta snarast beslut om återstart av de avstängda reaktorerna! Fatta beslut om samordning! Utse chefer – inte med partibok, utan riktiga chefer – för ledningen av den här verksamheten på myndigheterna! Skrota alla planer på att införa begränsningar av människors fri- och rättigheter! Det bara ökar polariseringen och uppdelningen i vi och dom.

Även om ni vill att jag ska hålla på ett tag till tackar jag nu för ordet.

Anf. 253 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Min första fråga till Roger Richthoff utgår från tidigare anförande av Sverigedemokraternas representant Per Söderlund. Då uttrycktes det att Sverigedemokraterna nu står bakom målet om 1 ½ procent till försvarsutgifter 2025.

Försvarsuppgörelsen innebär, som Allan Widman tidigare refererade till, antagligen att vi landar högre än den nivån. Hur ser Roger Richthoff på det här? Delar Roger Richthoff Sverigedemokraternas syn i övrigt på målsättningen om 1 ½ procent av bnp till försvaret 2025? Och hur ställer sig Roger Richthoff till att alla enskilda förslag i Sverigedemokraternas inlämnade motion om budgeten inte har kommit med efter att ni har fått förhandla med kristdemokrater och moderater?

Det enda som återstår av det samlade förslaget är pengar till Kustbevakningen, men ingenting extra går till Försvarsmaktens verksamhet. Det är närmare 3 miljarder som Sverigedemokraterna har motionerat om i sin enskilda motion som nu bara faller bort.

Jag har lyssnat till Roger Richthoff många gånger när han har stått i talarstolen och uttryckt engagemang om hur mycket pengar som behövs. Nu levererar ni inte en enda krona extra för nästa år.

Vad innebär det här i praktiken, Roger Richthoff? Kan vi utgå från att allt ni förmedlar har grund och att det blir av?

Anf. 254 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Ni kan utgå från följande: När vi gör den här överenskommelsen som nu är gjord har vi att välja mellan att stå ensamma och driva vår försvarsbudget som definitivt inte skulle ha gått igenom i kammaren – det vet vi, för det har den inte gjort något år, men vi driver de här frågorna ändå – och att fånga möjligheten att se framåt i ett nära samarbete med Moderaterna och KD. Då gör vi en överenskommelse i riktning mot nästa val, som jag ser det.

Hur det sedan kommer att gå med den resan är en helt annan fråga, men det här är ett bra avtal som säkerställer en bättre budget än om vi hade stått kvar och sagt: Nej, vi vill inte vara med någonstans utan röstar på vår budget. Den åker direkt, och vad blir det då? Jo, Socialdemokraternas budget. Den är sämre. Den är kass.

Vad gäller målet om 1 ½ procent finns det en kontrollstation 2023. Vad kommer den att säga? Och är vi så säkra på att det blir 1,5 procent 2025? Jag kan tänka mig att det kan landa på 1,6 procent eller på 1,4 procent. Kontrollstationen och de fortsatta samtalen med KD och M och överenskommelser och avtal kommer säkert att reglera detta.

Vad är det viktigaste vi har fått? Jo, det är att försvarsanslaget 2030 ska uppgå till 2 procent. Det innebär att man måste ha någon form av långsiktighet efter 2025/26. Men det räcker inte med 5 miljarder 2026/27, utan det kommer att bli en långsiktighet för Försvarsmakten här. Det är vi övertygade om. Och det är skälet till att vi gick med.

Anf. 255 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Roger Richthoff uppmärksammade återkommande i sitt anförande mycket kritik gentemot regeringen. Men lite självrannsakan är inte fel i dessa adventstider. Sverigedemokraterna kan fundera på hur mycket de själva levererar utifrån deras inlämnade budget.

Det är en sak att skriva en siffra. Det är en annan sak att leverera i praktiken. I det här fallet visar Sverigedemokraterna vad det blir i praktiken. Det blir inte en enda extra krona i budgeten till Försvarsmaktens verksamhet nästa år. Det har vi svart på vitt i de handlingar som vi debatterar i denna debatt. Det handlar om att göra det man säger, Roger Richthoff.

Fru talman! Jag är bekymrad över att det är så stor diskrepans mellan retoriken och leveransen i praktiken.

Anf. 256 ROGER RICHTHOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag tar det en gång till. Centerpartiets Daniel Bäckström säger att vi inte levererar. Men hur ska vi kunna leverera när vi år efter år lägger fram vår budget men inte får någon majoritet som är för den? Vi kan sitta här och säga: Nu ser ni att vi inte fick igenom någonting, och vi kan inte leverera någonting eftersom vi inte får någon majoritet.

Nu uppenbarade sig möjligheten för en bred överenskommelse med Moderaterna och Kristdemokraterna. Den är på en lägre nivå, men den möjliggör vår resa upp till 2 procent till 2030. Den resan har vi nu påbörjat. Visst levererar vi upp mot 2 procent. Det har vi majoritet för här nu. Och den kommer förhoppningsvis att fortsätta och bli ännu starkare 2022.

Anf. 257 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Jag ska lyfta fram två aspekter när det gäller totalförsvaret: samexistens med de civila verksamheterna och energisektorn. Det är två mindre diskussioner i förhållande till de stora budgetdiskussioner som har förts här.

Försvarsmakten är inne i en nödvändig expansions- och tillväxtfas, vilket Centerpartiet applåderar. Vi har faktiskt förhandlat fram de pengarna och välkomnar verkligen utvecklingen.

Om man kikar närmare på de orter som nu berörs av tillväxten kan man se att Försvarsmaktens tillväxt oftast välkomnas på orterna. Men samtidigt

sätts det en bild av och sprids en oro för att den militära verksamheten kommer att hämma all övrig utveckling i samhällena och lägga en våt filt över samhällena. Speciellt tydligt blir det i södra Sverige där konkurrensen om ytan blir stor.

Försvarsmakten har en särställning i miljöbalken. Det beror självklart på att rikets säkerhet går före allt annat. Det är en rimlig särställning. Men praxis har utvecklats så att Försvarsmakten i praktiken kan bromsa allt vad gäller bostadsbyggnad och all annan samhällsviktig verksamhet. Vi pratar om förskola, skola och äldreomsorg. De bromsas också av Försvarsmaktens krav på att inte behöva samexistera.

Det som händer nu är synonymt med alla andra tillståndsprocesser. De tar extremt lång tid. Därför blir Försvarsmakten extra försiktiga när det gäller att ompröva sina försvarsbeslut. Till det lägger man också stora påverkansområden, till exempel runt sina skjutfält. Det är tydligt att det blir ett väldigt stort problem.

Vi vet att Försvarsmakten etablerar och återetablerar sig på många håll. Oron för bristande samexistens mellan civil och militär verksamhet ser vi i Göteborg. Vi ser det på Gotland, med till exempel Tofta skjutfält. Vi ser det i Karlsborg, i Sollefteå, i Kristinehamn, i Dalarna, i Revinge med Revingehed och i Uppsala.

Det finns flera olika skäl till det här. Ibland förändras verksamheten och de tekniska förutsättningarna. När till exempel Gripen E får starkare motorer som bullrar mer kommer samtliga militära flygplatser att få omprövade tillståndsprocesser. Det rör Såtenäs, Årna i Uppsala, Malmen i Linköping, Karlsborg och några till.

Vi kan gå på djupet med några. I till exempel Karlsborg har Försvarsmakten haft verksamhet under lång tid. Just nu är de inne i att förnya fem olika tillståndsprocesser i Karlsborg. Det kommer att lägga en våt filt över all utveckling i hela Karlsborgs kommun. Där säger Försvarsmakten i dag regelmässigt nej till enskilda individers bygglovsansökningar för utbyggnad av till exempel toaletter eller altaner. Skälet är att man inte ska möjliggöra för permanentboende, i hela kommunen. Det ligger verkligen inte i totalförsvarets intresse.

På Gotland och Tofta vet vi att man har lagt ett påverkansområde som är två mil långt och en mil brett. Där överklagar Försvarsmakten regelbundet alla bygglov, trots att det finns lagakraftvunna positiva förhandsbesked. Det skapar en rättsosäkerhet och stora förluster för den enskilda, som man inte kan få någon som helst ersättning för. Det skapar dessutom stor ilska och en negativ attityd gentemot Försvarsmakten.

Vad händer då i praktiken? Försvarsmakten, som ska stå för totalförsvaret, kommer att få stora problem med rekrytering av personal. Det kommer givetvis också att minska folkförankringen och den lokala acceptansen för försvaret. Jag är helt säker på att alla de här negativa processerna dessutom kommer att påverka rekryteringen till hemvärnet.

Därför tycker Centerpartiet att det är hög tid att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som förstärker samexistensen mellan det militära och det civila försvaret. Det kommer att krävas förändrade tillståndsprocesser för att det ska fungera.

Fru talman! Jag vill även säga några ord om energiförsörjningen. Det är också en avgörande fråga för totalförsvaret.

I dag vet vi till exempel att Ryssland påverkar mycket. Vi importerar 24 miljoner kubikmeter olja. Just nu ser vi dessutom vad som händer med energikrisen. Putin vrider åt gaskranen, vilket driver upp elpriset. Den debatten följer här i kammaren.

När det gäller vindkraftsetableringar behöver Försvarsmakten verkligen ändra sina rutiner. I dag säger man rutinmässigt nej, till exempel till den stora vindkraftsparken långt utanför Sandhamn. Den skulle kunna bidra väldigt mycket till elförsörjningen till Stockholm. Det säger man nej till. Det andra exemplet gäller Norrbotten, som i dag behöver väldigt mycket förnybar el till sin industriutveckling. Där blockeras ytan till 90 procent av lågflygningsområden. Det omöjliggör mycket av den omställning som planeras med Hybrit, LKAB och annat.

Samexistensen till havs och alla havsplaner brister verkligen, trots att det i andra länder finns upplägg med sensorteknik när man flyttar ut till havs. Det är faktiskt en vinn-vinnsituation. Försvarsmakten bromsar också hinderbelysning på vindkraft, trots att det används i till exempel Danmark.

Försvarsmakten och det civila samhället måste hitta bättre samverkansformer för både civilt boende, civil verksamhet och energiverksamhet om totalförsvaret ska ha en positiv utveckling framåt.

(Applåder)

I detta anförande instämde Daniel Bäckström (C).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

§ 13 Energi

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU3
Utgiftsområde 21 Energi (prop. 2021/22:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 258 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Vi går nu, sent på kvällen, in på utgiftsområde 21 Energi. Just energisystemet är avgörande för Sveriges förmåga att klara den viktiga klimatomställningen. Allt fler samhällssektorer ska ställa om för att kunna sänka de utsläpp vi har. Då kommer tillgången till el att vara helt avgörande.

Sverige har goda förutsättningar för att klara av omställningen med förnybar energi. Vi har vattenkraft, stora landarealer och möjligheter i havet längs kuststräckorna som lämpar sig för vindenergi. Vi har också många olika möjligheter att få bioenergi. Vår energisektor ligger, enligt mig, i absolut framkant.

Sverige ska ha ett robust energisystem med hög leveranssäkerhet och låg miljöpåverkan där fossil energi successivt fasas ut. Vi ska ha energi till konkurrenskraftiga priser. Men med det sagt, fru talman, är de elpriser som vi har sett den senaste tiden på tok för höga. Det är som bekant inte politiken som sätter elpriserna, utan det görs på en öppen marknad, och när Ryssland skruvar åt gasförsörjningen till Europa smittar det av sig till vår marknad och till de svenska elpriserna.

Samtidigt som vi ser en sådan utveckling måste vi jobba för att öka överföringskapaciteten inom landet genom ett utbyggt elnät. Vi behöver också öka produktionen så att vi kan producera mer el.

Här finns väldigt mycket ny spännande teknik i form av kraftig utbyggnad av havsvindkraften. Kombinerat med lagring av vätgas kan det skapa en balans i energisystemet. Som det ser ut i dag är detta också billigare än att satsa på kärnkraft. Dessutom behöver vi gå mot förnybar energi.

Vi är mitt uppe i en klimat- och energiomställning. Den ger oss möjlighet att skapa fler arbetstillfällen och investeringar i industrin och energisystemen. Detta skapar också unika förutsättningar för en nyindustrialisering i hela vårt land.

Sverige är ett föregångsland när det gäller omställning av energisystemet. I dag är 99 procent av vår elproduktion fossilfri. Över 90 procent av bränslet i värmeproduktionen är fossilfritt eller återvunnet. Vi socialdemokrater driver på för att Sverige även fortsättningsvis ska leda omställningen mot att nå målet om 100 procent förnybarhet i elsystemet år 2040 och nettonollutsläpp år 2045. Därför måste vi ta höjd för en fördubbling av elbehovet till 2045 från dagens cirka 140 terawattimmar.

Investeringar i elnäten är avgörande för att klara av den klimatomställning som ligger framför oss. Just nu görs historiskt stora satsningar och investeringar för att bygga ut stamnät i Sverige och öka överföringskapaciteten från norra till södra Sverige. Utbyggnadstakten av transmissionsnäten har tredubblats jämfört med tidigare år. Inte minst måste en snabb utbyggnad av vindkraften fortsätta under de kommande åren.

Regeringen arbetar för att halvera tiden för nya elledningar och har föreslagit nya resursförstärkningar till Energimarknadsinspektionen för att bland annat halvera ledtiderna för nya kraftledningar. Tillståndprocesser för miljötillstånd behöver förändras och bli moderna och ännu mer effektiva.

Åtgärder krävs för att öka kraftproduktionen i södra delen av vårt land. Här kan havsbaserad vindkraft spela en stor roll. Potentialen är enorm. Anslutningsavgifterna till stamnäten för havsbaserad vindkraft ska slopas.

Sammantaget sker stora insatser, och stora insatser kommer att ske även i fortsättningen. Regeringen håller på att slutföra arbetet med en nationell elektrifieringsstrategi som strax kommer att presenteras. Strategin ska bidra till en snabb, smart och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering som bidrar till att vi ska kunna uppnå klimatmålen för 2030, 2040 och 2045. Elektrifieringsstrategin tar ett helhetsgrepp om förutsättningarna i vår energisektor för att möjliggöra en omfattande elektrifiering i samhället, drivet av omställningen till eldrivna transporter. Nya industriprocesser kräver dessutom väldigt stora mängder el.

En av utgångspunkterna för regeringens elektrifieringsstrategi är en planeringsram med möjlighet till en fördubbling av elanvändningen fram till 2045. Riksdagens beslutade mål till 2040 är att 100 procent förnybar elproduktion ska vara just ett mål. Det gäller att understryka att det är ett mål och inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft. Det innebär heller inte en stängning av kärnkraft genom politiska beslut.

Fru talman! Vi behöver inte bara producera el och bättre föra över el i våra nät, utan vi behöver också kunna energieffektivisera. Riksdagen har satt upp mål om 50 procent effektivare energianvändning fram till 2030 och har exempelvis föreslagit stödinsatser till energieffektivisering inom

industrin genom en återstart av Energisteget. Detta har M, KD och SD olyckligtvis avslagit, och 100 miljoner till 2022 försvann i ett slag.

Vidare vänder sig Socialdemokraterna emot att den konservativa trion har beslutat att ändra ändamålen för två av anslagen. Enligt vår uppfattning skickar det en politisk signal som inte gynnar svensk klimatpolitik om att öka tillförseln och användningen av förnybar energi. M, KD och SD flyttar därtill stora delar av anslagen inom utgiftsområdet vilket drabbar anslagen för infrastruktur och elektrifierade transporter, som minskas med 600 miljoner.

Den konservativa trion minskar därtill anslaget till energiteknik med en halv miljard. Det är pengar som skulle ha gått till att bygga ut laddinfrastruktur och stöd till biogas. Mycket handlar dock om en ren överflyttning av pengar till andra anslag. Möjligen kommer det under debatten att framgå vad pengarna i stället kommer att läggas på och vad de kommer att användas till.

Avslutningsvis vill jag säga att Sveriges energipolitik är stark trots att M, KD och SD har varit inne och petat i budgeten. Men det är ett frågetecken om borttagandet av investeringsstödet för energieffektiviseringen liksom sänkningen av bränsleskatten är rätt väg att gå när vi samtidigt befinner oss i en brinnande klimatkris.

Jag ställer mig bakom budgeten förutom de förflyttningar av anslag som M, KD och SD har gjort. I stället hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 259 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det var en del tal om tillkommande kraft från Mattias Jansson men inte en enda stavelse om den kraft som riskeras. De prövningar vi nu har av den befintliga vattenkraften är nästa Cementakris. Skillnaden är att det kommer att pågå långsamt över 20 år.

I vattenmyndigheternas åtgärdsplaner har vi noll kraftigt modifierade vatten. När det gäller jordbruket noll, när det gäller kulturmiljön noll och när det gäller vattenkraften ett par dussin – och vi har närmare 2 000 vattenkraftverk i Sverige.

Ta exemplet Ljungan. Det ska spillas 0,5 procent vattenkraft för att få till bra miljöåtgärder säger den nationella planens riktvärden. Vattenmyndigheternas åtgärdsplaner säger 5 procent. Nyttan som skapas är en åttiondel av vad det kostar att skapa dessa värden.

Medlemsstaterna har enligt EU:s vattendirektiv möjlighet att definiera vad som är och motivera mindre stränga krav av kraftigt modifierade vatten när det handlar om sådant som är tekniskt omöjligt att genomföra eller orimligt dyrt. Begreppet ”orimligt dyrt” kan ju tolkas som att kostnaderna är för höga i jämförelse med den uppnådda nyttan i en samhällsekonomisk kalkyl. För mig är åttio gånger kostnaderna helt orimligt.

Tycker regeringen att detta är i linje med den politiska vilja som uttrycks i propositionen när det gäller vattenmiljö och vattenkraft? Alla undantag ska användas. Kommer regeringen att agera i detta ärende?

Anf. 260 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Rickard Nordin ställer frågor om vattenkraften. Den är ju en oerhört viktig del av vår energimix och är kanske den kraft som ändå går att reglera på mest effektiva sätt så att vi klarar landets energibehov.

Ljungan nämndes som exempel, och vi har ju väldigt många småskaliga vattenkraftverk i landet, inte minst i södra Sverige. De utgör en mycket stor del i den balans av vårt energisystem som vi behöver. Därför är det viktigt att vi följer utvecklingen i dessa frågor, bejakar den och ser om det behövs ytterligare åtgärder.

Frågan om hur regeringen resonerar bör också ställas till regeringsföreträdare, men som ledamot av riksdagen ser jag det som mycket värdefullt att följa utvecklingen och frågan så att vi har en stabil, planerbar energi där vattenkraften utgör en stor och viktig del.

Anf. 261 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Ja, vattenkraften är oerhört viktig, och faktiskt skrev Socialdemokraterna själva att den är fundamental för energisystemet. Problemet är att Mattias Jonsson säger att han ska bevaka och följa detta. Dessa ärenden börjar den 1 januari.

Tycker Socialdemokraterna och riksdagsledamoten Mattias Jonsson att åtgärdsplanerna från vattenmyndigheterna är väl avvägda? Tycker Mattias Jonsson att det ska pekas ut fler kraftigt modifierade vatten? Tycker Mattias Jonsson att riktvärdet på 1,5 terawatt och 2,3 procent ska hållas? Det görs inte i dag, och det görs inte i vattenmyndigheternas åtgärdsplaner. Är Mattias Jonsson beredd att komma överens här i riksdagen och se till att lagstiftningen efterlevs? Det är mina frågor till Socialdemokraterna, och dem har jag inte fått svar på.

Anf. 262 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Min principiella hållning är att lagstiftningen självfallet ska hållas. I mitt tidigare inlägg sa jag att vi både behöver följa upp att lagstiftningen hålls och se till att vi inte får en utveckling där vi fördärvar möjligheterna för den småskaliga vattenkraften, som i Ljungan, för den har en stor betydelse för svensk elförsörjning, inte minst för balansen i vårt system.

Detta följer jag som riksdagsledamot noga, och jag är övertygad om att även regeringen gör det.

Anf. 263 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Energiproduktionen i Sverige ska fördubblas, men jag hör inte Mattias Jonsson nämna något annat än vattenkraft och vindkraft. Men går det att balansera dagens system med enbart befintlig vattenkraft? Eller ska vi effektivisera den eller bygga ny? Ekvationen går inte ihop.

Ledamoten nämner också att vi ska använda vätgas, men man tappar enormt mycket effekt när man använder vätgas. Än så länge har vi inte tillräcklig kapacitet för att kunna balansera systemen.

Vidare säger ledamoten att det ska vara affärsmässigt. Varför ska vi då subventionera just den havsbaserade vindkraften så mycket som vi kommer att behöva göra om vi ska betala alla nya ledningar som behöver byggas?

Vi ska väl inte göra oss beroende av rysk naturgas, som till exempel Tyskland har gjort. Det är ett sätt att balansera upp systemet om man inte vill använda olja. När vår egen balanseringskraft inte räcker till används den dyra ryska naturgasen, och eftersom vi är integrerade med Europa får vi också vara med och betala för den när vi inte kan producera eget.

För mig går ekvationen inte ihop.

Jag förstår inte hur vi ska klara den politiska visionen om en fossilfri energiförsörjning i Sverige. Det går ju inte att balansera detta system. Jag vill ha en förklaring.

Anf. 264 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Lotta Olsson för ganska många frågor.

Min bild är att den havsbaserade vindkraften inte längre har stora behov av subventioner, utan den bär sina egna kostnader.

Det är sant att lagring av vätgas sker i tester, inte minst kopplat till Hybrit, och vi har stora möjligheter att bygga ut detta kopplat till vindkraften. När det blåser mindre tas elen från vätgasen. Det blir en förlust, men fördelen är att när det blåser driver vinden detta. Därför har denna förlust inte så stor betydelse, utan vätgas skapas med vind.

Låt mig ställa en fråga tillbaka. Om det inte finns en förståelse för hur ekvationen går ihop förstår jag hur Moderaternas ekvation går ihop. Moderaterna medverkar ju till att säga nej till olika vindkraftsparker runt våra kuster, som i Stockholm, i Trelleborg och i Bohuslän, utan att ha några alternativ förutom det vi hör från talarstolen gång på gång om kärnkraft. Kärnkraft i all ära, men vem ska betala den? Här är Moderaternas svaret skyldiga.

Vi har en möjlighet med havsvindkraft som kan bära sina egna kostnader. Så sent som i dag kom det en utredning som talar om att vi kan klara det ökade energibehovet med havsvindkraft fram till 2030. Fram till 2050 kan havsvindkraft producera nästan 170 terawattimmar. Kopplar man det med vätgas för att få balans i systemet har vi en väldigt intressant teknik framför oss, och den tycker jag att vi ska bejaka. Låt oss se till att få politisk enighet så att vi vågar göra dessa investeringar.

Anf. 265 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Ingen skulle bli gladare än jag om vi kunde leva helt på vind, men havsbaserad vindkraft i Stockholmsområdet kan inte transporteras upp till Hybrit. Man tänker att vätgasen ska användas i industriprojekt, men vi har inte infrastruktur för detta. Sverige har ingen gasinfrastruktur, och vi har levt på de stora pipelinerna från Norrland till södra Sverige och från våra kärnkraftsorter till övriga landet.

Vi vill inte köra över kommunerna. Vi tycker att det är enormt viktigt att människor själva har acceptans för vindkraft, kärnkraft och andra saker. Det kommunala självstyret tycker vi är enormt viktigt. Någonstans måste man jobba för en ökad folklig acceptans för detta. Annars ser jag jätteproblem.

Anf. 266 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! I det tidigare inlägget var det en frågeställning om vi ska vara beroende av rysk gas. Svaret på den frågan är nej. Vi ser vad som händer i Europa i dag. Det är brist på el, och gasen skruvas åt. Priserna

stiger, och det smittar av sig på den svenska marknaden. Vi måste hitta andra lösningar i Sverige, och då ska vi inte luta oss mot rysk gas.

När det gäller frågeställningar om tillstånd och att man säger nej är den fråga som bör ställas tillbaka: Om det är svårt att få havsvindkraft ute vid horisonten, hur ska man då få tillstånd och acceptans för att bygga ut kärnkraften med flera reaktorer runt om i vårt land? Det tror jag är en större utmaning än havsvindsnurror, som klarar av vår elförsörjning fram till 2050, enligt de prognoser som finns just nu.

Anf. 267 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Mattias, för inlägget! Du lyfte upp att Sverige kan klara omställningen med förnybar energi, vilket sedan repeterades med målen för den svenska energipolitiken, att det skulle kunna göras med en hög leveranssäkerhet och att det skulle kunna vara prisvärt i sammanhanget.

Nu ser vi konsekvenserna av den politik som regeringen har fört och som har byggt på den typen av naiva inställningar, där vi har återkommande problem med höga elpriser. Det är volatilt, och vi har problem med överföringskapaciteten. Man har lagt ned planerbar kraftproduktion som har en hög kapacitetsfaktor, vilket radikalt har ökat behovet av överföringskapacitet. Där har vi nu problem med systemstödtjänster och effektproblematik även på sommarhalvåret.

Att i skenet av detta vilja utesluta kärnkraften och som i anförandet säga att det blir billigare om man gör det och inte har med den i det framtida kraftsystemet gör det lite intressant vad man baserar den uppfattningen på. Alla data visar ju att det krävs en mix mellan planerbar och väderberoende kraftproduktion.

Svenskt Näringsliv tittade på detta i sitt projekt Kraftsamling Elförsörjning, och det visade sig att ett kraftsystem som har med kärnkraften är 40 procent billigare än ett helt förnybart system. Då handlar det ändå om en branschorganisation som är tämligen intresserad av att ha så låga priser ur ett systemperspektiv som möjligt. Det handlar inte bara om själva elproduktionen, utan det handlar om den sammantagna kostnaden, även inkluderat transmission. Då är det intressant att veta på vad Socialdemokraterna baserar uppfattningen att det blir ett billigare kraftsystem om man utesluter kärnkraften.

Anf. 268 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. I mitt tidigare inlägg sa jag att det är en målsättning men inget stoppdatum. Det är ingen som har uttryckt att det är förbud mot att bygga ny kärnkraft. Fortfarande är det ingen som har kunnat redovisa vem som tar och säkrar de kostnader det medför, i alla fall inte för mig. Där tycker jag att även Mattias Bäckström Johansson är svaret skyldig, hittills i denna debatt.

Nej, det är inte en naiv inställning, utan vi kan se exempel runt om i Europa. Ta till exempel Storbritannien, där man bygger ny kärnkraft och det är både staten, det privata och kineser som bygger. Det är förseningar och fördyringar, och näringslivet ångrar nog bittert att de gick in med garantier för de kostnadsökningar som har skapats.

Om man plockar fram pengar och garanterar finns det säkert möjligheter, men jag har inte sett det på kartan. I havsvindkraften, som är billig och där lagring av vätgas kan kopplas på, har vi däremot en framtid som jag tror är både intressant och möjlig och som skapar en stabilitet i vår elförsörjning i Sverige.

Nej, det är som sagt inte naivt. Vi har, förutom den senaste tiden, haft väldigt låga och konkurrenskraftiga elpriser i Sverige. Det är därför man kan investera som man gör nu i Hybrit, i Northvolt och i serviceanläggningar i norr – för att vi har överskott på el och låga priser på el. Vi exporterar el, motsvarande 25 terawattimmar de senaste åren. Det motsvarar behovet för hela Estland, Lettland och Litauen. Men vi har problem med överföringen, och vi behöver förstärka elproduktionen i södra Sverige. Jag tycker att vi tillsammans i partierna i riksdagen ska ta oss an den utmaningen och möta den. Och är det kärnkraft får man visa vilka pengar som ska till.

(Applåder)

Anf. 269 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Man säger att man inte subventionerar, men en dag blir staten tvungen att gå in och bygga ut ett stamnät till havs, trots att vi inte har några regionnät som är anslutna dit över huvud taget.

När man attackerar kärnkraften är det två reaktorer man lyfter upp. Jag skulle vilja se ledamoten Mattias Jonsson lyfta fram någon annan reaktor än Hinkley Point och Olkiluoto 3 som exempel. Det finns mängder med lyckade exempel med låga kostnader, och man kan bygga på kort tid. Problemet är att man inte satsar i Sverige, att det inte varit tillåtet med forskning här och att det i praktiken har varit ett förbud i frågan.

När det gäller till exempel vindkraften vill regeringen och Socialdemokraterna ta bort det kommunala vetot för att kommunpolitiker inte ska få bestämma. Men när det gäller kärnkraften är det i stället förbjudet i lag i 287 av 290 kommuner. Om nu Socialdemokraterna är så övertygade om att det inte finns något intresse av eller någon vilja att bygga kärnkraft, är man då öppen för att göra det möjligt och tillåtet i landets alla kommuner?

Anf. 270 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mattias Bäckström Johansson!

När det gäller det som sas om att attackera kärnkraften skulle jag vilja påstå att det är precis tvärtom, vilket man ser om man tittar tillbaka. Vi har plockat bort effektskatten på kärnkraften, och vi har också ändrat avsättningsfonden för kärnavfall så att det blir mer lönsamt för kärnkraften. Men kärnkraften har inte hållit i konkurrensen per producerad terawattimme jämfört med förnybar energi.

Jag noterar att jag inte fick något svar om varifrån pengarna för ny kärnkraft ska komma. Det är ändå en grundläggande fråga hur de investeringarna ska klaras. Hittills är det ingen som har kunnat ge svar. Om vi inte kan få svar blir det svårt att gå den vägen, och då bör man titta på förnybar energi med de nya tekniker som växer fram och bejaka dessa och försöka få dem på plats så att vi kan ha låga, konkurrenskraftiga elpriser i Sverige också framöver.

Anf. 271 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Det var bra att ledamoten lyfte upp elpriserna. Jag kan hålla med om att resonemangen stämmer till viss del. Det är kopplat till råvarupriser, väder och dessutom valutator, men det är inte hela sanningen. Man kan också se att de höga elpriserna i Sverige beror på att de södra delarna av landet sedan stängningen av Ringhals 2 är kopplade till kontinentens priser. Det är mycket tydligt att det var just när Ringhals 2 stängdes som priserna mellan norr och söder separerades.

Jag kan tycka att det är Socialdemokraternas politik som har fört oss dit. Man har inte värnat den svenska energimixen med både vattenkraft, förnybart och kärnkraft. Om man hade gjort det hade vi inte hamnat i den här situationen, och då hade vi haft exempelvis kärnkraftsel i södra Sverige som hade kunnat levereras till kunderna i söder. Vi hade dessutom haft möjlighet att trycka bort det fossilberoende som finns på kontinenten. Detta hade varit ekonomiskt för svenska elkunder och samtidigt gett klimatnytta.

Min fråga till ledamoten är: Varför vill man inte värna den svenska energimixen – vad är problemet? Jag hör om det förnybara, men vi behöver ha både det förnybara och det planerbara för att ha ett system som fungerar.

Anf. 272 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Vad gäller kärnkraften först och om vi har produktion eller stängt vissa reaktorer är sanningen den att vi har högre energi från våra kärnkraftverk i dag än vad vi hade under allianstiden.

När det gäller det stora problemet med de höga elpriser som vi ser just nu råder det inget tvivel om att det är ett antal faktorer som styr, bland annat pandemin och gasen från Ryssland som skruvas åt. Europa har och har haft högre elpriser än Sverige, och det smittar av sig på den svenska marknaden, framför allt området i södra Sverige. Då får det den effekten, samtidigt som det är ovanligt kallt.

Men det var inte så länge sedan som vi hade negativa elpriser. Det var i våras, och vi hade inslag av det i höstas också. Vi har haft, och jag ser framför mig att vi kommer att ha, konkurrenskraftiga elpriser. Men jag är absolut inte nöjd med de höga elpriser som vi har nu. Det är därför som jag senast i går föreslog i näringsutskottet att vi skulle bjuda in Svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten för att få svar på om det finns åtgärder som vi här och nu kan vidta för att få bukt med de höga elpriserna och få en bättre bild av hur situationen ser ut. Här behöver vi nog tillsammans kraftsamla för att se vilka nycklar som finns.

Men de långsiktiga frågorna som återigen tenderar att komma upp även från ledamoten från Liberalerna handlar om kärnkraften. Det är indirekt detta som sägs. Det finns inga svar där heller om var pengarna ska tas och hur den investeringen ska se ut. Det är bra med kärnkraftsutbyggnad kombinerat med förnybart – ja. Men om det inte är möjligt och om ingen vill betala för det har vi bara kvar det förnybara.

Jag vill ställa en fråga tillbaka. Hur löser Liberalerna frågan om att få till nybyggd kärnkraft för att klara det som de själva argumenterar för?

Anf. 273 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är fortfarande så att råvarupriser, väder och valutor är en del av svaret på de höga elpriserna. En annan del är att vi inte har kärnkraftskapacitet i södra Sverige. Det är väldigt tydligt. Sedan kan vi ha olika åsikter om vilken betydelse detta har haft när det gäller elpriserna. Men det är tydligt att det i alla fall har påverkat elpriserna.

Kärnkraftsfrågan är ganska intressant. Vi har ett energipolitiskt mål där det talas om 100 procent förnybart. Om någon till exempel vill bygga ett hus på ett ställe men vet att det om 20 år ska vara ett grönområde där är det ingen som vill investera i ett hus.

Därför tycker jag att Socialdemokraterna fortfarande är svaret skyldiga om varför vi har de energipolitiska målen och varför de inte värnar den svenska energimixen.

Anf. 274 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill definitivt säga att vi värnar energimixen. Vi behöver ett stabilt, robust och konkurrenskraftigt pris på vår elproduktion. Självfallet värnar vi den. Jag tycker att det är något märkligt när vi hör Liberalerna i talarstolen tala om att vi inte skulle göra det. När vi hade en energiöverenskommelse orkade inte Liberalerna vara med hela vägen utan hoppade av. Jag tycker att det är beklagligt. Hade de visat att de var intresserade av frågorna hela vägen och kommit med inspel så att vi tillsammans hade kunnat skapa en förutsägbarhet för dem som vill göra investeringar i utökad energi i vårt land hade det varit bra om vi fått en bred politisk överenskommelse om det. Men jag noterar att Liberalerna inte klarade av det när vi slöt energiöverenskommelsen.

Jag vill tillägga en annan del när det gäller de höga elpriserna. Det som vi såg hända senast denna vecka var att Polen, som har elbrist, bad Sverige om produktionsstöd.

Anf. 275 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Om vi politiker på riktigt ska ta ansvar för helheten gällande energisystemet ser jag som kristdemokrat ett behov av vår baskraft som en grundplatta, det vill säga vattenkraften och kärnkraften.

Ska vi fördubbla vår elproduktion behövs alla fossilfria energislag. Vi har också fått redovisningar av vad som är mest kostnadseffektivt. Det är lika delar kärnkraft, vattenkraft och vindkraft.

När vi ser förslag från Socialdemokraterna om slopad anslutningsavgift för vindkraft till havs och de inte ser detta som en subvention håller jag inte riktigt med om det. Detta är nämligen någonting som snedvrider konkurrensen på riktigt.

Det hänvisas ofta till att det är marknaden själv som ska ta hand om detta och att vi politiker inte ska gå in och snedvrیدا detta. Det tycker jag absolut att man gör.

Ledamoten Mattias Jonsson sa tidigare att kärnkraften ska vara kvar. Det blir väldigt svårtolkat när man har ett energimål om att det 2040 ska vara ett helt förnybart system. Kärnkraften ska få vara kvar, men man kallar den inte för förnybar.

Lägger man ihop alla dessa olika delar för att vi ska ha ett helhets-system där vi ska kunna lita på att el finns där vid given tidpunkt – dygnets alla timmar, alla dagar i veckan och året om – undrar jag vem som står för dessa systemstödster i nätet. Det är vår baskraft.

Ser Socialdemokraterna ett behov av en reformering på elmarknaden, där vindkraften får stå för sina kostnader?

Anf. 276 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Brodin för frågan. Ledamoten får gärna utveckla frågeställningen i nästa replik och förtydliga något.

När det gäller anslutningsavgiften vill vi ta bort den. Om vi plockar bort den och vindkraften till havs bär sina egna kostnader och priserna sjunker är det konkurrenskraftig el som produceras. Det är ny teknik som skapar balans i systemet och som nu håller på att plockas fram. Det är väldigt intressant.

Ska vi gå mot det som Kristdemokraterna vurmar mycket för, nämligen att bygga ny kärnkraft, skapar det också stora utrymmen rent ekonomiskt när det gäller olika typer av subventioner eller garantier. Där är Kristdemokraterna också svaret skyldiga om hur det ska lösas.

Jag ser att framgången är en lösning med förnybar energi. Som jag sa i tidigare replikskifte fick vi i dag en rapport om att det fram till 2050 handlar om 167 terawattimmar i bara vindkraft. Det är en enormt spännande utveckling.

Samtidigt som vi ser ett ökat energibehov konstaterar jag att man i den budget som klubbades igenom, som Kristdemokraterna står bakom och som det gjordes förändringar i, rycker undan energieffektiviseringarna. Man kan kapa i ena änden och lägga till i andra änden. Men den utvecklingen ville man uppenbarligen inte se när man rycker bort 100 miljoner kronor ur budgeten. När det gäller de elektrifierade transporterna rycker man bort 600 miljoner kronor. Och när det gäller energiteknik, som kan vara en del av lösningen för framtiden, rycker man bort en halv miljard kronor.

Jag tycker därför att det finns något mer att göra från vissa partier i Sveriges riksdag innan de ifrågasätter borttagandet av en anslutningsavgift.

Anf. 277 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga, som inte var fullständig.

Om vi ska ha ett system som håller hela vägen, och om vi politiker ska kunna hålla det som vi lovar och vara tydliga, vet vi att det också finns företag som faktiskt är beredda att investera. Men då måste det politiska modet finnas att berätta vad som gäller i framtiden.

Då ställer jag frågan: Ser Socialdemokraterna ett behov av en reformering på elmarknaden där exempelvis vindkraften får stå för de kostnader som den inte står för i dag? Vi ser nämligen att det kommer att bli ett stort problem i framtiden om förnybart ska vara billigare än kärnkraften. Jag tror inte på det.

Anf. 278 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Detta var väldigt intressant. Camilla Brodin säger att näringslivet står bakom att stötta upp för byggande av kärnkraft. Jag har hört

en från näringslivet som uttrycker detta, och det var Jacob Wallenberg som gjorde det i en intervju för ett tag sedan. Jag tycker att det är väldigt intressant. Om det kommer fler från näringslivet som vill göra det skulle det vara väldigt intressant att sätta sig ned och diskutera detta.

Men vi pratar om ett slopande av en anslutningsavgift för vindkraft till havs. Jag får inte något svar från Kristdemokraterna, Moderaterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna om hur finansieringslösningen för kärnkraften ska se ut. Däremot har vi en havsbaserad och landbaserad vindkraft som bär sina egna kostnader i dag. Där är det ganska stor skillnad.

Anf. 279 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Energifrågan är kanske den allra viktigaste klimatfrågan. Ska Sverige elektrifieras i den utsträckning som krävs för att klara klimatomställningen, ja, då kommer elbehovet att öka radikalt inom relativt kort tid. Det ställer stora krav på utbyggd produktionskapacitet samtidigt som en hel del av dagens elproduktion kommer att ha nått sin förväntade livslängd redan 2045.

Förutom att bygga ut produktionen måste vi koppla samman EU:s elnät. Vi behöver ha marknadsmekanismer för att kapa efterfrågetoppar, och vi behöver effektivisera elanvändningen.

Dagens elpriser är inget att skämta om. De ställer investeringar på ända och gör att omställningen ifrågasätts.

Det som hänt är faktiskt något av en perfekt storm. Utsläppspriserna ökar samtidigt som Putin skruvar åt gaskranen. Till det kommer isläggning på våra älvar, låg andel vindkraft och obefintlig solelsproduktion i systemet som hade kunnat täcka upp delar, såklart sammankopplat med låga temperaturer. Ovanpå det har vi ett elnätssammanfall mellan Sverige och Norge som tillåts fortsätta. Dessutom finns det en risk att reaktorer måste stängas på grund av skador på bränsleelement.

Så här kan vi såklart inte ha det. Men vet ni vad? Det finns ett alternativ. Centerpartiet har lagt fram en egen budget som har förslag som löser saker på kort sikt. Vi hanterar problemet, sänker elräkningen och frigör kapacitet i systemet på både kort och lång sikt. Vi har förslag på lösningar som andra partier saknar, inte minst kortsiktigt.

Vi föreslår exempelvis att det gröna avdraget som gjort succé när det gäller solceller ska utvidgas till att gälla energieffektivisering och smarta-hem-lösningar. Det skulle sänka folks elräkningar här och nu.

Vi vill också göra det mer lönsamt för företagen att energieffektivisera genom att ändra avskrivningsreglerna så att det går att skriva av den typen av investeringar snabbare. Det har man gjort lyckosamt i både Nederländerna och Irland.

Det här är lösningar som snabbt kan komma på plats, och det är precis det som behövs. När man frågar näringslivet vad de vill ha, när LKAB pratar och Holmen och SCA diskuterar, säger de att de vill ha tre saker. De vill ha mer el, och den ska vara billig, snabb och grön. Det är precis det deras kunder efterfrågar. Det är de tre parametrarna som är relevanta, och det måste politiken svara upp mot.

Den produktion som kan komma på plats snabbast är solelen. Den kan du i praktiken få upp i morgon. Ska du göra det i större skala tar det kanske ett eller två år. Då behöver solskatten avskaffas, för det är den som gör att det inte är lönsamt att sätta upp större anläggningar på det egna taket.

Nu tänker någon att det spelar väl ingen roll på vintern. Men det gör det. Varje tillkommande kilowattimme gör stor skillnad när elpriset är som högst. Det finns tydliga modelleringar av detta. Hade vi haft en betydligt större andel solel i systemet de senaste dagarna hade vi inte behövt importera el, och priserna hade sjunkit radikalt.

Vi ser också att investerarna står på kö för att få bygga ut den havsbaseerade vindkraften. Det finns ansökningar om 400 terawattimmar. Det är nästan tre gånger så mycket som hela Sveriges nuvarande elanvändning.

Det här vill man bygga med investeringsmedel och privat kapital, och det är lönsamt. Då måste vi såklart se till att rensa i regelverken så att det kan komma på plats snabbt, för det stora problemet just nu är tillståndsprocesserna.

Samma sak gäller faktiskt utbyggnaden av elnät. Det går för långsamt. Här har Centerpartiet ett antal förslag för att halvera tiderna. Vi lägger också pengar i vår budget riktade till just de myndigheter som sysslar med det här så att de ska kunna få saker på plats snabbare.

Samma sak gäller såklart både flexibilitet och lagring, där systemen laggar efter och man ibland till och med kan få dubbelbeskattning om man har batterilager.

Det här är sådana saker som kan göra skillnad på kort och medellång sikt, den tiden vi verkligen behöver leverera på. Det är inget som sker om 10, 15 eller 20 år. Det är sådant som gör skillnad här och nu.

Sverige har haft en konkurrensfördel med låga energipriser, och det är såklart något vi ska bejaka. Men det riskeras om vi laggar efter nu och låter andra ta ledningen i den här omställningen.

När priset på solel sjunker radikalt vet vi att Sverige inte har samma förutsättningar som man har i södra Europa eller i Mellanöstern. Men vi kan leverera ett helhetssystem som går mycket snabbare att bygga ut och nyttjar det fantastiska elnät vi faktiskt har.

För att kunna nyttja dessa möjligheter och bli den gröna stormakten som levererar inte bara el utan också energitjänster till resten av världen och förädlar el i form av fossilfritt stål, batterier och massor av andra industriprodukter måste vi också koppla ihop EU:s elnät i större utsträckning än i dag. Vi behöver ha en backup i hela systemet därför att det skapar ett mer kostnadseffektivt och miljöbättre system.

Utvecklingen hindras av flera olika regelverk. Tillståndsprocesserna är långa. En utredning för att rensa i regelverken och möjliggöra energiomställningen behöver tillsättas omgående.

De förslag som redan finns utredda måste den här regeringen genomföra. Det handlar om att titta på artskyddsdirektivet och se till så att man inte straffar ut vindkraft när det gäller enskilda fågelarter i stället för hela populationer. Vi måste göra saker för att få in klimatet i miljöbalken. Här finns det saker som skulle kunna gå att göra tämligen omgående.

Vi kan inte ha regelverk som motverkar omställningen, fru talman. Just nu är det nämligen den statliga byråkratin som stoppar klimatomställningen. Det är helt orimligt, och jag hoppas verkligen att den nya energiministern och den nya miljöministern lyssnar på den här debatten. Uppenbarligen fanns det inte tid att ta sig hit och vara med och diskutera, men förhoppningsvis har de läst vår budget. Där finns det många förslag som skulle göra skillnad.

För att exempelvis minska problemen med lokalt motstånd måste man ge människor möjligheten att ta del av de vinster som skapas. Det handlar om att fastighetsskatten behöver sänkas lokalt. Det behöver vara lönsamt att göra rätt investeringar.

I dag är detta ett problem. Särskilt boende som får ett elnät eller en vindkraftspark nära sin fastighet ser sitt fastighetsvärde sjunka. Det är ett hot mot äganderätten. De som drabbas av det ska självklart ha rätt till ersättning. Det finns möjligheter till det i Finland. Varför finns det inte i Sverige?

Det är såklart orimligt att behöva vänta på den överföringskapacitet som behöver komma till. Vi vet att det behövs i Oxelösund och på Gotland. Det finns ett antal olika ställen, inte minst i norra Sverige, som behöver mer överföring. Då kan inte regeringen sitta på händerna och vänta på att saker ska ske. Det behövs action och spaden i backen.

Därför vill vi se ett planeringsmål på minst 300 terawattimmar i elnätet. Det är viktigt att fokusera på överföringskapaciteten, för där finns inte samma investeringsvilja. Här behöver också Svenska kraftnät få ett långsiktigt ansvar för energiförsörjningen.

Slutligen behöver vi få en förstärkt och förnybar effektreserv. Det är betydligt bättre att ha ett system med en effektreserv som också är förnybar än att börja betala för kapacitet och kapacitetsmekanismer. Den som tvivlar på det kan läsa Svenskt Näringslivs egen rapport om just kapacitetsmekanismer.

Vi i Centerpartiet står för och lanserar lösningar i vår budget, som jag självklart står bakom även om vi i utskottet valde att avstå till förmån för att lägga ned våra röster. De lösningarna finns och gör skillnad här och nu. Det är ingen romans med vare sig gamla tekniker eller teoretiska framtida. Det är förslag som finns på marknaden och som vi tänker genomföra.

(Applåder)

Anf. 280 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman och mina kollegor! Timmen är sen, och lyset är på. Vi har energi än så länge.

Vi ska debattera anslagen för utgiftsområde 21 Energi. Det låter konstigt, men jag håller med om det mesta som Rickard Nordin från Centerpartiet sa nyss. Man skulle kunna tro att det inte går att hitta några saker som Vänsterpartiet har gemensamt med Centerpartiet, men så är det faktiskt.

Jag går tillbaka till utgiftsområdet. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 21. Detta hindrar mig dock givetvis inte att klargöra några skillnader i budgetförslagen.

Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat. Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i vår partimotion med nummer 3278. Det motionen behandlades i betänkandet från finansutskottet. Partiets samlade förslag framgår av reservation 3 i betänkandet från finansutskottet.

I den motionen finns också ett förslag till ram för utgiftsområde 21, som vi behandlar i dag. I det som Vänsterpartiet föreslår hittar man tre olika stödformer för energiförsörjningen. Statens energimyndighet borde i jämförelse med regeringens förslag ha fått 2 miljarder kronor mer för 2022 för att finansiera ett nytt stöd för produktion av förnybar el. Detta är avsett för investeringar som främjar lokalsamhällen och lokala företag.

Vi anser vidare att det borde ha inrättats ett nytt anslag om 1 miljard kronor för produktion av förnybar el i offentliga byggnader.

Många har varit inne på överföringskapaciteten; den behöver definitivt förstärkas i Sverige. Där vill vi förbättra på lokal nivå. Man borde ha ett stöd i form av kreditgarantier för elnätsinvesteringar. Det kanske skulle kosta 5 miljoner kronor. Det finns en administrativ kostnad, och det kanske finns några som inte fixar det.

Sammantaget hade Vänsterpartiets förslag inneburit drygt 3 miljarder kronor mer än regeringens förslag på det här utgiftsområdet.

Fru talman! I slutskedet av beredningen av budgetpropositionen för 2022 lämnade företrädarna för Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna ett gemensamt budgetförslag, vilket jag anser har försvårat budgetprocessen.

Vänsterpartiet har slutit en överenskommelse med regeringen om framtida samarbetsformer. Den innebär kraftigt höjda pensioner för de pensionärer som har det sämst ställt, förbättring av sjukförsäkringen, som den så kallade Arnepensionen, höjda ersättningar och borttagande av den så kallade funkisskatten. Därför stödde vi i Vänsterpartiet i andra hand, efter att vårt eget förslag till budget hade fallit, regeringens budgetförslag i kammaren framför förslaget från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna.

Jag anser att regeringens förslag i sin helhet är bättre för Sverige eftersom det har andra utgångspunkter än de nationalkonservativa värderingar som förslaget från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna innehåller.

Jag anser vidare att Sverige behöver en grön och modern omställning av samhället som skapar utveckling och arbetstillfällen i hela landet. För detta krävs en röd politik för en grön omställning samt reformer för att både återstarta och ställa om den svenska ekonomin efter bland annat coronapandemin.

Det behövs satsningar för jobben, klimatet och ökad jämlikhet i stället för nyliberala reformer som privatiseringar – Arbetsförmedlingen är en av dem – och andra marknadsexperiment som bara har dragit isär vårt samhälle. För mig står det nu klart att den nyliberala ekonomiska politiken inte bara drabbar jämlikheten och välfärden utan också tillväxten.

I stället för skattesänkningar förordar jag därför omfattande investeringar som syftar till att påskynda den gröna omställningen, stärka landsbygden och kommunsektorn samt rusta upp trygghetssystemen och sjukvården. Med en sådan politik får bland andra småföretagare bättre förutsättningar, och infrastrukturen och transportsektorn stärks och byggs ut.

Vänsterpartiets huvudsakliga mål när det gäller inriktningen för energipolitiken är stora reformer i syfte att bygga ut den förnybara energin och ställa om samhället från fossila bränslen till förnybara bränslen. Transport- och industrisektorns klimatomställning sker till stor del genom elektrifiering.

Jag anser att det finns utrymme inom energiområdet för satsningar som inte bara är viktiga för klimatomställningen utan även skapar arbetstillfällen och får fart på ekonomin.

Anf. 281 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Aldrig någonsin har energifrågorna varit så viktiga. Inte minst har kunskapen och förståelsen ökat hos alla medborgare, vilket jag tycker är väldigt trevligt.

Aldrig förr har familjer heller betalat så mycket för sin el som i dag. Det har varit rekord på rekord, men att elpriset för varje vecka har nått nya toppnivåer är ju definitivt inget charmigt. Bara häromdagen kostade en kilowattimme 8 kronor. I södra Sverige har de chockerande höga priserna blivit vardag, men nu börjar prisrallyt avspegla sig över hela Sverige.

Vi elkunder märker av det i plånboken, men något som kanske är än mer allvarligt är de samhällsekonomiska konsekvenserna. Konkurrenskraften har försvagats alltmer. Industrietableringar utgår, och företag skjuter upp sina investeringar.

Jag kan fortsätta, fru talman. Samtidigt som allt det här pågår höjer nu Svenska kraftnät tonen och varnar för en ökad risk för akut effektbrist. I realiteten innebär detta att det kan komma att bli nödvändigt att koppla bort elanvändare för att undvika en kollaps i elnätet.

Samtidigt flaggar Oskarshamns kärnkraftverk för ett eventuellt driftstopp, och i Karlshamnsverket bränner vi olja för att hålla näsan över ytan.

Läget i elsystemet inför vintern är minst sagt ansträngt. Dessutom får klimatet en rejäl smocka.

Men det är framför allt gemene man som märker av elkrisen i Sverige. Människor märker av att elfakturan har blivit betydligt dyrare. Det är många faktorer som påverkar elpriset – allt från väder till råvarupriser och valutor.

Detta är dock inte hela sanningen. Om Sverige hade värnat kärnkraften, vilket Liberalerna kämpade för, och låtit bli att stänga fullt fungerande fossilfri och planerbar elproduktion i södra Sverige hade vår konkurrenskraft varit starkare. Vi hade då haft möjlighet att producera mer fossilfri kärnkraftsel som skulle ha kunnat levereras till kunder i södra Sverige och hade dessutom trängt undan efterfrågan på fossil elproduktion på kontinenten genom att vi hade kunnat exportera när grannländerna behövde elen.

Fossilfri el är dessutom den stora lösningen på klimatutmaningarna. Ska vi klara av att ställa om industri, transporter och stora delar av samhället kommer det att krävas mycket mer fossilfri el. Vissa säger två gånger så mycket som i dag; andra säger tre gånger så mycket som i dag. Hur som helst är det betydligt mycket mer el än vad vi använder i dag. Då måste vi ha ett kraftsystem som levererar el när vi behöver den och där vi behöver den. Vi ska kunna lita på att det finns el i uttaget som vi har råd att använda, och det får inte vara beroende av vädret.

Sverige måste värna den svenska energimixen med kärn- och vattenkraften tillsammans med det förnybara. Det är så vi stärker svensk konkurrenskraft och på riktigt tar itu med klimatutmaningarna. Sverige behöver helt enkelt en ny inriktning på energipolitiken.

Fru talman! Låt mig lyfta fram några delar ur Liberalernas budgetmotion.

Utbyggnaden av elnäten hämmas kraftigt av att elnätsägarna inte får betalt för sina investeringar innan det finns ett identifierat behov av nätförstärkning. Näten kan därför inte byggas ut förrän det finns en industri som vill etablera sig eller förrän människor ber om en större säkring för att kunna ladda elbilen. De flesta kan dock inte vänta i många år på att få ansluta sig. Näten behöver kunna byggas ut baserat på prognoser om den kommande efterfrågan för att stå redo när det behövs.

Liberalerna föreslår att elnätsägarna ska erbjudas lån från staten som löper utan ränta eller amortering till dess att elanvändarna kopplar in sig. Länsstyrelserna skulle få ansvaret för att samordna prognosarbetet lokalt, och Energimarknadsinspektionen skulle få uppgiften att fatta beslut om hur stora lån som kan beviljas utifrån vilka prognoser som är rimliga.

Vi behöver även stärka elberedskapen. Samhällets förmåga att hantera kriser förstärks genom att Liberalerna anvisar 400 miljoner extra för 2022 för att förstärka elberedskapen. Elberedskapsmedlen får användas till att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället.

Behovet av denna typ av resurser har ökat kraftigt de senaste åren. Kraftsystemet i södra Sverige, särskilt längst i söder, är kraftigt försvagat, och sedan stängningen av Ringhals 2 vid årsskiftet 2019/20 har signalerna om att allt inte står rätt till kommit allt tätare. Risken för att ett fel i ett kraftverk eller i elnätet ska få allvarliga konsekvenser är alldeles för hög. Det behövs därför medel för att kunna vidta akuta åtgärder.

Att vi liberaler under alla år har talat om kärnkraftens vikt i samhället handlar om att den tillsammans med vattenkraften är det enda fossilfria energislag som går att planera. Den behövs, och den måste byggas ut för att vi ska klara de samhällsutmaningar vi ser. Därför behöver den svenska energiforskningen byta kurs, och det sker genom Liberalernas budget. Det övergripande målet blir nu att bygga ett energisystem som kan leverera all den fossilfria energi som klimatomställningen kräver. Skiftet i synsätt innebär att kärnenergin har en given plats i det framtida energisystemet.

Den svenska energiforskningen har konsekvent undvikit att studera hur ett system med mycket kärnkraft och mycket vindkraft ska bli så effektivt som möjligt. Paradoxalt nog vet vi därför, trots de stora resurser som lagts ned på energiforskning, alltför lite om det kraftsystem som vi har i dag och kommer att ha under överskådlig tid framöver. Forskningen har beskrivit ett system utan kärnkraft, ett system som vi förmodligen inte får se.

Det behövs en punktinsats för att ta igen det som har förlorats. Därför öronmärks pengar till forskning kring kärnenergin och dess roll i ett energisystem där den väderberoende elproduktionen växer och de fossila bränslena snabbt fasas ut.

Fru talman! Vi behöver all fossilfri energiproduktion som vi kan producera, vare sig det handlar om kärnkraft, vattenkraft eller förnybart. Energisystemet är till för oss människor. Det finns för att vi ska kunna leva goda liv och för att företagen ska kunna vara konkurrenskraftiga. Energipolitiken måste återigen ha detta som utgångspunkt.

Avslutningsvis, fru talman: Liberalernas budgetförslag är en sammanhållen helhet. Eftersom riksdagen i rambeslutet ställt sig bakom Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas gemensamma förslag till ekonomiska ramar för statsbudgeten och inriktningen på budgetpolitiken har inte vi deltagit i det aktuella beslutet om anslagens fördelning inom utgiftsområdet.

Anf. 282 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Låt mig citera Arman Teimouri ett par gånger här. I sitt anförande sa ledamoten: Låt bli att stänga fullt fungerande fossilfri el i södra Sverige. Ledamoten sa också: Vi ska värna energimixen med både kärnkraft och vattenkraft. I repliker med socialdemokraten sa Arman Teimouri: S har inte värnat vattenkraften, och varför vill man inte värna den svenska elmixen?

Det här är citat av ledamoten Arman Teimouri. Då blir min fråga: Gäller det här även den småskaliga vattenkraften? Vill verkligen Liberalerna värna den? Här har ju Liberalerna i stället sig sällt sig till dem som faktiskt vill riva ut den småskaliga vattenkraften.

Vi hade ett utskottsinitiativ i miljö- och jordbruksutskottet som skulle se till att regeringen överprövar de åtgärdsplaner som vattenmyndigheterna har lagt fram, vilka hotar en stor del av den småskaliga vattenkraften i södra Sverige, precis den planerbara och fossilfria produktion som Arman Teimouri säger sig värna. Men då var Liberalerna emot. De ställde sig i den ringhörna som vill riva ut den småskaliga vattenkraften, som tycker att åtgärdsplanerna är bra och inte vill se en överprövning.

Hur, Arman Teimouri, går det här ihop med de citat av dig själv som jag just läste upp?

Anf. 283 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för din fråga! Jag får väl rätta ledamoten. Jag sa inte att Socialdemokraterna inte värnat vattenkraften. Däremot har de kanske inte värnat den svenska energimixen. Men hur som helst är det klart att vi ska värna alla de kraftslag som finns. Vattenkraften har en väldigt viktig funktion i den svenska energimixen, och det tror jag att jag och Rickard Nordin och alla andra i den här kammaren är överens om. Sedan finns det olika intressen som man måste ta hänsyn till och lyssna på när det gäller utbyggnad, oavsett om det är av vindkraft eller vattenkraft.

Jag tror att vi i framtiden, precis som nu, behöver värna den svenska energimixen med både vatten- och kärnkraften tillsammans med det förnybara. Det är så jag tror att vi får ett starkt system även i framtiden.

Anf. 284 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Nu svarade inte Arman Teimouri på min fråga. Står Liberalerna bakom vattenmyndigheternas åtgärdsplaner, som också får som konsekvens att stora delar av den småskaliga vattenkraften i södra Sverige kommer att rivras ut? Det är min fråga, för där har Liberalerna levererat helt motsatta besked till det som Arman Teimouri nu säger. Han sa i september i den här kammaren att han står bakom åtgärdsplanerna, och sedan röstade han emot det utskottsinitiativ som säger att regeringen måste överpröva de här planerna. Har Liberalerna svängt nu och tycker att vi ska

värna vattenkraften, eller gäller bara värnandet av fossilfri kraft, kärnkraften?

Låt mig få ett rakt svar, Arman Teimouri! Kommer Liberalerna att värna den småskaliga vattenkraften i södra Sverige – ja eller nej?

Anf. 285 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Nu vet ju ledamoten att även om det kommer ett utskottsinitiativ behöver man inte ställa sig bakom det bara för sakens skull. Man kan ju ha en egen politik och en egen åsikt utan att ställa sig bakom ett sådant utskottsinitiativ.

Jag står fast vid precis det som jag har sagt. Om vi ska klara av de klimatutmaningar som vi ser framöver och klara av att ställa om samhället måste vi värna den svenska energimixen, och där ingår vattenkraften, vindkraften, det förnybara och kärnkraften. Det är inte svårare än så.

Anf. 286 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! I tidningarna får vi läsa att Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni tänker väcka misstroende mot den nya miljöministern Strandhäll om hon inte före luciadagen ger besked om hur slutförvaret av det högaktiva kärnavfallet ska utformas. Samtidigt vet vi att det i fjol delvis offentliggjordes ett resultat av det så kallade lottförsöket Long term storage test. Runt millennieskiftet släppte man ned gjutjärnsklädda cylindrar i urberget utanför Oskarshamn, och man tog nyligen upp dem ungefär 20 år därefter. Resultatet visade att det skyddande kopparhölje som ska hindra gjutjärnet från korrosion hade rostat sönder tusen gånger snabbare än vad kärnkraftsbolagets teorier förutspådde.

Har Liberalerna någon egen forskning som visar något annat?

Anf. 287 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för din fråga! Jag är glad att du ställer den. Det kom ju ett besked här från klimat- och miljöministern om att hon tänker lämna besked den 27 januari, så vårt lilla hot om misstroende kvarligger fram till dess.

Jag är också glad att statsrådet och regeringen nu faktiskt tagit sig i kragen. Vi ska komma ihåg att det här projektet är ett projekt som har 50 år på nacken. Det ligger mycket forskning bakom det. Branschen är redo, kommunen är redo och det finns en stor förståelse bland kommuninvånarna. Och det är just forskningen som jag lägger tyngden på.

Det som är det fantastiska med forskningen är att man har olika åsikter. Men tyngden på forskningen visar på att detta är ett säkert system. Exempelvis har Finland i princip kopierat det svenska systemet för att få till ett eget slutförvar, och det ser jag som väldigt positivt.

Vi måste ta ansvar för den kommande generationen. Jag vet mycket väl, precis som ledamoten Lahti, att det här är ett projekt som ska skydda ett farligt avfall i kanske upp till hundra tusen år. Vi hoppas att de framtida kärnkraftverken faktiskt kan nyttja det redan använda kärnbränslet och på så sätt få ned tiden till kanske tusen år. Men slutligen handlar det fortfarande om att forskningen har gjort sitt. Frågan ligger färdig för beslut, och nu hoppas jag att regeringen också tar sitt ansvar.

Anf. 288 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Arman Teimouri, för svaret!

Du gav i och för sig inte svar på min fråga om ni har någon egen uppfattning, eftersom det finns tester som visar på att kopparkapseln inte håller i så många år som man har förutspått. Resultatet, som bara handlar om 20 år, visar att den rostar sönder minst tusen gånger snabbare än vad kärnkraftsbolagets teorier visade på.

Finland är ett jättebra exempel. Men Finland var först i världen – read my lips – med att göra ett slutförvar. Säger inte det någonting om ifall det är klokt att vi ska stressa på det här eller om vi ska forska vidare. Jag håller med om att om vi tagit in skiten ska vi göra oss av med den, men hur är det inte jag som ska svara på.

Anf. 289 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Jag återkommer till mitt förra svar. Det ligger ändå 50 år av forskning i det här arbetet. Det är inte jag som har gjort forskningen, utan det är forskare som har lagt energi på det här. Då måste man också kunna lita på det. Dessutom är det inte så att vi kommer att gräva ned kärnavfallet redan i morgon. Det kommer att gå ytterligare 20 år innan man är där. Under den tiden är jag helt säker på att forskningen har kommit ännu längre fram. Min förhoppning är att man kommer att kunna använda det redan använda kärnbränslet mer och på så sätt få ned slutförvarstiden. Det är så vi kan jobba med forskningen och se till att få ett bra slutförvar.

Anf. 290 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Vi lever i en märklig och spännande tid. Hela EU har de senaste månaderna haft rekordhöga elpriser. Värst drabbade är några av de länder som har en hög andel kärnkraft i sin elmix, exempelvis Frankrike och Storbritannien. Men så gott som hela unionen har lidit under de här elpriserna. Situationen visar att vi i Europa inte har gjort hemläxan. Vi har inte tillräckligt snabbt ställt om vår energianvändning, vilket har gjort att vi är beroende av Putins gastillgångar och urantillgångar. Detta gör att han kan använda dessa tillgångar som ett maktmedel mot EU.

För att ta oss ur den här situationen och samtidigt påskynda omställningen till ett mer hållbart energisystem finns det några punkter som kräver politisk inblandning. För det första behöver vi genomföra kraftfulla energieffektiviseringar i systemet. Det är på tok för lite diskussion om det i den energipolitiska debatten. Energieffektivisering minskar både hushållens och näringslivets energiberoende. För det andra behöver vi bygga mer förnybar elproduktion. Här är framför allt havsbaserad vindkraft den viktigaste tekniken framåt. Så sent som i morse kom det en rapport som visade att det finns stora möjligheter att bygga ut storskalig havsbaserad vindkraftsproduktion och att det dessutom kan minska elpriset radikalt.

Fru talman! Nu har det visat sig att stora delar av oppositionen motarbetar båda de här två delarna. Låt oss börja med vinden! Jag har själv gjort lite research på området. Jag har gått igenom hur framför allt Moderaterna ställer sig till olika vindprojekt. Helt ärligt talat blev jag chockad när jag kom fram till hur mycket man är emot. Baltic Offshore Delta med 20 terawattimmar och Mareld och Poseidon med tillsammans 12 terawattimmar är bara några få exempel på en lång lista av projekt, med en total

mängd på nästan 60 terawattimmar, som Moderaterna på ett eller annat sätt motsätter sig.

Det är mycket siffror när man snackar om energi. Bara för att göra det tydligt hur mycket energi det handlar om vill jag säga att det motsvarar betydligt mer än den totala mängd kärnkraft vi har i Sverige i dag. Det är väldigt mycket energi som Moderaterna motarbetar. Det här är elproduktion som i närtid kan minska elpriset. Moderaterna har inte något alternativ till detta, vilket är viktigt att komma ihåg. Moderaterna och de blåbruna har till exempel inte avsatt en enda krona i sin budget för kärnkraft, som man i stället brukar lyfta fram som alternativ.

Dessutom är det så att man ljuger om kärnkraften. Man pratar om att det skulle ta sju år att bygga ut ny kärnkraft i Sverige. Men Sverige har inte slavar. Vi är inte Förenade Arabemiraten, som har slavar när de bygger sina kärnkraftverk. Det är där det tar sju år att bygga kärnkraftverk. Det tar inte sju år att bygga kärnkraftverk i Västeuropa – punkt slut. Vi har höga krav på säkerhet i Sverige och Västeuropa. Det tar inte sju år att bygga ny kärnkraft i Sverige. Det är helt enkelt en lögn.

Kontentan blir att Moderaterna motarbetar den viktigaste tekniken för att minska elpriset. Om du vill ha högt elpris, låna ut din röst till Ulf Kristersson!

Det andra är alltså energieffektivisering. I den blåbruna budgeten kapas stöd för energieffektivisering motsvarande flera miljarder kronor. Det är dels stöd till industrins energieffektivisering, ett väldigt populärt och positivt stöd som har nyttjats mycket, dels stöd till energieffektivisering av flerbostadshusen. Nu hotar det här att göra så att Sverige missar sina egna mål på energieffektiviseringsområdet.

Dessutom hotar det att göra så att Sverige går miste om 34 miljarder kronor i återstartspengar från EU. Det här är pengar som kommer med villkor om att man ska satsa en viss andel av sin återstart efter coronan på gröna områden. Vi riskerar helt enkelt att missa 34 miljarder kronor i pengar från EU på grund av den blåbruna servettskissen.

Om du inte vill ha effektivare elanvändning och därmed lägre elpris, låna ut din röst till Ulf Kristersson!

Jag ska runda av och tala om vad jag i stället tycker är framtiden. Jag har redan pratat om havsvinden och vindkraften generellt. Jag vill nämna några av de saker som krävs framåt för att vi ska få till den här vindrevolutionen, som vi redan delvis är inne i.

Vi behöver en nationell strategi för havsvind. Vi har haft en sådan på land. Det har gjorts att vi kunnat ha en ganska kraftfull planerad utbyggnad på land. Vi behöver detta även för våra havsområden. Vi behöver havsplaner som tar höjd för en kraftfull utbyggnad av havsvinden. Där är det så att man måste väga intressen mot varandra. Men i de planer som ska läggas fram av regeringen måste man ta höjd för att vi ska kunna bygga ut havsvind.

Vi behöver få igång enklare tillståndsprocesser. Då är det framför allt det lokala vetot som måste göras om. Vi ska värna det lokala inflytandet, men processerna måste bli mer rättssäkra och enklare att följa. Försvarsmakten måste också byta inställning och bli mer konstruktiv i samarbetet.

För att det här ska funka, både på land och till havs, behöver vi en lokal acceptans. Det innebär att pengar behöver gå tillbaka till kommunerna och att de som bor i närheten av vindkraftverken ska få kompensation för det.

Solenergin är än så länge en liten del av Sveriges elproduktion, men den är ack så viktig. Framför allt är det någonting som kommer att växa och borde växa mycket framöver. Vi behöver bli bättre på att främja lokal andelsägd solenergi. Vi behöver stödja solvärmens, som är ett väldigt bra komplement kopplat till värmesystemet.

Energieffektivisering har jag pratat om gällande stöd. Vi behöver också en skarp lagstiftning som driver fram energieffektivisering. Det absolut enklaste sättet är att skapa en marknad. Vi behöver ett kvotssystem på nationell nivå för energieffektivisering.

Vi behöver också bli mycket mer flexibla i vår elanvändning för att det här ska funka på sikt. Solen skiner inte alltid. Vinden blåser inte alltid. Då måste vi hitta sätt att kombinera den nya förnybara elproduktionen med till exempel lagringsmetoder och flexibla användning.

Om man i framtiden vill ha ett billigare och effektivare energisystem med förnybar energi ska man i stället låna ut sin röst till Miljöpartiet. Då får man detta. Man får politik som ställer om vårt samhälle i hållbar riktning. Jag ställer mig bakom det särskilda yttrandet.

Anf. 291 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Lorentz Tovatt pratar om att vi behöver bygga mer förnybar elproduktion. Jag instämmer. Den produktion som går snabbast att bygga och med i princip inget motstånd alls lokalt är solelen.

Lorentz Tovatt lyfte också fram att han vill se andelsägande och satsningar på solvärme. Det är vi helt eniga med. Men här kommer det stora men:et, fru talman. Den budget som Miljöpartiet har lagt fram motarbetar aktivt det som branschen säger skulle göra störst skillnad.

Den regering Miljöpartiet tillhörde införde och i Miljöpartiets budget finns fortfarande den skatt som Miljöpartiets förra språkrör kallade idiotskatten. Det är skatten på större solcellsanslagningar. Trots att elen används för eget bruk får de betala skatt. Det hämmar kommuner och regioner som är en enskild juridisk person som måste ta ett antal olika abonnemang och annat.

Det som är så spännande är att det argumenteras att det är EU som sagt att vi måste införa den skatten. Men det är väldigt få andra europeiska länder som ens har en sådan skatt. De som har det har ett betydligt högre tak än de 500 kilowatt som Sverige har.

I Centerpartiets budget är den skatten självklart slopad. Vi har hela tiden varit emot den och kommer att så vara tills idiotskatten är avskaffad. Min fråga till Lorentz Tovatt blir: Hur kan Miljöpartiet motivera denna skatt? Varför finns den fortfarande kvar i er budget?

Anf. 292 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för frågan. Rickard Nordin vet om att vi håller med varandra i den här frågan. Miljöpartiet har längre drivit att den här skatten ska försvinna helt.

Jag tror att den infördes på ett sätt som nog var lite lurigt. Vi lurades nog in i att tro att det krävdes av EU. Sedan finns det en del som tyder på att den svenska elbeskattningen generellt skiljer sig en del från den i övriga EU. Det finns ändå en del byråkratargument för att man skulle behöva ha en sådan skatt.

Med det sagt är jag den första att skriva under på att den ska bort. Miljöpartiet har i regering höjt taket för den skatten flera gånger om, två gånger om jag minns rätt. Vår ambition är att taket ska försvinna helt och att vi ska bli av med den fullständigt.

Det är det absolut mest rimliga. Om man till exempel har en lagerlokal och använder elen själv ska det inte behöva leda till att man ska betala skatt. Det är fullt rimligt.

Kontentan är väl att jag så fort det är möjligt alla dagar i veckan skriver under på det. Sedan finns det andra partier som inte är lika sugna på det. Det finns dessutom byråkrater som påstår att det absolut är en nödvändighet.

Några gånger har vi lyckats brotta ned byråkraterna en bit. Tyvärr har vi inte klarat det hela vägen. Men jag gör gärna det igen.

Anf. 293 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har länge tyckt att den här skatten ska avskaffas. Det var Miljöpartiet som var med och införde den här skatten. Den har inte funnits under någon annan regering än den Miljöpartiet var en del av. Möjligtvis kan den också finnas under den nuvarande, som än så länge inte har lagt fram en egen budget. Miljöpartiet har inte heller tagit bort den.

Att säga att man är emot en skatt som man själv varit med om att införa går inte ihop, Lorentz Tovatt. Att man sedan har gjort den lite mindre dålig är inte ett försvar. Andra länder i Europa har inte de här skatterna. Styr Sverige av byråkraterna, som Miljöpartiet hänvisade till, eller av politiken och regeringen? Vilka är det egentligen som styr i Miljöpartiets Sverige?

Hur kan man fortfarande försvara att man inte har tagit bort en skatt som man säger sig vara emot? Det är för mig helt obegripligt, fru talman.

Anf. 294 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Det blir jättefånigt. Rickard Nordin vet exakt hur regerande fungerar och hur departementet fungerar. Han själv har lagt fram flera budgetar den här mandatperioden med solskatt i. Det är superfånigt att stå här och låtsas som att det är en jättebig deal att Miljöpartiet skulle driva den här skatten, vilket vi absolut inte gör. Vi är väldigt mycket emot den, vilket jag har sagt flera gånger här. Det är ett spel för gallerierna från Rickard Nordin när han själv i stället flera gånger har lagt fram en budget i den här kammaren med solskatt.

Anf. 295 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt att ta replik. Men det verkar nästan som att det är Moderaterna som har lagt fram den miljöpolitik och energipolitik som nu ligger. Lorentz Tovatt refererar till Moderaterna hela tiden. Det verkar som att Lorentz Tovatt glömmer bort att man har suttit sju och ett halvt år i regeringsställning.

Det är den effekt vi nu ser av den politik som har förts. Det är väldigt mycket stödpolitik. Man talar om att man ska bygga ut mer sol och vind. Det är inget problem med det.

Man brukar ofta säga att vi exporterar 25 terawattimmar per år. Det är just när solen skiner och det blåser som vi exporterar. Det är inte nu när vi har brist på elenergi som vi behöver vinden. Den skulle inte hjälpa ett dugg.

Det här stämmer inte. Jag skulle önska att Lorentz Tovatt någon gång var med på alla de kärnkraftseminarier som också anordnas i riksdagen eller skulle göra en studieresa och titta på kärnkraften. Men Miljöpartiet är aldrig med då.

Man har helt fokuserat på sin hypotes om hur energipolitiken ska skötas. Sedan tittar man inte alls på någon annan teknik. Lorentz Tovatt är läskigt ovetande om hur världen ser ut.

Camilla Brodin och jag har varit i Förenade Arabemiraten på en studieresa och tittat just på där man bygger ny kärnkraft. Ursäkta, men det är välbetalda amerikanska ingenjörer som bygger där. Det är inte slavar som går omkring. Det är högt kvalificerade välutbildade människor från hela världen som är där och bygger kärnkraft. Jag skulle rekommendera att han tittar där.

Sedan gäller det detta med att kommunerna ska köras över. En princip vore att varje kommun som själv förbrukar energi skapar sin energi. Jag skulle vilja se den dagen som Södermalm kommer att ta ansvaret för sin vindkraftsutbyggnad. Man måste respektera att människor bor i närområden. Jag tycker att det finns en arrogans i den här politiken.

Anf. 296 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag är ofantligt stolt över våra sju år i regering. Det är bara att titta på resultaten. Att vindkraften exploderar i Sverige är en fantastisk bedrift som Miljöpartiet har varit med och borgat för.

Skälet till att jag fokuserade lite på Moderaterna i mitt anförande är att Moderaterna är det största hotet mot den politik som vi har drivit de senaste sju åren på ett väldigt effektivt sätt.

Jag vet inte riktigt vad jag ska säga om Förenade Arabemiraten. Det är väl inte upp till mig att ha synpunkter på andra ledamöters studiebesök. Jag hade nog kanske inte åkt till Förenade Arabemiraten hur som helst och lyssnat på deras profetior om ditten och datten.

Det finns till och med kritik som brukar riktas mot influencers som låter sig bjudas till Förenade Arabemiraten på olika sätt. Jag hade inte gjort det. Det är svårt att döma andra. Men jag tycker att det är lite konstigt.

Om det är så att Förenade Arabemiraten använder slavar tror jag inte att de hade visat upp det för Lotta Olsson. Jag tror inte att Förenade Arabemiraten hade visat och sagt: Det här är arbetskraften i våra kärnkraftverk.

Däremot är det vida känt hur det ser ut med arbetsförhållandena i de här länderna för dem som kommer dit och gästarbetar. Det är ett av skälen till att jag själv hade valt att tacka nej till den typen av resa och den typen av studiebesök. Det finns väldigt mycket att säga om hur fruktansvärda arbetsförhållandena är för de gästarbetare som kommer dit och jobbar under slavliknande förhållanden.

Låt oss gissa att det inte är slavar som jobbar på kärnkraftverken. Det är ändå så att Västeuropa har andra standarder och andra krav, vilket gör att det inte tar sju år att bygga ett kärnkraftverk. Alla exempel som finns just nu pekar på det.

Anf. 297 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Om nu Lorentz Tovatt inte vill åka till Förenade Arabemiraten på en studieresa som finansieras av de studiepengar vi har – vi har absolut inte blivit bjudna – skulle det räcka att vara med på någon av

de föreläsningar som hålls och skaffa sig lite faktakunskap om kärnkraft och möjligheterna att ta till vara uttjänt kärnbränsle och göra det mindre skadligt. Det skulle vara väldigt nyttigt.

Dessutom blir jag lite provocerad av detta att vi skulle vara vindkraftsmotståndare. Själv har jag haft andelar i vindkraftverk i 20 år, och jag kan inte påstå att man skulle ha det om man är motståndare till vindkraft. Men jag ser också potentialen hos vindkraft som en sak och potentialen hos baskraft som någonting helt annat.

Man måste vara realist, Lorentz Tovatt. Jag tror inte att den här tekniken räcker som den ser ut i dag.

Anf. 298 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Det verkar som att skillnaden mellan den moderata och den miljöpartistiska energipolitiken är att den moderata befinner sig i Förenade Arabemiraten eller på studiecirkel och seminarier medan den miljöpartistiska befinner sig i verkligheten.

I verkligheten tar det 20 år att bygga ett kärnkraftverk i Västeuropa. Det är bara att titta på Finland, Frankrike och Storbritannien! Det är projekt efter projekt som inte tar sju år att bygga. Det är väldigt tydligt.

Jag väljer att leva mitt politiska liv i verkligheten snarare än att sitta på seminarier och lyssna på lobbyister eller, för den delen, att åka till Förenade Arabemiraten och lyssna på uppbyggda scenarier om hur möjligt det är att bygga kärnkraft på kort tid när man har slavarbetskraft eller olika typer av säkerhetslättnader för kärnkraftverken. Det är kanske den stora skillnaden mellan moderat och miljöpartistisk energipolitik.

Anf. 299 LOTTA OLSSON (M):

Fru talman! Vi får se om det finns något kvar att diskutera; debatten är livfull!

Jag vill börja med att för Moderaterna yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet för utgiftsområde 21 Energi.

Det finns inget område i svensk politik där regeringens och oppositionens politik nu skiljer sig åt så mycket som just på energiområdet. Vi har en regering som har en nära nog helt faktaresistent hållning till de massiva problem och utmaningar vi står inför, och vi har en opposition som förtyvlat och högljutt påtalar detta och lyfter förslag.

Fru talman! Det är inte konstigt, för tillgången till el har varit och är en av de viktigaste faktorerna bakom att Sverige har utvecklats till en av världens främsta välfärdsnationer. Det är något som inget parti har deklarerat att man vill avstå från, eller har jag missat något?

Med ett elnät från 1950- och 1960-talet med mångåriga underhålls- och utbyggnadsskulder försöker man med förändrade energikällor balansera effekten mellan vindpustar och soltimmar. Det är ett elnät vars infrastruktur är anpassad till de tidigare nedlagda kärnkraftverken och till en industri som använder fossila bränslen.

Fru talman! Att man inte inser den massiva utmaning som detta innebär, samtidigt som elektrifiering av transporter och industri för klimatets skull fortskrider med en entusiasm som bara den svenska industrin kan uppbåda, är skrämmande.

Om jag vore regeringsföreträdare skulle jag faktiskt skämmas för och skrämmas av vad man har åstadkommit, eller faktiskt inte åstadkommit, under de sju årens regeringstid. Att till varje pris behålla regeringsmakten och slå knut på sina tidigare industri- och jobbambitioner borde vara smärtsamt.

Fru talman! Det borde vara smärtsamt att hela svenska folket nu tydligt ser vad en socialdemokratisk regering är villig att offra för att sitta vid maktens grytor och ser vilka som har fått betala priset: det svenska folket, med stigande priser och minskad nationell konkurrenskraft.

Nu ser vi att det inte bara är företag som får betala smärtsamt höga elräkningar; också privatpersoner kommer att tvingas betala tusenlappar i ökade elpriser nu i vinter. Det gäller dem som kan betala. Vissa kommer i stället att få ransonera sin elförbrukning.

Klimatutmaningen att sänka CO₂-utsläppen till noll, helst, är en enorm utmaning. Bara genom en smart och framåtsyftande politik är detta möjligt. Men att som regeringen först ha en hög svansföring om Norrlands fantastiska utveckling, där fossilfri framställning av stål står för dörren, och sedan sätta den södra delen av landet i en elkris beroende på att elen inte räcker till alla ambitiösa projekt man har initierat kan få vilken ingenjör som helst att ligga sömnlös. Men regeringen sover!

Fru talman! Vi behöver använda hela verktygslådan av produktionsformer för el och energi och hela verktygslådan av smart konsumtion på bästa sätt. Vi behöver göra det snabbt, och vi behöver göra det tydligt.

Vi behöver värna den svenska vattenkraften, både den småskaliga och den storskaliga. Vattenkraften är och kommer att vara helt avgörande för att balansera den väderberoende vind- och solkraften.

Tillståndsprövningarna måste ta hänsyn till vattenkraftens viktiga roll. Det finns en överhängande risk att de nödvändiga miljöprövningar som vattenkraften nu genomgår annars leder till att tillgången till vattenkraft minskar radikalt, vilket äventyrar hela vår energiförsörjning.

Fru talman! Det senaste årets kraftigt utbyggda vindkraft kräver mer planerbar energi, som vatten- och kärnkraft. Det går inte att balansera vare sig vindkraft eller solenergi med dagens teknik; det kan vi bara göra med vattenkraft och kärnkraft. Det blåser inte hela tiden, och solen skiner inte alltid.

Fru talman! En kraftigt ökad vindkraftsproduktion innebär de facto att också kärnkraftselen i systemet måste öka. Att regeringen trots kraftiga protester från oss i opposition då i stället inte förhindrade nedstängning av Ringhals 1 och 2 i förtid innan livslängden var slut var ansvarslost. Nu måste man starta ny kärnkraft.

Fru talman! Men det verkar som att kärleken till de knappt 4 procent av svenska folket som röstat på Miljöpartiet är så stor att regeringen låter resten av befolkningen få frysa för denna oförklarliga kärlek. Deras politik med er socialdemokrater värnar inte miljön. Det ger ju inte mindre CO₂-utsläpp när man nu i stället kör elkraftverket i Karlshamn, som förbrukar 140 000 liter olja i timmen. Det är ett kraftverk som är tänkt som yttersta reservkraft och som nu används bara för att vi har normala vintertemperaturer.

Ska vi komma till rätta med elkrisutmaningen behöver vi snarast arbeta fram en plan för en kärnkraftsutbyggnad. En utbyggnad ska först ske där de gamla verken funnits och där elnäten finns. Vidare ska det vara en plan

för att senare kunna initiera den nya kärnkraftsteknik som nu utvecklas i världen. Intresserade investerare finns om viljan och visionen från politiken är tydlig. Regeringen måste också ta tag i beslutet om slutförvar, vilket är ännu en surdeg.

Regelverk och lagstiftning för tillståndsprocesser av ny kärnkraftsteknik behöver snarast utarbetas. Klimatet kräver omställning nu, inte sedan. Det är vi skyldiga alla våra barn och ungdomar. Vi behöver visa att vi menar allvar med klimatutmaningen och att det inte är någon hittepålek.

Fru talman! Sverige har en unik chans att ställa om sin energiproduktion till fossilfritt, och det är också det som ska vara det prioriterade målet. Målet ska inte vara helt förnybart, för då missar vi klimatmålen.

Det vi saknar i betänkandet är satsningen på biogas via stöd för att komma igång med en lönsam produktion. Men den satsningen, på 500 miljoner för nästa år, finns med i miljö- och jordbruksutskottets budget.

Vi har samma ramar för Svenska kraftnät som regeringen, men vi vill att Svenska kraftnät agerar mer proaktivt för att höja handelskapaciteten i stamnätet så att den ligger närmare den fysiska kapaciteten. Ledningarna måste användas så effektivt som möjligt.

Fru talman! Sverige förtjänar efter valet en ny regering med en ansvarsfull klimat- och energipolitik.

Anf. 300 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Nästan 60 terawattimmar – det är de projekt som Moderaterna motarbetar. Det är betydligt mer än den befintliga kärnkraften i Sverige i dag.

Jag ska räkna upp lite aktörer: LKAB, SSAB, Vattenfall, Hybritprojektet, H2GS, Holmen, Ovako, SCA, Jernhusen, den tunga industrin. Detta är aktörer som Moderaterna brukar gå hand i hand med och vars verksamhet de brukar underlätta på olika sätt. Det är aktörer som alla vill ha den här kraftproduktionen. De längtar efter billig, förnybar el som de kan producera stål av som de kan sälja vidare med en förnybar stämpel på. De vill ha den förnybara stämpeln. De vill kunna säga till sina kunder: Det här är förnybart stål.

Nu vill Moderaterna inte ge alla dessa aktörer det de verkligen vill ha: den förnybara, billiga elproduktionen.

Jag undrar: Vad säger Moderaterna till H2GS, till Holmen, till Ovako, till SCA och till Jernhusen när man motiverar sitt motstånd mot billigare elproduktion, mot förnybar elproduktion, mot havsbaserad vindkraft och mot landbaserad vindkraft? Varför vill man inte ge den svenska industrin förnybar och billig el?

Anf. 301 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har inte sett statistiken, men de här 60 terawattimmarna måste handla om kommuner som har nekat tillstånd till utbyggnad av vindkraft. Det måste vara så Lorentz Tovatt har tagit fram det. Detta är inget beslut som vi tar på riksnivå. Det är också enormt viktigt för oss att vi inte gör det. Vi kör inte över kommuner och talar om att här ska det stå en vindkraftspark. I så fall skulle till exempel Stockholm för att vara självförsörjande ha en stor vindkraftspark. Det kanske inte vore så kul för människor som bor där.

Man måste söka samförstånd med lokalbefolkningen. Det är också det man gör där kärnkraften finns etablerad. I Forsmark, till exempel, finns det 90 procents stöd i befolkningen för slutförvaring av kärnbränsle där. Man kan inte ha en diktaturstat på klimatets altare.

Det är inte heller sant, för det finns redan 25 terawattimmar vindkraft som vi exporterar, vilket man ofta skryter med. Varför inte använda dem här till att börja med? Det är ju inte så enkelt att man producerar ett överskott, och så kan det användas. Det finns egentligen inget som är en sådan färskvara som just elenergi. Det är värre än kylskåpet. Man måste verkligen förbruka den precis när man har producerat den. Den går inte att lagra till i morgon. Vi har fortfarande inte tekniken. Nu byggs det enormt mycket batterifabriker, och man pratar om att generera över energin till vätgas. Men än så länge har vi ingen billig, smart teknik som kan täcka de enorma behoven.

Jag tycker att det är hemskt när man vill köra över det lokala självstyret. Det visar tydligt att Miljöpartiet inte alls ser det lokala självstyret som viktigt utan att det här är det viktigaste. Då säger jag: Varför har man i så fall inte lyckats övertyga befolkningen om att detta är en fruktansvärt bra idé? Det finns ju ändå stöd på vissa ställen för både vindkraft och kärnkraft.

Anf. 302 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag hoppas att alla noterade två saker här: Dels vill Moderaterna motarbeta billig, förnybar elproduktion som kan generera elpriser som är konkurrenskraftiga för det svenska näringslivet, dels vill man tvinga på Sverige dyr elproduktion i form av ny kärnkraft. Lotta Olsson ägnade stora delar av sitt anförande åt att prata om hur Moderaterna vill forcera fram ny kärnkraft i Sverige. Det är alltså elproduktion som är dyrare och som kommer att leda till högre elpriser.

Kombinationen av att motarbeta billig elproduktion och att tvinga fram dyr elproduktion är en giftcocktail för elpriset. När vi nu debatterar under en period med rekordhöga elpriser vill alltså Moderaterna göra det värre – dels för svenska hushåll, dels för den svenska industrin. De ska helt enkelt få högre elpriser. Det är Moderaternas recept för den svenska energipolitiken.

Anf. 303 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Precis som jag sa är detta en färskvara. Om Lorentz Tovatt producerar jättemycket elenergi just nu och jag behöver den i morgon är det inte värt någonting. De 25 terawattimmar som vi exporterar har vi ju fått vid en tid när vi inte behövde dem. Det är det som fortfarande är dilemmat med den förnybara vind- och solkraften – vi kan inte lagra den.

Vi är för all typ av teknik, men vi kan inte hålla på och producera el som vi inte kan använda. Vi kan också titta i ett livscykelperspektiv. Om Lorentz Tovatt skulle vara med på någon av de föreläsningar eller seminarier i ämnet som faktiskt ofta hålls här i riksdagen där man tittar på livscykelanalyser av kostnaderna skulle han få höra att kärnkraften inte är dyrare. Det är nämligen väldigt mycket föspilld tid när vindkraftverken står och det inte blåser, och det kostar också.

Anf. 304 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Vi hörde Lotta Olsson prata om att alla verktyg i verktygs-lådan behöver användas. Hon pratade om vattenkraft och kärnkraft som planerbar kraft. Jag blir lite förvånad över att Lotta Olsson då helt glömmer bort kraftvärmen, som kanske är bland det viktigaste vi har, inte minst i södra Sverige, och som också avlastar elbehovet väldigt tydligt. Men det är vanligt att det bara blir vattenkraft och kärnkraft för Moderaterna.

Lotta Olsson pratar också väldigt väl på många sätt om att vi behöver väldigt mycket mer el, men hon glömmer bort att mycket av den tillkommande användningen av elen är flexibel. När man ska göra fossilfritt stål, till exempel, behöver man inte el 24:7. Det man ska göra är vätgas, och vätgasen går att lagra. Därför vill man använda el när den är billig och det finns mycket. Det är därför bolag som Ovako, SSAB, LKAB och H2 Green Steel pratar om det som går att få fram snabbt, det vill säga vindkraft. Det är det de vill ha.

Där sa Lotta Olsson det också väldigt bra: Klimatet kan inte vänta. Vi behöver agera nu och inte sedan. Då måste man göra det som går att göra nu och inte sedan. Det är väl här det blir problematiskt. Vi ser ju att Moderaterna runt om i Sverige säger nej till de här etableringarna. Vi har investerare som står och väntar på att få bygga, och så säger Moderaterna nej.

Lotta Olsson pratar om att Stockholm inte kan klara sin elförsörjning. Det hade gått jättebra. Det hade kunnat vara ett projekt ute i Sandhamn, fem mil från kusten, som nu Moderaterna i Stockholms län säger nej till.

Då blir jag lite nyfiken. Vad vill Lotta Olsson göra? Hon säger att man inte ska köra över befolkningen, och det håller jag som centerpartist såklart med om. Men vad vill Lotta Olsson göra för att underlätta denna utbyggnad och öka den lokala acceptansen? Just nu agerar nämligen Moderaterna precis tvärtom och piskar i stället upp en opinion mot detta. Vad vill man göra konkret för att förbättra för möjligheten att bygga vindkraft?

Anf. 305 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag upplever inte alls att vi piskar upp någon stämning mot vindkraft. Vi är för alla typer av kraftkällor, men det är viktigt att det finns en lokal förankring och en lokal acceptans. Naturligtvis måste man också välja områden. Det kan till exempel vara några av Europas sista tysta områden. Är det lämpligt att vi då kanske sätter stora vindkraftverk där? Och hur är det med naturvärden i förhållande till andra värden?

Jag gillar inte fundamentalism över huvud taget och inte miljöfundamentalism heller. Jag tror att vi måste vara kloka och söka samförstånd. Vindkraften kan finnas i områden där den inte stör eller ute till havs, men då måste man också finansiera sina egna kablar. Det är jättebra.

Att jag inte nämnde kraftvärme ber jag om ursäkt för. Precis som Rickard Nordin säger är den också en stor källa. Sverige har väldigt mycket infrastruktur för att kunna använda fjärrvärme som man inte har i andra länder. Amerikanerna säger: Ni är så socialistiska att ni har gemensamma värmesystem. Ja, och då kan det faktiskt vara bra att vi har varit socialistiska så att vi kan vara effektiva på det området.

Jag tror att det finns jättemycket spillvärme man kan använda. Man behöver också effektivisera. Men det är ju inte Rickard Nordins och min tvättmaskin som är det stora problemet; det är att vi ska ställa om hela vår

tunga industri och hela vårt transportsystem som är dilemman. Det är inte heller energi till Hybrit i Norrland som är problemet, som sagt, utan det är energi till södra Sverige. Därför stämmer inte detta med att skicka upp vindkraften till Norrland. Det är inte det som är det stora problemet, utan det är hur vi får energi till område 3 och 4.

Anf. 306 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Moderaterna säger att man är för alla kraftslag, men det är man ju inte i Gävle, i Kävlinge eller i Stockholm. I Stockholm pratar vi om en havsbaserad park fem mil utanför kusten. Den är knappt synlig. Den påverkar inga tysta områden. Ja, den påverkar det tysta området till havs, men där finns ju inga människor. Vilka är det man vill skydda egentligen?

Jag undrar: Vad kommer Moderaterna att göra för att förbättra möjligheterna om man nu är för alla kraftslag? Det enda jag hörde Lotta Olsson prata om var att man inte vill ge stöd till den havsbaserade vindkraften. Kan man på samma sätt lova att det inte kommer att betalas ut en spänn i subventioner till kärnkraft? För det behöver ju i så fall vara lika för alla kraftslag.

Jag har två frågor. Kan Lotta Olsson lova att Moderaterna inte kommer att subventionera kärnkraften över huvud taget? Och vad kommer Moderaterna att göra för att man ska få en ökad lokal acceptans – kan man till exempel ställa sig bakom Centerpartiets förslag om att fastighetsskatten ska gå tillbaka för att också ge nytta lokalt?

Anf. 307 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Vi har inte sagt så än, men det är ett förslag som vi funderar på. Om man hårdrar Rickard Nordins hypotes att man faktiskt ska kunna bestämma från statens håll skulle vi kunna säga att ett litet kärnkraftverk på Södermalm skulle vara perfekt. Man skulle behöva ha väldigt lite infrastruktur, det finns många konsumenter där och det skulle bli ett fantastiskt bra och säkert system. Men jag tror inte att vi skulle kunna göra det utan att människor skulle vara emot.

Vad är det då för skillnad? Det är faktiskt så att många kraftslag har dödat fler människor än vad kärnkraften har gjort. Kärnkraften är det kraftslag som har dödat minst antal människor. Kolkraft, annan fossil kraft och vindkraft har dödat fler människor rent statistiskt.

Jag är väldigt mycket emot den här typen av översitteri mot människor. Jag tycker att vi måste jobba med acceptans.

Anf. 308 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag känner att jag skulle ha behövt ha förlängd repliktid för att bemöta och ställa frågor om Lotta Olssons inlägg.

Jag vill först kommentera inlägget där Lotta Olsson sa att hon skulle skämmas över att vara med i ett regeringsparti som för den här energipolitiken. Det är precis tvärtom. Under Alliansens tid importerade vi el till landet. I dag exporterar vi 25 terawattimmar. Det skapar tusentals jobb, inte minst i norra Sverige där vi har låga elpriser och överskott på el. Det är jag stolt över.

Jag är också stolt över utvecklingen som sker nu med fler vindkraftverk på land och möjligheten till detsamma till havs. Jag är också stolt över

solkraften som under den tid vi har regerat satt fart på den svenska el-mixen.

Jag kan konstatera att kärnkraften lyfts fram i Lotta Olssons anförande och noterar att i budgeten som har klubbats igenom och som ni har medverkat till finns inte en enda krona till kärnkraften. Vi har hört i andra inlägg här från Moderaterna att man motarbetar havsvindkraften. Jag tycker att Moderaterna är svaret skyldiga när det gäller vilken elkonsument vi ska ha framöver i vårt land.

Utöver detta vill jag ställa en fråga till Lotta Olsson. I budgeten som går igenom rycker man undan pengar som skulle gå till energieffektivisering. Det är 100 miljoner som rycks undan. 600 miljoner till elektrifiering av transporter rycks undan. 500 miljoner rycks undan från energiteknik. Min fråga är: Vart tar dessa pengar vägen?

Anf. 309 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Vi ser lite olika på budget rent allmänt. Vi menar att om politiken visar att man tror på kärnkraft och på ny teknik som kan göra avfallet mindre farligt är det en styråra för att vilja investera. Men om man säger att man ställer upp det här och sedan får se, precis som man gör med slutförvaret av kärnavfallet, är det klart att ingen vill satsa en massa pengar även om det kommer att betala sig på en 40-årsperiod. Jag förstår inte att Socialdemokraterna inte förstår det.

Energipolitiken har förändrats väldigt mycket. Jag måste säga att jag för tio år sedan inte trodde på den enorma explosion av elektrifiering som nu kommer. Man måste vara snabb för att hänga med. Svensk fordonsindustri och svensk industri drar loket, och så kommer politiken efter och försöker lappa och laga där det finns dilemman. Så kan vi inte ha det. Vi måste vara proaktiva, och då kan man inte ha skygglappar och tro att det bara är vindkraft och solkraft till exempel som ska användas. Vi måste se på alla olika typer av energikällor.

Det var inte Mattias Jonsson utan Lorentz Tovatt som talade om detta, men jag skulle vilja veta om ni har tittat på hur alla solceller tillverkas och om det är i en demokrati. Kinas fabriker kanske inte är så kul att titta på. Det är lätt att moralisera när det gäller vissa saker, men ska man moralisera ska man nog göra det hela vägen. Det finns mycket med det här som kan vara svårt.

Om politiken visar att det här tror man på och vill satsa på får man inte säga: Vi får se. Ingen vill ha vi-får-se-förhållanden, varken om man håller på med politik eller någonting annat. Man måste säga: Det här tror vi på, och det här vill vi. Det är därför som Hybrit har lyckats.

Anf. 310 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Det är precis den tydligheten och de beskederna som behövs, och det är också de beskederna som jag förväntar mig att få på frågan om var pengarna läggs i stället. Jag hörde inte svaret på den frågan. Lotta Olsson ska få möjlighet igen att svara på den frågan, och hon får gärna komplettera med ett svar på varför det inte finns en enda krona i budgeten till kärnkraft.

Vi har kunnat höra i den här debatten att Moderaterna aktivt har motarbetat havsvindkraft samtidigt som det ropas efter kärnkraft, men det finns inga pengar i budgeten. Hur går detta ihop?

Anf. 311 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Det är sant. Vi vill att kraftslagen ska finansiera sig själva. Däremot vill vi ha forskningspengar där kärnkraften ska ingå precis som andra kraftslag.

Nu måste jag erkänna en sak, och det är att vi har prioriterat poliser i vår budget. Därför har vi inte prioriterat bidragssystem till energipolitiken, utan där måste det finansiera sig självt.

Det är dock inte så att vi missar några EU-pengar i och med att vi har tagit bort anslag. Det var någon tidigare debattör som tog upp det. Jag har faktiskt tagit upp det med Energimyndigheten, och vi förlorar inte några EU-pengar som vi annars skulle ha fått för att vi inte finansierar vissa saker. Jag är alltså inte så orolig för detta.

Vår vision framåt är att vi tror på alla kraftslag, värnar dem och ser att vi behöver utöka detta. Det betyder enormt mycket, och jag önskar att Mattias Jonsson också skulle se det.

Anf. 312 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tror att jag ska göra det enkelt för Lotta Olsson att svara.

Vi hade en energikommission som ledde till en energiuppgörelse. Där fanns Moderaterna med. Den byggde på att man till och med kunde bygga ut kärnkraften i Sverige, givetvis utan stöd. Moderaterna brukar ofta prata om långsiktiga spelregler. De är viktiga, för de gör att aktörerna törs investera och vara med och ta de här stegen.

Den 10 juni 2016 slöts energiuppgörelsen. Vänsterpartiet var inte med, och det fanns en anledning till det. Men Moderaterna och Kristdemokraterna anslöt sig till den här energiuppgörelsen. Tre och ett halvt år senare valde Moderaterna att lämna energiuppgörelsen. Vad är långsiktiga spelregler för Moderaterna?

Anf. 313 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Att vi lämnade energiöverenskommelsen är väldigt smärtamt också för oss. Men om vi inser att det här kommer att leda till det som vi faktiskt ser nu kan vi inte sitta kvar i båten för att vi har gjort upp med Birger Lahti och Mattias Jonsson och inte kan ändra på detta.

Det har hänt enormt mycket, och vi har inte sett att vi med den överenskommelsen vi då gjorde skulle klara uppdraget. Då måste man riva upp. Om man inte ser samma framtidsscenario fungerar det inte. Det skulle kanske inte vara ett stort problem med Birger Lahti och Mattias Jonsson. Men ni har andra samarbetspartier, som sitter lite högre upp här i kammaren och har en helt annan syn på saker.

Vi har ett ansvar. Om vi inte tror på politiken kan vi inte låta svenska folket betala ett pris, bara för att vi för tre och ett halvt år sedan trodde på något annat. Jag hade inte trott att man bara under den tid som jag har suttit i utskottet skulle gå från att tro att vi skulle behöva 180 megawattimmar till att nu vara är uppe i att vi ska ha det dubbla mot det vi har i dag. Vi ska ha 280 eller kanske 300 megawattimmar elenergi. Det krävs något helt annat än hur det var för tre och halvt år sedan.

Jag vet inte om Birger Lahti tycker att man ska stå kvar och gå rakt in i väggen eller om man faktiskt måste förändra sin politik. Det är så det ser ut hela tiden.

Omvärlden förändras mycket, och vi integreras med Europa. Vi är tvungna att klara oss i konkurrensen. Om vi inte gör det kommer vi allihop att få betala för det. Nu stiger till exempel inflationen i och med att energipriserna går upp. Det kommer att urholka både pensioner och löner.

Jag tycker inte att det är ansvarsfullt att stå bakom en politik som man inte längre tror på.

Anf. 314 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag kan hjälpa Lotta Olsson med att det ska vara terawatt-timmar.

Ingenting har förändrats från att ni anslöt. Man kan upprepa en lögn tills alla tror att det är en sanning. Ni har upprepade gånger sagt att regeringspartierna stänger fungerande kärnkraftverk. Men det stämmer inte. Det är inte politiken utan marknadskrafterna som har stängt de reaktorer. Men det kommer aldrig upp.

Ni har hela tiden, framför allt när ni lämnade, sagt att det är ordet ”förnybart” som stör och att ingen förs investera. Nu har ni fått in en text i anslaget 1:4 *Energiforskning* om att beslutet innebär att ”ordet ’förnybar’ ersätts med ’fossilfri’ såväl i anslaget namn som i anslaget ändamål”.

Jag vill fråga ledamoten Lotta Olsson hur ni tänker marknadsföra så att investeringarna kommer på plats nu när ni har ändrat ordet.

Anf. 315 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Birger Lahti! Vi kommer verkligen att försöka marknadsföra det. Det är enormt viktigt att vi får investerare. Svenska folket ska inte betala det här genom annat än elräkningen. Vi kan inte ha ett bidragssystem på energisidan, utan den måste finansiera sig själv.

Det har förändrats enormt mycket, och omvärlden har förändrats mycket. Vi kan se på Frankrike och Tyskland som har valt två helt olika vägar. När vi diskuterar det ser vi också på Frankrike och Tyskland på olika sätt.

Det är viktigt att vi klarar både vår konkurrenskraft och att freda oss mot främmande makt och att vi inte gör oss beroende. Det finns enormt mycket som är viktigt i det här. Vi kan inte heller ställa upp vindkraftverk så att det svenska försvaret inte kan försvara oss mot en invasion. Så långt är jag inte beredd att gå. Då duschar jag hellre kallt.

Anf. 316 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet vi nu debatterar, om utgiftsområde 21 Energi. Det är första gången någonsin som Sverigedemokraterna inte har någon reservation eller något särskilt yttrande i detta betänkande. Det är med anledning av att riksdagen för två veckor sedan röstade igenom den budget som vi har lagt fram tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna.

Inom ramen för betänkandet finns det framför allt ett förtydligande av ändamålen för de anslag som finns här. Regeringen har tidigare snävat in det energipolitiska arbetet genom att ha sin tyngd mot förnybart, vilket exkluderar framför allt kärnkraften. Det kommer det att bli ändring på när riksdagen antar förslaget i betänkandet och byter ut ord som ”förnybart” mot ”fossilfritt”.

Det gäller kanske framför allt anslaget för energiforskning. Ändamålet från regeringen har varit att främja utveckling av teknik som baserar sig på förnybara energislag. Det har inte bidragit till att Energimyndigheten har kunnat anslå medel för kärnteknisk forskning eller åtminstone upprätthålla det som ett argument, trots att tillkännagivanden har riktats från riksdagen. Regeringen har valt att begränsa sig till att införa det i de regleringsbrev som utfärdats till Energimyndigheten men inte i ändamålet för anslaget. Det kommer det nu att bli ändring på.

Fru talman! Sverige befinner sig i en energikris, en kris som regeringen i allra högsta grad bär ansvaret för på grund av en illa skött energipolitik. Socialdemokraterna har låtit Miljöpartiet få genomslag för sin iver att lägga ned kärnkraften.

Från sommarens pristoppar har vi nu kommit in i en kallare väderlek och har för varje vecka som gått kunnat se gamla prisrekord slås. Priserna har stundvis under bara den gångna veckan befunnit sig på en fullständigt ohållbar nivå. Om det fortsätter på den vägen med en volatil prisbild och om den under längre tid lägger sig på höga nivåer kommer det att vara svårt att se någon som helst elektrifieringsväg ta fart. Vissa industrier har kanske möjlighet att vara flexibla. Men för många andra finns inte den möjligheten. Det går i stället direkt ut över deras konkurrenskraft.

För hushållen i södra Sverige innebär det här även att flera tusenlappar går till merkostnader för elräkningarna man ska betala. I tidningarna har vi kunnat läsa om tips till hushållen från energibransch och andra kommentatorer om att gärna lägga undan lite pengar till elräkningen som kommer i januari. Vi kommer snart att se utbredda begrepp som energifattigdom även i Sverige. Det blir kanske en klassfråga när det gäller vilken uppvärmningsform man har och vad man har råd med. Den utvecklingen har vi inte sett tidigare. Det är något man har kunnat se nere på kontinenten i spåren av Energiewende och liknande fantasier om helt förnybara kraftsystem.

En starkt bidragande orsak till de extremt höga elpriserna i södra Sverige är att man under relativt kort tid har stängt ned hälften av de kärnkraftsreaktorer som har funnits i Sverige, utan att bygga ut elproduktionen i södra Sverige i motsvarande mån för att kompensera för effektbortfallet. Regeringen har uppenbarligen inte reflekterat kring varför de har varit placerade nära våra storstadsområden, där konsumenterna av elen finns. Man har byggt dem nära konsumenterna för att se till att behovet av överföringskapacitet ska vara så litet som möjligt och för att bygga ett så effektivt kraftsystem som möjligt. Det borde inte komma som någon överraskning. Men nu ser vi konsekvenserna av när man inte förstår det faktumet.

Inte heller den brist på effekt när behovet är som störst borde komma som någon direkt överraskning. Vi måste ha en produktionsapparat som någorlunda korrelerar med när vi har behov av el och med att vi kan producera el när vi vill använda den. Här går utvecklingen åt fel håll. Vi tenderar att göra tvärtom, att i allt högre grad producera el när vi inte har behov av den, och när vi har behov av den har vi i stället effektbrist. Det är en problematik som Sverigedemokraterna återkommande har påtalat och fört fram i denna kammare.

Just effektbalansen är ett mått på hur bra vi klarar att försörja oss på el i Sverige under vintern, och den beräknas årligen av Svenska kraftnät. Under hela den period som den rödgröna regeringen, numera röda regeringen,

har suttit vid makten har effektbalansen kontinuerligt försämrats. Det har gått från tryggande till obefintliga marginaler till att för första gången sedan 70-talet halka ned till minussiffror i Sverige.

Det har även blivit så illa att det inte räcker att titta över den här situationen bara under vinterhalvåret. Nu gör man driftssäkerhetsanalyser av vår elförsörjning även sommartid. Det har vi aldrig någonsin gjort tidigare.

Just denna bristande förståelse är ett av de främsta skälen till att denna regering är oförmögen att lösa problemen. Det gäller inte minst inför den elektrifiering som nu är på gång, och där man räknar med att efterfrågan på el kommer att öka avsevärt. Med de prisnivåer som vi nu har kommer det att vara en högst begränsad möjlighet till elektrifiering. Man får nog i stället vara glad för de delar av den energiintensiva industrin som kommer att vara möjliga att behålla i södra Sverige.

Vad behöver man då göra i den energipolitik som Sverigedemokraterna vill se och som vi tror behövs i Sverige för att få fart på elektrifieringen? Det är att ha en insikt om att vi måste kunna få el under årets alla timmar till rimliga priser. Kostnaderna måste beaktas ur ett systemperspektiv, inte enbart för själva elproduktionen utan också vilket behov som finns av utbyggd överföringskapacitet, i systemstöd tjänster och för att se till att detta sammantaget leder till de lägsta kostnaderna för slutkonsumenten.

Av dessa skäl är vi övertygade om att en hållbar omställning behövs där kärnkraft tillsammans med vattenkraft utgör en bas som kan kompletteras av ett visst mått av väderberoende kraftproduktion men som dock ska balanseras av den. För kärnkraftens del handlar det i närtid om att fatta beslut om att gå vidare med både tillåtlighet och tillstånd för slutförvaring för att kunna säkra den befintliga kärnkraften. Vi måste också satsa på kärnteknisk forskning och ta bort de regulatoriska hinder som finns så att vi kan utveckla och bygga ny kärnkraft i Sverige och planera för nästa generations kärnkraft.

För vattenkraftens del måste man säkerställa att den inte rivs ut i onödan när man nu ska införa nya moderna miljötillstånd. I stället måste vi se till att nyttja den effekt och de avvägningar som har gjorts tidigare då man exploaterat för det industriella intresset. Detta kommer att vara välbehövligt om vi ska kunna integrera väderberoende kraftproduktion.

Kraftvärmens är den planerbara kraftproduktion som finns. Där handlar det om att stärka konkurrenskraften för kraft- och fjärrvärmens, vilket stod med i den energiöverenskommelse som togs fram av vissa partier. Vi har dock enbart sett att man velat straffbeskatta den i och med avfallsförbränningskatten som i stället urholkar konkurrenskraften.

Vindkraften har diskuterats i debatten. För den handlar det mycket om en social hållbarhet, som inte är tillräcklig. Det finns ett lokalt motstånd som kan kopplas till att det påverkar människors vardag. Det kommer inte att underlättas av det faktum att man vill begränsa eller inskränka det kommunala självbestämmandet och göra det svårare för folkvalda församlingar närmast medborgarna att fatta beslut och skicka signaler om det från denna kammare. I stället handlar det om att betala en rimlig kompensation för de ingrepp, bland annat visuella, det innebär lokalt i närmiljön. Detta måste ställas mot andra intressen som kan finnas på det lokala planet.

Det kanske viktigaste är överföringskapaciteten, framför allt med tanke på nedläggningen av planerbar kraftproduktion. Överföringskapaciteten måste byggas ut. Det måste gå snabbare, och det handlar främst om att korta handläggningstiderna. Om man lyssnar till vad som sägs här finns det en uttrycklig vilja för detta. Men vi har fortfarande inte kommit särskilt långt med de förslag som fanns i den nätkoncessionsutredning som regeringen gjort.

Andra debattörer har varit inne på elmarknaden och hur vi ska bygga ny kärnkraft eller på olika sätt stimulera utbyggnad av planerbar kraftproduktion. Det handlar mycket om att utveckla elmarknaden. Dagens marknad baseras på pris på energi, som man uppenbart har kunnat leverera. Men man har inte kunnat leverera effekttillräcklighet eller de systemstödstjänster som behövs. Det är uppenbart att politiken måste landa i att prissätta de nyttor som behövs för att vi ska kunna ha ett fungerande kraftsystem även i framtiden. Då ska man självklart även kunna få betalt för de nyttor som man levererar och som andra kraftslag inte har förmåga att leverera.

Sammantaget kommer detta att innebära att marknaden kommer att kunna ta hand om och leverera de bitarna i det framtida energisystemet. Om man ska kunna börja ta steg i denna riktning är vi i Sverigedemokraterna helt övertygade om att det först också krävs att regeringen byts ut.

Anf. 317 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna till Mattias Bäckström Johansson – han är en påläst ledamot – även om vi inte alltid delar slutsatserna.

En uppfattning som vi faktiskt delar och som jag tycker är värd att lyfta fram är att man ska få ersättning lokalt för den påverkan som sker. Det tycker jag av många skäl är klokt. Det handlar inte minst om en stärkt äganderätt. Om man får en lokal påverkan ska man också få ersättning för det.

Sverigedemokraterna har föreslagit att detta ska gå regionalt. Jag har däremot inte hört något om att man även ska ge ersättning till närboende, det vill säga de som inte är markägare men som ändå får en påverkan. Detta är något som Centerpartiet har föreslagit, och jag skulle gärna vilja höra vad Mattias Bäckström Johansson och Sverigedemokraterna tycker om det. Det var min första fråga.

Min andra fråga gäller följande: I medierna har det tydligt stått att Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna bland annat har diskuterat energifrågor inom ramen för sina gemensamma samtal. Det har mynnat ut i ett par debattartiklar och lite andra saker. Jag blir därför nyfiken om Mattias Bäckström Johansson lyft upp frågorna om lokal ersättning i dessa samtal. Vad har responsen i så fall blivit? Vi ser ju inte ett spår av det i budgeten från SD, M och KD som nu går igenom. Jag undrar om det här bara är tomma ord från Sverigedemokraterna eller om det är något som kommer så småningom.

Anf. 318 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är helt övertygad om att det stora för vindkraftens del handlar om att förbättra den sociala hållbarheten och jobbar med incitament snarare än att gå fram med inskränkningar av det kommunala självbestämmandet eller försöka tvinga på människor dessa beslut. Det kan

faktiskt bli så att en folkvald församling tvingas fatta olagliga beslut för att det står i en översiktsplan att det finns ett utpekad intresse för vindkraft och att man enligt lag därför inte får säga nej till det. Det vore en dålig väg att gå.

Ersättningsfrågorna har vi lyft fram länge. Den bygdepeng som i dag finns skulle delvis kunna regleras. Men det gäller framför allt även fastighetsskatten, som egentligen borde kopplas till alla industrifastigheter. Man måste rikta om dem för att skapa incitament som man kan jobba med genom exploatering ute i kommunerna. Om man riktar det direkt till kommunerna skulle det slå väldigt fel enligt de modeller som vi har tittat på. Det finns dock ett behov att skapa incitament för den nyindustrialisering som vi ser i Sverige.

Vi driver inga förslag om ersättningsmodeller för dem som blir mer indirekt påverkade i närheten av en etablering, men däremot vill vi utreda vilken påverkan det har när det gäller fastighetspriser. Det ska även kopplas till andra intressen. Vi är beredda att titta närmare på hur man skulle kunna göra det. Det är rimligt att vi kommer att få en stor utbyggnad av elnät. Där kommer ersättningsfrågan också att vara högst aktuell som ett smörjmedel för att möjliggöra den utbyggnad som behövs om vi ska lyckas med elektrifieringen. Då måste man lämna rimlig kompensation till markägare och i sak närmast berörda.

Vad gäller budgeten som sådan är det en produkt som har förhandlats fram under en relativt kort period. Den tar sikte på en mer övergripande samhällsproblematik med den otrygghet som finns runt om i landet med skjutningar på öppna gator och på behovet att stärka polis och rättsväsen. Det är dessa bitar som för stunden har varit i fokus.

Anf. 319 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Att fastighetsskatten på industrifastigheter ska kunna gå tillbaka lokalt är något som SD har fått inspiration av från Centerpartiets modell. Det är välkommet. Vi ser gärna att fler partier hämtar inspiration från våra modeller och också genomför dem.

Utmaningen här är väl att det redan före budgetdiskussionen fanns samtal mellan SD, M och KD. Min fråga var därför om man har lyft upp dessa frågor i samtalen. Vilken respons fick man i så fall? Vi ser ju att inget av detta har fått genomslag i budgeten.

Mattias Bäckström Johansson verkar säga att det är viktigare att bekämpa gängkriminaliteten än att få utbyggd energiförsörjning. Det här är ett sätt att öka acceptansen för en utbyggnad. Jag tycker därför att Mattias Bäckström Johansson gör en dålig prioritering, för det går att göra båda saker samtidigt. Det visar vi i vår budget.

Jag återkommer till min fråga: Vad får Mattias Bäckström Johansson och Sverigedemokraterna egentligen för gehör? Prioriterar man ens frågan? Det syns nämligen inte i budgeten och inte heller i några andra samtal.

Anf. 320 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Vi kan väl kolla upp vem som har föreslagit detta först och gå till botten med hur det ser ut. Sverigedemokraterna har under lång tid drivit sådana förslag, inte bara sådana som är kopplade till industrifastighetsskatt och vindkraft utan även att man ska kompensera markägare vid

markinrång. Det gäller oavsett om det handlar om vindkraft eller elnätledningar.

Initialt gick vi fram med ett eget budgetförslag. Där visade vi vilka prioriteringar vi ville göra. Därefter fanns det en begränsad tid då vi kunde titta på vilka prioriteringar vi gemensamt ville göra med det begränsade utrymme som fanns. Då var trygghetsfrågorna med polisen och ett förstärkt rättsväsen en viktig prioritering liksom även en sänkning av drivmedelsskatten för dem som bor på landsbygden och är beroende av bilen i sin vardag. De kan inte ta tunnelbanan till jobbet eller låta barnen åka till skolan med buss. De måste ta bilen. Detta tycker vi är viktigt att prioritera. Det har också varit viktigt att sänka skatten på pensionerna och stärka äldres ekonomiska villkor.

Anf. 321 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Ren, fossilfri el är vår brygga för att kunna ställa om vårt samhälle till att bli klimatneutralt och samtidigt fortsätta att vara en välfärdsnation värd namnet.

Vi kristdemokrater vill, för vilken gång i ordningen vet jag inte, lyfta fram ett viktigt beslut som denna kammare borde fatta ganska omgående: Sätt målet att Sverige ska ha en fossilfri energiproduktion även efter 2040 och ta bort det onödigt begränsande målet om förnybart.

Det finns ett uttryck som lyder ”fakta bryr sig inte om dina känslor”. Jag tycker att det passar in bra på debatten om kärnkraftens vara eller icke vara. Man kan tycka och man kan känna, och i vårt land har det investerats oerhört mycket känslor och prestige i denna fråga. Men jag skulle önska att fler orkade titta på kärnkraften utifrån hur dagens verklighet ser ut och vilka utmaningar vi står inför.

Det handlar om utmaningar att kunna bygga ut och kanske till och med fördubbla dagens elproduktion, utmaningar att bygga ut produktionskraft i södra halvan av landet där vi har det största effektunderskottet i dag, utmaningar att kunna häva de i dag allt högre priserna som drabbar hushåll och företag och utmaningen att rädda vårt klimat.

Utan kärnkraften kollapsar ekvationen. Sveriges riksdag måste därför tydligt signalera till marknaden att kärnkraften inte bara är till nöds tolererad under en övergångsperiod utan är innerligt efterfrågad utan några stoppdatum i sikte.

Fru talman! Sverige har under många år haft en väldigt stark konkurrensfördel gentemot många andra länder tack vare våra relativt låga elpriser som är frukten av en väl utbyggd basproduktion från vattenkraft och kärnenergi. Att vi dessutom lyckats bli näst intill fossilfria gör sannerligen inte saken sämre.

Men detta är något som håller på att förskingras på grund av den förtida avvecklingen av reaktorer i Sverige. Den uteblivna produktionens effekter förvärras när vi nu ser hur priserna på utsläppsätter sticker i höjden.

Låt mig nu snabbt få skjuta in att jag inte beklagar att utsläppsätterna har blivit mycket dyrare. Det är snarast ett bevis för att systemet med utsläppshandel äntligen börjar få avsedd effekt. Det är meningen att det ska kosta att producera fulel.

Det blir ändå ett problem för alla hushåll och företag när elräkningen blir något som tränger undan andra nödvändiga kostnader. Jag såg nyligen att inkassobolagen i Norge rustar för att många norska hushåll kommer att få svårt att betala sina elräkningar den kommande vintern. Men man tröstar sig samtidigt med att många nog kommer att klara av priserna eftersom folk har kunnat spara pengar under pandemin när så mycket har varit nedstängt och det inte gjorts några inköpsresor till svensk gränshandel.

I januari 2014 kunde vi i SVT ta del av en nyhet med rubriken "Lågt elpris trots kylan". Då var det också kallt, men priset sköt inte i höjden så som vi har kunnat se den senaste tiden. Förklaringen då var att vattenkraften och kärnkraften körde för fullt. Kom ihåg att vi då hade fyra fler reaktorer i drift än vi har i dag. Men från regeringen och Miljöpartiet hör jag inget om just denna anledning, utan det höga elpriset beror på Ryssland och gasen.

Det är en dålig idé för Sverige att ha stängt ned kärnkraft och bli beroende av rysk gas. Gasen eldas ju i grannländerna, och vi blir beroende av att de gör det.

Fru talman! Det här är en helt absurd situation som utspelas framför våra ögon. Så här kan vi inte ha det. Vi måste ha en stabil, leveranssäker, väderberoende och fossilfri elproduktion som är tillräckligt stor för att möta behoven i och med klimatomställningen som nu sker inom den tunga industrin och inom fordonsflottan.

Vi måste planera för ett samhälle som håller och tänker helhet. Sverige kommer av allt att döma att behöva dubblera sin elproduktion fram till 2040, och många tror att vi enbart vill ha kärnkraft. Men det skulle inte vara det mest kostnadseffektiva. Det system som kommer möta vårt ökade elbehov är enligt Svenskt Näringsliv en fördubbling av dagens elproduktion, och för att det ska bli mest kostnadseffektivt behöver vi lika delar kärnkraft, vatten och vindkraft. Men just nu ser det inte ut så.

Fru talman! Nästan varje gång denna fråga kommer på tal svarar de rödgröna partierna att Sverige har ett elöverskott och att vi producerar mer än vi använder. Det stämmer. Men det är ungefär som att säga att båtar inte kan gå på grund, eftersom världshavet i snitt är 3,7 kilometer djupt. Att Sverige exporterar el i juli är en mycket klen tröst en kall och vindstilla kväll i december.

Jag lägger till ytterligare en aspekt. Vi vet vad vi har för energimix i dag. Baskraften är kärnkraften och vattenkraften. Vattenkraften tjänar oss väl, och de flesta tar den lite grann för givet.

Men jag vill höja ett varningens finger. Precis som Centerpartiet sa ska över 2 000 vattenkraftverk miljöprövas och få nya tillstånd. Gott så. Men med vetskap om de ofta långdragna och ovissa tillståndsprocesserna kopplat till miljölagstiftning känner jag oro över att den befintliga vattenkraften inte ska vara en självklarhet i framtiden. Här måste politiken vara tydlig och uppföljningen noggrann.

Vi kristdemokrater anser att vattenkraften är en oerhört viktig energikälla, som också kan öka sin produktion om den får rätt förutsättningar.

Fru talman! I våras släppte Energimyndigheten en rapport som visade att kärnkraften kan bli lönsam tack vare den enorma efterfrågan på el som kommer med elektrifieringen. I kombination med en ny svensk energipolitik som inte bestraffar kärnkraften och samtidigt subventionerar alternativen går det att göra verklighet av den potentialen. Detta har även Frank-

rikes president Macron insett, och han har redan slagit fast att ny kärnkraft ska byggas.

För Sveriges del borde det även bli möjligt att använda sig av SMR, små modulära reaktorer, som bland andra Bill Gates nu investerar i. Även i Finland pågår projekt som syftar till att ersätta el från kolkraft med SMR-reaktorer.

När det gäller kärnkraft håller vinden på att vända. Det bådar gott för klimatet, tillväxten och Sveriges fortsatta välstånd.

Sverige förtjänar en ny energipolitik för att hela Sverige ska fungera.

Anf. 322 PATRIK ENGSTRÖM (S):

Fru talman! Timmen är sen. Det var lite glada tillrop på vägen upp till talarstolen, ska vi sammanfatta allt? Nej, vi gör inte det.

Jag står naturligtvis bakom vårt särskilda yttrande. Vi deltar inte i beslutet, precis som Mattias Jonsson på ett förtjänstfullt sätt redovisade här tidigare.

Fru talman! Detta är min sista session här i talarstolen. Jag skulle vilja tacka talmannen och talmannens kansli för de år som jag har fått vara i riksdagen. Jag vill även passa på att tacka utskottets personal för det samarbete som vi har haft under åren. Det har varit både omöjliga och möjliga frågor, men det har varit ett oerhört professionellt samarbete med personalen i utskottet.

Jag vill även passa på att tacka ledamöterna, kanske framför allt de energipolitiska talespersonerna. Vi har inte alltid varit överens, men oftast har det varit en god ton i debatten och med glimten i ögat. Det uppskattar jag verkligen.

Avslutningsvis: Timmen är sen, och vi har hållit igång ganska länge i dag. Vad passar väl bättre då än några ord från Karl-Bertil Jonssons julsaga: Efter ett väl utfört arbete känner man inre frid, och det är detta som samhället vilar på.

Med detta tackar jag för mig och önskar er alla en god jul och gott nytt år och lycka i framtiden.

(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill också passa på att tacka ledamoten så mycket för hans insatser här i kammaren och önska stort lycka till.)

Anf. 323 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten för mycket. Vi behöver inte prata energipolitik, men jag tänkte passa på att på utskottets och alla de andra ledamöternas vägnar tacka för det samarbete som vi har haft. Ledamoten är alltid påläst och kunnig, och det var varit spännande debatter här i kammaren. Stort tack!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 9 december.)

Följande interpellationer hade framställts:

den 7 december

2021/22:171 Varg i Örebro län

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Anna-Caren Säterberg (S)

2021/22:172 Den ökande inflationen

av *Lotta Olsson* (M)

till finansminister Mikael Damberg (S)

2021/22:173 Förutsättningarna för näringslivet i norra Västra Götaland

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson (S)

2021/22:174 Armeniska krigsfångar

av *Arin Karapet* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 7 december

2021/22:476 Undantagsregler från reserestriktionerna

av *Lars Thomsson* (C)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:477 Högskoleprovet

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:478 Energifattigdom

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:479 Resor till Sydafrika

av *Maria Stockhaus* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:480 Optiker och ögonsjukvård

av *Lina Nordquist* (L)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:481 Handledare för övningskörning med MC

av *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:482 Försvarsindustrins framtida villkor

av *Jörgen Berglund* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2021/22:483 Hotet mot Ukraina

av *Pål Jonson* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:484 Framtidens kärnkraft

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:485 Återbetalning av studielån för studenter som lämnat landet

av *Michael Rubbestad* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2021/22:486 Markering mot militärjuntans rättsprocess mot Aung San Suu Kyi i Myanmar

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2021/22:487 Bristande kunskaper i svenska hos förskolepersonal

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:488 En tillförlitlig infrastruktur

av *Ann-Sofie Lifvenhage* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:489 Utvecklingen av det nationella elsystemet

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet Khashayar Farmanbar (S)

2021/22:490 Nationellt kunskapscentrum med särskilt uppdrag på brottsprevention

av *Ellen Juntti* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:491 Brottslighet inom idrotten

av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

2021/22:492 Journalisters säkerhet vid de olympiska spelen i Kina

av *Angelika Bengtsson* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 22.31.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 48 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 87 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 150 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 193 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 241 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 281 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 4 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.....	3
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU8	3
Anf. 1 KARIN RÅGSJÖ (V).....	3
Anf. 2 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	5
Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	6
Anf. 4 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	6
Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	7
Anf. 6 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	7
Anf. 7 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	7
Anf. 8 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	9
Anf. 9 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	9
Anf. 10 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	9
Anf. 11 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	9
Anf. 12 ULRIKA HEINDORFF (M)	10
Anf. 13 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	11
Anf. 14 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	12
Anf. 15 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	12
Anf. 16 ULRIKA HEINDORFF (M) replik	13
Anf. 17 LINDA LINDBERG (SD).....	13
Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	15
Anf. 19 LINDA LINDBERG (SD) replik	15
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	16
Anf. 21 LINDA LINDBERG (SD) replik	16
Anf. 22 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	16
Anf. 23 LINDA LINDBERG (SD) replik	16
Anf. 24 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	17
Anf. 25 LINDA LINDBERG (SD) replik	17
Anf. 26 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	18
Anf. 27 LINDA LINDBERG (SD) replik	18
Anf. 28 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik.....	18
Anf. 29 LINDA LINDBERG (SD) replik	18
Anf. 30 APHRAM MELKI (C).....	19
Anf. 31 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
Anf. 32 APHRAM MELKI (C) replik.....	20
Anf. 33 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 34 APHRAM MELKI (C) replik.....	20
Anf. 35 JOAR FORSSELL (L)	21
Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	23
Anf. 37 JOAR FORSSELL (L) replik	23

Anf. 38	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	24
Anf. 39	JOAR FORSSELL (L) replik.....	24
Anf. 40	MARIA FERM (MP).....	25
	(Beslut fattades under § 9.)	26
§ 7	Rättsväsendet.....	26
	Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU1.....	26
Anf. 41	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	26
Anf. 42	JOHAN PEHRSON (L) replik	28
Anf. 43	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	29
Anf. 44	JOHAN PEHRSON (L) replik	29
Anf. 45	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	29
Anf. 46	ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	30
Anf. 47	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	30
Anf. 48	ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	31
Anf. 49	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	31
Anf. 50	JOHAN FORSSELL (M).....	31
Anf. 51	LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	34
Anf. 52	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	34
Anf. 53	LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	35
Anf. 54	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	36
Anf. 55	JOHAN HEDIN (C).....	36
Anf. 56	JOHAN PEHRSON (L) replik	38
Anf. 57	JOHAN HEDIN (C) replik.....	38
Anf. 58	JOHAN PEHRSON (L) replik	39
Anf. 59	JOHAN HEDIN (C) replik.....	39
Anf. 60	LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	40
Anf. 61	JOHAN PEHRSON (L)	41
Anf. 62	RASMUS LING (MP) replik	42
Anf. 63	JOHAN PEHRSON (L) replik	43
Anf. 64	RASMUS LING (MP) replik	43
Anf. 65	JOHAN PEHRSON (L) replik	44
Anf. 66	RASMUS LING (MP)	44
Anf. 67	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	45
Anf. 68	RASMUS LING (MP) replik	46
Anf. 69	TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	46
Anf. 70	RASMUS LING (MP) replik	46
Anf. 71	JOHAN PEHRSON (L) replik	47
Anf. 72	RASMUS LING (MP) replik	47
Anf. 73	JOHAN PEHRSON (L) replik	48
Anf. 74	RASMUS LING (MP) replik	48
Anf. 75	TOBIAS ANDERSSON (SD).....	48
Anf. 76	ANDREAS CARLSON (KD).....	50
Anf. 77	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S).....	52
Anf. 78	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	57
Anf. 79	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	57
Anf. 80	JOHAN FORSSELL (M) replik.....	58
Anf. 81	Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	58
Anf. 82	RASMUS LING (MP) replik.....	59

Anf. 83 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	59
Anf. 84 RASMUS LING (MP) replik	60
Anf. 85 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	60
Anf. 86 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	60
Anf. 87 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	61
Anf. 88 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	61
Anf. 89 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	62
Anf. 90 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	62
Anf. 91 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	62
Anf. 92 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik.....	63
Anf. 93 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	63
Anf. 94 ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	64
Anf. 95 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	64
Anf. 96 ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	65
Anf. 97 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	65
Anf. 98 JOHAN PEHRSON (L) replik	66
Anf. 99 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	66
Anf. 100 JOHAN PEHRSON (L) replik	67
Anf. 101 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	67
Anf. 102 JOHAN HEDIN (C) replik.....	68
Anf. 103 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	68
Anf. 104 JOHAN HEDIN (C) replik.....	69
Anf. 105 Justitie- och inrikesminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	69
Anf. 106 GUDRUN NORDBORG (V).....	69
(Beslut fattades under § 9.).....	70
§ 8 Internationellt bistånd.....	70
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU2	70
Anf. 107 HELENA STORCKENFELDT (M)	70
Anf. 108 YASMINE POSIO (V) replik	72
Anf. 109 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	73
Anf. 110 YASMINE POSIO (V) replik	73
Anf. 111 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	73
Anf. 112 JOAR FORSSELL (L) replik	74
Anf. 113 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	74
Anf. 114 JOAR FORSSELL (L) replik	74
Anf. 115 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	75
Anf. 116 MAGNUS EK (C) replik.....	75
Anf. 117 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	76
Anf. 118 MAGNUS EK (C) replik.....	76

Anf. 119	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	76
Anf. 120	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	77
Anf. 121	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	77
Anf. 122	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	78
Anf. 123	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	78
Anf. 124	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	78
Anf. 125	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	79
Anf. 126	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	79
Anf. 127	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	79
Anf. 128	ARON EMILSSON (SD).....	80
Anf. 129	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	82
Anf. 130	ARON EMILSSON (SD) replik	82
Anf. 131	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	83
Anf. 132	ARON EMILSSON (SD) replik	83
Anf. 133	MAGNUS EK (C) replik	83
Anf. 134	ARON EMILSSON (SD) replik	84
Anf. 135	MAGNUS EK (C) replik	84
Anf. 136	ARON EMILSSON (SD) replik	85
Anf. 137	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	85
Anf. 138	ARON EMILSSON (SD) replik	86
Anf. 139	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	86
Anf. 140	ARON EMILSSON (SD) replik	86
Anf. 141	JOAR FORSSELL (L) replik.....	87
Anf. 142	ARON EMILSSON (SD) replik	87
Anf. 143	JOAR FORSSELL (L) replik.....	88
Anf. 144	ARON EMILSSON (SD) replik	88
Anf. 145	MAGNUS EK (C).....	89
Anf. 146	YASMINE POSIO (V) replik	90
Anf. 147	MAGNUS EK (C) replik	91
Anf. 148	YASMINE POSIO (V) replik	91
Anf. 149	MAGNUS EK (C) replik	92
Anf. 150	YASMINE POSIO (V)	92
Anf. 151	JOAR FORSSELL (L) replik.....	94
Anf. 152	YASMINE POSIO (V) replik	95
Anf. 153	JOAR FORSSELL (L) replik.....	95
Anf. 154	YASMINE POSIO (V) replik	95
Anf. 155	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	96
Anf. 156	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	98
Anf. 157	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	98
Anf. 158	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	98
Anf. 159	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	99
Anf. 160	JOAR FORSSELL (L) replik.....	99
Anf. 161	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	99
Anf. 162	JOAR FORSSELL (L) replik.....	100
Anf. 163	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	100
Anf. 164	JOAR FORSSELL (L)	100
Anf. 165	KENNETH G FORSLUND (S)	102
	(forts. § 10).....	104
	Ajournering.....	104
	Återupptaget sammanträde.....	105

SoU8 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen	105
JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	105

§ 10 (forts. från § 8) **Internationellt bistånd** (forts. UU2)..... 105

Anf. 166 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	105
Anf. 167 KENNETH G FORSLUND (S) replik	106
Anf. 168 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	106
Anf. 169 KENNETH G FORSLUND (S) replik	106
Anf. 170 JOAR FORSSELL (L) replik	107
Anf. 171 KENNETH G FORSLUND (S) replik	107
Anf. 172 JOAR FORSSELL (L) replik	108
Anf. 173 KENNETH G FORSLUND (S) replik	108
Anf. 174 JANINE ALM ERICSON (MP).....	108
Anf. 175 YASMINE POSIO (V) replik	110
Anf. 176 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	111
Anf. 177 YASMINE POSIO (V) replik	111
Anf. 178 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	111
Anf. 179 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	112
Anf. 180 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	112
Anf. 181 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	112
Anf. 182 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	113
Anf. 183 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S).....	113
Anf. 184 MAGNUS EK (C) replik.....	116
Anf. 185 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	116
Anf. 186 MAGNUS EK (C) replik.....	117
Anf. 187 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	117
Anf. 188 YASMINE POSIO (V) replik	118
Anf. 189 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	118
Anf. 190 YASMINE POSIO (V) replik	119
Anf. 191 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	119
Anf. 192 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	119
Anf. 193 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	120
Anf. 194 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	120
Anf. 195 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	120
Anf. 196 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	121
Anf. 197 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	121
Anf. 198 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	121
Anf. 199 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	122
Anf. 200 ARON EMILSSON (SD) replik.....	122
Anf. 201 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	122
Anf. 202 ARON EMILSSON (SD) replik.....	123
Anf. 203 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	123
Anf. 204 JOAR FORSSELL (L) replik	123
Anf. 205 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	124
Anf. 206 JOAR FORSSELL (L) replik	124
Anf. 207 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	125
Anf. 208 MATS NORDBERG (SD)	125
Anf. 209 KENNETH G FORSLUND (S) replik	127

Anf. 210	MATS NORDBERG (SD) replik.....	127
Anf. 211	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	128
Anf. 212	MATS NORDBERG (SD) replik.....	128
Anf. 213	BJÖRN SÖDER (SD) ..... (Beslut skulle fattas den 9 december.).....	128 129
§ 11	Kommissionens arbetsprogram 2022.....	129
	Utrikesutskottets utlåtande 2021/22:UU4	129
Anf. 214	ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	129
Anf. 215	KENNETH G FORSLUND (S).....	131
Anf. 216	HANS ROTHENBERG (M)..... (Beslut skulle fattas den 9 december.).....	133 135
§ 12	Försvar och samhällets krisberedskap	135
	Försvarsutskottets betänkande 2021/22:FöU1	135
Anf. 217	PÅL JONSON (M).....	135
Anf. 218	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	137
Anf. 219	PÅL JONSON (M) replik	138
Anf. 220	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	138
Anf. 221	PÅL JONSON (M) replik	138
Anf. 222	NIKLAS KARLSSON (S).....	139
Anf. 223	PÅL JONSON (M) replik	140
Anf. 224	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	141
Anf. 225	PÅL JONSON (M) replik	141
Anf. 226	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	142
Anf. 227	PER SÖDERLUND (SD)	142
Anf. 228	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	145
Anf. 229	PER SÖDERLUND (SD) replik	145
Anf. 230	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	146
Anf. 231	PER SÖDERLUND (SD) replik	146
Anf. 232	NIKLAS KARLSSON (S) replik	146
Anf. 233	PER SÖDERLUND (SD) replik	147
Anf. 234	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	147
Anf. 235	PER SÖDERLUND (SD) replik	147
Anf. 236	ALLAN WIDMAN (L) replik.....	147
Anf. 237	PER SÖDERLUND (SD) replik	148
Anf. 238	ALLAN WIDMAN (L) replik.....	148
Anf. 239	PER SÖDERLUND (SD) replik	148
Anf. 240	DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	148
Anf. 241	HANNA GUNNARSSON (V).....	150
Anf. 242	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	152
Anf. 243	HANNA GUNNARSSON (V) replik	152
Anf. 244	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	153
Anf. 245	HANNA GUNNARSSON (V) replik	153
Anf. 246	MIKAEL OSCARSSON (KD)	154
Anf. 247	ALLAN WIDMAN (L).....	156
Anf. 248	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	157
Anf. 249	ALLAN WIDMAN (L) replik.....	158
Anf. 250	NIKLAS KARLSSON (S) replik.....	158
Anf. 251	ALLAN WIDMAN (L) replik.....	158
Anf. 252	ROGER RICHTHOFF (SD)	159
Anf. 253	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	161
Anf. 254	ROGER RICHTHOFF (SD) replik.....	161

Anf. 255 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	162
Anf. 256 ROGER RICHTHOFF (SD) replik	162
Anf. 257 LARS THOMSSON (C)	162
(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	164
§ 13 Energi.....	164
Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU3	164
Anf. 258 MATTIAS JONSSON (S).....	164
Anf. 259 RICKARD NORDIN (C) replik.....	166
Anf. 260 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	167
Anf. 261 RICKARD NORDIN (C) replik.....	167
Anf. 262 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	167
Anf. 263 LOTTA OLSSON (M) replik.....	167
Anf. 264 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	168
Anf. 265 LOTTA OLSSON (M) replik.....	168
Anf. 266 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	168
Anf. 267 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	169
Anf. 268 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	169
Anf. 269 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	170
Anf. 270 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	170
Anf. 271 ARMAN TEIMOURI (L) replik	171
Anf. 272 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	171
Anf. 273 ARMAN TEIMOURI (L) replik	172
Anf. 274 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	172
Anf. 275 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	172
Anf. 276 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	173
Anf. 277 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	173
Anf. 278 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	173
Anf. 279 RICKARD NORDIN (C)	174
Anf. 280 BIRGER LAHTI (V).....	176
Anf. 281 ARMAN TEIMOURI (L)	178
Anf. 282 RICKARD NORDIN (C) replik.....	180
Anf. 283 ARMAN TEIMOURI (L) replik	180
Anf. 284 RICKARD NORDIN (C) replik.....	180
Anf. 285 ARMAN TEIMOURI (L) replik	181
Anf. 286 BIRGER LAHTI (V) replik.....	181
Anf. 287 ARMAN TEIMOURI (L) replik	181
Anf. 288 BIRGER LAHTI (V) replik.....	182
Anf. 289 ARMAN TEIMOURI (L) replik	182
Anf. 290 LORENTZ TOVATT (MP)	182
Anf. 291 RICKARD NORDIN (C) replik.....	184
Anf. 292 LORENTZ TOVATT (MP) replik	184
Anf. 293 RICKARD NORDIN (C) replik.....	185
Anf. 294 LORENTZ TOVATT (MP) replik	185
Anf. 295 LOTTA OLSSON (M) replik.....	185
Anf. 296 LORENTZ TOVATT (MP) replik	186
Anf. 297 LOTTA OLSSON (M) replik.....	186
Anf. 298 LORENTZ TOVATT (MP) replik	187
Anf. 299 LOTTA OLSSON (M)	187
Anf. 300 LORENTZ TOVATT (MP) replik	189

Anf. 301	LOTTA OLSSON (M) replik.....	189
Anf. 302	LORENTZ TOVATT (MP) replik.....	190
Anf. 303	LOTTA OLSSON (M) replik.....	190
Anf. 304	RICKARD NORDIN (C) replik.....	191
Anf. 305	LOTTA OLSSON (M) replik.....	191
Anf. 306	RICKARD NORDIN (C) replik.....	192
Anf. 307	LOTTA OLSSON (M) replik.....	192
Anf. 308	MATTIAS JONSSON (S) replik	192
Anf. 309	LOTTA OLSSON (M) replik.....	193
Anf. 310	MATTIAS JONSSON (S) replik	193
Anf. 311	LOTTA OLSSON (M) replik.....	194
Anf. 312	BIRGER LAHTI (V) replik	194
Anf. 313	LOTTA OLSSON (M) replik.....	194
Anf. 314	BIRGER LAHTI (V) replik	195
Anf. 315	LOTTA OLSSON (M) replik.....	195
Anf. 316	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	195
Anf. 317	RICKARD NORDIN (C) replik.....	198
Anf. 318	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	198
Anf. 319	RICKARD NORDIN (C) replik.....	199
Anf. 320	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	199
Anf. 321	CAMILLA BRODIN (KD).....	200
Anf. 322	PATRIK ENGSTRÖM (S)	202
Anf. 323	ARMAN TEIMOURI (L) replik.....	202
	(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	202
§ 14	Anmälan om interpellationer	203
§ 15	Anmälan om frågor för skriftliga svar	203
§ 16	Kammaren åtskildes kl. 22.31.	204